

ธรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยแห่งความหวัง

ธรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยแห่งความหวัง
ร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์
คนดีที่โลกต้องการ

ธรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยแห่งความหวัง ดร.บัวผ้อ อึ้งภากรณ์ คนดีที่โลกต้องการ

โดย บุษยกิต จอกดำ

ChangeFusion สสส.   เครือข่ายจิตอาสา
Volunteer Spirit Network

เนื้อหาทั้งหมดใน OpenBase ถูกเผยแพร่ภายใต้สัญญาอนุญาต Creative Commons Attribution-NonCommercial-Share Alike 3.0 Unported License ท่านสามารถนำเนื้อหาทุกชิ้นไปใช้และเผยแพร่ต่อได้ โดยต้องอ้างอิงแหล่งที่มา นำมาไปใช้เพื่อการค้า และต้องใช้สัญญาอนุญาตชนิดเดียวกันนี้เมื่อเผยแพร่งานที่ดัดแปลง เว้นแต่จะระบุเป็นอย่างอื่น

คำปรารภ

หนังสือเล่มนี้ ได้เขียนขึ้นเพื่อให้ท่านผู้อ่าน ได้พิจารณาเห็น
สังจธรรมและวิวัฒนาการทางสังคมที่ไม่เคยหยุดนิ่ง และประการสำ
คัญก็คือ เพื่อให้เห็นบทบาทของนักศึกษาและสถาบันการศึกษาที่
ได้แสดงออก หรือเกี่ยวข้องกับสังคมตั้งแต่ต้นจนถึงปัจจุบัน
และเพื่อต้องการให้ผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งหลาย ได้กระทำความเข้าใจให้
ถ่องแท้ถึงภาระหน้าที่ของแต่ละฝ่าย อย่างน้อยที่สุด ก็เพื่อให้ตระ
หนักกันว่า สถาบันการศึกษาเป็นที่ฝึกฝนอบรมคนให้เป็นคน เป็น
เป้าหมายลอมเยาวชนให้ได้มาตรฐานและมีคุณภาพ นักศึกษาจะต้องได้
สัมผัสกับชุมชน และชุมชนจะต้องได้รับรู้กระบวนการต่าง ๆ ที่
สถาบันการศึกษาได้เอื้อมมาเกี่ยวข้องและได้หยิบยื่นแนวทางต่าง ๆ
ให้ ดังนั้น ประตุมหาวิทยาลัยจึงควรเปิดกว้างอยู่เสมอที่จะเชื่อเชิญ
และต้อนรับผู้คนทั้งปวง ให้เข้าไปร่วมรับรู้ หรือรับฟัง ในโอกาส
ต่าง ๆ ไม่ควรขังตัวเองเยี่ยงแดนสนธยา

มหาวิทยาลัยก็จะไม่ใช่มหาวิทยาลัย แต่กลับจะผันแปรเป็น
อย่างอื่น ถ้าหากใครก็ตามเอาป้าย “ห้ามเข้า” หรือ “เขตหวงห้าม”
ไปแขวนไว้ รวมทั้งการออกคำสั่งห้ามใครต่อใครมิให้เข้าไปมีส่วน
ร่วมในทางวิชาการ ไม่เป็นการยากเลยถ้าหากว่าทางราชการก็ตี
ครุอาจารย์ก็ตี จะหันเหทิศทางของนิสิตนักศึกษาไปในแนวทางที่
ปรารถนา เพียงแต่ขอให้วิธีนั้น ดีกว่า เด่นกว่า และบรรลุผลจริง
จงกว่า ทุกคนก็จะยอมรับด้วยใจศรัทธา อย่างเช่น ทางราชการได้

พร้าพรรณานักหนาว่าประชาธิปไตยเป็นของดีพิเศษ แต่พอนัก-
ศึกษาเขาเห็นด้วยและยอมรับตามนั้นกลับถูกขัดขวางและห้ามปราม
เอาตื้อ ๆ กรณีข้างนอกไม่เป็นประชาธิปไตยแล้วก็ไปกะเกณฑ์ให้
ภายในมหาวิทยาลัยไม่เป็นประชาธิปไตยไปด้วย ถ้าเป็นเช่นนั้นไซ้
ไม่ว่าใครตะโกนจี้ที่ว่า “เราไม่มีเวลาทะเลาะกันอีกแล้ว” สักก็
ล้านหน ก็หาได้มีความหมายพอที่จะเรียกร้องให้คนทั้งหลายมีศรัท-
ธาขึ้นมาอย่างจริงจังไม่

แนวทางของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ โดยเฉพาะธรรมศาสตร์ ก็
พอจะให้คำตอบได้ว่า แนวทางเพื่อชาติ เพื่อประชาชน เพื่อความ
บริสุทธิ์ยุติธรรมในสังคมนั้นเป็นอันใด ถ้าชาติหมายถึงประชาชน
แล้ว เราก็พอจะสรุปได้ว่า จุดยืนของธรรมศาสตร์อยู่ ณ ที่ใด เป็น
ตอนที่หนึ่ง ส่วนตอนที่สอง เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับ นายป่วย อิงภา-
กรณ์ อดีตอธิการบดีธรรมศาสตร์ ผู้มีผลงานฝากไว้ในเมืองไทยมาก
มาย โดยเฉพาะผลงานทางด้านเศรษฐกิจ จนได้ดำรงตำแหน่งผู้ว่า
การธนาคารแห่งประเทศไทย และคณบดีคณะเศรษฐศาสตร์ธรรม-
ศาสตร์ สำหรับผลงานทางด้านศึกษานั้น ก็ได้เข้าไปเกี่ยวข้องทั้ง
ทางตรงและทางอ้อม แม้แต่การผลักดันให้ธนาคารแห่งประเทศไทย
จัดสรรเงินก้อนหนึ่งเป็นเงินกู้ ให้แก่โครงการพัฒนาอาชีวศึกษา
และโรงเรียนมัธยมแบบผสม ในที่สุดก็ได้เข้าดำรงตำแหน่งอธิ-
การบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และต้องจากไปเมื่อ 6 ต.ค. 19

แต่เป็นที่น่าเสียดายว่าคนดี ๆ ตรงไปตรงมานั้น มักจะไม่
เป็นที่พอใจของ ผู้มีอำนาจประเภทเผด็จการทั้งหลาย นาย

ป่วยก็เช่นกัน ได้ทำความดีเพื่อเมืองไทยแท้ ๆ แต่ก็ถูกคนจำพวก
หนึ่งข่มเหงรังแกและใส่ร้าย จนกระทั่งต้องไปพำนักอยู่ต่างประเทศ
ตราบทุกวันนี้ ชีวิตของนายป่วยบางส่วนผู้เขียนได้นำมาบันทึกเอา
ไว้ในหนังสือเล่มนี้แล้ว

จากการศึกษาชีวิตของนายป่วย อิงภากรณ์ แล้ว ผู้เขียนรู้สึก
สลดใจมาก เพราะคิดไม่ถึงว่า สังคมไทยจะโหดเหี้ยมทารุณถึงเพียง
นี้ และขอบอกตามตรงว่าจิตใจมันหดหู่อย่างที่สุด แม้แต่ความเชื่อ
มั่นที่เคยมีต่อคติธรรมในพระพุทธศาสนาที่ว่า “ทำดีได้ดี ทำชั่วได้
ชั่ว” นั้น ถ้าเอามาใช้ในกรณีนายป่วยนี้ จะมีเป็นการหลอกตัวเอง
หรืออย่างไร และอดที่จะนึกย้อนไปถึงทฤษฎีที่ว่า “ทำดีได้ดีมีที่
ไหน ทำชั่วได้ดีมีถมไป ทำดีกลับบรพรัญก็มีมากมี” จึงนำเสนอ
ประเทศไทยยิ่งนัก ในยามที่อธรรมและอหังการครองเมือง

นายป่วยได้รับความกระทบกระเทือนทางใจอย่างรุนแรงจน
เป็นเหตุให้เกิดอาการผิดปกติในเส้นโลหิตฝอย ทำให้แขนขาทาง
ด้านขวาทำงานไม่ได้ดีเช่นเดิม แต่ก็พอเขียนหนังสือด้วยมือซ้ายได้
บ้าง สิ่งที่ท่านได้อุทิศให้แก่สังคมไทยล่าสุดนั้น ก็ได้แก่ การอนุ
ญาติให้ใช้ชื่อของท่าน เป็นชื่อห้องสมุดที่ท่านสมัยแห่งหนึ่งในเมือง
ไทย ดังสำเนาจดหมายของท่าน ดังนี้

London S.W. 18-5EZ

๑๕ กันยายน ๒๕๒๓

เรียน ดร. เมธี กรองแก้ว - คณบดี

ตามที่ท่านอาจารย์ได้ส่งจดหมายที่ ท.ม. ๐๗๐๗/๒๒๓๗ ลงวันที่ ๙ กันยายน ๒๕๒๓ มานั้น เพื่อขออนุญาตใช้ชื่อผมในการขยายห้องสมุดของคณะเศรษฐศาสตร์ ผมรู้สึกเป็นเกียรติอย่างสูงและยินดีให้ใช้ชื่อผมได้

ผมขอเสนอด้วยว่า อาจเรียกชื่อว่า “ห้องสมุดป่วย อังภาภรณ์” หรือ “ห้องสมุดป่วย” เฉย ๆ ก็ได้ แล้วแต่จะพิจารณาเห็นสมควร ผมหวังว่าโครงการขยายห้องสมุดจะดำเนินก้าวหน้าไปด้วยดี

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

ป่วย อังภาภรณ์

ผู้เขียนจึงได้แต่วิงวอนให้คนไทยทั้งมวล รำลึกถึงคุณงามความดีของกันและกันบ้าง โดยเฉพาะผู้ที่ทำคุณงามความดีอย่างอเนกประการที่เห็นได้ชัด หากพวกเราไม่ยกย่องกันแล้วก็ป่วยการที่เราจะปลูกฝังจริยธรรมอันพึงมีในหมู่คนไทย ให้เจริญงอกงามขึ้นมาได้ อีกหน่อยหนังสือประเภท “คนไทยทั้งแผ่นดิน” หรือ “สันชาติ” ก็จะมีคนแต่งกันมากมาย หรือไม่ก็ประเภท “คำให้การของชาวกรุงเก่า” หรือ “จดหมายเหตุของกรมหลวงนรินทรเทวี” ก็อาจจะเกิดขึ้นได้เช่นกัน

ธรรมศาสตร์จะมีอายุครบรอบ 50 ปีบริบูรณ์ ในวันที่ 27 มิ.ย. 2527 หรือกึ่งศตวรรษของธรรมศาสตร์ งานฉลองครบรอบ 50 ปี แม้จะหมดโอกาสในการเชิญท่านผู้ประศาสน์การคนแรก คือ

หลวงประดิษฐมนูธรรม (ดร.ปรีดี พนมยงค์) มาร่วมด้วยก็ตาม แต่
ธรรมศาสตร์ก็มี ดร. ป่วย อังภาภรณ์ อยู่อีกคนหนึ่ง

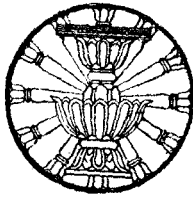
หากคนไทยจะไม่ใจจิตใจคำต่อกันจนเกินไป ก็เชื่อว่าชาว
ไทยและแผ่นดินไทย จะยินดีต้อนรับ ดร.ป่วย อังภาภรณ์ อีกคำรบ
หนึ่ง หากท่านแข็งแรงพอ และมีความประสงค์จะกลับมาตุภูมิ

บุญเกิด งอกคำ

27 มิ.ย. 26

หมายเหตุ หนังสือเรื่องนี้ ตอนแรกตั้งใจจะให้จบในเล่มเดียวกัน
แต่พิมพ์ไม่ทัน เล่มนี้จึงเป็นภาค 1 ส่วนภาค 2 จะได้
จัดพิมพ์ขึ้นในโอกาสต่อไป

ขอขอบพระคุณอาจารย์วนิดา จิตต์หมั่น, อาจารย์ทวี
หมั่นนิกร และคุณวณิ โตะโฉมงาม ที่ให้ความช่วยเหลือ
ด้วยดี

ธรรมศาสตร์ จะไปทางไหน

ประวัติมหาวิทยาลัย

นับตั้งแต่ธรรมศาสตร์ได้รับการสถาปนา ขึ้นมาเป็นสถาบันการศึกษาของชาติ ก็ได้มีบทบาทเกี่ยวพันอยู่กับนโยบายและพฤติกรรมแห่งรัฐตลอดมา ก็โดยเหตุที่ว่าวิชาที่สอนที่เรียนกันในหลักสูตร เป็นวิชาการด้านสังคมวิทยา อันมีเนื้อหาครอบคลุมไปถึงระบบเศรษฐกิจ การศึกษา การเมือง สังคม วัฒนธรรมและประเพณี โดยเฉพาะเรื่องหลัก ๆ ก็คือ นิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ และเศรษฐศาสตร์ ดังนั้น ลัทธิการปกครอง ลัทธิเศรษฐกิจ ไม่ว่าจะสำนักไหน ก็ถูกหยิบยกขึ้นมาเป็นบทเรียนของนักศึกษา เพื่อที่จะศึกษาวิเคราะห์ วิจัยและวิพากษ์วิจารณ์กันให้ถึงแก่น และในที่สุดศิษย์เก่าจากธรรมศาสตร์ก็ได้แยกย้ายกันไปประกอบอาชีพอยู่ในที่ต่าง ๆ ทว่าราชอาณาจักร

เนื่องจากเราปกครองกันแบบรวมศูนย์ กระทรวง ทบวง กรม ต่าง ๆ จึงกระจุกกันอยู่แต่ในส่วนกลาง รวมทั้งกรุงเทพฯ ก็เป็นศูนย์รวมแห่งความเจริญทางวัตถุ การเศรษฐกิจ การศึกษา จนถึงกับมีคำกล่าวกันว่า “กรุงเทพฯ ก็คือประเทศไทย ประเทศไทยก็คือกรุงเทพฯ” ปฐมเหตุแห่งความยุ่งยากและความล่าช้าในการบริหารรัฐกิจ อยู่ที่ตรงนี้ トラบใดที่ยังไม่มีการกระจายความเจริญออกไปสู่ท้องถิ่น ก็จะทำให้เกิดช่องว่างต่อไปอีกนานเท่านาน

ความเจริญก้าวหน้า ทางด้านการศึกษา จะมี กว้าง ขวาง ลึกซึ้ง เพียงใด ก็ต้องอาศัยบรรยากาศทางวิชาการเป็นหลัก หากเสรีภาพทางวิชาการเปิดกว้าง การศึกษาค้นคว้าวิจัยวิจารณ์ก็จะเจริญออกมาและนำมาใช้ประโยชน์ได้เต็มที่ เพราะมหาวิทยาลัยจะต้องหยิบยกเอาปัญหาของบ้านเมืองเข้าไปถกกันในห้องเรียน พฤติกรรมของมนุษย์ในสังคม จะเป็นแนวทางแห่งการตั้งทฤษฎี หรือสมมุติฐานต่าง ๆ พฤติกรรมเช่นใดจึงเรียกว่า “เผด็จการ” กระบวนการอย่างไรจึงจะเรียกว่า “ประชาธิปไตย” อย่างนี้เป็นต้น ถ้าปราศจากเสรีภาพทางวิชาการเสียแล้ว สถาบันการศึกษาก็ไม่อาจกระทำหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ และจะไม่มีประโยชน์ต่อสังคมเท่าที่ควร และบ้านเมืองก็จะกลายเป็นสภาพเข้าสู่ “ยุคมืด” ทางปัญญาอย่างแท้จริง

ธรรมศาสตร์ไม่ใช่ผู้รับผิดชอบต่อบ้านเมืองโดยตรง แต่ธรรมศาสตร์ก็เป็นเสมือนยามแจ้งเหตุ เป็นสัญญาณเตือนให้รู้ถึงอา-

เขตต่างๆ ในแผ่นดิน ที่เราจะพึ่งพิงและช่วยกันหาทาง ปรับปรุงแก้ไขและตรวจสอบสาเหตุ มิใช่ไปช่วยกันรุมทุบกระเจกเงาบานใหญ่ของจอร์เดาร์ ที่คอยจับทิศทาง ความเคลื่อนไหว แห่งอากาศยานนานาชาติทั้งเสีย ในที่สุดเราก็จะกลายเป็นคนหนูนวดตาบอด คล้ำทางกันอย่างสะเปะสะปะเรื่อยไป เพราะได้ทำลายประสาทสัมผัสต่างๆ จนไร้ประสิทธิภาพ

แรงบันดาลใจ ให้ผู้เขียนต้องหยิบยกเอาปัญหาเหล่านี้มาตีแผ่ไว้ในที่นี้ ก็ด้วยเกรงว่า มหาวิทยาลัยจะถูกยึดเยียดข้อกล่าวหาต่างๆ อย่างบิดเบือน จนมหาวิทยาลัยไม่อาจกระทำหน้าที่ต่างๆ ที่ได้รับมอบหมายจากสังคมอย่างสมบูรณ์แบบ และมหาวิทยาลัยก็จะกลายเป็นเครื่องมือรับใช้รัฐบาลแต่เพียงอย่างเดียว แทนที่จะมีโอกาสรับใช้ประโยชน์อันสูงสุดของประเทศชาติและประชาชนโดยส่วนรวม

ปรัชญาการศึกษาของมหาวิทยาลัย

ในสหรัฐอเมริกา แนวทางหรืออุดมการณ์ในด้านการจัดการศึกษานั้น เป็นแม่บทหรือแม่แบบที่จะทำให้การศึกษาของชาติไปสู่จุดหมายปลายทางอย่างไร ในที่นี้จะขอยกเป้าหมายของการศึกษาของมหาวิทยาลัยนอร์ธ อีสเทิร์น (North Eastern) ซึ่งได้สรุปฐานะและบทบาทของกิจการมหาวิทยาลัยไว้ว่า “โดยที่ปัจจุบันนี้ เทคโนโลยีรุดหน้าอยู่เรื่อยๆ และสังคมเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว แต่ละคนจึงควร

เตรียมรับการเปลี่ยนแปลงด้านอาชีพหลายๆ อย่างไว้ให้พร้อมในช่วงชีวิตของแต่ละคนมหาวิทยาลัยต้องยอมรับความจริงข้อนี้และต้องช่วยทำให้การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้เป็นไปได้สำหรับทุกคน เพราะหากมหาวิทยาลัยไม่ทำเช่นนั้น ประเทศชาติคงต้องกลายเป็นประเทศของคนวัยกลางคนที่มีความขมขื่น ชื่นเคืองใจ เนื่องจากเกิดความรู้สึกว่าสังคมทอดทิ้ง มหาวิทยาลัยจะต้องช่วยกันแก้ไขปัญหาดังกล่าว การศึกษานั้นเป็นกระบวนการที่จะต้องใช้เวลาตลอดชีวิต และมหาวิทยาลัยไม่ควรวิตกห่วงใยเฉพาะเยาวชนหรือชนชั้นกลางเท่านั้น... โดยเฉพาะคณะนิติศาสตร์ หลักสูตรของคณะได้รับการแก้ไขปรับปรุงให้หลุดพ้นจากรูปแบบการศึกษาดั้งเดิมที่เน้น “กฎหมายตามที่เคยยึดถือปฏิบัติ (Establishment law)” มาเป็นการศึกษาแบบ “เน้นให้เห็นปัญหา (Problem oriented)” มากขึ้น”

ที่มา จากหนังสือ “มหาวิทยาลัยกับชุมชนเมือง” พิมพ์เมื่อปี 2516 โดย จอร์จ แนช แพทย์ไทยพิมพ์ครั้งแรกเมื่อปี 2518 โดยแพรวพวิทยา

✧ ในประเทศไทย จะขอยกเป้าหมายของการศึกษา ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่ว่า

ธรรมศาสตร์:— ศูนย์การศึกษาสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

“เพื่อเผยแพร่วิชาความรู้ทางกฎหมายและการเมืองต่อมหาชนทั่วไปเป็นเบื้องแรก เมื่อสามารถขยายสถานศึกษาและหลักสูตรได้พอสมควรอย่างในปัจจุบัน ก็สามารถครอบคลุมเนื้อหาการศึกษา

ด้านสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ โดยมุ่งจัดการศึกษาและค้นคว้า
ในศาสตร์ต่าง ๆ เพื่อมุ่งส่งเสริมวิชาการชั้นสูง และวัฒนธรรมแห่ง
ชาติ

เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว และให้สอดคล้องกับสัง-
คมที่เปลี่ยนแปลง หลักสูตรการศึกษาของมหาวิทยาลัยมีจุดหมาย
เบื้องต้น เพื่อปลูกฝังคุณธรรมและพื้นฐานวัฒนธรรมทางปัญญา
ความคิด และทัศนคติ อันส่งเสริมต่อการเสาะแสวงหาวิชาความรู้
สมัยใหม่ หลักสูตรการศึกษาส่งเสริมให้นักศึกษาเข้าใจตัวเองดีขึ้น
ให้รู้จักคิด ให้มีความรู้ความสามารถในการวิเคราะห์ปัญหา และ
ตัดสินใจปัญหาได้อย่างมีเหตุผล พร้อมทั้งพัฒนาตัวเอง เอาความรู้ไป
ใช้ให้เป็นประโยชน์ในการดำรงชีวิต และเพื่อสังคมที่ตนอาศัยอยู่
เป็นส่วนรวม

คณาจารย์ของมหาวิทยาลัยบุกเบิกและทำงานร่วมกัน เพื่อ
สร้างสรรมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ให้เป็นประชาคมทางวิชาการ
อย่างแท้จริง และดำรงไว้ซึ่งศูนย์การศึกษาสังคมศาสตร์และมนุษย-
ศาสตร์เพื่อประโยชน์ของสังคม”

ที่มา จากหนังสือคู่มือการศึกษาของมหาวิทยาลัย ปี 2520

จากคำกล่าวนี้ เราก็พอจะมองเห็นอุดมการณ์ในการจัดการศึกษ
ของมหาวิทยาลัยโดยทั่วไปได้ว่า ต้องการให้มหาวิทยาลัยเป็นศูนย์
ทางวิชาการต่าง ๆ รวมถึงวัฒนธรรมของชาติ ไม่ใช่เพียงแต่วัฒน-
ธรรมในการเคารพเพลงชาติเท่านั้น หากรวมความถึงวัฒนธรรมใน

การประกอบกิจการต่าง ๆ ในสังคม การสร้างสรรค์และจรรโลงชาติตามแนวทางที่ถูกที่ควร ตลอดถึงวัฒนธรรมทางการเมืองที่ผู้ปกครองยกเอาเป็นข้ออ้างในการปฏิวัติรัฐประหาร ว่าเป็นผลดีผลเสียของส่วนรวมอย่างไร การนำประเทศชาติไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองนั้น จำเป็นจะต้องใช้นโยบายทางทหารและทางการเมืองอย่างไร เหล่านี้เป็นต้น

นโยบาย การจัดการศึกษาเมื่อแรกเริ่มก่อตั้งมหาวิทยาลัยนั้น ได้ปรากฏอยู่ในคำกราบทูลของหลวงประดิษฐมนูธรรม (ดร. ปรีดี พนมยงค์) ผู้ประสานการณ์มหาวิทยาลัยคนแรก ต่อสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระนริศรานุวัดติวงศ์ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2477 เวลา 15.00 น.

“ขอพระราชทานกราบทูลทรงทราบใต้ฝ่าละอองพระบาท

วันนี้เป็นวันมงคลดิถีบรรจบพร้อมกัน 2 ประการ ประการที่หนึ่ง วันที่ 27 มิถุนายน เป็นวันพระราชทานรัฐธรรมนูญชั่วคราวแห่งราชอาณาจักรสยาม ประการที่สอง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และการเมืองได้พยายามเร่งรัดการทำงานให้สามารถเปิดได้ในวันนี้ เพื่อดำเนินการสอนวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง ตามพระราชบัญญัติที่ได้ประกาศตั้งมหาวิทยาลัยขึ้นให้ทันในวันที่ 1 กรกฎาคม การตั้งสถานศึกษาตามลักษณะของมหาวิทยาลัย ย่อมเป็นเครื่องพิสูจน์ และเป็นปัจจัยในการแสดงความก้าวหน้าของประเทศ

ประชาชนชาวสยามจะเจริญในอารยธรรมได้ ก็โดยอาศัยการศึกษาอันดีตั้งแต่ชั้นต่ำ ตลอดจนถึงการศึกษาชั้นสูง เพราะฉะนั้น ในการที่จะอำนวยความสะดวกและประโยชน์ของราษฎรในสมัยนี้ จึงจำเป็นต้องมีสถานศึกษาให้ครบบริบูรณ์ทุกชั้น มหาวิทยาลัยย่อมอุปมาประดุจบ่อน้ำบำบัดความกระหายของราษฎรผู้สมัครแสวงหาความรู้ อันเป็นสิทธิ และโอกาสที่เขาควรมีควรได้ตามหลักแห่งเสรีภาพในการศึกษา รัฐบาลและสภาผู้แทนราษฎรเห็นความจำเป็นในข้อนี้ จึงได้ตราพระราชบัญญัติจัดตั้งมหาวิทยาลัยขึ้น

ในปัจจุบันนี้ ประเทศสยามมีความประสงค์อันยิ่งใหญ่ที่จะปรับระดับการศึกษาราชฎรให้ถึงขนาด เหมาะแก่กาลสมัย ถ้าระดับการศึกษายังไม่เจริญถึงขนาดตราบใด ความก้าวหน้าของประเทศก็จะเป็นสิ่งที่มองไม่เห็นอีกนาน ยิ่งในสมัยที่ประเทศของเราดำเนินการปกครองตามระบอบรัฐธรรมนูญเช่นนี้แล้ว เป็นการจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้อง มีมหาวิทยาลัย สำหรับประศาสน์ความรู้ ในวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง แก่พลเมืองให้มากที่สุดที่จะเป็นไปได้ เปิดโอกาสให้แก่พลเมือง ที่จะใช้เสรีภาพในการศึกษากว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อประโยชน์ของประเทศชาติสืบไป

นับแต่ มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง ได้ตั้งขึ้นแล้ว ปรากฏว่า ได้รับความยินยอมของมหาชนเกินความคาดหมาย โดยผู้สมัครเข้าเรียนในชั้นนี้ถึง 7,084 คน แม้ผู้ที่ได้ละทิ้งการศึกษามานานแล้ว ก็กลับเริ่มศึกษาในฐานะเป็นนักเรียนของมหาวิท-

ยาลย์ นับได้ว่าบรรลุผลขั้นต้นของความมุ่งหมายที่จะได้เรียนรู้อาณา
วัฒนธรรมศาสตร์และการเมืองกันแพร่หลาย

บัดนี้ กิจการของมหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง
ได้ดำเนินมาโดยเรียบร้อย เตรียมพร้อมที่จะเปิดทำการประศาสน์
วิชาให้สมกับความประสงค์ของพระราชบัญญัติแล้ว ข้าพระพุทธ
เจ้าขอกราบทูลอัญเชิญฝ่าละอองพระบาท ได้ทรงเปิดมหาวิทยาลัยฯ
เป็นปฐมฤกษ์ เพื่อความสวัสดิมงคล ให้บังเกิดความวัฒนาถาวรแก่
มหาวิทยาลัยนี้สืบไป

ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ทรงมีพระดำรัสตอบ ดังต่อไปนี้ -

“ข้าพเจ้ามีความยินดีที่ได้เห็นมหาวิทยาลัยฯ ตั้งขึ้นเป็นปีก
แผ่นแน่นหนา รัฐบาลนี้และสภาผู้แทนราษฎรมีความคิดเห็นอัน
ถูกต้องในการจัดตั้งมหาวิทยาลัยฯ ขึ้น ข้าพเจ้าเห็นสอดคล้องต้อง
ด้วยถ้อยคำที่ท่านกล่าวมาว่า ในสมัยนี้ ประเทศเราจะต้องเผยแพร่
วิชาธรรมศาสตร์และการเมืองให้แพร่หลาย เพื่อปวงชนจะได้รับ
ทราบความเป็นไปในบ้านเมือง ซึ่งทุกคนเป็นเจ้าของ

ข้าพเจ้ารู้สึกปิติที่ได้ทราบว่ามีมหาวิทยาลัยฯ ได้รับความนิยมน
ของมหาชนจนมีนักศึกษาหลากหลายดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ข้าพเจ้ามี
ความหวังอย่างมั่นคงว่า มหาวิทยาลัยนี้จะดำรงถาวร และดำเนิน
การโดยสมความปรารถนาทุกประการ

ข้าพเจ้าขอเปิดมหาวิทยาลัยนี้ ด้วยสัจจาทิษฐาน ขออำนาจ
พระรัตนตรัย ให้คุ้มครองมหาวิทยาลัยฯ พร้อมทั้งอาจารย์และนัก-

ศึกษาทั้งหลาย ตลอดจนเจ้าหน้าที่ดำเนินการ ขอให้มหาวิทยาลัยนี้
มั่นคงถาวรยืนนานบรรลุถึงความสำเร็จอย่างไพศาลสมบูรณ์ ขอให้
มหาวิทยาลัยนี้ จงเป็นที่เกื้อกูลวิชาการเมือง ให้นักศึกษามีความรุ่ง
เรือง สามารถจะกระทำกิจอันเป็นประโยชน์แก่ชาติและประเทศต่อ
ไปภายหน้า เทอญ”

เป็นที่น่าเสียดายว่า ก่อนหนังสือเล่มนี้ จะได้รับการจัดพิมพ์
เพียงไม่กี่วัน หลวงประดิษฐมนูธรรม ก็ถึงแก่พิราลัยแล้ว ณ กรุง
ปารีส เมื่อวันที่ 2 พ.ค. 2526 ก่อนครบรอบวันเกิด ปีที่ 83 ใน
วันที่ 11 พ.ค. 2526 และ ก่อนวันคล้ายวันสถาปนามหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์ (และการเมือง) ครบรอบปีที่ 49 ในวันที่ 27 มิ.ย.
2526

จึงเป็นอันว่า หหมดโอกาสที่ชาวไทยและชาวธรรมศาสตร์ จะ
ได้เห็นหน้าค่าตาท่านในขณะที่ท่านมีชีวิตอยู่ ทั้งที่มีข่าวว่าจะมีการ
เชิญท่านกลับคืนสู่มาตุภูมิ เพื่อร่วมเฉลิมฉลองวันธรรมศาสตร์ครบ
รอบ 49 หรือ 50 ปี ดังกล่าว

ต่อไปนี้จะใช้คำว่า มธก. แทนชื่อมหาวิทยาลัย ซึ่งได้เปิด
เป็นปฐมฤกษ์ เมื่อเวลา 15 นาฬิกา ณ ตึกโรงเรียนกฎหมายเดิม
เชิงสะพานผ่านพิภพลีลา ซึ่งเป็นที่ตั้งของกรมประชาสัมพันธ์ใน
ปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม เพื่อให้ผู้อ่านได้ทราบความเป็นมาของสถา-
บันการศึกษาแห่งนี้ ก็จำเป็นต้องยกเอาพงศาวดารมากล่าวไว้ว่า
มธก. ได้ปฏิรูปมาจากโรงเรียนกฎหมายของกระทรวงยุติธรรมซึ่งตั้ง
ขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2440 โดยกรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ เสนาบดีกระ-

ทรวงยุติธรรมในสมัยนั้น ได้ทรงจัดตั้งขึ้นตามแบบอย่างของต่างประเทศ เพื่อให้วิชากฎหมายแพร่หลาย การปลูกฝังวิชานี้ในสมัยนั้นขัดข้องมาก การศาลยุติธรรมก็ยังไม่เป็นแบบแผน... โรงเรียนกฎหมายก็ยังไม่เป็นปีกแผ่น

สำหรับการศึกษาวิชาการปกครองนั้น สมเด็จพระจุลจอมเกล้า ทรงจัดตั้งโรงเรียนมหาดเล็กขึ้นในวัง อบรมบุตรธิดาของข้าราชการสำนักให้เจนจัดในระเบียบประเพณีราชการ เพื่อเตรียมส่งออกไปรับราชการฝ่ายปกครอง ต่างพระเนตรพระกรรณยังหัวเมืองต่าง ๆ

ปี 2453 สมเด็จพระมงกุฎเกล้าได้โปรดให้สถาปนาโรงเรียนข้าราชการพลเรือน พระราชทานนามว่า “โรงเรียนข้าราชการพลเรือน ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว” ขยายการศึกษาให้กว้างขวางยิ่งขึ้นกว่าเดิม ต่อมาในปี พ.ศ. 2459 ก็ได้สถาปนาขึ้นเป็นมหาวิทยาลัย โดยพระราชทานนามว่า “จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย” แบ่งการศึกษาออกเป็นแผนกๆ และให้โอนโรงเรียนข้าราชการพลเรือน มาขึ้นอยู่ในสังกัดของมหาวิทยาลัยนี้ เรียกชื่อว่า “แผนกวิชาข้าราชการพลเรือน” ต่อมาในภายหลังได้เปลี่ยนชื่อเป็น “คณะรัฐประศาสนศาสตร์” และ “คณะรัฐศาสตร์” ตามลำดับ

ส่วนโรงเรียนกฎหมายนั้น ได้ทรงโปรดให้ยกฐานะขึ้นเป็นโรงเรียนหลวง ขึ้นแก่กระทรวงยุติธรรม ให้เสนาบดีเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดการศึกษา ต่อมาบรรดาพระราชกำหนดกฎหมายของ

ประเทศได้ขยายตัวกว้างขวางตามความเจริญของประเทศ และได้แบ่งหมวดหมู่ประมวลตามแบบประเทศในภาคพื้นยุโรป สมเด็จพระมงกุฎเกล้าทรงมีพระราชประสงค์ จะให้การศึกษาวិชาแผนกนี้เจริญรุดหน้ายิ่งขึ้น จึงได้โปรดให้ตั้ง “สถานิตศึกษา” ขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2469 ให้คณะกรรมการมีหน้าที่จัดระเบียบกับวางหลักสูตรการศึกษาของโรงเรียนกฎหมาย กระทรวงยุติธรรม ทั้งกิจการอื่นอันเกี่ยวกับโรงเรียนนี้ด้วย และได้ยกมาตรฐานการศึกษาให้มีชั้นเนติบัณฑิตและนิติศาสตร์บัณฑิต

เมื่อเปลี่ยนแปลงระบบการปกครองแผ่นดินแล้ว มีคำแนะนำต่อรัฐบาล ให้รวมการศึกษากฎหมายเข้าอยู่ในจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งยังไม่มีการสอนกฎหมาย เพื่อให้ประกาศนียบัตรสำหรับวิชากฎหมายโดยเฉพาะในมหาวิทยาลัยนั้น จึงทรงโปรดให้โอนโรงเรียนกฎหมายไปรวมอยู่ในจุฬาฯ ทางจุฬาฯ ได้จัดให้โรงเรียนกฎหมายเป็นแผนกนิติศาสตร์ในคณะนิติศาสตร์และรัฐศาสตร์ จนกระทั่งถึงวันที่ 17 มีนาคม 2476 จึงได้มีการตรา พรบ. ว่าด้วย มธก. ขึ้น โดยให้โอนคณะนิติศาสตร์และรัฐศาสตร์จากจุฬาฯ มาขึ้นต่อ มธก. จุฬาฯ จึงคงวิชากฎหมายไว้เป็นแผนกหนึ่งในคณะรัฐศาสตร์ และต่อมาได้ยกฐานะขึ้นเป็นคณะนิติศาสตร์เมื่อประมาณปี 2512 นี้เอง

มูลเหตุที่ได้จัดตั้ง มธก. ขึ้น ก็เพื่อสนองนโยบายการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ให้ประชาชนต้นตัวในการศึกษาเล่าเรียนและเข้ามามีส่วนต่อการบริหารราชการแผ่นดิน หรือเข้ามามี

บุพบาทร่วมในทางการเมืองนั่นเอง รวมถึงการยกระดับการศึกษาให้สูงขึ้นถึงขั้นปริญญาเอกอย่างในต่างประเทศ สถาปนาพระราชกฤษฎีกาในสมัยนั้น จึงได้ตรา พรบ. ว่าด้วย มธก. ขึ้นมาและประกาศใช้เป็นกฎหมายเมื่อ 17 มี.ค. 2476 เนื่องจากการศึกษาของราษฎรในยุคนั้นไม่ค่อยแพร่หลาย การศึกษาส่วนใหญ่จะจำกัดอยู่แต่ในวงแคบ คนธรรมดาไม่ค่อยได้รับการศึกษาในระดับสูง หลวงประดิษฐมนูธรรม เมื่อครั้งยังเป็นอาจารย์โรงเรียนกฎหมาย ปรารถนากิจการที่อยากจะทำให้คนได้มีความรู้ในด้านกฎหมายดี โดยการยกฐานะโรงเรียนกฎหมายขึ้นเป็นมหาวิทยาลัย จึงได้ปรึกษานหาหรือกับรัฐบาลในเรื่องนี้ ในที่สุดก็ได้มีการเตรียมการเมื่อปี 2476 โดยออก พรบ. จัดตั้ง มธก. ต่อมาได้ออก พรบ. โอนกรรมสิทธิ์ที่ดินบริเวณกรมทหาร ร. พัน 4, ร. พัน 5 และบริเวณคลังแสงของกลาโหม ตำบลท่าพระจันทร์โดยการขอซื้อ เริ่มจากหน้าวัดโคกหม่อมจดจดแม่น้ำเจ้าพระยา และขยายจนมีอาคารต่าง ๆ เพิ่มมากขึ้นอย่าง ที่เห็นในปัจจุบัน

เมื่อแรกเปิดสอน ก็สอนตามหลักสูตรธรรมศาสตร์บัณฑิต (ธ.บ.) สอนวิชากฎหมาย และวิชาอื่น ๆ เช่น เศรษฐศาสตร์ ภาษิต เศรษฐกิจ การคลัง อาจารย์รุ่นแรก ๆ ส่วนใหญ่ก็เชิญมาจากผู้พิพากษาอาวุโสของกระทรวงยุติธรรมซึ่งมีการทาบทาม และเชิญเชิญเอาไว้ล่วงหน้าแล้ว เบ็ดรับสมัครโดยไม่จำกัดจำนวน ไม่จำกัดอายุ และมีคุณสมบัติต่าง ๆ หลากประเภท ผู้สมัครเรียนมีทั้ง ส.ส. กำนันผู้ใหญ่บ้าน ครู ข้าราชการ ทนายความ ปริญญาก็มีแต่ ธ.บ. เท่านั้น

แต่จะแยกสาขาศึกษาทางนิติศาสตร์ รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ และ การทูต ได้ก็ต่อเมื่อถึงขั้นปริญญาโท คือเมื่อปี 2478 ก็ได้เปิดสอน หลักสูตรชั้นปริญญาโท 4 แขนง คือ นิติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ และการทูต ดังกล่าว

สำหรับวิชาเศรษฐศาสตร์นั้น เป็นวิชาต้องห้ามของรัฐบาล มาตั้งแต่แรก ไม่อาจเผยแพร่และทำการสอนได้เลย แม้แต่ชื่อวิชา ก็เรียกกันไปต่าง ๆ นานาว่า วิชาทรัพย์สินศาสตร์บ้าง คหกรรมศาสตร์ บ้าง ผู้มีความรู้ในทางนี้ก็มีบรรดาศักดิ์เป็นหลวงคหกรรมบดีบ้าง ด้วยเหตุผลที่รัฐบาลเข้าใจว่าเป็นอันตรายแก่ชนชั้นปกครองนั่นเอง เมืองไทยเรา จึงมีปัญหายุ่งยากทางเศรษฐกิจ และตามไม่ค่อยทัน เล่ห์เหลี่ยมชาวต่างชาติ จะทำมาค้าขายก็มีแต่เสียเปรียบเขา ข้า ยังปล่อยให้ต่าง ชาติเข้ามา กอบโกยทรัพย์สินใน ลักษณะต่าง ๆ จนเรตกเป็นทาสทางเศรษฐกิจเสียเกือบจะทุกอย่าง เพราะเหตุ ที่ชาวไทยไม่ค่อยได้ร่ำเรียนและมีความรู้ทางเศรษฐศาสตร์ ตรงกัน ข้ามกับญี่ปุ่น ซึ่งได้ปฏิรูปประเทศมาพร้อม ๆ กับประเทศไทย คือ สมัยพระบิษยะมหาราช ญี่ปุ่นก็ตรงกับพระเจ้าจักรพรรดิเมจิสซุอิโตนั่น เอง สมัยแรกการศึกษาของไทยก็เพื่อเตรียมคนเข้ารับราชการเป็น หลัก ไม่ได้เตรียมไว้เพื่อการค้าขาย ค่านิยมเช่นว่านี้ก็เลยตกทอด สืบมาจนทุกวันนี้ โดยการศึกษาเพื่อมุ่งหวังไปปริญญาและเพื่อเอา ไปปริญญาเป็นใบเบิกทางเข้ารับราชการ หรือเข้าทำงานในกิจการ ต่าง ๆ เป็นเกณฑ์

ค่านิยมเช่นว่านี้คงจะต้องเปลี่ยนไป เมื่อการศึกษาได้แพร่

หลายเข้า งานราชการไม่มีตำแหน่งว่าง ก็จะเป็นการผลักดันให้นักศึกษารัฐกิจใช้ปัญญาแทนปริญญาอย่างแท้จริงในที่สุด

อาจารย์รุ่นก่อตั้ง

ในสมัยแรกตั้งนั้น ยังไม่มีอาจารย์ประจำ ทางมหาวิทยาลัยได้แต่ไปเรียนเชิญท่านผู้ทรงคุณวุฒิจากหน่วยราชการต่าง ๆ มาสอน ค่าตอบแทนที่ให้ก็น้อย แต่ท่านก็เสียสละมาสอนให้เต็มความสามารถ ทางมหาวิทยาลัยก็ได้เตรียมการจัดโครงการผู้ช่วยอาจารย์ขึ้น เพื่อคอยช่วยเป็นล่ามให้กับศาสตราจารย์ชาวฝรั่งเศส และเป็นอาจารย์ผู้ช่วยจัดทำตำราด้วย มีผู้สมัครเข้าสอบหลายคน ที่สอบแข่งขันได้ ก็มีขุนประเสริฐสุภมาตรา (คนบดีคนที่ 2 ของคณะเศรษฐศาสตร์) นายเสริม วินิจฉัยกุล (อดีตรัฐมนตรีคลังเจ้าของฉายาขุนคลังกล้วยน้ำว้า คนบดีคนแรกของคณะบัญชี) นายวิจิตร ลุลิตานนท์ (อดีตรัฐมนตรีคลัง) และนายทวี ตะเวทิกุล (อดีตรัฐมนตรี) การสอบคัดเลือกมีทั้งวิชากฎหมาย ภาษาอังกฤษ ภาษาฝรั่งเศส โดยมี ม.จ. วรรณไวทยากร (พล.ต. พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์) ทรงเป็นประธานในการสอบบรรดาอาจารย์ผู้ช่วยเหล่านี้ ต้องคอยเรียบเรียง คำบรรยาย ของอาจารย์ฝรั่งเป็นตำราภาษาไทย เวลาอาจารย์ฝรั่งขึ้นบรรยาย ก็ต้องออกบรรล้งอีกด้วย และคอยแปลให้นักศึกษาฟังอีกทอดหนึ่ง

คณะกรรมการมหาวิทยาลัยชุดแรกที่บุกเบิกวางรากฐานให้
แก่มหาวิทยาลัย มีดังนี้.—

1. นายกรัฐมนตรี (พ.อ.พระยาพหลพลพยุหเสนา) นายกิติมศักดิ์
2. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงธรรมการ
(น.อ. หลวงสินธุสงครามชัย) นายก
3. ผู้ประสานการณ์การมหาวิทยาลัย(หลวงประดิษฐมนูธรรม) อุปนายก
4. คณบดี (นายแอล ดูปลาตร์) กรรมการ
5. ม.จ. วรณไวทยากร วรวรณ ”
6. พระยานิติศาสตร์ไพศาลย์ ”
7. พระยามานวราชเสวี (ปลอด ณ สงขลา) ”
(นายเดื่อน บุณนาค) เลขาธิการมหาวิทยาลัย
(นายวิจิตร ลิตานนท์) ผู้ช่วยเลขาธิการมหาวิทยาลัย

การสอนชั้นปริญญาโท

ปี พ.ศ. 2478 ได้เปิดสอนหลักสูตรปริญญาโท แยกเป็น 4
สาขาตามหมวดลักษณะวิชาคือ นิติศาสตร์, เศรษฐศาสตร์, รัฐ-
ศาสตร์ และการทูต ซึ่งทำให้ ผู้เรียนมีโอกาสศึกษาเนื้อหาทางวิชา
การได้ลึกซึ้งกว้างไกล เพิ่มเติมจากที่เคยศึกษาในระดับปริญญาตรี
มาแล้ว เพื่อให้เกิดความรู้และความคิดแตกฉานยิ่งขึ้น

นักศึกษารุ่นแรก

นักศึกษารุ่นแรกของมหาวิทยาลัย เป็นพวกที่อพยพมาจากโรงเรียนกฎหมาย คือยกยอดมาทั้งโรงเรียน ดังนั้น นักศึกษาที่จบจากมหาวิทยาลัยรุ่นแรก พ.ศ. 2477 จึงมีจำนวนถึง 19 คน บัณฑิตคนแรกของมหาวิทยาลัย ชื่อ นายชัย เสืออรรถศรี หมายเลข 2 คือ นายบุญรักษ์ เจริญไชย หรือ นายบุญย์ เจริญไชย อดีตเอกอัครราชทูตและรัฐมนตรีอุตสาหกรรม หมายเลข 4 นายประพจน์ วัชรากย์ อดีตพนักงานระดับสูงบริษัทเชลล์ หมายเลข 13 นายเยอสุสัยณห์ อดีตอธิบดีกรมสรรพากรรัฐมนตรีช่วยการคลัง หมายเลข 14 นายบัน ใน สุขทรศนีย์ อดีตผู้พิพากษา อาจารย์มหา รามคำแหง เป็นต้น

การตั้งแผนกเตรียมปริญญา (ต.ม.ธ.ก.)

เมื่อกระทรวงธรรมการ (ศึกษาธิการในปัจจุบัน) เริ่มใช้ระเบียบการศึกษาตามแผนการศึกษาของชาติ พ.ศ. 2479 โดยกำหนดให้มัธยมปีที่ 6 (ม. 6) เป็นมัธยมบริบูรณ์ ดังนั้น เมื่อ พ.ศ. 2481 ทางมหาวิทยาลัยกับทางกระทรวงธรรมการ ได้ดำริพร้อมตอกันว่าในการที่จะเปิดการศึกษาตามหลักสูตรเตรียมอุดมศึกษา ดังนั้น ในปี 2481 จึงได้เริ่มการสอนตามหลักสูตรเตรียมปริญญา ม.ธ.ก. โดยรับผู้สอบไล่ได้ ม. 6 ดังนั้น ผู้ที่จบ ม. 6 ในปี 2480 จึงมาสมัคร

สอบเข้า ต.ม.ร.ก. ประมาณ 300 คน นักเรียนส่วนมากเลือกไปสอบ
 เข้าเตรียมนายเรือ เตรียมนายร้อย เตรียมจู่พาว ก่อน แล้วจึงมา
 เลือก ต.ม.ร.ก. ซึ่งเปิดสอบหลังเพื่อน พวกที่สอบเข้าได้เลย มี 5
 ห้องเรียน 150 คน พวกที่สมทบอีก 2 ห้องเรียน ต.ม.ร.ก. รุ่น 1
 จึงมีนักศึกษารวม 210 คน แผนกเตรียม ม.ร.ก. เปิดการศึกษาเมื่อ
 6 มิ.ย. 2481 เป็นชายล้วน มีหลักสูตร 2 ปี เป็นแบบสหศึกษา รุ่น 1
 มีหญิงสอบเข้าได้ 1 คน แต่ไม่เรียน เมื่อเรียนจบแล้ว ม.ร.ก. จึงจะ
 รับสมัครชั้นทะเลเป็นนักเรียนในชั้นปริญญาต่อไป ต.ม.ร.ก.
 นี้ได้ผลิตนักศึกษารวม 8 รุ่น จำนวนนักศึกษาประมาณ 8 พันคน

อาจารย์ ต.ม.ร.ก. สมัยนั้น มีอาจารย์จาก ม.ร.ก. ผัดเปลี่ยน
 กันไปสอน และมีอาจารย์พิเศษของ ต.ม.ร.ก. เองบ้าง รายชื่ออา-
 จารย์บางคนมีดังนี้

หลวงถวิลเศรษฐพิทักษ์	สอนวิชา	ภูมิศาสตร์เศรษฐกิจ
ม.จ. วรธนะไวทยากร	„	ปรัชญา
หลวงบริบาลบุรีภัณฑ์	„	โบราณคดี
นายแพทย์บุญช่วย สุวรรณศร	„	สุขศึกษา
พระเจนดุริยางค์	„	ดุริยางค์
นายโฉลก โกมารกุล ฒ นคร	„	พลศึกษา

อาจารย์อื่น ๆ ก็มีเช่น นายถนัด คอมันตร์. นายกันธีร์ ศุภ-
 มงคล เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีอาจารย์ฝรั่งอีกหลายคน

ต่อมา ทางกระทรวงศึกษาธิการ มีโครงการจัดการศึกษา ใน

ระดับนี้ให้เป็นบรรทัดฐานเดียวกันทั่วประเทศ ต.ม.ธ.ก. จึงได้ยุบเลิกไปเมื่อ พ.ศ. 2490 หน้าที่การจัดการศึกษาระดับเตรียมอุดมศึกษาจึงเป็นเรื่องของกระทรวงศึกษาธิการตั้งแต่นั้นมา ยกเว้นเตรียมนายร้อย นายเรือ นายเรืออากาศ ก็ได้รวมกันเป็นโรงเรียนเตรียมทหารเมื่อ พ.ศ. 2502 ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อและหลักสูตรมาเป็นโรงเรียนรวมเหล่า เมื่อ พ.ศ. 2526 นี้เอง โดยรับจากพวกจบ ม.ศ. 5 แทน ม.ศ. 3.

นักศึกษา ต.ม.ธ.ก. รุ่นต่าง ๆ ดังกล่าวนี้ ปัจจุบันกำลังมีบทบาทอยู่ในวงการต่าง ๆ เช่น

ต.ม.ธ.ก. รุ่น 1 นายบัญญัติ สุชีวะ ประธานศาลฎีกา,
พล.ต.ท. จำรัส จันทร์ขจร ผู้ช่วยอธิบดีตำรวจ

ต.ม.ธ.ก. รุ่น 2 นายปรีชา สุมาวงศ์ ผู้พิพากษาศาลฎีกา,
พล.ต.ท. ชนม์เจริญ สมบัติศิริ ผู้บัญชาการ
ตำรวจภูธร 2

ต.ม.ธ.ก. รุ่น 3 นายคณิง ฤาไชย, นายปรก อัมระนันท์,
จำรูญ ปิยะบุตร, พล.ต.ต. กุศล นาคศรีชุ่ม,
สว.ฉนน์ วรดิลก (รฟพธ)

ต.ม.ธ.ก. รุ่น 4 พล.อ. ชำนาญ นิลวิเศษ, อรุณ ภาณพงศ์,
วิญญู อังคนารักษ์, สรรเสริญ ไกรจิตติ,
สุขุม นวพันธ์, ชนัตถ์ ปิยะอวย

- ต.ม.ธ.ก. รุ่น 5 ธานีรินทร์ กรัยวิเชียร, ประภาศน์ อวยชัย,
 มารุต บุณนาค, สุจินต์ ทิมสุวรรณ,
 เป็ร็อง วรณศรี, พล.ต. ทรง วิบูลย์จันทร์
- ต.ม.ธ.ก. รุ่น 6 ม.ร.ว. ถนัดศรี สวัสดิวัฒน์, ดร. สุนทร เสถียร-
 ไทย, ทวีป วรดิลก, เสน่ห์ จามริก,
 พล.ต.ต. ศักดิ์ระพี ปรั๊กมะกุล
- ต.ม.ธ.ก. รุ่น 7 ดร. อุดล วิเชียรเจริญ, ดร. วินิจ วินิจนัยภาค
 พฤทธิ อุกัมภานนท์, ไพธ์ จรรย์โกมล
 พล.ต.ต. พะยูน สุชนะนนท์
- ต.ม.ธ.ก. รุ่น 8 พิศาล มุลศาสตร์สาทร, ดร. เกษม สุวรรณกุล,
 ชัยรัตน์ คำนวน, จำลอง โต๊ะทอง, ดร. สมปอง
 สุจวิตกุล, พล.ต.ต. สนั่น ตูจินดา, ปาล
 พนมยงค์

อาคารเรียน

ตอนแรกนั้น มีแต่คณะธรรมศาสตร์ ดึกเรียนจึงมีน้อย ที่
 เห็นก็มีตึกโดม นอกนั้นก็อาศัยอาคารด้านหลังตึกโดม ซึ่งเป็นคลัง
 แสงมาก่อน แล้วตัดแปลงเป็นอาคารเรียน แนวตึกโดมนี้เมื่อก่อน
 เป็นตึกเรียงต่อกันมา แยกขาดออกจากกันเป็นสี่หลัง เมื่อชื้อจาก
 กลาโหมแล้ว ก็ได้มอบหมายให้นายหมีว อภัยวงศ์ สถาปนิกชื่อดัง

ในยุคนั้น มาออกแบบดัดแปลงในการรวมอาคารทั้ง 4 เข้าเป็นอันเดียวกัน และสร้างหลังคาเป็นรูปโดมคลุมอีกชั้นหนึ่ง

ตึกโดมที่เห็นอยู่ในปัจจุบัน นายหมีว สถาปนิกได้พยายามอย่างยิ่งที่จะรวมตึกเข้ามาเป็นหลังเดียวกัน โดยหลวงประดิษฐไพเราะได้มอบหมายให้สร้างเป็นรูป 1. แปลก 2. ทนสมัย 3. สวยงาม นายหมีว ได้ใช้จินตนาการของตนเองสร้างเป็นรูปโดมคลุมเป็นหลังคา และถือเป็นสัญลักษณ์ของมหาวิทยาลัยมาจนทุกวันนี้ แม้บางครั้งผู้บริหารอยากจะรื้อทิ้ง เพื่อสร้างอาคารเพิ่มเติมแต่ก็ได้รับการคัดค้านจากศิษย์เก่าทั้งหลาย จึงได้แต่เพียงรื้อด้านปีกทั้ง 2 ข้างออกเท่านั้น ส่วนตึกโดมก็ยังคงสภาพอยู่เช่นเดิม แต่ก็ได้ซ่อมแซมทาสีสรรอยู่เป็นประจำ บิกตึกโดมด้านที่เคยเป็นคณะรัฐศาสตร์กับด้านที่เคยเป็นคณะเศรษฐศาสตร์จึงถูกรื้อ ตรง 3 แยกปากหมาของคณะเศรษฐศาสตร์ได้สร้างตึกเอนกประสงค์ขึ้นแทน คณะต่างๆ ที่เคยอาศัยตึกโดมอยู่ เช่น คณะรัฐศาสตร์ คณะสังคม คณะเศรษฐศาสตร์ต่างก็ไปสร้างตึกใหม่ของตัวเองในภายหลัง

มีการถามไถ่กันมากกว่า โดมนี้มีความหมายและความเป็นมาอย่างไร ผู้ใหญ่สมัยนั้นก็ไม่ทราบความหมายที่แน่ชัด เข้าใจว่าสถาปนิกคงมิได้ประสงค์ให้มีความหมายพิสดารอะไร นอกจากให้แปลกทนสมัย และสวยงามเท่านั้น สมัยนั้นตึกโดมจึงดูแปลกและเด่นมากตึกหนึ่งในบางกอก มาในระยะหลังก็ได้มีผู้ให้ความหมายไปในรูปของปลายดินสอแหลม ซึ่งหมายถึงว่าให้มีสติปัญญาสูงส่งเจียบแหลมเยี่ยงปลายดินสอที่เหลาใหม่ๆ นั้นทีเดียว

บรรดาเด็กที่สร้างขึ้นมาหลัง ก็มีตึกคณะศิลปศาสตร์ ที่ผนัง
ด้านข้างก็ได้จารึกลอกแบบศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหงมหาราช
เอาไว้ คงจะให้ความหมายว่าเป็นแหล่งศิลปวิทยา เหนือศิลาจารึก
ขึ้นไปก็เป็นภาพปั้นดินผนังตึกอยู่หลายภาพ แต่จะเป็นภาพอะไร มี
ความหมายอย่างไรนั้น นายอตุล วิเชียรเจริญ คณบดีคนแรกของ
คณะนี้ไม่ได้บอกเอาไว้ ตรงข้างตึกคณะนี้ยังมีรูปปั้นคนถือหนังสือ
อยู่รูปหนึ่ง นักศึกษาเคยเอาดอกไม้ธูปเทียนไปสักการะ สืบดู
แล้วได้ความว่าเป็นรูปปั้นของศรีธรรมาชย จอมกะล่อนในนิทาน
โบราณแต่ชาวธรรมศาสตร์สมัครใจเรียกกันว่า “จิ้งหน่อง” ผู้เฝ้า
ศึกษาหาความรู้ตลอดกาล ต้นโพธิ์ใหญ่ที่หน้าตึกศิลปศาสตร์ก็มีมา
นานจนกลายเป็นอนุสรณ์แห่ง “ลานโพธิ์” ที่ใช้เป็นที่จับกลุ่ม
เรียกร้องรัฐธรรมนูญอันเป็นเหตุให้เกิดวันมหาวิปโยคเมื่อ 14 ต.ค.
16 อันลือลั่นทั่วโลกมาแล้ว ที่ต้นโพธิ์นี้จะมีผู้นำผ้าสีมาผูกและ
จุดธูปเทียนเพื่อกำกับอยู่เสมอ

เนื่องจากบริเวณธรรมศาสตร์นี้เมื่อเคยเป็นวังหน้าประทับ
ของกรมพระราชวังบวรราชเจ้ามาก่อน กำแพงวังจึงยังคงมีหลง
เหลืออยู่ตราบนานี่นี้ อาณาเขตวังกินไปถึงพิพิธภัณฑสถานแห่ง
ชาติ วิทยาลัยนาฏศิลป์และกึ่งกลางสนามหลวง จึงมีผู้ขุดพบปืนใหญ่
โบราณที่ได้สนามหลวงได้หลายกระบอก ได้เคยมีผู้เสนอความเห็น
ว่าสมควรจะสร้างอนุสาวรีย์เพื่อเป็นที่รำลึกถึงพระองค์ท่านหรือไม่
ในธรรมศาสตร์ แต่เป็นที่น่าเสียดายว่า ผลการหยั่งเสียงในครั้งกระ
นั้นไม่มีผู้ใดบันทึกเอาไว้ และไม่ได้ข่าวอีกเลย และในที่สุดก็ได้มี

การสร้างอนุสาวรีย์ของพระองค์ท่าน ตรงมู่วัดมหาธาตุด้านสนามหลวง ตรงข้ามกับ ม.ธ.ก. สำหรับกรมพระราชวังบวรมหาสุรสิงหนาท สำหรับพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าฯ ก็มีอยู่ที่หน้าโรงละครแห่งชาติ

นิคมนักศึกษา

ในสมัยแรก ๆ ทางมหาวิทยาลัยได้เปิดหอพักนักศึกษาขึ้น ณ ดึกแรกด้านท่าพระจันทร์ โดยมี ศจ. เจ. เอฟ. ฮัตเจสสัน เป็นผู้ดำเนินการ มีน้ำไฟพร้อม เสียค่าเช่าเดือนละ 5 บาท ค่ารับปิ่นโตเดือนละ 3 บาท นักศึกษาที่อยู่ในนิคมอยู่กันอย่างครบครัน มีฟุตบอลประเพณีระหว่างหอ มีการแข่งเรืออย่างออกฟอร์ด - เคมบริดจ์ มีอาจารย์ควบคุมอย่างใกล้ชิด นาน ๆ ผู้ประสานการจะมารวมกินนอนที่หอพักเป็นครั้งคราว

ในปัจจุบัน หอพักในบริเวณมหาวิทยาลัยไม่มี แต่มีหอพักรัชฎาภิเชกที่บริเวณสวนพุดตานที่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลปัจจุบัน ได้พระราชทานให้เป็นที่พักของนักศึกษาธรรมศาสตร์ โดยเฉพาะ ค่าหอถูกมาก จได้ประมาณ 200 คน เป็นหอชาย ส่วนหอหญิงของมหาวิทยาลัยยังไม่มี แต่ขณะนี้ทราบที่กำลังก่อสร้างอยู่ทางทุ่งมหาเมฆ

ทำไมจึงได้ชื่อว่า “ธรรมศาสตร์”

เนื่องจากในสมัยที่เริ่มก่อตั้งนั้น วิชาธรรมศาสตร์ เป็นที่

แพร่หลาย ใน โรงเรียนกฎหมาย ทั้งมีความหมายกว้างกว่าคำว่ากฎหมาย และผู้ประศาสน์การประสงค์จะให้เปิดคณะต่าง ๆ อีกในโอกาสต่อไป แต่ก็ยังอาลัยคำว่า กฎหมาย ครั้นจะตั้งว่า กฎหมาย ก็จะไม่เป็นการสมควร จึงได้ตั้งให้กว้าง ๆ ว่า มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง โดยหลักสูตรนั้นหนักไปในทางสังคมศาสตร์ กระนั้นก็ตามในทุกวันนี้ แม้จะเหลือเพียงข้อสัน ๆ ว่า มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ก็ยังมีผู้เห็นว่ามีความหมายแคบไป แต่ความหมายที่แท้จริงของมหาวิทยาลัยนั้น อยู่ที่เกียรติประวัติอันรุ่งโรจน์สูงส่งในการพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งความเสมอภาค และสิทธิเสรีภาพของปวงชนอยู่ที่การรับใช้มวลชนเป็นสำคัญ ชาวธรรมศาสตร์ทุกยุคทุกสมัย ได้ร่วมกัน แลกภารกิจอันหนักอึ้งในการต่อสู้ ฟาดฟันกับอธรรม และอำนาจเผด็จการที่ข่มขู่คุกคามสวัสดิภาพของปวงชนโดยมิย่อระย่อ นับเป็นพลังที่ผู้ปกครองบ้านเมืองจะต้องรับฟัง

มหาวิทยาลัยกับขบวนการเสรีไทย

สมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ประเทศไทยได้เข้าร่วมกลุ่มกับอักษะประเทศประกาศสงครามกับฝ่ายสัมพันธมิตร แต่ก็มีคนไทยบางส่วนไม่ยอมรับรู้ประกาศนั้น และได้รวบรวมกันจัดตั้งขบวนการกู้ชาติหรือที่เรียกว่า เสรีไทยขึ้นต่อสู้กับญี่ปุ่นผู้ยึดครองประเทศไทย ขบวนการนี้ถึงกับจะจัดตั้งรัฐบาลพลัดถิ่นขึ้นในต่างประเทศ

โดยมีการ ทาบ ทาม พระ วรวงศ์เธอ พระ องค์เจ้าจุลจักรพงษ์ ให้ทรงเป็นหัวหน้ารัฐบาล แต่พระองค์จุลฯ ทรงปฏิเสธ ดังนั้น บรรดาคนไทย ในต่าง ประเทศจึงรวมตัวกันเข้าเป็น ขบวนการเสรีไทยร่วมมือกับฝ่ายสัมพันธมิตร ในการสะกิดกันเอ๊กษะประเทศ สำหรับภายในประเทศเวลานั้น นายปรีดี พนมยงค์ ดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์อยู่ ได้ถือโอกาสเอาดีกโตมตั้งเป็นกองบัญชาการลับของเสรีไทย จึงนับได้ว่าดีกโตมและมหาวิทยาลัยได้เข้าไปรับผิดชอบต่อเหตุการณ์บ้านเมืองโดยตรงในยามคับขัน แต่ก็เป็นที่น่าเสียใจว่า เมื่อสงครามสงบลงแล้ว และขบวนการเสรีไทยได้ประกาศสลายตัวไปแล้ว ผู้บริหารประเทศยุคต่อมาได้หวาดระแวงขบวนการเสรีไทย และเลยเถิดหาเหตุกลั่นแกล้งมหาวิทยาลัยอย่างบ้าคลั่ง ส่งกำลังเข้ายึดครองอย่างกับอาณานิคม และหาเหตุจับกุมคุมขังชาว ม.ธ.ก. หลายระลอก แต่ชาว ม.ธ.ก. ก็ไม่เคยสยบหัวใจ อาจารย์และเจ้าหน้าที่มหาวิทยาลัยในสมัยนั้น ก็ทำงานให้เสรีไทยอย่างไม่คิดชีวิต เช่น นายวิจิตร ลุลิตานนท์ เลขาธิการมหาวิทยาลัยในสมัยนั้น เป็นผู้ประสานงานของเสรีไทย โดยมีสำนักงานอยู่ใต้ดีกโตม ทำหน้าที่เป็นพลธิการและเจ้าหน้าที่การเงินของขบวนการอย่างลับๆ อาจารย์บางคนเช่น นายทวี ตะเวทิกุล, นายดิเรก ชัยนาม ฯลฯ ก็เข้าร่วมเป็นเสรีไทยด้วย แต่ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นในตอนหลัง แทนที่จะตายด้วยน้ำมือข้าศึก อาจารย์เหล่านี้กลับตายด้วยน้ำมือของคนไทยด้วยกันเอง เช่น นายทวี สมัยเป็นอาจารย์ผู้ช่วย ก็ได้บรรยายวิชา “ลัทธิเศรษฐกิจ” ตำแหน่งทางการเมือง ก็

เคยเป็นรัฐมนตรีหลายสมัย ตำแหน่งข้าราชการประจำ ก็เคยเป็น
อัครราชทูตประจำกรุงโตเกียว ตำแหน่งหลังสุดก็คือ อธิบดีกรมการ
ค้าต่างประเทศ เคยลาออกจากตำแหน่งข้าราชการประจำเมื่อเดือน
ก.ย. 2488 ด้วยเหตุผลที่ปรากฏในใบลาว่า “เนื่องด้วยคณะกรรมการ
มีนโยบายที่จะแยกข้าราชการประจำกับข้าราชการฝ่ายการเมืองออก
จากกัน ฉะนั้น ข้าพเจ้าจึงขอพ้นจากตำแหน่งอธิบดีกรมการเมือง
ตะวันตก...” นี่แหละคือสำนักทางการเมืองของนักการเมืองในสมัย
นั้น ในยุคอัสตินผยองและเผด็จการครองเมือง คนผู้นี้ก็ตกเป็นเหยื่อ
กระสุนของตำรวจ ในขณะที่หลบหนีภัยรัฐประหารไปทางจังหวัด
สมุทรสาคร โดยถูกยิงตายบนแพลูกบวบข้างหน้าวัดตรงข้ามศาลา
กลางจังหวัดสมุทรสงคราม เมื่อ 1 เม.ย. 2492

เผด็จการไม่เคยปรานีใคร ความจริงเขาผู้นี้เองที่เป็นคน
เจรจาขายเบี่ยงมิให้จอมพล ป. เดินทางโดยเครื่องบินออกจากประ-
เทศไทยไปตามคำเชิญของรัฐบาลญี่ปุ่นยุคสงคราม จอมพล ป. จึง
รอดตายมาได้โดยมอบหมายให้พระวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวรรณ-
ไวทยากร ที่ปรึกษาคณะรัฐมนตรีเป็นหัวหน้าคณะผู้แทนผู้มีอำนาจ
เต็มไปประชุมแทนระหว่าง 5-6 พ.ย. 2486 อาจารย์ มธก. คนอื่น ๆ
ที่ประสบชะตากรรมอย่างเดียวกันนี้ ก็มีเช่น นายทองเปลว ชลภูมิ
1 ใน 4 รัฐมนตรี ที่ถูกยิงทิ้งที่ ก.ม. 12 ถนนพหลโยธิน เมื่อกลาง
คืนของวันที่ 4 มีนาคม 2492 คนเหล่านี้เป็นทั้งอาจารย์ธรรมศาสตร์
และเคยร่วมงานเสรีไทยมาแล้วอย่างโชกโชน ในอีก 8 ปีต่อมาคือ
เมื่อ 16 ก.ย. 2500 บุคคลผู้ก่อกรรมทำเข็ญให้แก่ชาวธรรมศาสตร์ก็

กระเด็นออกไปจากเมืองไทย ซึ่งได้แก่ จอมพล ป. พิบูลสงคราม ขณะนั้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และอธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และ พล.ต.อ.เผ่า ศรียานนท์ รัฐมนตรีมหาดไทยและอธิบดีกรมตำรวจ และรองอธิการบดีธรรมศาสตร์ ทั้งคู่ต้องตายลงในต่างแดนในเวลาต่อมา โดยจอมพล ป. ตายที่ญี่ปุ่น พล.ต.อ. เผ่า ตายที่สวิสเซอร์แลนด์ รวมทั้งอัศวินผยองอื่นๆ ก็ถูกรุกรมตามสนองไปตามๆ กัน

โรงพิมพ์มหาวิทยาลัย

ปัจจัยสำคัญในกระบวนการเรียนการสอนก็คือ การจัดทำตำราหรือคำบรรยาย นโยบายการจัดการศึกษาของมหาฯ ก็คือต้องการให้นักศึกษาได้เรียน โดยไม่จำเป็นต้องมาฟังคำบรรยายด้วยตนเอง ดังนั้น การพิมพ์คำบรรยายของอาจารย์แต่ละวิชาจึงเป็นเรื่องสำคัญมาก มหาฯ ต้องจ้างผู้มีความรู้ทางกฎหมาย เข้ามาช่วยแปลภาษาต่างประเทศเป็นภาษาไทย เพราะมีอาจารย์ชาวต่างประเทศ ซึ่งเป็นผู้เชี่ยวชาญในด้านวิชาการ เช่น ศจ. เจ.เอฟ. ฮัตเจสตัน เนติบัณฑิตอังกฤษ ต็อกเตอร์กฎหมายฝรั่งเศส เป็นอาจารย์บรรยายวิชา “ประวัติศาสตร์ลัทธิเศรษฐกิจ” ตอนที่ว่าด้วย “ความเคลื่อนไหวในทางสหกรณ์” แก่นักศึกษาชั้นปริญญาโท เมื่อ พ.ศ. 2478

สมัยที่นายวิจิตร ลลิตานนท์ เป็นบรรณาธิการหนังสือนิติสาสน์อยู่นั้น ผู้ประศาสน์การก็ได้เล็งเห็นความสำคัญของการพิมพ์ตำรา จึงได้ยกโรงพิมพ์นิติสาสน์ซึ่งเป็นของส่วนตัวให้แก่มหวิท-

ยาลัย จึงกลายเป็นมหาฯ ที่มีโรงพิมพ์จัดพิมพ์ตำราเองเป็นแห่งแรก ปัจจุบันนี้ โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยก็ยังคงดำเนินการอยู่นอกจากพิมพ์เอกสารและตำราต่าง ๆ แล้ว ก็ยังพิมพ์หนังสือพิมพ์พนักงานของนักศึกษาคณะวารสารฯ ชื่อ “มหาวิทยาลัย” ขายปลีกฉบับละไม่กี่สตางค์ ยามที่ประชาธิปไตยเปิดกว้าง หนังสือพิมพ์นั้นก็เป็นที่อิสระในการเสนอข่าวและบทความ คราใดที่เผด็จการครองเมืองเสรีภาพของหนังสือพิมพ์ก็หดหู่ของ ไม่อาจเป็นปากเสียงให้นักศึกษาได้ หน้าที่ยังถูกรวบคุมแจ บางครั้งจากรายสัปดาห์ก็กลายมาเป็นรายบ่กษก็มี คือปล่อยให้ทำอย่างเสียไม่ได้

เมื่อกล่าวถึงโรงพิมพ์แล้ว ก็ควรจะกล่าวถึงสถานีวิทยุกระจายเสียงของธรรมศาสตร์ ซึ่งตั้งขึ้นมาด้วยาเพื่อเป็นที่ฝึกงานของนักศึกษา มีการส่งกระจายเสียงภาคเอ. เอ็ม. เพียงวันละ 2 ชั่วโมง แต่ก็ไม่ใช่เพื่อสอนตำราโดยตรงอย่างวิทยุรามคำแหง หรือสุโขทัยฯ กำลังส่งกันน้อยท่งๆ ที่มีข่าวจะเพิ่มกำลังส่งถึง 10 กิโลวัตต์ตั้งนานแล้ว เพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนอย่างแท้จริง จนบัดนี้ก็ยังไม่ได้ผลแต่ประการใด สมัยที่รัฐบาลเผด็จการออกข่าวเล่นงานนักศึกษาประชาชน คราว 8-14 ต.ค. 16 ก็มีผู้เดือดดาลรัฐบาลอย่างสุดขีดที่ออกข่าวเท็จใส่ร้ายนักศึกษา จนถึงกับบุกเข้าไปจะใช้สถานีวิทยุแห่งนี้กระจายเสียงตอบโต้รัฐบาล แต่เจ้าหน้าที่ได้ถอดอุปกรณ์สำคัญออกไปเสียก่อน เลยไม่สามารถใช้วิทยุตอบโต้ข่าวเท็จได้

การเปิดสอนวิชาการบัญชี

พ.ศ. 2482 ทางมหาฯ ได้เปิดสอนวิชาการบัญชีมีหลักสูตร 3 ปีและ 5 ปี ผู้สำเร็จปี 3 จะได้รับประกาศนียบัตรเทียบเท่าปริญญาตรี ผู้สำเร็จปีที่ 5 จะได้รับประกาศนียบัตรการบัญชีชั้นสูงเทียบเท่าปริญญาโท นายเสริม วินิจฉัยกุล เป็นคนเบ็ดคนแรก และสมัยเป็นรัฐมนตรีคลัง ก็ได้จัดสรรงบประมาณให้มหาฯ สร้างหอประชุมใหญ่ ซึ่งได้ใช้ประโยชน์ต่อสังคมอย่างคุ้มค่า เพราะจนได้ถึง 5,000 คน รายการทางวิชาการส่วนใหญ่จัดที่หอประชุมแห่งนี้ เมื่อคราวนองเลือด 6 ต.ค. 19 หอประชุมแห่งนี้ก็ถูกยิงจากทางด้านสนามหลวงจนพินาศไปหมด และรัฐบาลได้รับซ่อมให้เพื่อกลับมาเคลื่อนไหวราชการยิ่งจากภายนอกไป

นักศึกษาที่ระบบการปกครองตนเอง

มีคำกล่าวจนติดปากอยู่ประโยคหนึ่งว่า “ธรรมศาสตร์มีเสรีภาพทุกตารางนิ้ว” คู่กับวลีที่ว่า “ธรรมศาสตร์มีการต่อสู้ทุกตารางนิ้ว” ในยามที่มีการถูกกดขี่หรือเสรีภาพและบรรยากาศทางวิชาการ ผู้ประกาศสังจธรรมประโยคนักคือ นายสัญญา ธรรมศักดิ์ สมัยที่ดำรงตำแหน่งอธิการบดี เนื่องด้วยนายสัญญาเป็นผู้ยืนหยัดเพื่อเสรีภาพทางวิชาการ แม้ว่าจะถูกทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐออกคำสั่งให้ทุกมหาวิทยาลัย ห้ามเชิญบุคคลภายนอกเข้าไปอภิปรายในมหาวิทยาลัย นายสัญญาเป็นผู้ขอให้ทบวงทวนคำสั่งนั้นเสียใหม่ จนในที่สุดทบวงต้องถอนคำสั่งนั้นกลับไป สมัยยังเป็นตุลาการศาล

ก็มีคำพิพากษาให้ พล.อ.สุรจิตร์ จารุเศรณี รัฐมนตรีเกษตร และ นายพลเอกแห่งกองทัพไทยผู้ทุจริตต้องติดคุกและตายในคุก นับ เป็นเกียรติประวัติอันสูงส่งของท่านผู้น้อยแล้ว

ระบบการปกครองตนเองแบบองค์การนักศึกษา (อ.ม.ช.) ที่นักศึกษารำร้องต้องการ และถูกแช่เย็นอยู่หลายปี ก็สามารถผลักดันให้ประกาศใช้ได้ในสมัยนี้เอง โดยมีพระยาอรรณการีย์นิพนธ์ นายกสภามหาวิทยาลัย เป็นผู้ลงนามประกาศใช้เป็นข้อบังคับมหาวิทยาลัยว่าด้วยการปกครองนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ. 2516 และใช้มาได้นาน 4 ปี ก็เกิดกรณีนองเลือด 6 ต.ค. 19 รัฐบาลธานินทร์ประกาศตัวเป็นศัตรูกับนักศึกษาทุกรูปแบบ ถึงขนาดยุบเลิกกิจกรรมของนักศึกษาโดยสิ้นเชิง และเมื่อมีการรื้อฟื้นระบบการปกครองตนเองแบบสโมสรเพื่อเอาใจนักศึกษาขึ้นมาอีกในสมัยรัฐบาลเกรียงศักดิ์ ก็ได้ผูกปมแบบมัดมือชกและกดให้นักศึกษาอยู่ใต้อำนาจเผด็จการอย่างเต็มที่ ด้านหนึ่งก็ทำที่ญาติดีกับนักศึกษา อีกด้านหนึ่งก็เพื่ออ้อยเหยื่อให้นักศึกษาลุกขึ้นมาอาละวาด เพื่อจะได้อ้างเอาเป็นเหตุเข้าแทรกแซง แต่หวังที่ของนักศึกษาที่ประเมินสถานะการณ์ออก จึงไม่ตกหลุมพรางดังกล่าว

ระบบสโมสรมีอยู่ 2 ยุคคือยุคก่อน พ.ศ. 2511 และยุคหลัง พ.ศ. 2511 ยุคก่อน พ.ศ. 2511 ในช่วงระหว่าง พ.ศ. 2500-2510 เป็นยุคเผด็จการสฤษดิ์-ถนอม-ประภาส ครองเมือง ธรรมศาสตร์ถูกคุกคามและถูกบ่อนทำลายอย่างหนักหน่วง นักศึกษาครูอาจารย์ที่รักเสรีภาพถูกจับกุมคุมขัง เสรีภาพทางวิชาการและประชาธิปไตยใน

ธรรมศาสตร์ถูกครอบงำ นักศึกษาได้เรียนรู้อารมณ์เดินทางในคา
เรียกร่องดินแดนอินโดจีนคืนจากฝรั่งเศส ทุ่ง ๆ ที่นายปรีดี ผู้ป
ศาสน์การจะไม่เห็นด้วย เพราะจะต้องถูกฝรั่งเศสช่วงชิงคืนไป
ซึ่งก็เป็นความจริง หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 มีนักศึกษามาเรียนน
จำมากขึ้น กิจกรรมของนักศึกษาจึงคึกคักและมีรูปแบบ มีฟ
เลือกตั้งผู้แทนนักศึกษาและประธานนักศึกษาขึ้นทำหน้าที่ต่าง ๆ
สโมสรนักศึกษา พลโท ส. สวัสดิ์เกียรติ ได้รักษาการผู้ประธา
การต่อมา ต่อมาก็จอมพล ป. เข้าเป็นอธิการบดี ในขณะที่ พล.อ
มุนี มหาสันทนะ เวชยันต์รังสฤษฎ์ เข้าเป็นอธิการบดีจุฬา

หลังจากที่จอมพลสฤษดิ์ เป็นหัวหน้าคณะปฏิวัติโดยสมมุ
แบบแล้ว ธรรมศาสตร์ก็ถูกคุกคามอย่างหนัก พร้อมทั้งส่งคน
ตัวเองเข้ามาคุม ผู้นำนักศึกษา อาจารย์ตลอดจนศิษย์เก่าต้องถูก
ถูกภัยมืด จนต้องหนีออกนอกประเทศหรือกบดานเงียบหรือไ
หลบเข้าป่าไป ภายในมหาวิทยาลัยก็ถูกควบคุมโดยเผด็จการท
และคนที่เผด็จการส่งมา ถนอมเข้าเป็นอธิการบดี มธ. ประภาส
เป็นอธิการบดีจุฬา สโมสรนักศึกษาที่เคยดำเนินการโดยนักศึกษ
เอง ก็เปลี่ยนโครงสร้างใหม่เป็นให้อาจารย์เข้ามาเป็นและมา
หารเสียเอง โดยการให้นักศึกษาเป็นลูกมือ คืออาจารย์เป็นนา
หรือประธานเสียเอง และกักเอานักศึกษาที่ตนไว้วางใจเป็นผู้ช่วย ี
การของสโมสรจึงเป็นไปในรูปของงานบ้านเทิง งานกินเลี้ยง
สรรค์ มอมเมาให้เอาแต่เรื่องสนุกสนานจนมีนชาต่อปัญหาของบ
เมือง ผู้ที่สนใจปัญหาบ้านเมืองจะถูกห้ามขาด ไม่ถูกประนามกั

ถูกลงโทษอย่างใดอย่างหนึ่งถึงกับไล่ออกก็มี เช่น เมื่อปี 2511 นักศึกษาได้ออกหนังสือชื่อ “ภัยขาว” ซึ่งให้เห็นถึงพิษสงของฝรั่งที่กระทำต่อไทยอย่างไม่เสมอภาค ก็ถูกเพ่งเล็งว่าฝักใฝ่คอมมิวนิสต์ ต่อมานักศึกษาก็ได้ออกหนังสือชื่อ “ดินเดือดโลกไหม” อันเป็นการปลุกเร้าให้นักศึกษาหันมาสนใจปัญหาของบ้านเมือง โดยมีรูปหลวงประดิษฐมนูธรรมขึ้นหน้าปก หนังสือเล่มนั้นถูกยึดไว้เรียบร้อย และเมื่อนักศึกษาออกหนังสือ “เสียงนักศึกษา” ก็ถูกสั่งปิด โดยอ้างว่าไม่ได้รับอนุญาต ทง ๆ ที่เป็นหนังสือรายสะดวก

หลังจากสฤษดิ์ตายไปแล้ว ประชาธิปไตยก็ทอแสงขึ้นบ้าง ธรรมนูญ สมธ. ปี 2507 ก็เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้เลือกตั้งกันเองบ้าง มหาวิทยาลัยจะแต่งตั้งเองก็เฉพาะตำแหน่งนายก อุปนายก และกรรมการบางตำแหน่ง ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2511 ก็ประกาศใช้ธรรมนูญ สมธ. ใหม่ ซึ่งเปิดกว้างให้นักศึกษาเลือกตั้งกันเองทุกตำแหน่ง แต่ก็เป็นการเลือกตั้งทางอ้อมหลายชั้น จึงทำให้เกิดช่องโหว่มากมาย มีเรื่องขัดแย้งวุ่นวายแตกแยกกันเอง การบริหารงานจึงเต็มไปด้วยเหตุขัดข้อง ขลุกขลักและลุ่ม ๆ ดอน ๆ เตือดร้อนกันไปทั่ว นักศึกษาจึงเรียกร้องให้จัดรัฐธรรมนูญฉบับนี้เสียพร้อมกับเสนอแนะให้ใช้รัฐธรรมนูญที่ร่างขึ้นมาใหม่ในแบบองค์การนักศึกษา (อ.ม.ช.) คือมีทั้งฝ่ายบริหาร และฝ่ายสถานักศึกษา เพื่อวางนโยบายและควบคุมถ่วงดุลกันไปในตัว การเรียกร้องเช่นนี้ นักหนังสือมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2513 คณะกรรมการ สมธ. บินหนักถึงกับเรียกร้องด้วยตนเอง ให้เปลี่ยนระบบการปกครองแบบนี้เสีย

เพราะก่อให้เกิดผลเสียหายต่อส่วนรวมมาก ในที่สุดธรรมศาสตร์จึงได้ประกาศใช้ธรรมนูญ อ.ม.ร. ปี 2516 แทน และถูกยุบอีกเมื่อ 6 ต.ค. 19 แต่คราวนี้แทนที่นักศึกษาจะเป็นฝ่ายเรียกร้องยุบเอง กลับกลายเป็นเผด็จการข้างนอกธรรมศาสตร์ ไปเป็นเจ้ากัเจ้าการยุบให้ ด้วยมีความหวาดกลัวพลังของนักศึกษาจึงบังคับให้เป็นแบบ ส.ม.ร. เก่า แต่ใช้ได้อยู่เพียงระยะสั้น ๆ 2-3 ปี นักศึกษาก็เรียกร้องให้เป็น อ.ม.ร. เหมือนปี 2516 และประสบผลสำเร็จในที่สุด

นักศึกษากับการเมือง

ผู้สำเร็จจาก มธก. รุ่นต่าง ๆ ได้แยกย้ายกันไปประกอบอาชีพตามสาขาต่าง ๆ ทว่าไปมีอยู่ไม่น้อยที่เป็นข้าราชการ พนักงานองค์การของรัฐ และกิจการส่วนตัว เช่น พ่อค้า ทนายความ เมื่อมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร (ส.ส.) ศิษย์เก่าธรรมศาสตร์ก็ได้รับเลือกเข้าสภาเป็นอันมาก คนเหล่านี้ก็ยังเกี่ยวข้องกับสถานศึกษาเก่าอยู่ไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง จึงเกิดบรรยากาศหนุนเนื่องให้นักศึกษารับรู้และใกล้ชิดกับการเมืองในทุกระดับ อาจารย์เองเป็นข้าราชการการเมืองก็มี ดังนั้น กลิ่นไอการเมืองจึงอบอวลอยู่ในธรรมศาสตร์ไม่สร้างชา นักการเมือง ตำรวจทหาร ผู้นำในสังคมก็มีเลือดเนื้อเชื้อไขธรรมศาสตร์ ปนอยู่มิใช่น้อยจนถึงระดับรัฐบาลรัฐบาลเปรม 4 มีศิษย์เก่าธรรมศาสตร์อยู่ถึง 1 ใน 3

ชาวธรรมศาสตร์ เมื่อตอนยังเป็น นักศึกษาก็ แก่ กล้า อดม
การณื แต่พอออกมาทำงานก็ ละเลยและ ลืม เลื่อน อดมการณื นั้นก็มี
อยู่ จะเห็น ได้ชัด ที่สุด ก็ยุคเผด็จการครองเมือง บัณฑิตจากธรรม-
ศาสตร์ เองบางคนเป็นถึงรัฐมนตรีได้ ลูกขึ้นมาช้หน้าตาเกรด และ
ใส่ร้ายป้ายสีسادโคลนเข้าใส่สำนักเก่าของตัวเองแบบบีนน้ำเป็นตัว
นับว่าเป็นพฤติกรรมที่เลวร้าย โสมมที่สุดจะบรรยายได้ ปัจจุบันเขาผู้
นั้นก็ได้ชื่อว่า เป็นรัฐมนตรี “เด็กฝาก” ในสายตาประชาชน

ธนาคารของมหาวิทยาลัย

ในเวลาถัดมา ผู้ประศาสน์การได้ดำริว่าทางธรรมศาสตร์ ได้
เปิดสอนวิชาการบัญชี จึงสมควรที่จะจัดให้นักศึกษาได้ฝึกงานทาง
ด้านบัญชีและการเงิน พอดีกับในเวลานั้นมีเหตุการณ์สำคัญเกิด
ขึ้น คือ ฐานะของธนาคารแห่งหนึ่งกำลังคลอนแคลน ผู้เป็นเจ้าของ
มีความผิดและกำลังถูกรัฐบาลฟ้องเล็ง โดยเข้าใจว่าไปยุ่งเกี่ยว
กับการปฏิวัติในเมืองจีน ในที่สุดทาง มธก. ก็ตัดสินใจเข้าไปซื้อ
หุ้น โดยหวังว่าจะได้รับช่วงลูกค้ามาเป็นจำนวนมาก แต่การณืไม่
เป็นไปตามที่คิด เพราะในระยะนั้นกำลังเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2
ลูกค้าหลายคนพากันถอนเงิน การเจรจาซื้อขายธนาคารดังกล่าว
ทางธรรมศาสตร์ ได้ส่งนายเสริม วิณิชยกุล ไปเจรจาขอซื้อจน
เป็นผลสำเร็จและถือหุ้นไว้ 7,310 หุ้น ๆ ละ 100 บาท การที่ธรรม-

ศาสตร์ ได้ถือเห็นธนาคาร ก็พอจะทำให้มหา มีฐานะทางการเงิน ดีขึ้นบ้าง ลำพังการเก็บค่าเล่าเรียนจากนักศึกษายอมไม่พอ รัฐบาลเองก็ไม่อาจให้งบประมาณอุดหนุนได้มากพอ (ค่าเล่าเรียนเริ่มจากปี ละ 20 บาท เรื่อยมาจนถึงปี ละ 400 บาท และเก็บตามค่าหน่วยกิตอย่างในปัจจุบัน)

ประวัติย่อของธนาคารเอเชีย จำกัด ก่อนหลุดลอย ไปจากธรรมศาสตร์

ธนาคารเอเชีย จำกัด เดิมชื่อว่า ธนาคาร Overseas Chinese Corporation ตั้งอยู่ที่ 724 สามแยกลำพูนไชย ถ. เจริญกรุง มีสำนักงานใหญ่อยู่ที่สิงคโปร์ ระหว่างปี พ.ศ. 2482 ญี่ปุ่นได้เข้ายึดครองแมนจูเรีย และมีอิทธิพลเหนือเซียงไฮ้ ชาวจีนโพ้นทะเลจึงพลอยถูกดึงเข้าไปต่ออำนาจญี่ปุ่นด้วย ผู้บริหารธนาคารนี้เป็นคนจีน รวมทั้งได้ทำผิดกฎหมาย ที่ส่งเงินตราออกนอกประเทศ โดยไม่ได้รับอนุญาต เพื่อตัดปัญหา รัฐบาลจึงได้สั่งถอนใบอนุญาต ทำความเดือดร้อนแก่ลูกค้าธนาคารมาก และไม่มีคนกล้าเสี่ยงทำธนาคาร นายปรีดี ซึ่งขณะนั้นเป็นทั้งรัฐมนตรีคลัง และ ผู้ประศาสน์การ มธก. อยู่ด้วย จึงแก้ปัญหามาโดยการให้ นายเดือน บุนนาค เลขาธิการ มธก. นำเงินสวัสดิการของ มธก. ร่วมกับพ่อค้า คหบดี ไปซื้อกิจการธนาคารดังกล่าวมาดำเนินการเอง มธก. เป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ประมาณ 60% โดยเมื่อแรกเปิด

ทำการใน 2 ต.ค. 2482 มธก. มีหุ้นอยู่ 7,300 หุ้น ๆ ละ 100 บาท จากหุ้นทั้งหมด 10,000 หุ้น และเป็นหุ้นสามัญทั้งสิ้น

ตอนแรกใช้ชื่อว่า “ธนาคารแห่งเอเชียเพื่อการอุตสาหกรรมและพาณิชย์กรรม จำกัด” เป็นธนาคารพาณิชย์อันดับที่ 4 ของไทย ทุนจดทะเบียน 1 ล้านบาท ธนาคารได้มีส่วนช่วยฟื้นฟูฐานะการคลังของรัฐบาลในขณะนั้นมาก โดยมีส่วนร่วมในการนำเข้าเงินตราต่างประเทศ และสนับสนุนการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะเป็นแหล่งเงินทุนอุดหนุนขบวนการเสรีไทยโดยตลอด

เมื่อ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์เข้าเป็นรัฐมนตรีช่วยคลังใน 21 พ.ค. 91 ก็ได้ส่งถอนใบอนุญาตประกอบกิจการของธนาคารแห่งนี้ โดยให้เหตุผลว่าธนาคารมีทุนสำรองไม่เพียงพอ ซึ่งก็เป็นเรื่องจริง เพราะหลังการรัฐประหาร 8 พ.ย. 2490 แล้ว บรรดารัฐวิสาหกิจต่างก็พากันถอนเงินออกจากธนาคารทั้งหมด ทำให้ฐานะการเงินของธนาคารตกต่ำลง ซึ่งก็เป็นเหตุผลเดียวกันกับการส่งถอนใบอนุญาตธนาคารแห่งกรุงศรีอยุธยา ที่มีนายหลุยส์ พนมยงค์ น้องชายนายปรีดี เป็นผู้ถือหุ้นใหญ่ แต่เหตุผลที่แท้จริงก็เพื่อล้มล้างฐานะอำนาจของนายปรีดีกับพวก และบั่นทอนเงินทุนของ ม.ธ.ก.นั้นเอง

ธนาคาร 2 แห่งถูกปิดไปไม่นาน ก็เปิดใหม่อีกครั้งเมื่อ 10 มิ.ย. 2491 โดยหุ้น ม.ธ.ก.ถูกลดลงเหลือ 6,210 หุ้น จนปี 2493 พล.ท.สฤษดิ์ ธนะรัชต์ โดยผ่านองค์การทหารผ่านศึกได้เข้าซื้อหุ้น

นของม.ร.ท.ทงหมด และพล.ต.ท.เผ่า ศรียานนท์ ก็เข้าถือหุ้นใหญ่ แทนนายหลุยส์ พนมยงค์ ต่อมา สฤษดิ์จึงได้ซื้อหุ้นต่อจากกองกิจการทหารผ่านศึกในนามบริษัทบูรพาสากลเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นบริษัทของตนเอง เมื่อมีข่าวการยึดทรัพย์จอมพลสฤษดิ์ ในปี 2507 ท่านผู้หญิง วิจิตรา ธนะรัชต์ ภริยา และนายทองดลย์ ธนะรัชต์น้องชาย จึงได้ขายหุ้นทั้งหมด ให้กับตระกูลอื้อจือเหลียงหรือเอื้อชูเกียรติในปัจจุบัน ตระกูลเอื้อชูเกียรติจึงเป็นผู้ถือหุ้นใหญ่และบริหารธนาคารในขณะนั้น

เมื่อแรกเปิดนับ เป็นธนาคารแรกที่มีพนักงาน เป็นคนไทยล้วน คณะผู้บริหารระยะแรกประกอบด้วย

1. หลวงประดิษฐมนูธรรม (ดร.ปรีดี พนมยงค์)
2. ดร.เต๋อ บุนนาค
3. หลวงประเจิดอักษรลักษณ์ (สมโภชน์ อัครานนท์)
4. นายยู๋หมิน จูตระกูล
5. หลวงบรรณากรโกวิท
6. นายโลวเตยกชวาน
7. พระยาพิพัฒน์นกร (ซิม โปษยานนท์)
8. พระสุธรรมวินิจฉัย
9. หลวงอรรถกิติกำจร (หลุยส์ พนมยงค์)
10. นายใหญ่ เศรษฐบุตร์
11. หลวงสวัสดิชาติตรี
12. นายจุลินทร์ ลำชา

และธนาคารนั้นได้เปลี่ยนชื่ออีกครั้งหนึ่งเมื่อ 22 มี.ค. 2519 เป็น “ธนาคารเอเชีย จำกัด” สำหรับเงินสวัสดิการมหาวิทยาลัย นน มีที่มาดังนี้

ระยะต้นสงครามโลกครั้งที่ 2 เล็กน้อย ธรรมชาติได้ รับซื้อดีบุกจากลูกค้ารายหนึ่งไว้เป็นจำนวนมาก โดยรับซื้อไว้ใน ราคาถูก และคิดว่าจะขายต่อให้อาจารย์ แต่ไม่มีใครรับซื้อเพราะ ราคาดีบุกกำลังตกต่ำมาก ธรรมชาติเลยต้องใช้สถานที่ที่เป็น หอประชุมใหญ่เวลานั้นเป็นที่เก็บแร่ดีบุก แต่เมื่อสงครามโลกยุติลง ดีบุกกลับราคาพุ่งพรวดขึ้น มชก. จึงขายไป มีรายได้หลายล้านบาทเป็นผลพลอยได้ การบริหารกิจการธนาคารก็ใช้เจ้าหน้าที่จาก มชก. เอง เช่น นายเดือน บุนนาค, นายวิจิตร ลุลิตานนท์ ไป เป็นประธานกรรมการธนาคาร รวมทั้งได้ให้นักศึกษาคณะ พาณิชยศาสตร์และการบัญชี ใฝ่ปฏิบัติงานด้านบัญชีและการธนาคารที่ นั้น ต่อมาเมื่อเกิดการรัฐประหาร 9 พ.ย. 2490 การเมืองได้กระทบธรรมชาติอย่างรุนแรง เผด็จการได้ยื่นมือเข้าบีบบังคับมหาวิทยาลัย ทุกทาง จนแม้แต่ธนาคารของธรรมชาติ ก็ถูกมองไปในทางร้าย ในที่สุดมหาวิทยาลัยก็จำต้องปล่อยให้ธนาคารหลุดลอยไป (นับว่าผู้บริหารธนาคารถูกขู่เข็ญถูกสอบสวน และถูกขู่เหมือนนักบิณฑนาคนายควงโดนจ้ให้ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีนอกจากถูกสอบสวนแล้วยังถูกขู่ และถูกบังคับให้วางมือจากธนาคารแห่งนั้น) แต่ธรรมชาติมา ระบบธนาคารก็ตกเป็นของนักเผด็จการและอยู่ในกำมือของคนเพียงไม่กี่ตระกูลตราบเท่าทุกวันนี้

สหกรณ์นักศึกษา

กิจการที่นักศึกษาได้ดำเนินการเอง และมีฐานะเป็นนิติบุคคลซึ่งประกอบธุรกิจในรูปแบบร้านค้า ก็คือร้านสหกรณ์นักศึกษา มธ. จดทะเบียน โดยถูกต้องตามกฎหมายเป็นสหกรณ์นักศึกษาแห่งแรกในประเทศไทยเมื่อ 16 ก.ค. 2498 จัดหาสิ่งของที่จำเป็นมาจำหน่ายและบริการชาว มธ. และปันส่วนคืนให้แก่สมาชิกตามระบบสหกรณ์ทั่วไป แต่อย่างไรก็ตามกิจการสหกรณ์ศึกษาก็ไม่ได้เจริญรุดหน้าเท่าที่ควร แม้จะตั้งมากกว่า 20 ปีแล้ว ต้องโยกย้ายอพยพเร่ร่อนเป็นเจ้าของไม่มีศาลอยู่เรื่อย ๆ เพราะมหาวิทยาลัยไม่ได้สนับสนุนอย่างจริงจังอะไรนัก สถานที่ตั้งก็ต้องไปแอบอยู่ตามซอกตึก ผู้บริหารมหาวิทยาลัยก็ดูเดียวกับผู้บริหารระดับชาติ คือในทางทฤษฎีก็ให้ความสำคัญแก่สหกรณ์เป็นอย่างมาก แต่ในทางปฏิบัติก็ไม่ได้ส่งเสริมอย่างจริงจังและถูกต้อง สหกรณ์เพิ่งจะได้รับการเอาใจใส่ในสมัยที่นายป่วยเข้าเป็นอธิการบดี โดยธรรมศาสตร์เข้าถือหุ้นไว้ 1 หุ้น ینگตั้งหาสถานที่ให้ และหาแหล่งเงินกู้เพื่อให้สหกรณ์นำมาก่อสร้างสถานที่ของตนเองในวงเงิน 3 ล้านบาท แต่ยังไม่ทันดำเนินการ ก็เกิดเหตุการณ์นองเลือด 6 ต.ค. 19 ผู้บริหารชุดต่อมาได้บอกปิดและปฏิเสธข้อตกลงที่ให้ไว้โดยสิ้นเชิง แลกร้านสหกรณ์ยังถูกปล้น และถูกยึดข้าวของไปจนหมดสิ้นคิดเป็นค่าเสียหายถึง 1,500,000 บาท แต่ก็ได้รับการช่วยเหลือบางส่วนจากรัฐบาลผ่านทางด้านกระทรวงเกษตรและสหกรณ์กลับคืนมาเพียง 400,000 บาท นี้คือ

ฝีมือของผู้เข้ายึดครองธรรมศาสตร์ตอนเกิดเหตุการณ์ 6 ต.ค. นานกว่า 2 เดือน จึงถอนตัวออกไปพร้อมกับการสูญหายของทรัพย์สินข้าวของเครื่องใช้ ทั้งที่เป็นของส่วนรวมและของส่วนตัวนักศึกษา และอาจารย์จนเกลี้ยงคิดเป็นมูลค่ากว่า 10 ล้านบาทและเมื่อวันขึ้นปีใหม่ 2526 สหกรณ์ก็ได้จัดพิมพ์ส.ศ.ขึ้น มีข้อความว่า

“พื่อนำชาติด้วยสมองและสองแขน
พื่อสร้างแคว้นธรรมศาสตร์ประกาศศรี
พื่อของข้านามระบือชื่อปรีดี
แต่คนดีเมืองไทยไม่ต้องการ”

ปัจจุบันสหกรณ์ต้องไปแอบอยู่ซอกเล็ก ๆ ใต้ตึกสโมสรเดิม ริมหน้า
เจ้าพระยาด้านสำนักหอสมุดติดโรงอาหาร

ฟุตบอลประเพณีจุฬา – มธก.

การแข่งขันฟุตบอลประเพณีระหว่าง 2 สถาบันนี้ได้เริ่มมาตั้งแต่ปี 2477 ครั้งแรกจัดที่ทุ่งพระสุเมรุหรือท้องสนามหลวง ต่อมาก็ย้ายไปจัดที่สนามโรงเรียนสวนกุหลาบ จนถึงการแข่งขันครั้งที่ 5 เมื่อปี พ.ศ. 2481 จึงย้ายไปจัดที่สนามศุภชลาศัย มาจนปัจจุบันนี้ ผลพลอยได้จากการแข่งขัน นอกจากเป็นการเสริมสร้างความสามัคคีแล้ว ก็มีการช่วยกันบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ในวันนั้น

นอกจากนี้ก็มีภาพถ่ายทอดโทรทัศน์ ภาพสะท้อนจากขบวนพาเหรด และการแปรอักษรบนอัฒจันทร์ ก็ถึงอกถึงใจพระเดชพระคุณผู้ชมทั้งหลาย เพราะได้ตีแผ่สะท้อนให้เห็นจุดบกพร่องในการปกครองประเทศ จนถึงกับบางปีกล้องไม่กล้าจับภาพออกให้ผู้ชมได้เห็นก็เคยมีเมื่อในงานบอลประเพณีจุฬา - ธรรมศาสตร์ ครึ่งล่าสุดเมื่อต้นปี 2526 ก็ได้แปรอักษรเป็นข้อความดังใน ส.ค.ส. ของสหกรณ์นักศึกษาฯ ดังกล่าวมาแล้ว

การจัดตั้งคณะต่าง ๆ

ปี 2492 ได้มีการปรับปรุงโครงสร้างของการศึกษาใน มทก. ให้เหมาะแก่กาลเวลาและสอดคล้องกับวิวัฒนาการด้านอื่น ๆ จึงได้มีการแยกหลักสูตรออกจากกันตามลักษณะวิชา คือคณะนิติศาสตร์ พาณิชยศาสตร์และการบัญชี รัฐศาสตร์ และเศรษฐศาสตร์ ซึ่งถือเป็นการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ หลักสูตรธรรมศาสตร์บัณฑิตเดิม ได้ค่อยเปลี่ยนมาอยู่ในหลักสูตรใหม่ของคณะนิติศาสตร์ หลักสูตรนี้ได้หมดไปเมื่อปี 2495 กล่าวคือ หมดธรรมศาสตร์บัณฑิต (ธ.บ.) ในปีนั้น ผู้สำเร็จวิชากฎหมายจากคณะนิติศาสตร์ ในเวลาต่อมาก็จะได้ปริญญานิติศาสตร์บัณฑิต (น.บ.) แทน ปัจจุบันมีทั้งหมด 7 คณะ กับ 1 แผนกอิสระ

ขบถแมนฮัตตันกับมหาวิทยาลัย

เมื่อ 29 มิ.ย. 2494 ขณะที่ จอมพล ป. พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี ได้ไปเป็นประธานในการรับมอบเรือขุดแมนฮัตตันที่ทำราชาวณิชรัฐจากผู้แทนรัฐบาลอเมริกัน ได้ถูกทหารเรือกลุ่มหนึ่งอันมี น.ต. มนัส จารุภา ผ.บ. เรือรบหลวงรัตนโกสินทร์ บุกจับควบคุมตัวไปไว้ในเรือรบหลวงศรีอยุธยา อันเป็นเรือรบทันสมัยที่สุดของกองทัพเรือในสมัยนั้น ยังผลให้รัฐบาลต้องประกาศใช้กฎอัยการศึกโดยด่วน และใช้กำลังทหารปราบปรามกันอยู่หลายวัน เหตุการณ์จึงสงบ ทำให้เรือรบหลวงศรีอยุธยาและคำณสินธุ์ ถูกทิ้งระเบิดจนพังพินาศจมลงสู่ก้นเจ้าพระยา ยิ่งความพินาศให้แก่ทรัพย์สินของชาติ ยิ่งความเศร้าสลดให้แก่ประชาชนไทยในการแก่งแย่งอำนาจ และรบราฆ่าฟันกันเองไม่ได้หยุดได้หย่อนตลอดมา

เมื่อฆ่าฟันกันเองจนพังพาบลงไปแล้ว ขุนศึกฝ่ายรัฐบาล จึงได้ส่งกำลังเข้ายึด ม.ธ.ก. และสั่งปิดธรรมศาสตร์ โดยทันทีเหมือนกัน

รวมพลังปกป้องมหาวิทยาลัย

ผลกระทบจากการแย่งชิงอำนาจของกลุ่มขุนศึก ในระยะดังกล่าว สร้างความระส่ำระสายให้แก่กองทัพไทย อย่างร้ายแรง

จนกองทัพเรือเกือบจะกลายเป็นน่อยเพราะไม่ได้รับการสนับสนุน
แถมยังถูกกีดกันต่าง ๆ นานา จนถึงกับนายทหารเรือบางคนรำพึง
รำพันระบายความอัดอั้นใจว่าเห็นที่ดอกประดู่จะ “โรย” เสียแล้ว
กรรมัง กองทัพเรือเพิ่งจะกลับมาคึกคักมีชีวิตชีวาก็หลังเหตุการณ์
นองเลือดครั้งยิ่งใหญ่ 14 ต.ค. 2516 เกียรติภูมิของกองทัพ
เรือสูงเด่นมากในระยณะนั้นในฐานะที่ให้ความคุ้มครองมวลชนอยู่ใน
ที่ ทหารเรือที่นายยก่องในขณะนั้นคือ พล.ร.อ. จริ่ง จุลละสุขุม
แต่บัดนี้เราก็ชักจะไม่แน่ใจเสียแล้ว ในเมื่อผู้ตั้งตัวเป็นหัวหน้า
คณะปฏิวัติ 2 ครั้งหลัง (ปี 19-20) มียศเป็นพลเรือเอกทั้ง 2 ครั้ง
2 คราว ท่านผู้นั้นก็คือ พล.ร.อ. สงัด ชลออยู่ ซึ่งได้เสียชีวิตอย่างกะ
ทันหันในเวลาต่อมา

กรณีของธรรมศาสตร์นั้น ก็ถูกเผด็จการยุคจอมพล ป. จอง
ล้างจองผลาญ โดยเข้าใจไปว่าธรรมศาสตร์เป็นฐานปฏิบัติการทาง
การเมือง ในเส้นทางที่เป็นปฏิปักษ์กับการปฏิวัติรัฐประหารมาโดย
ตลอด นำซ้ำยังมีกำเนิดจากผลพวงทางความคิดของนายปรีดี ซึ่ง
เป็นไม้เบื่อไม้เมาทงการเมืองกับจอมพล ป. และพรรคพวก โดย
สัจจริงแล้วธรรมศาสตร์เป็นสมบัติของปวงชน ไม่ใช่ของนายปรีดี
หรือของส่วนตัวของใคร เพียงแต่ชาวธรรมศาสตร์มีความตื่นตัว
ทางการเมืองสูงและรู้เท่าทันเล่ห์กะเท่ห์ของนักเผด็จการและนักกิน
เมืองทั้งหลาย ชาว มธ. จึงเป็นเสมือนกำขวางคอกที่เอาตัวเข้าไป
ไขขวางในขณะที่เขาจะเขมือบ จึงยังความแค้นเคืองให้แก่เผด็จการ
ทุกหมู่เหล่า สำหรับจอมพล ป. กับพวกนั้น ได้ลงมือปฏิบัติการ

จองเวรโดยเริ่มปีบคนมหาวิทยาลัยเป็นครั้งแรกในปี 2491 คือบังคับให้เนติบัณฑิตสภา กีดกันการเข้าเป็น สมาชิกของธรรมศาสตร์บัณฑิต ทำให้ผู้ที่จบจากธรรมศาสตร์มีความยากลำบากในการสมัครงาน นักศึกษาได้รวมกันประท้วงแต่ไม่เป็นผลเพราะการรวมตัวหรือการจัดตั้งขบวนการในครั้งนั้นยังไม่ดีพอ คือยังไม่มีการหรือแกนนำที่เข้มแข็งและเจเนจัด

ระหว่างปี 2491-2493 มธก. ก็ถูกปีบกันอย่างหนักทั้งจากภายนอกและภายใน ด้านภายในก็มีการเปลี่ยนเอาคนสนิทของจอมพล ป. มาดำรงตำแหน่งเลขาธิการธรรมศาสตร์ การกลั่นแกล้งแทรกแซงจากผู้มีอำนาจย่อมหลีกเลี่ยงไม่พ้น คนของจอมพล ป. ก็อาทิ ร.อ. กระวี จัตตฤติ ร.อ. จัตต ศรียานนท์ เป็นต้น สำหรับ ร.อ. กระวี ผู้ซึ่ง ก็มีเรื่องฉาวโฉ่เกี่ยวกับการฉวยโอกาสซื้อที่ดินพระคลังข้างที่ที่อำเภอจตุลิต 1 แปลงราคาเพียง 5,480 บาท เมื่อ 1 ก.ค. 2480 สำหรับ ร.อ. จัตต ก็เข้าเป็นเลขาธิการ มธก.

ธรรมศาสตร์กับขบวนการ 11 ต.ค. 2494

เมื่อเกิดกบฏแมนฮัตตันดังกล่าวแล้ว ทางรัฐบาลก็ได้สั่งปิดมหาวิทยาลัย และส่งทหารเข้ายึดครอง โดยไล่ให้นักศึกษาไปอาศัยเรียนที่เนติบัณฑิตยสภา และโรงอาหาร โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา พร้อมทั้งอ้างความจำเป็นในการยึดครอง ม.ธ.ก. รวม 4 ประการคือ

1. สถานที่ที่เคยเป็นของทหารมาก่อน
2. เพื่อรักษาพระราชวัง
3. เกี่ยวกับปัญหายุทธศาสตร์และต้องคุมเส้นทางคมนาคม
4. เกี่ยวกับสถานการณ์ทางด้านอินโดจีน

ส่วนทหารเรือเองก็ได้สูญเสียพื้นที่ให้กองทัพบกยึดครองเป็นการถาวรหลายแห่งไม่ว่าที่กองสัญญาณ หรือสวนอนันต์ติดกับกองทัพเรือเอง... กองทหารบก ช.1 ร.อ. ก็ได้ไปตั้งประชิดอยู่

พร้อมกันนี้รัฐบาลก็ได้ตั้งคณะกรรมการขึ้นมาชุดหนึ่งเพื่อพิจารณาจัดการซื้อขายมหาวิทยาลัยแห่งนี้ คณะกรรมการชุดนี้ประกอบด้วย

1. พล.ท. สวัสดิ์ สวัสดิ์ณรงค์	สวัสดิ์เกียรติ	ผู้รักษาภาณ
		แทนผู้ประศาสน์การ ม.ธ.ก.
2. ดร. วิบูลย์ ธรรมวิทย์		เลขาธิการ มธก.
3. พระคุณยาพาศ์สุวัฒน์		ปลัดกระทรวงยุติธรรม
4. นายเลียง ไชยกาล		ตัวแทนคณะรัฐมนตรี
5. พล.อ. ผิน ชุณหะวัณ		ตัวแทนกองทัพบก

นักศึกษากับคำขวัญ

จะเห็นได้ว่านักศึกษาได้คิดค้น—คำขวัญต่าง ๆ ขึ้นมามาก

มายกว่าวงการใด ๆ บางคำขวัญก็ปลุกเร้าใจให้เข้มแข็งอดทน บ้างก็ปลุกเร้าให้ต่อสู้กับอธรรมหรือเผด็จการ บ้างก็เรียกร้องความเห็นใจ จะเห็นได้บ่อย ๆ ตอนที่มีเรื่องราวประท้วงขอความเป็นธรรม และตามหนังสือพิมพ์ที่นักศึกษาพิมพ์ออกมา คำขวัญก็มีเช่น

1. หากขาดโดมเจ้าพระยาทำพระจันทร์
เสมือนขาดสัญลักษณ์พิทักษ์ธรรม
2. จะปิดหูปิดตาประชาชาติ
เขาก้อาจทำได้ในบางหน
แต่จักเหี้ยมบ้าย่ำหามความเป็นคน
เราจะทนอยู่ได้อย่างไรกัน
3. เอาประชาชนของเราคืนมา
4. ตื่นเถิดเสรีชน ออย่ามัวทนก้มหน้าผืน
5. ฉันทักธรรมศาสตร์ เพราะธรรมศาสตร์สอนให้ฉันรัก
ประชาชน

ฯลฯ

ทั้ง ๆ ที่เหตุการณ์ได้สงบลงแล้ว การยึดครองธรรมศาสตร์ก็ไม่มีท่าทีว่ากองทหารจะถอนตัวออกไปเสียที ทำความยุ่งยากให้นักศึกษาอย่างยิ่ง และการตั้งคณะกรรมการเจรจาซื้อขายธรรมศาสตร์ขึ้นมาชุดหนึ่งดังกล่าว จึงเกิดขบวนการเรียกร้องและทวงมหาวิทยาลัยคืน เมื่อ 11 ต.ค. 2494 นักศึกษาได้รวมตัวกันเดินขบวนไปยังสภาผู้แทนราษฎร เพื่อขอความเห็นใจจากรัฐบาลและ

ส.ส. แต่รัฐบาลกลับบ่ายเบี่ยงและไม่มีคำตอบที่แน่นอน นักศึกษาจึงวางแผนพากันเดินทาง ไปทัศนศึกษาที่จังหวัดนครสวรรค์ ใน 2 พ.ย. 94 และเดินทางกลับถึงกรุงเทพฯ ในเช้าวันที่ 5 พ.ย. แล้วนักศึกษา ก็พากันกรวดพราดเข้าไป ในมหาวิทยาลัยอย่าง หมาย ทหารที่ยึดครองอยู่ไม่ทันรู้เนื้อรู้ตัวเลยห้ามปราบขัดขวาง ทัน จนในที่สุด จอมพล ป. จึงจำยอมสั่งถอนทหารออกไปแต่ ดี นักศึกษาจึงมีชัยได้กลับคืนสู่อ้อมอกแม่โดมอย่างสง่าผ่าเผย พร้อมใจกันถือเอาวันที่ 5 พ.ย. ของทุกปีเป็นวัน “คืนสู่เหย้า ของชาวธรรมศาสตร์ ในสมัยนั้น

ความวุ่นวายจากการที่ทหารเข้ายึดครอง ม.ธ.ก. นั้น พิมพ์สมัยนั้นได้ลงข่าวเกรียวกราว เช่น

10 ต.ค. 2494

ชาว ม.ธ.ก. ขอสนามหลวงเรียน

มีข่าวว่า ม.ธ.ก. ได้รับคำสั่งให้ขนย้ายอุปกรณ์การสอน แก้อ้อ ออกจาก ม.ธ.ก. ภายใน 3 ชม. นายฉัตร ศรียานนท์ ผู้ เลขาธิการฝ่ายปกครองของมหาวิทยาลัยชี้แจงว่า ทางมหาวิทยาลัย ได้รับหนังสือ ขอใช้มหาวิทยาลัยเป็นที่พักของทหารราบที่มา

ต่างจังหวัด (กรมผสมที่ 21) บัดนี้ทหารจะมาพักกะทันหัน จึงจำเป็นต้องย้ายที่โดยด่วน ซึ่งชนไปแต่เฉพาะของที่จำเป็นเท่านั้น นอกนั้นก็ล้มลุกกุญแจและประทับตราครั่งเอาไว้ เพราะชนไม่ทัน

นักศึกษาพูดถึงความยากลำบากในที่เรียน ต้องไปเรียนที่เนติบัณฑิตยสภา ซึ่งห้องที่ไป ฟังการบรรยายหลายๆ ก็ไม่ได้ยินอยากได้ที่ใหม่ก็หายากลำบากนัก จึงขอใช้สนามหลวงเป็นที่เรียนชั่วคราว

(น.ส.พ. สยามนิกร 13 ส.ค. 2494)

3 ก.ย. 2494 ไปรยไปปลิวในที่เรียนชั่วคราว ของ ม.ธ.ก. รักชวนให้มาชุมนุมที่ห้องสนามหลวง เพื่อเดินขบวนเรียกร้องขอมหาวิทยาลัยคืนจากทหาร บ่ายวันเดียวกัน นายเลียง ไชยกาล รัฐมนตรีศึกษาฯ สั่งให้เจ้าหน้าที่มาแจ้งว่า จะเอาเรื่องนี้เข้าคณะรัฐมนตรี ขอให้สงบไว้ก่อน รุ่งเช้ายังมีนักศึกษาหลงเหลืออยู่ที่สนามหลวง ตำรวจรักษาการณ์หนาแน่น ต่อมาตำรวจเชิญนายสุขวัฒน์ ตาภา ผู้เริ่มจัดทำไปปลิวไปสอบสวนแล้วปล่อยตัวไป

ต่อมา นายแพทย์ โชตินุชิต ส.ส.ธนบุรี ตั้งกระทู้ถามรัฐบาล รม.ทหารเข้าไปอาศัยในธรรมศาสตร์ ทางทหารยืนยันว่า จำเป็นต้องใช้สถานที่นี้ ขอให้ทางมหาวิทยาลัยจัดหาสถานที่ก่อสร้างใหม่ การประชุมคณะรัฐมนตรี ได้ตั้งคณะกรรมการพิจารณาเรื่องนี้ มี

นายเลียง ไชยกาล เป็นประธาน การตอบกระทู้ถามเรื่องนี้ในสภา เป็นไปอย่างเผ็ดร้อนท่ามกลางนักศึกษาที่ไปฟังกันมากมาย พลโท สวัสดิ์ สวัสดิเกียรติ รองนายกรัฐมนตรี กล่าวว่า ผู้ตั้งกระทู้ไม่เข้าใจ ทหารจำเป็นต้องใช้ธรรมศาสตร์ เพราะเหตุการณ์ต่อเนื่องกรณี กบฏจลาจล ประกอบกับเหตุการณ์ภายในและภายนอกประเทศ อยู่ในระยะที่ต้องระมัดระวังกองสัญญาณทหารเรือทหารสื่อสารอยู่นาย เพทายก็ตอบได้กลับไปอีกอย่างรุนแรง

เมื่อฟังกระทู้จากสภาแล้ว นักศึกษาได้มาชุมนุมกันที่สนาม หลวงกลางแดดเปรี้ยง ขอพบจอมพล ป. เพราะคำตอบของรอง นายกสับสนุนจับประเด็นไม่ได้ จอมพล ป. มาพบนักศึกษาและกล่าว ปลอบใจ ว่าเสร็จพิธีรับทหารจากเกาหลีแล้วจะคืนธรรมศาสตร์ให้

(น.ส.พ. สยามนิกร 12 ต.ค. 2494)

วันที่ 5 พ.ย. ปีถัดมา ก็มีการจัดงานเฉลิมฉลองเพื่อรำลึกถึง วีรกรรมของนักศึกษา มีการเล่นละครเรื่อง "ผิดแผ่นดิน" โดย นำเอาประวัติการต่อสู้ของนักศึกษามาเลย ที่ทำการต่อต้านจักรวรรดิ นิยมญี่ปุ่นมาดัดแปลงเป็นเนื้อเรื่อง ซึ่งเป็นการเสียชื่อเสียงกิจการ เมืองไทยอย่างถึงแก่น ฉะนั้น ในวันที่ 10 พ.ย. คืออีก 5 วันหลังจากนั้น ก็มีการระดมจับกุมแบบกวาดล้างเป็นการใหญ่มีนักศึกษา ถูกจับกุมมากมาย ด้วยข้อกล่าวหาว่าเป็นหน่วยโฆษณาของฝ่ายขบถ แมนฮัตตัน นายสุวัฒน์ วรดิลก หรือนักประพันธ์ชื่อดังเจ้าของ

นามปากกา “รพีพร” นักศึกษา ต.มธ.ก. รุ่น 3 ก็ถูกจับกุมด้วย ซึ่งนายสุวัฒน์ ก็เป็นกรรมการผู้หนึ่งของขบวนการสันติภาพสาขาประเทศไทยด้วย

ขบวนการสันติภาพตั้งขึ้นครั้งแรกที่กรุงสต็อกโฮล์ม ประเทศสวีเดน มีวัตถุประสงค์เพื่อเรียกร้องประชาชนที่รักสงบทั่วโลก ให้ช่วยกันรณรงค์ต่อต้านการ ทำสงคราม ทดรูปแบบ คัดค้านการ ทดลองระเบิดปรมาณู สำหรับขบวนการสันติภาพที่จัดตั้งขึ้นในประเทศไทย นั้น ก็ได้มีนักศึกษา ประชาชนเข้าร่วมลงชื่อด้วยมากมาย มหาศาลถึง 258,091 คน ทุกชั้นวรรณะและอาชีพแม้กระทั่ง รัฐมนตรีในคณะรัฐบาลสมัยนั้นก็ร่วมลงชื่อสนับสนุน จนเอกอัครราชทูตอเมริกันประจำประเทศไทย ได้ขอร้อง ให้รัฐบาลไทยขอให้ รัฐมนตรีบรรดาที่ร่วม สนับสนุน ให้ถอน ชื่อ ออกจาก การเรียกร้อง สันติภาพนั้นเสีย ขบวนการสันติภาพสาขาประเทศไทยก็ได้คัดค้าน ในการที่รัฐบาลไทยส่งทหารไปร่วมรบในสงครามเกาหลี และได้ทำการกุศล เช่น ไปแจกเสื้อผ้าแก่ชาวบ้านทางภาคอีสาน เป็นต้น

สงครามเกาหลีได้อุบัติขึ้นเมื่อ 25 มิ.ย. 2493 ถัดมาอีก 2 วัน สหรัฐอเมริกาก็ได้ระดมเข้าสู่สงครามนี้ทันที แล้วดึงเอา ประเทศต่าง ๆ อีก 16 ประเทศเข้าร่วมรบด้วย โดยผ่านทางสหประชาชาติ ไทยเป็นประเทศแรกที่ได้รับปากกับสหประชาชาติโดย จัดส่งกำลังทหารอาสาสมัคร 1 กรมผสม คือ ผส. 21 รวมทั้งจัดส่ง กำลังทางเรือไปร่วมด้วย กรณียึดครองธรรมชาติหลังกฎแมน-

ฮัตตัน ก็อ้างว่าจะใช้สถานที่ธรรมศาสตร์เป็นที่อยู่อาศัยของทหาร
ที่กลับจากสมรภูมิเกาหลีเอง

เหตุผลของรัฐบาลไทยที่ได้ประกาศไว้ก็คือว่า ไทยเป็นประ-
เทศเล็ก รวมทั้งได้เข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติ ซึ่งมีหน้าที่ปฏิ-
บัติตามกฎหมายบัตรรวมทั้งข้อผูกพันทางการเมือง การเศรษฐกิจ
และการทหาร กับค่ายเสรีประชาธิปไตยอันมีสหรัฐเป็นแกนนำ
ประกอบกับรัฐบาลมีนโยบาย ในอันที่จะให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์
เพื่อฟื้นฟูประเทศให้เจริญรุ่งเรือง กับทั้งเพื่อประโยชน์ในการป้อง
กันราชอาณาจักรในอนาคต หากไทยจะต้องถูกรุกรานจากภัยคอม-
มิวนิสต์ และจากมูลฐานแห่งนโยบายเช่นนี้ ไทยจึงได้เข้าร่วมพันธ-
มิตรทางทหาร ในองค์การสนธิสัญญาร่วมป้องกันเอเชียอาคเนย์
(ซีโต้ หรือ ส.ป.อ.) ซึ่งจัดตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2497 และในที่สุดก็ถูก
ยกเลิกไปเมื่อปี 2518 พร้อม ๆ กันนั้น ไทยก็งดส่งทหารไปประจำ
อยู่ในเกาหลี ซึ่งเคยส่งติดต่อกันมาทุกปีตั้งแต่เริ่มสงคราม

แม้ขบวนการสันติภาพ จะได้รับแรงค์แพร่หลายออกไปทั่ว
โลก ก็หาได้เกิดสันติภาพตั้งใจหวังไม่ ขุนศึกและเผด็จการของประ-
เทศต่าง ๆ ก็ยังก่อสงครามทำลายล้างกันอย่างไม่ว่างเว้น ผู้เรียกร้อง
สันติภาพเองกลับถูกจับกุมคุมขังด้วยข้อหาร้ายแรง ในประเทศไทย
เองผู้เข้าร่วมขบวนการนี้ก็ถูกจับกุมคุมขังและถูกฟ้องศาลนับร้อย ๆ
คน โดยรัฐบาลได้กล่าวหาว่าเป็นพวกเลื่อมใสหรือเป็นแนวร่วม
ของคอมมิวนิสต์ การจับกุมเมื่อ 10 พ.ย. 2495 หรือที่เรียกกันว่า
“กบฏสันติภาพ” ก็ถูกฟ้องเป็น 3 ส่วนคือ ส่วนที่ 1 เกี่ยวกับ

ขบวนการกู้ชาติ มีจำเลย 25 คน ที่คุ้นหูก็มีนายสุภัทร สุคันธาภิรมย์ พลทหารपाल พนมยงค์, ฯลฯ ส่วนวันที่ 2 ได้แก่ฝ่ายสันติภาพ ที่คุ้นหูก็มีนายแพทย์เจริญ สืบแสง, นายกุหลาบ สายประดิษฐ์หรือเจ้าของนามปากกาช็อกอง "ศรีบูรพา" นายอรรถธรม์ พลกุล (งาแซง) ส่วนวันที่ 3 ก็เกี่ยวกับเรื่องคอมมิวนิสต์ โดยตั้งข้อหาว่าทั้งหมดคนได้มีแผนการที่จะล้มรัฐบาล และเปลี่ยนแปลงประเพณีการเมือง และเศรษฐกิจของประเทศไทย ผู้ต้องหาที่มีนายครอง จันดาวงศ์ พยานโจทก์ที่สำคัญก็มี พล.ต.อ. เผ่า, พ.ต.ต. ชัช ชวางกูร เป็นต้น

นอกจากนี้ ก็ยังมีบรรดาภรรยาของนักการเมืองพลอยฟ้า พลอยฝนไปด้วย เช่น ท่านผู้หญิงพลสุข พนมยงค์ ภริยาผู้ประศาสน์การคนแรกของธรรมศาสตร์, นางนิมมวล ชลภูมิ, ภริยาของนายทองเปลว อภิธรรมสุนทรและอาจารย์ธรรมศาสตร์ นักหนังสือพิมพ์ก็มี นายบุศม์ สิมะเสถียร, นายอารี ลีวีระ, ฯลฯ ภรรยาของนักการเมืองที่เอ่ยชื่อมาแล้วนี้ นอกจากจะถูกจับกุมในข้อหาขบถวังหลวง 26 ก.พ. 92 ซึ่งถูกคุมตัวสอบสวนอยู่นานถึง 84 วันแล้ว ก็ถูกคุมตัวสอบในข้อหากบฏสันติภาพอีก 91 วัน

ผู้นำไทยในยุคที่ประกาศสงครามเกาหลี ก็มี จอมพล ป. ซึ่งดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ผบ.ทหารสูงสุด รัฐมนตรีกลาโหม, จอมพล ผิน ชุณหวัน เป็นรองนายกรัฐมนตรีและผู้บัญชาทหารบก จอมพลเรือ หลวงยุทธศาสตร์โกศล, จอมพลอากาศ ฟิน รณนภากาศ ฤทธาคนี เป็นแม่ทัพเรือและแม่ทัพอากาศตามลำดับ พล.อ. สฤษดิ์ เป็น รอง ผบ.ทบ. แม่ทัพภาค 1 และรัฐมนตรีช่วยว่าการกลาโหม,

พล.ต. ถนอม กิตติขจร เป็น รองแม่ทัพภาค 1, พล.ต. ประภา
จารุเสถียร เป็น ผบ. พล. 1

นายทหารระดับบังคับบัญชาที่เคยไปราชการสงครามเกาหลี
ก็มี อาทิ พ.ท. เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์, พ.ท. เล็ก แผนมาลี, พ.จ
ฉลาด หิรัญศิริ, พ.ต. สุรกิจ มัยลาภ, พ.ต. บุญเรือน บัวจรรยา, พ.
สายหยุด เกิดผล, ร.อ.เทียนชัย ศิริสัมพันธ์, ร.อ.จวน วรรณรัต
พ.ต. พร ฐานะภูมิ, พ.ต. เสริม ฤ นคร, พ.ต. ประลอง วีระปรี
น.ต. สนอง นิสาลักษณ์, น.ท. สงัด ชลออยู่, น.ต. อมร ศิริกาย
น.ต. เนิศฉาย ถมยา ฯลฯ (ยศในขณะนั้น)

จะเห็นได้ว่านายทหารเหล่านี้ได้มีบทบาททางการทหาร แล
ทางการเมืองสืบเนื่องต่อมาจนคราวเหตุการณ์นองเลือด 6 ต.ค. 1

จากขบวนการสันติภาพดังกล่าว ก็ทำความแค้นเคืองให้แก่
กลุ่มเผด็จการมาก และเป็นที่มาของวันธรรมศาสตร์ การจัดงาน
เฉลิมฉลองวันคืนสู่เหย้า ก็เพื่อรำลึกถึงจิตใจอันวีระอาจหาญในกา
รนี้ที่กำลังช่วงชิงเอา มธก. กลับคืนมาได้ ในระยะหลัง วันธรรม
ศาสตร์ก็ได้เปลี่ยนไปเป็นวันที่ 10 ธันวาคม ของทุกปี นัยว่าเพื่
หลีกเลี่ยงมิให้เกิดการกินแหนงแคลงใจกัน ระหว่างทหารกับนักศึก
ษาธรรมศาสตร์

จาก มธ.ก. เหลือเพียง ม.ธ.

จากการยื่นหยัดต่อสู้เข้มแข็งและทรหดอดทนไม่ยอมลดราว

ออกให้แก่อำนาจเผด็จการ เผด็จการในยุคนั้นก็เลหายาทางเล่นงาน
สิ้นแกล้งและรังแกวิตรอนแม่กระทั่งชื่อของ มธก. โดยการบั่นทอน
หัตถ์แคบเข้า เยี่ยงเดียวกับที่ได้ตัดทอนเสรีภาพของนักศึกษาที่มา
แล้ว โดยคิดว่าถ้าตีหน้าฆ่าชื่อมันเสียได้ ก็คงทำให้หมดฤทธิ์เดช
ไปเอง จึงได้ตรา พ.ร.บ. ธรรมนูญศาสตร เมื่อ 18 มี.ค. 2495 มาใช้
บังคับแทนของเก่า โดยมีสาระสำคัญ ดังนี้.—

ก. ตัดทอนชื่อมหาวิทยาลัยบางคำออก คือตัดคำว่า “วิชา”
กับ “และการเมือง” ออกทิ้ง เหลือแต่เพียงว่า “มหาวิท
ลัยธรรมศาสตร์” หรือ “ม.ธ.” มาจนทุกวันนี้

ข. เปลี่ยนตำแหน่ง “ผู้ประศาสน์การ” มาเป็น “อธิการบดี”

ทั้งนี้ ก็คงเข้าใจว่า ชื่อและตำแหน่งเดิมที่ใช้อยู่นั้นมันขัด
ละศกัถิสัทธ หรือระคายเคืองกระทบกระทั่ง โสตประสาทจนไม่
ยากไฉน การตัดไม้ข่มนามโดยวิธีนี้ก็อาจจะแก้เคล็ดได้กระมัง
งกระนั้นก็ตาม จากอดีตจนถึงปัจจุบัน การต่อสู้ของธรรม
ศาสตร์ ก็ยังเป็นมรดกตกทอดสืบต่อกันมาโดยตลอด เผด็จการคน
แล้วคนเล่า กลุ่มแล้วก็กลุ่มแล้ว ผ่านมาก็ผ่านไป แต่ธรรมศาสตร์ก็ยัง
งาดอยู่ยงยืนยงคงกระพัน ทนทานต่อศาสตราวุธนานาชนิดที่เผด็จ
การประเคนเข้าใส่ เลือดของชาวธรรมศาสตร์ได้ไหลรินนองพื้น
ฐพีจากการที่ไซ้โยบายตั้งรับโดยมีแต่มือเปล่า โดยชัยภูมิและ
ศฤการณที่ไร้ซึ่งมนุษยธรรมเช่นนี้ นำที่ชาวธรรมศาสตร์จะได้
รูปบทเรียนในการต่อสู้ให้รัดกุมยิ่งขึ้น นายวิจิตร ลุลิตานนท์ เลขา

ธิการ มธก. ได้เผยถึงสาเหตุในการเปลี่ยนแปลงในยศคนนั้นว่า “เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของรัฐบาลในสมัยนั้น และเพื่อปรับปรุงกิจการของธรรมศาสตร์ให้มีความก้าวหน้ายิ่งขึ้น”

การประสาทปริญญา

การประสาทปริญญาให้แก่ผู้สำเร็จการศึกษา แต่เดิมนั้นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์หรือนายกรัฐมนตรีจะเป็นผู้ประสาทต่อมาคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์เป็นผู้ประสาท และเมื่อสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวขึ้นครองราชย์แล้ว จึงได้เสด็จมาพระราชทานปริญญาบัตรด้วยพระองค์เอง สถานที่ที่ใช้ห้องประชุมใต้ตึกโดมเป็นที่ประกอบพิธี เมื่อมีหอประชุมใหญ่แล้วก็มีมาจัดที่หอประชุมใหญ่แทน

โดยปกติ พระเจ้าอยู่หัวและพระบรมราชินี จะเสด็จมา มธ. เป็นการส่วนพระองค์ เรียกว่า “วันทรงดนตรี” จะเสด็จมาก่อนนักศึกษาสอบไล่เป็นประจำทุกปี ตอนหลังนี้จึงทรงงด เพราะมหาวิทยาลัยต่างมีเพิ่มขึ้น

เมื่อต้นเดือน มิ.ย. 26 ก็ได้มีข่าวว่า จะมีการเปลี่ยนแปลงพิธีพระราชทานปริญญาบัตรเสียใหม่ เพื่อแบ่งเบาพระราชภาระของพระเจ้าอยู่หัว หรือพระเจ้าลูกเธอ

การตั้งคณะและแผนกอิสระใหม่

พ.ศ. 2496-2498 ได้ยกระดับวิชาการทางรัฐศาสตร์ขึ้นเป็นวิชารัฐประศาสนศาสตร์ (รปศ.) ระดับปริญญาโท โดยทางองค์การยูซอมแห่งสหรัฐได้ส่งผู้เชี่ยวชาญมาร่วมปรึกษาหารือ และมหาวิทยาลัย

ยาลัยอินเดียนาได้ให้ความช่วยเหลือในด้านหลักสูตรการศึกษา การ
วัดผลตามระบบบัณฑิตวิทยาลัยของสหรัฐอเมริกา ซึ่งเริ่มเข้าสู่ยุค
พัฒนาตามแบบการศึกษาตามอย่างชาติตะวันตกเต็มตัว ในที่สุดก็
จัดตั้งรัฐประศาสนศาสตร์ขึ้น เปิดสอนเฉพาะระดับปริญญาโทเท่า
นั้น และเมื่อปี 2510 ก็ได้ย้ายออกไปจากธรรมศาสตร์ ไปสถาปนา
และยกฐานะขึ้นเป็น “สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์” หรือ
ชื่อย่อว่า NIDA เปิดสอนในระดับปริญญาโทขึ้นไป และเมื่อเหตุ-
การณ์นองเลือด 14 ต.ค. 16 นักศึกษาจากสถาบันนี้ก็เข้าร่วมต่อสู้
เคียงบ่าเคียงไหล่กับนักศึกษาประชาชนแห่งอื่น ๆ จนบาดเจ็บล้ม
ตายไป และเพื่อเป็นอนุสรณ์แก่ผู้เสียชีวิตในครั้งกระนั้น สถาบัน
แห่งนี้จึงได้ตั้งชื่อห้องเรียนห้องหนึ่งว่าห้อง “จิระ บุญมาก” ตามชื่อ
ของวีรชนผู้กล้าหาญที่อุทิศชีวิตเพื่อต่อต้านเผด็จการบ้านเลือดคราว
นั้นซึ่งเป็นนักศึกษาของสถาบันนั่นเอง

พ.ศ. 2499 ม.ธ. เห็นว่า กิจการสังคมสงเคราะห์เป็นสิ่ง
จำเป็นและสำคัญต่อมวลมนุษย์ จึงได้ตรา พ.ร.ก. จัดตั้งคณะสังคม
สงเคราะห์ขึ้น และในตอนหลังก็ได้แยกไปจัดตั้งแผนกอิสระขึ้นอีก
เรียกว่า “แผนกอิสระสังคมและมนุษยวิทยา” ราวปี 2518 ก่อนหน้านั้น
ก็ได้จัดตั้งแผนกอิสระวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชนขึ้น ปัจจุบัน
ยกฐานะเป็นคณะแล้ว แต่ก็ยังคงชื่อเดิมเอาไว้

พ.ศ. 2505 จัดตั้งคณะศิลปศาสตร์ บรรจุเอาหลักสูตรปีที่ 1-2
ของคณะใหม่เป็นหลักสูตรบังคับแก่นักศึกษาทุกคณะ คือนักศึกษ
ษาทุกคนต้องเรียนวิชาพื้นฐานของคณะนี้ก่อน ในชั้นปีที่ 1-2 นี้ยว่า
เพื่อให้ให้นักศึกษามีความรู้พื้นฐานทั่วไปอย่างกว้างขวาง กระทั่งปี

2507 จึงให้มีหลักสูตรพื้นฐานเหลือเพียง 1 ปี ก่อนที่จะแยกย้ายไปเรียนยังคณะที่ตนเลือกไว้

พ.ศ. 2508 ได้เปิดหลักสูตรภาคค่ำขึ้นในคณะเศรษฐศาสตร์ และแผนกอิสระวารสาร ฯ หลักสูตรการศึกษา 6 ปี มีศักดิ์และสิทธิเช่นเดียวกับนักศึกษาทั่วไป แต่ในที่สุดหลักสูตรนี้ก็ต้องงดและยุบไปในปี พ.ศ. 2518 นักศึกษาตามหลักสูตรปริญญาตรีภาคค่ำนี้ต้องผ่านการสอบแข่งขันร่วมกับนักเรียนอื่น ๆ ตามข้อบังคับของสภาการศึกษาแห่งชาติ การเปิดภาคค่ำขึ้น ก็เพื่อให้ผู้ที่ทำงาน และไม่มีโอกาสเรียนในตอนกลางวัน มีโอกาสได้เล่าเรียนในระดับสูง ๆ ปัจจุบันภาคค่ำ มีเรียนอยู่ที่คณะนิติศาสตร์

พ.ศ. 2514 เริ่มนำเอาระบบวัดผลการศึกษาแบบหน่วยกิตมาใช้แทนระบบการให้คะแนนแบบเปอร์เซ็นต์ ทำให้ให้นักศึกษาส่วนใหญ่เรียนจบปริญญาตรีภายในไม่เกิน 4 ปีบางคน 3 ปีครึ่ง

พ.ศ. 2515 ได้มีการเปิดสถาบันไทยคดีศึกษา และเปิดตีพิมพ์ศูนย์ภาษาซึ่งสูงถึง 8 ชั้น

พ.ศ. 2521 เปิดตึกอเนกประสงค์สูง 8 ชั้น ใช้เป็นที่ทำการในราชการของมหาวิทยาลัย โดยรื้อตึกโดมบางส่วนออก

พ.ศ. 2524 เปิดตึกกิจกรรมนักศึกษา ซึ่งก่อสร้างขึ้นใหม่เพื่อให้เป็นศูนย์รวมของกิจกรรมนักศึกษาทั้งหมด

พ.ศ. 2525 เปิดสถาบันทรัพยากรมนุษย์

พ.ศ. 2526 เปิดสถาบันญี่ปุ่นศึกษา

วิธีการเข้าเป็นนักศึกษา

แต่เดิมมาเปิดรับนักศึกษาแบบตลาดวิชา แต่ต้องมีคุณสมบัติ

บัติและฟื้นความรู้อตามกำหนด ถ้าไม่อาจมาขึ้นใบสมัครที่มหาวิทยาลัยได้ ก็อาจยื่นได้ที่ศึกษาธิการจังหวัด การศึกษาไม่จำเป็นต้องมานั่งฟังคำบรรยายในห้องเรียน แต่สามารถซื้อคำบรรยายหรือตำราไปอ่านหรือศึกษาด้วยตนเอง

พ.ศ. 2503 ยกเลิกการเข้าศึกษาแบบตลาดวิชา โดยกำหนดให้แต่ละคณะรับสมัครสอบคัดเลือกเอง แต่รับจำนวนจำกัด ดังนั้น แทนที่มหาฯ จะรับนักศึกษาได้ปีละหมื่น ๆ คนดังเดิม ก็กลับรับได้เพียงปีละประมาณ 2,000 คนเท่านั้น

พ.ศ. 2504 เปลี่ยนวิธีการรับนักศึกษาใหม่ โดยให้สภาการศึกษาแห่งชาติดำเนินการสอบรวมพร้อมกันทุกมหาวิทยาลัย ผู้สมัครอาจสอบได้มหาฯ ที่ตนต้องการน้อย เพราะคะแนนไม่ถึงอันดับต้น ๆ

พ.ศ. 2505 เปลี่ยนวิธีการรับนักศึกษามาเป็นให้แต่ละมหาฯ จัดสอบคัดเลือกเอง

พ.ศ. 2510 เปลี่ยนมาให้สภาการศึกษาจัดสอบรวมจนตรวนเท่าทุกวันนี้

ปัจจุบัน มธ. สามารถรับนักศึกษาได้เพียงปีละราว 2,200 คน โครงการในอนาคตก็คือจัดตั้งวิทยาเขตอีกแห่งหนึ่งที่รังสิตเรียกว่าวิทยาเขตรังสิตซึ่งจะมีคณะใหม่ๆ เพิ่มขึ้น เช่น คณะแพทยศาสตร์ คณะเกษตรศาสตร์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ เป็นต้น โครงการ

นี้ได้เริ่มตั้งแต่สมัยนายป่วย ยังอยู่ ม.ธ. เมื่อขาดนายป่วยแล้วโครงการก็ชะงักงันล่าช้าไปมาก

วิธีการสอบไล่

เนื่องจากในระยะแรก ๆ นักศึกษากระจัดกระจายกันอยู่ตามต่างจังหวัดทั่วประเทศ การจะให้มาสอบรวมกันที่กรุงเทพฯ ย่อมเป็นการไม่สะดวก จึงได้จัดสนามสอบให้ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค เช่นเดียวกับการสอบ ม.ศ. 5 ทุกวันนี้ กรรมการที่คุมสอบก็แต่งตั้งเอาจากข้าหลวงยุติธรรมภาค ผู้พิพากษา อัยการ ทนายความในท้องถิ่น หรือไม่ก็แต่งตั้งและส่งไปจากส่วนกลางเสร็จแล้วก็นำข้อความมาตรวจที่กรุงเทพฯ ตัวอย่างกรรมการคุมสอบส่วนภูมิภาคในบางจังหวัดเมื่อ ปี พ.ศ. 2479 เช่น

จังหวัดสงขลา

1. หลวงจำรูญเนติศาสตร์
2. นายเชื้อ ค้อคงคา
3. หลวงพิชิตปฏิภาณ
4. นายมาลา คำพันธ์
5. นายศิริ รัศมีทัต

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

1. หลวงวิเทศจรยรักษ์
2. นายศิริ อ้วนนนท์
3. นายอัมพร จินตกานนท์

จังหวัดปราจีนบุรี

1. พระราชประชา
2. นายเปลี่ยน เริ่มก่อสกุล
3. นายจิตติ (เจ็ง) ดิงศภักย์

จังหวัดสุราษฎร์ธานี

1. พระนิติกฤตย์ประภันย์
2. หลวงนิเทศกิจโกศล
3. นายเสนอ บุญเกียรติ

จังหวัดอุบลราชธานี

1. หลวงปรีพนธ์พจนพิสุทธ์
2. นายสวัสดิ์ พาณิชอัครา
3. นายพจน์ บุขุปาคม

บุคคลที่เอ่ยนามมาทั้งหมดนี้ บางคนก็กลายมาเป็นบุคคลที่เกี่ยวข้องกับทางการเมืองและข้าราชการระดับสูงของประเทศ เช่น หลวงจัญญเนติศาสตร์ ซึ่งเคยเป็นรัฐมนตรียุติธรรมและเป็นที่ปรึกษาทางกฎหมายของคณะปฏิวัติสมัยจอมพลถนอม ก่อให้เกิดประกาศคณะปฏิวัติฉบับ 299 เป็นกฎหมายโบราณที่ให้อำนาจบริหารไปทั่วกายและแทรกแซงอำนาจตุลาการ จนทำให้นักศึกษาประชาชนพากันประท้วงขนานใหญ่ จนกระทั่งต้องยกเลิกไป นายอัมพร จินตกานนท์ ตอนหลังก็มียศเป็นพลโท เคยเป็นปลัดและรัฐมนตรีเศรษฐกิจ นายจิตติ ดิงศภักย์ เคยเป็นคณบดีคณะนิติศาสตร์ ประธานวุฒิสภา หลวงปรีพนธ์พจนพิสุทธ์ ก็เป็นหนึ่ง

ใน คณะผู้พิพากษาศาลฎีกาตัดสินคดีกรณีสวรรคต ของรัชกาลที่ 8
นายพจน์ บุษปาคม เป็นผู้พิพากษาศาลฎีกา เป็นต้น

อัตราค่าเล่าเรียนและค่าสมัครสอบ

ตอนแรกจะถูกมาก คือวิชาละ 1 บาท ไม่เกิน 2 บาท ค่า
เล่าเรียนก็ถูกเป็นพิเศษแทบจะเรียกได้ว่าเก็บพอเป็นพิธี แต่ก็มีกา
รปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงเรื่อยมา เช่น ช่วงปี 2505 เก็บค่าเล่า
เรียนปีละ 400 บาท ค่าสมัครสอบวิชาละ 20 บาท ถูกกว่าค่าเล่า
เรียนในโรงเรียนราษฎร์ทั่วไปเสียอีก แต่ทั้งนี้ เป็นเพราะรัฐบาล
ได้ตั้งงบประมาณอุดหนุน โดยเฉลี่ยนักศึกษาแต่ละคนกว่าจะเรียน
จบ รัฐต้องเสียค่าใช้จ่ายถึง 40,000 บาท เท่ากับนักศึกษามีพ่อแม่
คือประชาชนเป็นผู้掏เงินให้เรียน คือเสียภาษีมาให้ จึงเป็นหน้า
ที่ของนักศึกษาจะต้องคำนึงถึงเจ้าของเงิน

สำหรับคะแนนการสอบไล่ ก็ถือว่าต้องได้ถึง 60% จึงจะถือ
ว่าสอบไล่ได้ในแต่ละวิชา และเมื่อเปลี่ยนมาใช้ระบบหน่วยกิตแล้ว
กำหนดหน่วยกิตที่สูงขึ้นไปบ้าง แต่กักตักในราวปีละ 1,000 บาท ระบบ
หน่วยกิตเริ่มเมื่อปี 2514

สำหรับการศึกษาในภาคค่ำที่คณะเศรษฐศาสตร์ และวาร
สาร ฯ นั้น ก็ได้ถูกยกเลิกไปในปีการศึกษา 2518 คือไม่รับนักศึกษา
ในภาคนี้อีก จุดหมายเดิมของการศึกษาในภาคนี้ ก็เพื่อให้ผู้ที่ทำ

งานแล้วเข้ามาศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมในระดับ มหาวิทยาลัย หลังจากเลิกงานแล้ว แต่มาในระยะหลังก็มีมหาฯ รามคำแหงมารับภาระแทน ประจวบกับในช่วงหลังผู้ที่เข้ามาเรียนส่วนใหญ่เป็นผู้ที่เพิ่งจบ ม.ศ. 5 และยังไม่ได้ทำงานเกือบทั้งหมด ปัจจุบันการศึกษาที่รับนักศึกษาภาคค่ำจะมีอยู่ที่แต่ในคณะนิติศาสตร์ แต่รับจากพวกที่จบการศึกษาชั้นปริญญาตรีแล้วเท่านั้น รับปีละ 300 คน ส่วนหนึ่งเป็นบัณฑิตของธรรมศาสตร์เอง อีกส่วนหนึ่งเป็นบัณฑิตจากที่อื่น รวมทั้งทหาร ตำรวจ และข้าราชการ ต้องสอบแข่งขันกัน

ผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาในตอนต้นๆ ก็มีการประกาศทางวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย แต่ยกเลิกไปในราวปี 2505 คงจะเป็นเพราะมีผู้สำเร็จมากขึ้น สำหรับผู้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกนั้น จนถึงปี พ.ศ. 2520 มีอยู่เพียง 5 คนเท่านั้น จากคณะเศรษฐศาสตร์ 2 คน นิติศาสตร์ 1 คน รัฐ 2 คน ดุษฎีบัณฑิตของเศรษฐศาสตร์ก็คือ นายประสพ หลัทธิศิลา เคยเป็นคณบดีอยู่มหาฯ ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร และนายดิเรก มาลากร ซึ่งถึงแก่กรรมไปแล้ว การศึกษาระดับนี้ ไม่ค่อยทำกันอย่างจริงจัง อาจจะเป็นเพราะขาดอุปกรณ์ คืออาจารย์ งบประมาณ และเกรงจะไม่ได้มาตรฐานต่างปรังเทศ แต่ความเป็นจริงแล้ว การลงทุนผลิตดุษฎีบัณฑิตบางสาขาในไทย จะสิ้นเปลืองน้อยกว่าที่ส่งไปเรียนยังต่างประเทศ ซึ่งไม่จำเป็นเท่าไร ทำให้เปลืองเงินตราต่างประเทศปีละไม่ใช่น้อย อาจเป็นเพราะรัฐกลัวจะหางานให้ไม่ได้ ถ้าส่งเสริมให้เรียนจบกันมาก ๆ สู้ให้ไปหาที่เรียนกันเอาเองในต่างประเทศ จะ

ได้จับกันน้อยหน่อย พวกมันก็ง่ายก็เสียเงินซื้อปริญญาปลอมมาหลอก
คนไทยด้วยกันเอง บางครั้งทางราชการก็ยิ่งถูกหลอกด้วย เช่นกรณี
ของกรมตำรวจและของมหาฯสงขลานครินทร์ ที่เกิดเป็นข่าวขึ้นมา
และที่จับไม่ได้ไล่ไม่ทันก็ยังมีอีก

เมื่อเศรษฐศาสตร์และรัฐศาสตร์ เป็นวิชาต้องห้าม

แม้ว่าการศึกษาจะได้เริ่มแพร่หลายมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 5
โดยรัฐบาลได้ตระหนักถึงความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาการศึกษาของ
ปวงชนทุกระดับ การศึกษาระดับสูงก็ได้ส่งบรรดालูกท่านหลาน
เธอไปศึกษาต่อยังต่างประเทศ พระเจ้าลูกยาเธอหลายพระองค์ที่ถูก
ส่งไปศึกษาต่อและกลับมามีชื่อเสียง เช่น กรมหลวงราชบุรีดิเรก
ฤทธิ์ (พระบิดาแห่งกฎหมายไทย) กรมพระกำแพงเพชรอัครโยธิน
(พระบิดาแห่งกิจการรถไฟ) กรมหลวงชุมพรเขตอุดมศักดิ์ (พระ
บิดาแห่งกองทัพเรือ) ที่ส่งไปศึกษาวิชาที่เยอรมัน ก็มี กรมพระ
นครสวรรค์วรพินิต กรมพระชัยนาทนเรนทร กรมหลวงสงขลานครินทร์
(พระบิดาแห่งกิจการแพทย์) พระองค์เจ้าดิถิลกนพรรัตน์ ฯลฯ

สำหรับ พระองค์เจ้าดิถิลกนพรรัตน์ นี้ ได้เรียนทางเศรษฐ
ศาสตร์ และทรงวิทยานิพนธ์เรื่อง “บทวิเคราะห์ทางประวัติศาสตร์
เศรษฐกิจและการเกษตรของประเทศสยาม พ.ศ. 2450” แต่เป็นที่
น่าเสียดายว่า ท่านด่วนสิ้นพระชนม์แต่ยังเยาว์วัย เพราะเหตุแห่ง
ความรัก

สมัยนั้น กลุ่มบุคคลที่มีความคิดทันสมัยที่สุดก็ได้แก่ คณะ
เจ้านายและข้าราชการ 11 คน ได้กราบบังคมทูลความเห็นเรื่อง
การจัดการเปลี่ยนแปลงระเบียบราชการแผ่นดิน เมื่อ 8 ม.ค. 2428
เจ้านายเหล่านั้นก็มี พระองค์เจ้าปฤษฎางค์ ชุมสาย พระองค์เจ้าโสณ-
บัณฑิต (กรมขุนพิทยลาภฯ) พระองค์เจ้าสวัสดิโสภณ ข้าราชการ
มีพระยาดำรงคราชพลขันธ์ ฯลฯ มีความเห็นพ้องต้องกันว่า สิ่งที่ทำ
ให้ทางตะวันตกเจริญก้าวหน้าขึ้น คือ การมีระบบการปกครองที่ผิด
ไปจากไทย คือได้เสนอให้เปลี่ยนระบบการปกครองเป็นระบบ
กษัตริย์อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ ยกถอนธรรมเนียมเก่า และขจัดการ
กตขีรราชฎร ฯลฯ ในเวลาต่อมาพระองค์เจ้าปฤษฎางค์ได้หลบหนีไป
บวชอยู่ที่ประเทศศรีลังกา

นอกจากนี้ยังมี เทียนวรรณ (2384-2457) นักคิดนักเขียน
คนสำคัญในสมัยนั้น ก็ได้เคยเสนอให้เปลี่ยนระบบการเมืองเป็น
การปกครองโดยรัฐสภา ตงธนาครชาติ เป็นต้น

ผู้ที่มีบทบาทสำคัญยิ่ง ในด้านเป็นต้นคิดทางเศรษฐศาสตร์
ก็คือ พระยาสุริยานุวัตร (เกิด บุนนาค 2405-2479) ท่านเคยดำรง
ตำแหน่งสำคัญๆ ในสมัยราชาธิปไตยจนยุคนประชาธิปไตยตอนต้น
เช่น เป็นอธิการทูตประจำยุโรปหลายประเทศ เสนาบดีกระทรวง
โยธาธิการ และเป็นเสนาบดีกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ เมื่อ
1 มิ.ย. 2449 ระหว่างที่ดำรงตำแหน่งนี้ ได้จัดการโอนการจำหน่าย
ฝิ่นจากนายอากรมาเป็นรัฐบาลทำเองทั้งหมด แต่ในเบื้องต้น ราย

ได้จากภาษีฝิ่นลดลง หากแต่จะเพิ่มขึ้นในระยะยาว ประกอบกับ
นายอากรผู้เสียผลประโยชน์ ได้โจมตีขัดขวางพระยาสุริยานุวัตร
ต่าง ๆ นานา เช่นว่า ปฏิบัติงานเข้มงวดบ้าง จน ร. 5 โปรดเกล้าฯ
ให้ออกจากตำแหน่งเสนาบดีเพื่อระงับเหตุเมื่อ 15 ก.พ. 2450 ขณะ
มีอายุเพียง 45 ปีเท่านั้น

จะเห็นได้ว่ากลุ่มผลประโยชน์หรือนายทุนผูกขาด ได้หยั่ง
รากฝังลึกอยู่ในสังคมไทยมาช้านาน สามารถโค่นและทำลายผู้ที่มา
ทำให้ผลประโยชน์ของเขาต้องกระทบกระเทือน แม้แต่เสนาบดีที่
ต้องการทำประโยชน์สูงสุดให้กับแผ่นดิน ก็ยังโดนคนพวกนี้ต่อต้าน
อย่างรุนแรง คนล่าสุดที่โดนโจมตีก็ได้แก่ นายไพจิตร เอื้อทวีกุล
อดีตรัฐมนตรีช่วยคลัง จนต้องลาออกไปในที่สุด เพราะการลด
ค่าเงินบาทเป็นเหตุ

ที่น่าสังเกตก็คือ แม้ท่านจะมีความรู้มากมายในเชิงเศรษฐศาสตร์
ศาสตร์ เป็นขุนนางชั้นผู้ใหญ่มาก่อน แต่ก็คงขาดประสบการณ์ใน
เชิงค้าขาย ดังนั้น เมื่อตอนที่ออกจากราชการมาแล้ว ก็ได้ลงมือเอง
โดยออกไปซื้อข้าวจากชาวนาโดยตรงเข้ามาขายในกรุงเทพฯ ซื้
และออกไปทำตลาดเล็ก ๆ ตามตำบลในภาคกลาง รวมทั้งเลี้ยงโค
นมในบ้านท่านที่สะพานขาว ต่อมาการค้าขายของท่านก็ประสบ
ความล้มเหลว ถูกผู้ร่วมงานและผู้รับจ้างเบียดบัง จนต้องล้มเลิก
กิจการ ในบั้นปลายชีวิต ท่านได้เป็นองคมนตรีในสมัย ร. 6 และ
ได้เป็นรัฐมนตรีอีกครั้งในรัฐบาลชุดพระยาพหลฯ เมื่อ พ.ศ. 2476
จนถึงแก่อนิจกรรมในตำแหน่งรัฐมนตรีเมื่อ 30 ก.ย. 2479

ตำราเศรษฐศาสตร์เล่มแรกของไทยที่เป็นของต้องห้าม

ด้วยความเป็นนักเศรษฐศาสตร์ที่ปรารถนารื้อล้ายุค ท่านได้เสนอความคิดที่ก้าวหน้าในเชิงเศรษฐกิจ โดยเฉพาะได้เขียนตำราเศรษฐศาสตร์ไทยเล่มแรกขึ้นใน พ.ศ. 2454 เป็นการแนะนำใช้หลักวิชาเศรษฐศาสตร์อย่างมีระบบ ในการพัฒนาเศรษฐกิจไทย หนังสือชุดนี้ชื่อ “ทรัพย์สินศาสตร์ขั้นต้น” เล่ม 1 และเล่ม 2 และอีกเล่มชื่อ “เศรษฐกิจและการเมือง” เป็นตำราที่ทันสมัยแม้ในปัจจุบัน สารสำคัญของหนังสือนี้ก็คือ การชี้สภาพความยากจนของไทยให้ใช้แนวทางแก้ไขด้วยการพัฒนาเศรษฐกิจ และจัดระบบเศรษฐกิจเสียใหม่ เพื่อขจัดการเอารัดเอาเปรียบและลดความแตกต่างในด้านรายได้และทรัพย์สินของชนชั้นต่าง ๆ มิให้เหลื่อมล้ำกันมาก และเน้นให้เห็นสภาพความยากจน และ ถูกเอารัดเอาเปรียบของชาวนา ต่อมาท่านยังได้ชี้แนะให้รัฐบาลตั้งธนาคารชาติขึ้นมารองรับ

ขณะที่กลุ่มเจ้านาย ร.ศ. 103 และเทียนวรรณ เน้นเรื่องการเปลี่ยนระบบการเมือง พระยาสุริยานุวัตรกลับเน้นการเปลี่ยนระบบเศรษฐกิจ โดยเป็นคนแรกที่วิจารณ์ระบบกรรมสิทธิ์อย่างตรงไปตรงมา โดยชี้ให้เห็นความแตกต่างในการเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต อันเป็นพื้นฐานของปัญหาเศรษฐกิจตลอดมา ท่านได้เสนอให้เปลี่ยนการถือครองแบบนายทุนและศักดินา มาเป็นระบบสหกรณ์แทน

เมื่อหลักวิชาเศรษฐศาสตร์ในหนังสือ “ทรัพย์สินศาสตร์” แพร่ ออกไปก็ปรากฏว่า ร.6 ทรงไม่พอพระทัยมาก ทรงส่งเสนาบดีผู้หนึ่งมาพบท่านที่บ้านเพื่อขอมิให้ท่านเขียนอีกต่อไป นอกจากนั้น พระองค์ท่านยังได้ทรงเขียนวิจารณ์หนังสือนี้ลงในหนังสือ “สมุทรสาร” ฉบับ 5 ก.ย. 2458 ของราชนาวิสมาคม ทรงวิจารณ์ว่าวิชา ดังกล่าวจะทำให้คนแตกแยกกัน จึงยังไม่ควรมีการศึกษา “ลัทธิที่ เรียกว่าทรัพย์สินศาสตร์” ในไทย

เมื่อองค์ประมุขของชาติทรงขัดขวางเช่นนี้ ทำให้ทางราชการต้องขอร้องผู้พิมพ์ไม่ให้นำหนังสือออกเผยแพร่ ทั่ว ๆ ที่คนสนใจกันมาก เมื่อเหตุการณ์เป็นเช่นนี้ ทำให้พระยาสุรียานุวัตรเสียใจมากถึงกับกล่าวว่า “ฉันเล่าเรียนมาในทางนี้ ได้เห็นแล้วว่า อะไรคือประโยชน์ของประเทศชาติ ฉันกล้าพูดเพื่อประโยชน์ของฉัน และได้พูดตามความจริง ฉันจะต้องกล่าวอะไร เมื่อพูดถึงผล ย่อมจำเป็นจะต้องพูดถึงเหตุ ที่จริงฉันเขียนเพราะความจำเป็น แต่พอควรเท่านั้น”

ตั้งแต่นั้นมา ก็ไม่มีใครกล้าเขียนตำราหรือศึกษาวิชาเศรษฐศาสตร์โดยเปิดเผยอีกทั้ง ๆ ที่มีผู้สนใจเรียนกันมาก หากแต่การเรียนวิชานี้จึงเป็นเรื่องต้องห้ามตั้งแต่นั้นมา จนในสมัย ร.7 รัฐบาลถึงกับออกกฎหมายอาญาห้ามสอนลัทธิเศรษฐกิจ โดยตราพ.ร.บ. แก้ไขกฎหมายลักษณะอาญา พ.ศ. 2470 มาตรา 4 เป็นผลให้วิชานี้ไม่อาจจัดสอนให้แพร่หลายได้ ทั้ง ๆ ที่เป็นวิชาสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของบ้านเมืองโดยแท้

ความสำคัญของหนังสือทรัพย์สินศาสตร์ อยู่ที่การวิเคราะห์ เศรษฐกิจไทยภายใต้ระบบสมบูรณาญาสิทธิราช ซึ่งสภาพ ความยากจนของชาวนาไทยและอธิบายว่า ความยากจนนี้เกิดจากการขูดรีด ส่วนเกิน ทั้งนี้ เป็นผลจากโครงสร้างกรรมสิทธิ์อันไม่เป็นธรรม ในปัจจุบันการผลิต คือที่ดิน และทุน นับว่าเป็นหนังสือเศรษฐศาสตร์ การเมือง ของไทยเล่มแรกที่วิเคราะห์และวิจารณ์ระบบศักดินาเสริม ด้วยระบบนายทุนของไทย นอกจากวิจารณ์แล้ว ยังเสนอให้เปลี่ยน โครงสร้างระบบกรรมสิทธิ์ของไทยเสียใหม่ กระจายกรรมสิทธิ์ใน ปัจจุบันการผลิตก่อน แล้วสมาชิกนำปัจจัยมารวมกันในขบวนการ ผลิตในรูปสหกรณ์ “ร่วมกระทำกร” ยึดหลักการช่วยเหลือซึ่งกัน และกัน แทนการแข่งขันและการขูดรีด

ท่ามกลางการโฆษณาชวนเชื่อที่เหลวไหลทำนอง “ในน้ำ มีปลา ในนามีข้าว” หรือ “รู้สู้เอาจากอบในไพร่ลู่ทาง” หรือ “ใครใคร่ค้าช้าง ค้า ค้าวัวค้าควาย ค้า” อะไรแบบนี้ แต่หนังสือ ทรัพย์สินศาสตร์ได้เปิดเผยความจริงว่า ชาวนาไทยในระบบศักดินา นั้น มีชีวิตที่แสนยากเข็ญ จนเสียยิ่งกว่าจน เมืองไทยมีชนชั้นและ มีการขูดรีดระหว่างชนชั้นตลอดมา แนวคิดอีกข้อหนึ่งที่ได้จากการ อ่านหนังสือเล่มนี้ ก็คือ เศรษฐกิจของไทยขาดการเปลี่ยนแปลง ในโครงสร้างอย่างสิ้นเชิงตลอดมา ปัจจุบันบ้านของผู้แต่งหนังสือ ทรัพย์สินศาสตร์ นี้ ได้ใช้เป็นสถานที่ทำการของสภาพพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

จากประวัติการทำงานของท่าน นับว่าเป็นผู้ที่เห็นแก่ประ-

เทศชาติมากกว่าตนเอง เป็นผู้มีความซื่อตรง ปฏิบัติตัวตามหลัก
การเพื่อสังคม แม้จะทำให้ตนเองตกอยู่ในอันตราย ได้เสนอความ
คิดริเริ่มใหม่ ๆ ในทางการเงินและการคลังของชาติในยุคนั้น มี
ความกล้าหาญขนาดโอนกิจการผูกขาดฝิ่นมาเป็นของรัฐโดยไม่กลัว
เกรงอิทธิพลของพวกเจ้าภาษี กล้าเขียนตำราตามหลักการพัฒนา
เศรษฐกิจเพื่อความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติ ถึงท่านจะจง
รักภักดีและกตัญญูต่อองค์พระมหากษัตริย์ในส่วนตัว แต่ท่านก็
สามารถแยกได้ระหว่างองค์บุคคลกับระบบ ท่านจึงกล้าแสดงออก
ทั้งโดยความคิดและการกระทำ จึงนับว่าหาได้ยากโดยแท้บุคคลเช่น
นี้ ที่ไม่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน

หนังสือเล่มนี้ ตลอดจนแนวความคิดทางเศรษฐศาสตร์ที่ถูก
ต้องจึงไม่ได้นำมาเผยแพร่ และปฏิบัติอย่างจริงจังให้เกิดเป็นมรดก
เป็นผลในประเทศไทย รวมทั้งนักเศรษฐศาสตร์รายอื่น ๆ ที่หาญ
กล้าลุกขึ้นมาเคาะสนิมทางเศรษฐกิจที่เกาะกินอวัยวะต่างๆ ของชาติ
ไทย ก็มีอันขัดข้องเรื่อยมา

แม้แต่ชื่อวิชา^{นี้} ก็มีปัญหา เช่น พระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรม-
พระนราธิปประพันธ์พงศ์ทรงคิดว่าจะใช้คำว่า “คหนิติศาสตร์”
ซึ่งเป็นการแปลตรงศัพท์เดิม รัชกาลที่ 6 ไม่ใช่ศัพท์ที่ว่า
“ทรัพย์ศาสตร์” เพราะทรงเห็นว่า ทรัพย์มักจะเกี่ยวข้องกับที่เป็น
ขึ้นเป็นอันเป็นรูปวัตถุ ซึ่งตัวนี้อาจหมายถึงนามธรรมก็ได้ เช่น
การรับจ้าง เป็นต้น และทรัพย์หมายถึงสิ่งที่เป็นวัตถุที่จับต้องได้
เสียเป็นส่วนมาก รวมทั้งไม่โปรดสร้อยว่า “ศาสตร์” เพราะทรง
เห็นว่ายังมีใช้วิทยาศาสตร์ จึงทรงตั้งศัพท์ใหม่ว่า “เศรษฐวิทยา”

คำว่า “เศรษฐ” หรือ “เศรษฐ” บาลีแปลว่า ดีเลิศ หรือประเสริฐ นักภาษาบางท่าน เช่นกรมพระจันทบุรีนฤนาถ (อดีตเสนาบดีกระทรวงพระคลัง) ไม่ทรงใช้ศัพท์นี้ แต่ทรงใช้ทับศัพท์มากกว่า บางคนก็ใช้คำว่า “เศรษฐการ” หรือ “เศรษฐกิจ” นักศึกษาวิชาชั้นบางคน เช่น พระยาเมธาธิบดี ก็ใช้ว่าวิชา “คหกรรม” ม.จ. วรรณไวทยากร วรวรรณ ทรงใช้คำว่า “โภคศาสตร์” ถ้าหมายถึงวิชา และ “โภคกิจหรือโภคการ” ถ้าหมายถึงการเป็นไปเกี่ยวกับช่วยโภคทรัพย์ ผู้ที่เรียนและมีความรู้ทางนี้จะได้บรรดาศักดิ์เป็น “หลวงคหกรรมบดี” เป็นต้น

ในคำนำบางตอนของหนังสือทรัพย์สินศาสตร์ พระยาสุริยานุวัตร เขียนไว้ว่า “...วิชาเศรษฐวิทยาจัดได้ว่าเป็นความรู้ในการทำมาหากินของบุคคลทั่วไป โดยทางที่จะใช้ทรัพย์สินให้เปลืองน้อยและให้ได้ประโยชน์มากที่สุดที่จะทำได้แก่บุคคล และบ้านเมือง... เมื่อได้อยู่ในนานาประเทศช้านานไปสังเกตเห็นความเจริญของเขาบางอย่างดีกว่าของเราเท่าใด ก็อยากจะให้เราทำได้อย่างเขาบ้าง ความรักชาติมีแก่กล้าขึ้นแล้ว ความทะยานใจที่อยากจะช่วยบ้านเมืองช่วยชาติของตัว ให้เจริญยิ่งขึ้นจนเท่าเทียมกับชาติอื่นได้บ้าง..... จะช่วยชาติของเราทางไหนได้บ้าง จะช่วยด้วยกำลังร่างกายหรือความคิดก็ดี แม้แต่จะเป็นประโยชน์แก่ชาติแต่สักเล็กน้อยเพียงใด ถ้ามีโอกาสช่วยได้บ้างแล้วก็ไม่ควรจะวังงวนอยู่.... เป็นเหตุที่ได้ชักชวนให้ข้าพเจ้าร้อ่านเรียบเรียงแต่งหนังสือเรื่องนี้ขึ้น..”

ต่อมาในปี พ.ศ. 2459 กรมหมื่นพิทยาลงกรณ์ (น.ม.ส.) “พระบิดาแห่งการสหกรณ์” ก็ได้พิมพ์หนังสือ “ตลาดเงินตรา” ขึ้น ซึ่งก็เป็นเรื่องหนึ่งในสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ ท่านได้รับสั่งไว้ในคำนำว่า ท่านได้ทรงเขียนเรื่องนี้เสร็จประมาณ 4 ปีกว่ามาแล้ว เพิ่งจะเปิดเบ็ดพบซ่อนอยู่ในตู้ หยิบออกมาอ่านดู เห็นว่าถ้าพิมพ์จะเป็นประโยชน์ ท่านจึงได้แก้ไขแล้วพิมพ์ขึ้น 1,000 เล่มมีความหนา 140 หน้าพอดี อย่างไรก็ตาม ท่านก็ได้ตีพิมพ์เรื่องอื่นๆ ของเศรษฐศาสตร์ ขึ้นมาอีก เปรียบกับหนังสือทฤษฎีศาสตร์ซึ่งมีอยู่ 3 เล่ม เฉพาะเล่ม 1 และ 2 ก็มีความหนาถึง 546 หน้า

แม้ในระยะนั้น จะไม่มีหนังสือเกี่ยวกับวิชาเศรษฐศาสตร์ ถูกตีพิมพ์ออกมา แต่ผู้ที่สนใจในวิชานี้และมีแนวความคิดในทางเศรษฐกิจก็มีอยู่มากน้อย ทั้งการอยากมีสิทธิมีเสียงในการปกครองบ้านเมืองก็ปรากฏอยู่ ดังนั้น มาตรา 4 แห่งประมวลกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ซึ่งอยู่ในหมวดความผิดฐานชบถภายในราชอาณาจักร มีข้อความซึ่งได้แก้ไขใหม่แล้วว่า “ผู้ใดกระทำการอย่างใด ๆ ก็ตาม สนับสนุนอุปถัมภ์ สอนลัทธิ ฤาการเมือง ฤาเศรษฐกิจ ด้วยวาจา ฤาลายลักษณ์อักษร หรือเอกสารตีพิมพ์ หรือด้วยอุบายใด ๆ ก็ตาม ด้วยเจตนาหรือคำนวณว่าจะเกิดผลอย่างหนึ่งอย่างใด ดังต่อไปนี้ คือ เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในรัฐบาล ทำให้เกิดการเกลียดชังระหว่างคนต่างชั้น ตลอดจนการนัดหยุดงานงดจ้าง . . . มีความผิดทางอาญามีโทษจำคุกไม่เกิน 10 ปี และปรับไม่เกิน 5,000 บาท” ถ้อยคำในมาตรา 4 นี้เกี่ยวข้องกับวิชา

เศรษฐศาสตร์มาก แสดงให้เห็นว่าผู้ร่างมีความรู้ในเรื่องราวของเศรษฐกิจในสมัยนั้นเป็นอย่างดี คือ ในสมัยนั้น ในยุโรปได้มีการชักจูงให้ลูกจ้างกับนายจ้าง หรือ กรรมกรกับนายทุน หรือ ผู้มีทรัพย์สินกับผู้ไร้ทรัพย์สินเกิดความเกลียดชังและเป็นปฏิปักษ์ต่อกัน ส่วนการ “นัดหยุดงาน” ของลูกจ้าง และการ “ปิดงานงดจ้าง” ของนายจ้าง มีเกิดขึ้นมากในสหรัฐ ดังนั้น เพื่อความสงบจึงได้มีการร่างกฎหมายห้ามหรือกันไว้ก่อน แม้ในขณะนั้น ในประเทศไทยจะยังไม่มีโรงงานอุตสาหกรรมขนาดใหญ่เลยก็ตามที่

อย่างไรก็ดี เมื่อปี พ.ศ. 2456 ก็ได้เกิดขบถ “ร.ศ. 130” ขึ้น แต่กระทำการไม่ทันสำเร็จก็ถูกจับกุมเสียก่อน ขณะนั้นตรงกับรัชสมัย ร. 6 พระองค์ท่านกำลังประทับอยู่ ณ พระราชวังสนามจันทร์ นครปฐม และในปี พ.ศ. 2460 ก็เกิดการปฏิวัติใหญ่ “บอลเชวิค” ในรัสเซีย ยังผลให้พระเจ้าซาร์นิโคลัสที่ 2 และราชวงศ์ โรมานอฟ ซึ่งปกครองรัสเซียอยู่ในขณะนั้นสิ้นอำนาจไป

ปี พ.ศ. 2473 โรงเรียนกฎหมายซึ่งตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2440 ได้มีการปรับปรุงหลักสูตรการศึกษา และได้เพิ่มเวลาการสอนจาก 2 ปี เป็น 3 ปี ได้เสนอให้สอนกฎหมายปกครองและวิชาเศรษฐศาสตร์ด้วย แต่ข้อเสนอลังได้ถูกระงับไป คงให้สอนแต่กฎหมายปกครอง ฉะนั้น ในปี พ.ศ. 2474 จึงได้มีการสอนกฎหมายปกครองเป็นครั้งแรก โดยหลวงประดิษฐไพเราะเป็นผู้สอน หลวงประดิษฐ์ ได้นำเอาวิชาเศรษฐศาสตร์มาแทรกไว้ในตอนท้ายของ

กฎหมายปกครองด้วย โดยให้ชื่อว่า “การงานซึ่งฝ่ายปกครองกระทำ” เพื่อส่งเสริมบำรุงฐานะและความเป็นอยู่ ความสุขสมบูรณ์ของราษฎร แล้วก็แยกออกเป็น 2 สาขา คือ (1) ในทางเศรษฐกิจ และ (2) ในทางสมาคมกิจ ในทางเศรษฐกิจนั้นท่านได้อธิบายถึงเรื่อง ประดิษฐ์กรรม ปรีวรรติกรรม วิชาคกรรมและโภคกรรม ซึ่งมีข้อความรวมทั้งสิ้นเพียง 5 หน้าเท่านั้น

ในเวลาไล่เลี่ยกันนั้น ที่สามัคยาจารย์สมาคมก็ได้มีการบรรยายเศรษฐศาสตร์เบื้องต้นและได้พิมพ์ลงไว้ในหนังสือของสามัคยาจารย์ด้วย (ดูเหมือนจะชื่อ วิทยาจารย์) ต่อมาเมื่อโรงเรียนกฎหมายได้รับการสถาปนาขึ้นเป็น มธก. เมื่อ 27 มิ.ย. 2477 แล้ว ในวันนั้นมีการแจกแนวการศึกษา หัวข้อแนวการสอนเศรษฐศาสตร์มีถึง 5 หน้า เหมือนกับที่เคยทำไว้ทำยคำบรรยายกฎหมายปกครอง ซึ่งก็เป็นไปตามแนวตำราของฝรั่งเศสในสมัยนั้นเป็นส่วนใหญ่

เมื่อ มธก. เปิดสอน นายเดือน บุณนาค ได้เป็นผู้สอนวิชาเศรษฐศาสตร์, ศจ. ฮัจ เจสสัน เป็นผู้สอนวิชาลัทธิตฤษฎีเศรษฐกิจ ซึ่งต่อมาได้มอบให้นายอุไทย พิณรุโยธิน เป็นผู้สอน ศจ. แอน ดูปลาตซ์ เป็นผู้สอนวิชาเศรษฐกิจระหว่างประเทศในชั้นปริญญาโท

ต่อมา นายสหัสส กายจณพังคะ ผู้แปลหนังสือหลักเศรษฐศาสตร์จากภาษาอังกฤษออกเป็นภาษาไทย ให้ชื่อว่า “หลักเศรษฐศาสตร์ของชาร์ลส์ จิต” และนายเจริญ ไชยชนะ เป็นผู้พิมพ์ออกจำหน่ายในกลางปี พ.ศ. 2479 ภาคภาษาอังกฤษของหนังสือเล่มนี้

ถูกตีพิมพ์ในต่างประเทศถึง 23 ครั้ง เป็นเรื่องราวทางเศรษฐกิจในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 1

ในเวลาเดียวกับที่นายสหัสส์ กำลังแปลเศรษฐศาสตร์เล่มนี้อยู่นั้น ทางกรุงโตเกียว พ.อ. พระสารสาสน์พลขันธ์ (Col. G.E. Gerini) เป็นชาวอิตาลี ก็เขียนเรื่องเกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์ เป็นหนังสือ 2 เล่ม คือ เศรษฐศาสตร์ ว่าด้วยเศรษฐกิจการค้า กับ เศรษฐศาสตร์ ว่าด้วยเศรษฐกิจการเงิน ตีพิมพ์เมื่อ พ.ศ. 2480 และ 2481 ท่านผู้นี้เคยเป็นอาจารย์ค่านวนของโรงเรียนนอร์วีย์ เคยทำงานที่กระทรวงการต่างประเทศ เคยเป็นรัฐมนตรีว่าการเศรษฐกิจ (มี.ค. 76 - ก.ย. 77) ไม่พอใจเลยลาออก ชอบขีดเขียนเรื่องทางเศรษฐศาสตร์ โดยใช้นามปากกาว่า "555" เคยถูกจับและขึ้นศาลในฐานะอาชญากรสงครามพร้อมกับจอมพล ป. และหลวงวิจิตรวาทการหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ระยะเวลาหนึ่งออกไปใช้ชีวิตในต่างประเทศ ท่านผู้นี้มีความหวังให้คนไทยทำมาค้าขายเก่ง ถึงขนาดตั้งสำนักสอนเศรษฐศาสตร์และออกวารสารเกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์ด้วย วัตถุประสงค์ ของ การ ออก หนังสือ ก็เพื่อ กระตุ้น ให้ คนไทย ตื่นตัว ใน การการค้า พยายามใช้สำนวนง่ายๆ เช่น อธิบายลักษณะ และคุณสมบัติของเงินตราไว้ว่า ต้องมีคุณลักษณะดังต่อไปนี้.—

1. วิเศษสมบัติ (มีค่าในตัวเอง)
2. สงัหริมาตรพัย (พกพาไปสะดวก)
3. กระพันสมบัติ (มีความคงทนตกน้ำไม่ไหลตกไฟไม่ไหม้)
4. วรณสมบัติ (เนื้อเดียวกันตลอด)
5. วิภาคสมบัติ (แบ่งเป็นหน่วยย่อยได้โดยไม่เสียราคา)
6. ถาวรสมบัติ (ค่าคงที่)
7. โนมสมบัติ

(เห็นเข้าจำได้) ท่านรู้ว่าจะมีผู้ติดตามท่านว่าริอวตรี ท่านจึงได้ออกตัวไว้ว่า ขอให้เข้าใจว่าที่ท่านเขียนหนังสือจบ 2 เล่มนี้ขึ้นมา ก็เพื่อสนองคุณของชาติตามสติปัญญา แต่ท่านก็อดไม่ได้ที่จะปรารภว่า “ไทยชอบเหยียดไทยและฆ่าไทยกันเอง ข้อความเหล่านี้ท่านได้เขียนปรารภไว้ในหนังสือดังกล่าว

เศรษฐศาสตร์ที่สอนกันในระยะเริ่มแรกนั้น เดินตามแนวของนักวิชาการฝรั่งเศส มธก. ตระหนักดีว่า ยังไม่มีผู้สอนวิชานี้ได้เล่าเรียนมาทางนี้โดยเฉพาะ จึงได้ขอร้องให้นายป่วย อังภากรณ์ สอบชิงทุนกระทรวงคลัง ไปเรียนวิชาเศรษฐศาสตร์ที่มหาวิทยาลัยลอนดอน อังกฤษ และนายป่วย ก็เรียนจนสำเร็จชั้นปริญญาเอก และกลับเข้ามาทำคุณประโยชน์แก่ชาติในทางเศรษฐศาสตร์ให้รู้จักกันแพร่หลายในยุคหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สืบมาจนปัจจุบันนี้

เมื่อเกิดสงครามโลกครั้งที่ 2 ขึ้น การศึกษาต้องหยุดชะงักหมด อย่างไรก็ตามในระยะนี้ก็ยังมีคนอุตสาหะเขียนหนังสือเกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์ขึ้นมา 2 เล่ม คือ นายบุญมา วงศ์สวรรค์ (อดีตรัฐมนตรีคลัง) เขียน “เศรษฐศาสตร์ในเวลาสงคราม” รวมทั้งหลวงวิจิตรฯ ก็เขียนเศรษฐศาสตร์แนวนี้ขึ้นมาด้วย นายทองเปลว ชลภูมิ ก็เขียน “ทฤษฎีเงินตรา” ขึ้น แต่ใช้อักษรแบบที่จอมพล ป. กำหนด(อักษรวิบัติ) เรื่องเศรษฐศาสตร์ในยามสงครามนี้ ต่อมาได้ถูกจัดให้เป็นวิชาเศรษฐกิจในยามสงคราม ซึ่งเปิดครั้งแรกในชั้นปริญญาตรี ต่อมาให้สอนในชั้นปริญญาโทของคณะเศรษฐศาสตร์ เมื่อ พ.ศ.2492 (พลตรีหลวงวิจิตรฯ เคยเป็นทูต, อธิบดี, รัฐมนตรี)

เมื่อนายทองเปลวยังสอนอยู่ใน มธก. ก็ได้จัดพิมพ์หนังสือ “ทฤษฎีศาสตร์” ของพระยาสุรียานุวัตร ออกมาเป็นครั้งที่ 2 โดยเขียนไว้ในคำนำว่า “.....ความสำคัญหรือคุณประโยชน์ของวิชาที่สำคัญเพียงไรนั้น เราเกือบจะไม่ต้องกล่าวถึง เพราะวิชานี้แฝงอยู่ในเกือบทุกวิชาหรือทุกสิ่งทุกอย่างในการดำรงชีพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับนักการเมืองก็คือ การทำนุบำรุงประเทศบ้านเมือง ยิ่งสมัยนี้เป็นสมัยที่ตกอยู่ในสมัยเศรษฐกิจด้วยแล้ว ความจำเป็นในการเรียนรู้อวิชานี้ เพื่อจะนำมาทำประโยชน์ก็ยิ่งทวีขึ้นสำหรับประเทศถัดจากนี้มาอีก 40 ปี หนังสือ “ทฤษฎีศาสตร์” ก็ถูกตีพิมพ์อีกเป็นครั้งที่ 3 เมื่อปี พ.ศ. 2517 นายฉัตรทิพย์ นาถสุภา ได้เขียนคำนำไว้บางตอนว่า “...นอกเหนือจากความสำคัญในฐานะที่เป็นหนังสือตำราเศรษฐศาสตร์ในภาษาไทยเล่มแรก ทฤษฎีศาสตร์เป็นหนังสือไทยเล่มแรกที่วิเคราะห์โครงสร้างกรรมสิทธิ์ในสังคมไทย และเสนอให้ปฏิรูประบบกรรมสิทธิ์ไทยใหม่.....”

หนังสือทางด้านประวัติศาสตร์ และการปกครองอีกเล่มหนึ่งที่วิเคราะห์ระบบเศรษฐกิจของไทยตั้งแต่ในอดีตติดต่อกันมา ก็คือ หนังสือที่ชื่อ “โฉมหน้าศักดินาไทย” “ผู้แต่งคือนายจิตร ภูมิศักดิ์ โดยใช้ชื่อกำกกว่า “สมสมัย ศรีศุทรพรหม” ตีพิมพ์ครั้งแรกในหนังสือ “นิติศาสตร์ฉบับรับศตวรรษใหม่” เมื่อ พ.ศ. 2500 และถูกตีพิมพ์เป็นครั้งที่ 5 เมื่อ พ.ศ. 2519 หลังจากที่ถูกผู้แต่งได้ถูกจับเข้าคุก ในข้อหาทกบฏและมีการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ จนในที่สุดก็ถูกยิงตายอย่างทารุณเมื่อ 5 พ.ค. 2509 โดยที่

หนังสือดังกล่าวแต่ยังไม่ทันจบ ดั่งคำนำฉบับพิมพ์ครั้งที่ 5 ตอนหนึ่งว่า โฉมหน้าศักดินาไทย” นี้ แม้จะเขียนยังไม่จบ แต่นั่นไม่ใช่เรื่องน่าเสียดาย หากจะมองว่าท่านผู้เขียนงานอมตะชิ้นนี้ได้ไปปฏิบัติภารกิจอีกแบบหนึ่งที่ยิ่งใหญ่ จากนักวิชาการเป็นนักรบ และที่ว่าไม่ใช่เรื่องน่าเสียดายก็มิได้หมายความว่างานชิ้นนี้จะไม่สำคัญ ข้อนี้ได้พิสูจน์แล้ว แต่หากว่าในปัจจุบัน ประชาชนกำลังก้าวไปข้างหน้า และได้สร้างผู้ปฏิบัติงานที่มีความสามารถขึ้นมามากมายที่จะร่วมกันเสริมสร้างงาน เช่น นั้นกันต่อไปจนกว่าสิ่งที่เป็ความหวังจะปรากฏเป็นจริงขึ้นมา....” หนังสือเล่มนี้เป็นที่สนใจของนักเศรษฐศาสตร์รุ่นใหม่มาก ในฐานะที่ผู้เขียนหนังสือเล่มนี้เป็นคนหนุ่มร่วมสมัย แต่ต้องตายไปด้วยข้อกล่าวหาที่ไม่เป็นธรรม และไม่ยอมให้ผลงานเป็นเครื่องพิสูจน์อีกผู้หนึ่ง คือนายกุลหลาบ สายประดิษฐ์ (ศรีบูรพา) ก็มีผลงานทางเผยแพร่วิชาเศรษฐศาสตร์ แต่ต้องเตลิดหนีภัยมีตอออกไปตายต่างแดน

พูดถึงเรื่องกฎหมายที่ออกมาสะกิดกันความคิดอ่าน และการกระทำ ในวิถีทางเศรษฐกิจ โดยนำมือของรัฐบาลไทยมาตั้งแต่สมัย พ.ศ. 2453 แล้ว ตกมาในยุคหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 คือ เมื่อ พ.ศ. 2476 รัฐบาลชุดพระยามโนปกรณนิติธาดา (ก้อน หุตะสิงห์) ก็ได้ออกกฎหมายคอมมิวนิสต์เป็นฉบับแรก ดังข้อความบางมาตรามีดังนี้ .-

มาตรา 3. “คอมมิวนิสต์” หมายความว่า วิธีการหรือหลักการเศรษฐกิจ ประกอบด้วยการเลิกร้างทั้งหมด หรือแม้แต่บางส่วน

ซึ่งกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของเอกชน โดยให้ประเทศหรือประชาชนร่วมกันเป็นเจ้าของเสียเอง

“ลัทธิคอมมิวนิสต์” หมายความว่า ลัทธิใดๆ ซึ่งสนับสนุนส่งเสริมการรวมที่ดิน หรือ การรวมอุตสาหกรรม หรือ รวมทุน หรือแรงงานเป็นของรัฐบาล

มาตรา 4. ผู้ใดสนับสนุน ส่งเสริมคอมมิวนิสต์ หรือลัทธิคอมมิวนิสต์ ด้วยวาจา ด้วยลายลักษณ์อักษร หรือเอกสารตีพิมพ์ หรือด้วยอุบายใดๆ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 10 ปี และให้ปรับไม่เกิน 5,000 บาทอีกโสดหนึ่ง”

นี่คือข้อกล่าวหาสำหรับที่จะฟาดฟันใครก็ได้ที่คิดปฏิรูปโครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศไทย ผู้ประเดิมเป็นคนแรกก็คือหลวงประดิษฐมนูธรรม ผู้ก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครองหรือบุคคลใน “คณะปฏิวัติ” คนหนึ่งเมื่อ 24 มิ.ย. 2475 โดยหลวงประดิษฐได้รับมอบหมายให้ร่าง “เค้าโครงเศรษฐกิจแห่งชาติ” ขึ้น เมื่อเสร็จแล้วก็ได้นำออกเผยแพร่พร้อมทั้งทูลเกล้าฯ ถวายล้นเกล้าฯ รัชกาลที่ 7 โครงร่างนี้เรียกกันว่า “สมุดปกเหลือง” เพื่อตอบสนองนโยบายของคณะราษฎร เอกสารชิ้นนี้ได้พิมพ์ออกแจกจ่ายอ่านกันในหมู่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร รัฐมนตรี ในที่สุดสมเด็จพระปกเกล้าฯ ก็ได้ทรงมีพระบรมราชวินิจฉัยโดยทำเป็นพระราชบัญญัติต่อท้ายแบบข้อต่อข้อ และสรุปเอาว่า “...เค้าโครงเศรษฐกิจที่หลวงประดิษฐร่างมานี้ เป็นเค้าโครงเศรษฐกิจของคอมมิวนิสต์.... ซึ่งจะเป็นการถูกต้องหรือไม่นั้น ก็เป็นแต่ความคิดของ

ข้าพเจ้าเท่านั้น การที่จะรู้ว่าใครถูกหรือผิด ก็ต้องทดลองดูเท่านั้น จึงจะเห็นได้.... โครงการนั้นเป็นโครงการอันเดียวอย่างแน่นอนกับที่ประเทศรัสเซีย ใช้อยู่.... สตาลิน จะเอาอย่าง หลวงประดิษฐหรือหลวงประดิษฐ์จะเอาอย่างสตาลิน ก็ตอบไม่ได้”

เพื่อมีพระบรมราชวินิจฉัยออกมาเช่นนั้น ก็เกิดความเห็นไม่ลงรอยกันในหมู่นักการเมืองเวลานั้นเป็นอันมาก ถึงขนาดพระยามโนฯ ต้องสั่งปิดสมัยประชุมสภาผู้แทนฯ และงดใช้รัฐธรรมนูญบางมาตรา รวมทั้งประกาศยุบคณะรัฐมนตรีชุดนั้นเสีย มีการตั้งกรรมการพิจารณาเค้าโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติ ณ วัดป่าสุภวัน เมื่อ 12 มี.ค. 2476 และเมื่อมีการตั้งรัฐบาลชุดใหม่เมื่อ 1 เม.ย. 2476 ก็ไม่มีชื่อหลวงประดิษฐ์ร่วมรัฐบาลด้วย เมื่อ 12 เม.ย. 2476 ก็ได้มีการตรา พ.ร.บ. คอมมูนิสต์ ดังกล่าวออกใช้บังคับ และหลวงประดิษฐ์ ก็ถูกขอร้องให้เดินทางออกนอกประเทศอีกครั้งหนึ่ง เมื่อพระยามโนฯ หมุดอำนาจลงในไม้เท้าเดือนต่อมา จึงเดินทางกลับเข้ามา และถูกตั้งกรรมการไต่สวนหลวงประดิษฐ์ว่าเป็นคอมมูนิสต์จริงหรือไม่ ผลการสอบสวนได้ความว่าหลวงประดิษฐ์ไม่ได้เป็นคอมมูนิสต์แต่อย่างใด

ว่ากันว่าโครงการเศรษฐกิจฉบับหลวงประดิษฐ์นั้น ก็เป็นแต่เพียงแผนพัฒนาการเศรษฐกิจแบบผสมเท่านั้นเอง ถ้านำมาใช้ อย่างเหมาะสมก็อาจมีผลให้เศรษฐกิจของไทยไม่อ่อนปวกเปียกและล้มล้างจนถูกใครต่อใครเอารัตเอาเปรียบและขูดรีด ในพระบรมราชวินิจฉัยนั้น ก็ทรงเน้นและแนะนำให้ใช้ระบบสหกรณ์แบบ

เดนมาร์กแทน แต่กิจการสหกรณ์ในประเทศไทย แม้จะได้เริ่มต้นมาตั้งกว่า 60 ปีแล้ว ก็ยังล้มลุกคลุกคลานยืนด้วยขาแข้งตนเองไม่ได้สักที และมีอยู่บ่อยครั้งที่สหกรณ์เองยังถูกกล่าวหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์เสียอีก แม้แต่นายสด กรมโรหิต นักประพันธ์ชื่อดัง ผู้ปลุกปล้ำบุกเบิกในกิจการสหกรณ์มาตลอดชีวิต ก็ยังถูกรองอธิบดีกรมตำรวจสมัยหนึ่งเรียกตัวไปสอบสวน และยึดเยียดข้อหาคอมมิวนิสต์ให้ เพราะนายสดเขียนเชียร์ระบบสหกรณ์อย่างสุดใจขาดดินรวมกระทั่งถูกหลอกให้เป็นวิทยากร บรรยายเรื่องสหกรณ์ในขบวนการการเมือง “นวพล” ก็ถูกอับเป็หือออกมาเช่นเดียวกัน นายสดจึงเกิดความขมขื่นและตายไปอย่างตรอมใจเมื่อต้นปี 2521 (จากอนุสรณ์งานศพนายสด) นอกจากสหกรณ์นักศึกษาแล้ว เมื่อปี 2515 ก็มีการจัดตั้ง “สหกรณ์ออมทรัพย์” หรือ “ส.อ.ม.ธ.” ขึ้นใน ม.ธ. ซึ่งได้ผลดีมาก

หลังเหตุการณ์นองเลือด 14 ต.ค. 2516 แล้ว หนังสือทางเศรษฐกิจศาสตร์ตามแนวลัทธิหรือสำนักต่าง ๆ ได้ถูกตีพิมพ์ออกมาอย่างมากมาย เล่มที่เก๋าก็น้อยก็มี “แคปปิตลลิสต์” ของสุภาศิริมานนท์ หรือ “ลัทธิเศรษฐกิจ” ของนายทวี ตะเวทิกุล รวมถึงแนวทางประชาธิปไตยและแนวทางเศรษฐกิจแผนใหม่ของนักเขียนและอาจารย์รุ่นใหม่อีกหลายท่าน

นับแต่สงครามโลกครั้งที่ 2 สงบลง ก็เกิดการปฏิวัติรัฐประหารทางการเมืองอยู่บ่อย ๆ ในเมืองไทยและผู้ประศาสน์การคนแรก ของ มธก. ต้องหลบหนีออกนอกประเทศ ปี 2492 ตั้งแต่นั้นมานักศึกษา ครูอาจารย์ของ มธก. ต้องถูกเพ่งเล็งและถูกจับกุมคุมขัง จนกระทั่งบาดเจ็บล้มตายไปก็มากจวบจนกรณีนองเลือด 6 ต.ค. 2519

ก็มีนักศึกษาของธรรมศาสตร์ถูกจับกุมนับร้อยๆ และถูกนำขึ้นศาลทหารอีกจำนวนหนึ่ง

มธก. ถูกก่อกวนและถูกยึดครองเป็นพักๆ แต่ก็รอดมาได้ อย่างน่าพิศวง เมื่อมีการแบ่งออกเป็นคณะต่างๆ เมื่อปี 2492 กล่าวกันว่าอาจมีเหตุผลสำคัญอยู่ 2 ประการ คือ มธก. เป็นกลุ่มพลังใหญ่ ฉะนั้น ถ้ากระจายออกเป็นกลุ่มเล็ก ๆ หลายกลุ่ม ก็จะรวมกันไม่ได้และไม่มีความพิชิตทางการเมืองอีกต่อไป ประเด็นหนึ่งก็เป็นเรื่องที่ว่า บัดนี้ ถึงเวลาแล้วที่จะแยกความรู้ในสาขาต่างๆ ออกมาให้ศึกษากันอย่างกว้างขวาง ลึกซึ้ง จึงได้ประกาศจัดตั้งคณะต่างๆ 4 คณะเมื่อ 14 มิ.ย. 92 กระนั้นก็ตาม วิทยาการบางด้านก็ยังถูกกีดกันและถูกห้ามสอนอยู่ตลอดมา โดยเฉพาะ วิชาการแขนงเศรษฐศาสตร์ และรัฐศาสตร์ ก็ไม่อาจสอนได้อย่างกว้างขวางทุกระบบ เช่น เศรษฐศาสตร์สังคมนิยม เศรษฐศาสตร์สวัสดิการ เป็นต้น ไม่มีอาจารย์คนใดกล้าสอน เพราะทั้งผู้สอนและผู้เรียนจะถูกข้อกล่าวหาว่านิยมลัทธิคอมมิวนิสต์จากคนของรัฐทันที แม้แต่ตำราที่ตำราเกี่ยวกับวิชาเหล่านี้ก็ถูกสั่งห้ามเข้าประเทศ ห้องอาจารย์ผู้สอนก็ยังมีถูกรื้อค้นรวมทั้งตำราที่ถูกขโมย ในที่สุดอาจารย์ผู้สอนบางท่านก็ต้องหนีออกไปพำนักยังต่างประเทศจนบัดนี้หลายคน เช่น อาจารย์อภิชาติ นันทเสน ตรงกันข้ามกับสถาบันการศึกษาในต่างประเทศที่เปิดให้สอนและค้นคว้าโดยเสรี ไม่ว่าจะตำรานั้นจะแต่งโดยเจ้าสำนักคนใด แคลสสิก มาร์กซ์, เลนิน, เมาชเชตง หรือเช กูวาราก็ได้ตาม

ถนัด แล้วอย่างนี้ก็ไม่อาจเรียกได้ว่าเมืองไทยมี “เสรีภาพทางการศึกษา” อย่างแท้จริง เยาวชนไทยและคนไทยก็ไม่มีทางก้าวตามเขาทัน

เพื่อที่จะให้การวิเคราะห์ และลำดับการศึกษาและทางการเมืองที่มีผลต่อการศึกษา เราจำเป็นต้องยกเอาอุปสรรคและข้อขัดข้องในระบบเศรษฐกิจ การศึกษา และการเมืองมาแทรกไว้ถัดจากที่มีกฎหมายเกี่ยวกับคอมมิวนิสต์ฉบับแรกโดยเฉพาะ เมื่อปี พ.ศ. 2476 แล้ว ก็มาถึงยุคที่สหรัฐอเมริกาเข้ามาแทรกแซงเมืองไทยทุกรูปแบบ มีการโฆษณาชักชวนให้เมืองไทยเกิดโรคกลัวคอมมิวนิสต์ขึ้นสมอง โดยอเมริกาเริ่มเข้ามาแผ่อิทธิพลครอบคลุมเมืองไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2493 เป็นต้นมา ไทยกระโจนเข้าเป็นคู่สงครามกับประเทศเกาหลี (เหนือ) และเพื่อให้คำว่า “คอมมิวนิสต์” นำเกลียดน่ากลัวยิ่งขึ้น รัฐบาลในยุคนจอมพล ป. ก็ได้ตรา พ.ร.บ. บังคับการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ ฉบับ พ.ศ. 2495 ซึ่งได้ให้คำนิยามคำว่า “การกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์” ไว้ว่า

ก. เลิกล้มการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข หรือ

ข. การเปลี่ยนแปลงระบบเศรษฐกิจของประเทศ อันทำให้กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินหรือปัจจัยในการผลิตของเอกชนตกเป็นของรัฐ โดยการริบ หรือโดยวิธีอื่นอันมิได้มีการชดใช้ค่าทดแทนอันเป็นธรรม หรือ

ค. การบังคับด้วยการขู่เข็ญ ทำให้เกิดความหวาดกลัว กีดกันการก่อวินาศกรรม กีดกัน หรือการใช้อุบายด้วยประการใด ๆ เช่น ยุยง

ให้มีความเกลียดชังระหว่างประชาชน ทั้งนี้ ถ้าการกระทำด้วยความมุ่งหมายที่จะให้มีการยอมรับเอาการช่วยเหลือ สนับสนุน หรือ บรรลุซึ่งวัตถุประสงค์ตามที่ระบุไว้ในข้อ ก. หรือ ข.

ผลจาก พ.ร.บ. เหล่านี้ ทำให้คนบริสุทธิพลอยถูกจับกุมคุมขังมากมาย โดยระวางโทษจำคุกตั้งแต่สิบปีขึ้นไป จนถึงตลอดชีวิต ร้ายยิ่งกว่านั้น บางคนยังถูกขังฟรี พ่วงด้วยข้อหาอื่นๆ เช่น ข้อหา อันธพาล โดยการเอาไปกักขังไว้เฉยๆ ไม่ฟ้องศาลเสียเป็นส่วนมาก และบางคนก็ต้องถูกยิงเป้าตามกฎหมายอื่นก็มี เช่น ตามมาตรา 17 ของรัฐธรรมนูญปกครองราชอาณาจักรชั่วคราว พ.ศ. 2502 ในสมัยจอมพลสฤษดิ์ ต่อมาในปี พ.ศ. 2512 ในยุคจอมพลถนอม - ประกาศ ก็มีการออก พ.ร.บ. ป้องกันการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2512 โดยได้เพิ่มโทษและเพิ่มความหมาย ตลอดจนเพิ่มอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่มากขึ้น รวมทั้งให้อำนาจรัฐมนตรีประกาศให้เขตหรือท้องที่ใดเป็นเขตแทรกซึมของคอมมิวนิสต์ ก็ได้

เมื่อมีการปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน โดย พลเรือเอกสงัด ชลออยู่ เป็นหัวหน้าคณะ เมื่อ 6 ต.ค. 19 ก็ได้ปฏิรูปความหมายของการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ให้ทันสมัยยิ่งขึ้นว่า “การกระทำอันเป็นคอมฯ” ได้แก่ การแทรกซึม การโฆษณาชวนเชื่อ การปลุกระดม จารกรรม ก่อวินาศกรรม การใช้กำลังบังคับ หรือการกระทำอื่นใด เพื่อ

1. บ่อนทำลายความมั่นคงของชาติ สถาบันศาสนา สถา-

บันพระมหากษัตริย์ หรือการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

2. ให้มีการเปลี่ยนแปลงระบอบเศรษฐกิจของประเทศ โดยทำให้กรรมสิทธิ์ ในทรัพย์สิน หรือปัจจัยในการผลิตของเอกชน ตกเป็นของรัฐ โดยมีได้มีการชดใช้ตอบแทนอันเป็นธรรม หรือ

3. จัดระเบียบสังคมขึ้นใหม่ โดยยึดหลักว่า บรรดาทรัพย์สินทั้งหลายเป็นของกลางร่วมกัน เว้นแต่การจัดในรูปสหกรณ์เอนกประสงค์ หรือในรูปอื่นใดที่ได้จัดขึ้นตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยเรื่องนั้น ๆ”

ต่อมาก็มีคำสั่งคณะปฏิรูปฯ ฉบับที่ 25 ได้ขยายคำนิยามของคอมฯ ให้ครอบคลุมกว้างมากขึ้น และในปี 2522 ก็ได้ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายอื่น ๆ และกฎหมายนี้ได้ผ่อนคลายลงเมื่อ พล.อ. เปรมได้เป็นนายกรัฐมนตรี ได้ใช้นโยบายการเมืองทางการเมืองการทหารเป็นหลัก โดยออกเป็นคำสั่งของสำนักนายกรัฐมนตรี ที่ 66/23

นอกจากนี้ยังได้ออกประกาศคณะปฏิรูปฉบับที่ 42 เพื่อลงโทษสิ่งตีพิมพ์ทุกชนิด โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์ หากมีข้อความหรือภาพที่สื่อไปในการกระทำความผิด มีหนังสือพิมพ์ถูกปิดไปหลายฉบับจากประกาศฉบับนี้ เช่นปฏิญาณ และตะวันออกปริทัศน์ แม้กระทั่งสยามรัฐ นอกเหนือไปจาก พ.ร.บ. การพิมพ์ พ.ศ. 2484 อีกสิ่งหนึ่งก็คือ การจับกุมคุมขังบุคคลในข้อหา “ภัยสังคม” ก็เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่ง ในการเล่นงานบุคคลที่เจ้าหน้าที่ของรัฐจับกุม

ในข้อหาอื่นไม่ได้ ทั้งหมดนี้เป็นวิวัฒนาการของการปกครองที่อาศัยอำนาจรัฐ ไม่ยอมให้บุคคลใดมีสิทธิเสรีภาพอย่างแท้จริงไม่ว่าในด้านใด ๆ ไม่ว่าจะในด้านสิทธิมนุษยชนตามกฎหมายบัตรสหประชาชาติ และตามรัฐธรรมนูญที่ออกโดยสภาผู้แทนราษฎร ที่กำประกันสิทธิเสรีภาพของบุคคลขั้นพื้นฐาน

จากกฎหมาย และประกาศครอบจักรวาลทั้งหมดที่กล่าวมานี้ เสรีภาพทางวิชาการในการค้นคว้าวิจัย หรือขีดเขียน และบันทึก หรือวิพากษ์วิจารณ์อะไร ๆ ไม่ว่าจะในห้องเรียนหรือนอกห้องเรียน ก็เป็นการยุ่งยากทั้งสิ้น แม้แต่หนังสือเกี่ยวกับลัทธิเศรษฐกิจซึ่งเป็นของห้องสมุดก็ยังถูกนำไปเป็นข้ออ้างในการจับกุม และกล่าวหาบุคคลที่ขอยืมไปศึกษาค้นคว้า จะเห็นได้ง่าย ๆ ก็ในกรณีหนังสือห้องสมุด มธ. ที่นักศึกษาคณะรัฐศาสตร์ย้ายออกไปครวก่อนหน้าวันนองเลือด 14 ต.ค. 16 ก็ถูกเจ้าหน้าที่ระดับสูงของรัฐนำไปเป็นข้ออ้างในการกล่าวหานักศึกษาคณะนั้นว่าเป็นคอมฯ

นับแต่ “เค้าโครงเศรษฐกิจแห่งชาติ” หรือสมุดปกเหลืองของหลวงประดิษฐ อันเป็นแผนพัฒนาเศรษฐกิจของชาติฉบับแรก ต้องมีอันเป็นไป ประเทศไทยก็ได้มีแผนเศรษฐกิจใด ๆ ทั้งสิ้นที่พอจะนับว่าเป็นขั้นเป็นอัน จนเวลาล่วงเลยมาถึงปี พ.ศ. 2505 จอมพลสฤษดิ์ จึง ได้ มี บัญ ษา ให้ นัก เศรษฐศาสตร์ ทั้ง หลาย จัด ทำ “แผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ” ขึ้น และเรียกฉบับนี้ว่า แผนพัฒนาฉบับที่ 1 ซึ่งมีระยะเวลากำหนดไว้แผนละ 4 ปีติดต่อกันไป แต่โครงสร้างทางเศรษฐกิจของไทยก็หาได้เปลี่ยนแปลง ไป ก็มาก

น้อย ภาวะเศรษฐกิจและค่าครองชีพของประชาชนเป็นเครื่อง
พิสูจน์นักวิชาการและนักเศรษฐศาสตร์จะทักท้วงก็ไม่ค่อยได้ เพราะ
มักจะมีคำเตือน และคำขู่สวดแทรกสวนกลับมาทันทีจากเจ้าหน้าที่
ของรัฐบาลว่า “ใครที่พูดถึงเสรีภาพ พูดถึงความยุติธรรม พูด
ถึงความทุกข์ยากของชาวนาหรือกรรมกร ผู้นั้นก็คือแนวร่วมของ
คอมมิวนิสต์” ก็ไม่รู้จะกล่าวถึงต้นตอแห่งการต้อยพัฒนาของประ-
เทศชาติได้อย่างไร โดยเฉพาะกฎหมายป้องกันการกระทำอันเป็น
คอมฯ พ.ศ. 2495 บางมาตรา มีว่า

มาตรา 5 ผู้ใดยุยง แนะนำ เสี้ยมสอน โฆษณาชวนเชื่อ
มั่วสุม สมทบยินยอมตกลงกับผู้อื่น หรือตระเตรียมการที่จะให้มีการ
กระทำอันผิด พรบ. นี้ ช่วยปกปิดมิได้เอาความไปร้องเรียนก็ดี มี
ความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ห้าจนถึงสิบปี แทนพิมพ์ ตลอด
จนสิ่งอันเกี่ยวข้องกับการกระทำผิดตามความในวรรคก่อนให้ริบเสีย

เพียงเท่านั้นกันว่าแทบจะกระตักตัวไม่ได้เลย ครบอาจารย์
และนักศึกษาต้องตัวลึบและอาจถูกกล่าวหาเมื่อใดก็ได้ ยิ่งมาตรา 9
แห่ง พรบ. ป้องกันการกระทำอันเป็นคอมฯ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2512
ก็ยิ่งหนักข้อเข้าไปอีก โดยยกเลิกมาตรา 9 ของเก่า แล้วเพิ่มข้อ
ความใหม่เป็นว่า “ชักจูงบุคคลอื่นให้เกิดความเสื่อมศรัทธาต่อ
ศาสนา หรือกระทำการใด ๆ อันเป็นการทำลายประเพณีของ
ชนชาติไทย หรือชักจูงบุคคลอื่นให้เกิดความเลื่อมใสในลัทธิที่มี
หลักการหรือการปฏิบัติ เป็นการทำให้บุคคลเสื่อมศรัทธาต่อศาสนา
หรือชนบประเพณีของชนชาติไทย...”

นี่จึงร้ายแรงสำหรับนักวิชาการด้านรัฐศาสตร์ หรือเศรษฐศาสตร์ขนาดหนัก เพราะตัวการภายนอกที่กระทบต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจจนไม่อาจประเมินได้ ก็คือเจ้าชนบทรรมนิยมและประเพณี^๕นี้เอง ประเพณีบางอย่างก็กระทบต่อเศรษฐกิจอย่างแรง เช่น ค่าใช้จ่ายของชาวบ้านเพื่อประเพณีต่าง ๆ อันไม่มีผลต่อความก้าวหน้าของเศรษฐกิจ วันและเวลาที่สิ้นเปลืองไปกับการจัดประเพณีเหล่านั้น เช่น งานบวช งานแต่งงาน งานศพ บางคนจะบวชเพียง 3 วัน 7 วัน ก็จัดงานเสียหุรหุราใหญ่โต สิ้นเปลืองทรัพย์สินเงินทองเพื่อการันนั้บหมั้น ๆ บาท ซ้ำร้ายยังต้องไปกู้หนี้ยืมสินเขามาจัดงานดังกล่าว ก็ถึงกับสิ้นเนื้อประดาตัวไปก็มาก หรือด้านศาสนา วัดบางวัดก็แข่งขันกันสร้างอุโบสถเสียใหญ่โตมโหฬารราคานับล้าน ๆ บาท ในขณะที่ชาวบ้านรอบ ๆ วัดอยู่เพิงหมาแหงนและหาข้าวสารกรอกหม้อยังไม่มี ต้องอดมือกินมือ แถมโรงเรียนก็ยังไม่มีให้ลูกหลานได้เล่าเรียนตาม พ.ร.บ. ประถมศึกษาหรือบุคคลในคราบภิกษุแสวงหาอามิสบูชาด้วยประการต่าง ๆ อันผิดสมณะวิสัยและพระธรรมวินัย หรืออุตรีแสดงธรรมนอกศาสนา จะให้อุบาสกอุบาสิกาทนอยู่นิ่งเฉยได้อย่างไร ก็ต้องวิพากษ์วิจารณ์ติเตียนกันไป หาใช่เพื่อให้เกิดความเสื่อมศรัทธาในพระศาสนาไม่ แต่การนิ่งเฉยเสียงั้นสิ จะยิ่งเป็นการส่งเสริมการบ่อนทำลายศาสนาโดยบุคคลในพุทธศาสนาเอง ดู ๆ มันขัดกับความเป็นจริงโดยสิ้นเชิง เช่น ศาสนาห้ามกินเหล้ากินยาและห้ามเล่นการพนัน แต่รัฐกลับส่งเสริมการตั้งโรงเหล้าเตากลั่นควนโขมงแย่งประมูลกันเพลิน

ไป รวมทั้งแหล่งอบายมุขขนาดใหญ่คือสำนักงานสลากกินแบ่งแย่ง
โควต้า ค้าเปอร์เซ็นต์กันออกตลอด ฯลฯ เป็นเรื่องจำเป็นอยู่เองที่นัก
เศรษฐศาสตร์ต้องหยิบยิบกันมาวิเคราะห์วิจัย แต่ถ้การกระทำเช่น
นี้เข้าข่ายการกระทำอันเป็นคอมฯ เสียหมด ก็ไม่รู้อะไรจะพัฒนาเศรษฐกิจ
กิจของประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้าทันสมัยเขาได้อย่างไร

ก็เป็นเรื่องแปลกประหลาดอยู่เหมือนกัน ที่กฎหมายว่าด้วย
พฤติกรรมทางเศรษฐกิจบางอย่าง กลับถูกหรือเข้าข่ายการกระทำ
อันเป็นคอมฯ ไปเสียฉิบ ไม่มีการยกเว้นให้แม้แต่ในด้านการศึกษาค้นคว้าวิจัย
ในฐานะสถาบันการศึกษา แต่พอหันไปดูกฎหมายบางฉบับที่เกี่ยวกับกิจการอุตสาหกรรม เช่น พ.ร.บ. โรงงาน พ.ศ.2512
ตั้งข้อความบางตอนที่ว่า

มาตรา 6. รัฐมนตรีมีอำนาจประกาศในราชกิจจานุเบกษา
กำหนดโรงงานใดๆ ที่มีลักษณะต้องตามที่ระบุต่อไปนี้ ให้ได้รับ
ยกเว้นจากการปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่ง พ.ร.บ.นี้.....

- (1) โรงงานที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการศึกษาวิจัย-สำหรับการพัฒนาอุตสาหกรรม
- (2) โรงงานของสถาบันการศึกษาที่ตั้งขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ในการฝึกอบรมนักศึกษา
- (3) โรงงานที่ดำเนินงานเพียงเป็นอุปกรณ์ที่จำเป็นสำหรับการอื่น ซึ่งมีใช้กิจการโรงงาน

นี่แสดงว่าในภาคอุตสาหกรรม รัฐบาลหรือนักการเมืองกลับมีแนวความคิดที่เปิดกว้างไว้ให้สถาบันการศึกษา ได้มีโอกาสแสวง

หาข้อเท็จจริงในเชิงวิชาการอย่างเต็มที่ ถึงกระนั้นก็ตามเพียงแต่กฎหมายเปิดช่องให้ทำได้เท่านั้น ส่วนจะได้ผลจริงจังแค่ไหน นักการศึกษาทางด้านอุตสาหกรรมคงจะให้คำตอบได้ดี

ถ้าโรงงานทางด้านเศรษฐศาสตร์ มีโอกาสทำเช่นนั้นได้บ้าง เราก็ยังได้ตำราสัมมนา และทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์มากมายก่ายกอง เพราะโรงงานเศรษฐศาสตร์ก็คือพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องเนื่องอันมีผลต่อเศรษฐกิจของชาติ ซึ่งอาจจะเกิดขึ้นได้ทุกหนทุกแห่งในประเทศไทยแม้แต่ในวัดวาอารามในรั้วในวังทั้งหลายตลอดจนชุมชนต่างๆ ก็ล้วนแล้วแต่เป็นโรงงานเศรษฐศาสตร์ทั้งนั้น ส่วนที่ตกกันในห้องเรียนนั้น เป็นเพียงแต่เก็บรวบรวม และการนำเสนอข้อมูลเพื่อการวิเคราะห์วิจัยเท่านั้น โรงงานทางเศรษฐศาสตร์ของพระยาสุริยานุวัตร ก็คือประเทศต่างๆ ที่ท่านไปเห็นหรือรู้มาไม่ว่าจากของจริงหรือในหนังสือ ท่านก็สามารถรวบรวมและเขียนเป็นหนังสือเรื่อง “ทรัพย์สินศาสตร์” ขึ้น แต่ก็ไม่มีกฎหมายฉบับใด ยกเว้นให้โรงงานทางเศรษฐศาสตร์บ้างเลย น่าจะยกเว้นให้เช่นเดียวกับโรงงานทางอุตสาหกรรมบ้าง เราจะได้มีผลผลิตทางทฤษฎีหรือตำราทางเศรษฐศาสตร์ที่ใหม่เอี่ยมทันสมัย และนำไปใช้ได้กับสภาพเศรษฐกิจที่เป็นจริงในประเทศไทย ทุกวันนี้ ความเป็นจริงในเมืองไทย เดินสวนทางกับทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ที่สอนกันอยู่ในสถาบันการศึกษาของเมืองไทยมากมาย นักศึกษาต้องแย่งกับทฤษฎีและคำสอนของครูอาจารย์ คือต้องขัดข้อนั้นเรื่อย เมื่อไรเราจึงจะกล้าเปิดโรงงานทางเศรษฐศาสตร์ ให้สถาบันการศึกษาเขาเสีย

ที่ เขาจะได้มีแหล่งศึกษาค้นคว้ากันให้ถึงแก่นอย่างในอารยประเทศ
ที่เจริญมั่งคั่งแล้วทั้งหลาย ไม่ใช่ให้แต่โรงงานเต็บโตเป็นบอนไซอยู่
แต่ในกระถาง ซึ่งไม่มีผลต่อการเพิ่มผลผลิตและเป็นประโยชน์ต่อ
ปากท้องของคนทั่วไป นอกจากเลี้ยงไว้ดูเล่นเท่านั้น ขณะนี้โรง
งานเศรษฐศาสตร์ และรัฐศาสตร์ตลอดจนนิติศาสตร์ก็ได้เป็นเช่น
นั้นตลอดมา ถูกชนชั้นปกครองหล่อเลี้ยงให้แคระแกรนอยู่แต่ใน
กระถางเยี่ยงบอนไซ อันเป็นการผิดธรรมชาติที่แท้จริงของตนไม้
ซึ่งควรจะได้เจริญเต็บโต และให้ดอกผลเพื่อประโยชน์ในการบริ
โภคบำบัดความหิวโหยของปากท้องคนทั้งหลาย ระบบเศรษฐกิจ
ของไทย จึงได้แต่แคระแกรนไม่เจริญก้าวหน้า และพัฒนาเป็นบึก
แผ่นเท่าที่ควร บางทีก็พองแบบลูกโป่ง พอถูกอะไรกระทบหน่อย
ก็แตกกระจายหรือแฟบจนท้องก๊วไปตาม ๆ กัน จะยกเว้นก็กลุ่มคน
เพียงไม่เกิน 1% ของประชากรทั้งประเทศที่ร่ำรวยจนเหลือเฟือกิน
ไปอีกสัก 100 ชาตียังไม่หมด ทำไมเขาจึงผูกขาดการร่ำรวยไว้ได้
ก็อยากให้คนทั้งหลายหันมาเรียน หรือศึกษาด้านเศรษฐศาสตร์ให้
มาก ๆ วิชานี้จะบอกเอาไว้

เพื่อเป็นการประกอบเหตุผลความร่ำรวย หรือความยากจน
ของชนในชาติว่าเกิดจากอะไรก็ขอยกเอาเนื้อความในจดหมาย "จาก
ลาดยาว" ฉบับที่ 21 เขียนโดยคุณ "ศิระ รณชิต" ว่าดังนี้.—
.....สมัยนั้น ยังไม่รู้จักคำว่า "เศรษฐศาสตร์" ท่านผู้ประพันธ์
จึงใช้คำตามความหมายของท่านว่า "ทรัพย์ศาสตร์" ซึ่งคงมาจาก
คำว่า "ECONOMY" คำเดียวกัน ความหมายเหมือนกัน เราจึงอดชม

เขยท่านเจ้าคุณสุรียานุวัตรเสียมได้ ท่านจะเป็นใคร รับราชการ
ตำแหน่งใด ทรงคุณวุฒิขนาดไหน ฉนั้นไม่อาจรู้ได้นอกจากคุณตา
คนเดียวท่านั้น แต่เรารู้อย่างเดียวว่า ท่านผู้นั้นมีความเข้าใจปัญหา
เศรษฐกิจของโลก และของเมืองไทยเราในยุคนั้น ได้ดีเหลือเกิน
เข้าใจจิตใจคาดการณ์ภาวะต่าง ๆ ของการขยายตัวทางเศรษฐกิจของ
โลกได้อย่างค่อนข้างถูกต้อง ท่านเน้นให้ตระหนักชัดถึงระบบการ
ค้าเสรี ซึ่งจะมีผลก่ิเฉพาะภายในประเทศท่านั้น หากขยายออกสู่
ตลาดโลกเมื่อใดเมื่อนั้น ประเทศเล็กที่ “มือสั้น” กว่าประเทศมหา
อำนาจ ก็จะมีประสบความพ่ายแพ้ย่อยยับ ท่านแนะนำให้รัฐบาลเข้า
ยื่นมือช่วยเหลือ หรือดำเนินการเสียเองแทนเอกชน

ตอนหนึ่งท่านเขียนเอาไว้ว่า...“ถ้าการที่ชาวต่างประเทศรุก
รานเข้ามาแข่งแย่ง (การค้า) นี้ สามารถจะทำให้เป็นการเสียหายเสื่อม
ทรามลงในบ้านเมืองได้มากในภายหน้า เพราะชาวเมืองสู้เขาไม่ได้
แน่แล้ว รัฐบาลก็จำเป็นต้องเข้าแทรกมือช่วยจัดการป้องกันตัวเอง
จะป้องกันด้วยอุบายเก็บภาษีสินค้าเข้าเมืองชนิดนั้น จนสินค้าต่าง
ประเทศจะเข้ามาขายแข่งราคาไม่ได้หรือด้วยอุบายทำหนังสือสัญญา
แลกเปลี่ยนผลประโยชน์ซึ่งกันและกันกับประเทศ ที่เข้ามาประชัน
อยู่อย่างใดก็ดี สักแต่ว่าจะช่วยชาติของเราได้เพียงใด ก็ต้องช่วยจน
สุดกำลัง.....”

แต่ท่านเจ้าคุณสุรียา ๆ คงยังไม่เข้าใจปัญหาทางชนชั้น ท่าน
จึงไม่รู้ออกว่า รัฐบาลที่จะช่วยเหลือประเทศชาติและประชาชนได้
อย่างจริงจังนั้น ย่อมไม่ใช่รัฐบาลซึ่งเป็นตัวแทนของชนชั้นส่วน

น้อยของสังคม เพราะรัฐบาลตั้งกล่าวจะไม่ยอมสนใจปัญหาของประชาชนส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นชนชั้นผู้ใช้แรงงาน รัฐบาลจะมุ่งรักษาเฉพาะผลประโยชน์ของชนชั้นตนมากกว่า และถ้าท่านได้ล่วงรู้ต่อมาจะโดยวิธีทางใดก็ตาม วิญญาณของท่านคงปราศจากความสงบสุขแน่นอน หากได้ทราบที่รัฐบาลไทยทุกยุคสมัยต่อๆ มา ไม่ว่าจะยุคที่ยังไม่เปลี่ยนแปลงการปกครอง หรือเปลี่ยนแปลงการปกครอง มาสู่ระบบประชาธิปไตยแล้วก็ตาม ไม่เคยมุ่งหน้ารักษาผลประโยชน์ของประเทศชาติและประชาชนไว้เลย มีหน้าเข้าข้างรัฐบาลหลังสงครามมหาเอเซียบูรพาสงบลงแล้ว ยังกระทำการประหนึ่ง “ขายชาติ” โดยยินยอมให้สินค้าจากต่างประเทศทะลักเข้ามาเต็มบ้านเต็มเมืองเรา ภาษีขาเข้าก็เก็บอย่างถูกแสนถูก เพราะเกรงอกเกรงใจเขา สินค้าหลายอย่างที่คนไทยสามารถทำได้เอง ก็ถึงกับพึ่งพิงอาศัยไปเป็นแถบๆ เราเสียทั้งดุลการค้าแก่เขา เสียทั้งเกียรติภูมิของชาติเพราะเมื่อเศรษฐกิจย่ำแย่ ก็แก้ไขด้วยวิธี “ขอทาน” คือแบมือขอยืมเขาเรื่อยไป

บอกใครไม่มีใครเชื่อสักทีว่า เราสูญเสียเอกราชทางเศรษฐกิจไปนานแล้ว ปัจจุบันยังต้องเสียเอกราชทางการเมืองให้แก่เขาไปอีก เขาบงการให้ต่อต้านคอมมิวนิสต์ เราก็กทำตามเขา เขาชวนให้เราส่งคนไทยไปตายฟรีๆ แทนพวกเขาที่เกาหลี หรือเวียดนาม เราก็กทำตามเขาโดยไม่ปริปาก เขาบงการให้จับพี่น้องคนไทยด้วยกันมาฆ่า หรือขัง เราก็กปฏิบัติตามทันที รัฐบาลขายชาติเหล่านี้ นับเป็นไทยก็แต่ตัวเท่านั้น ความกตัญญูใจของพวกมันเป็นทาส

ทาสของชาติอื่นเขาแท้ ๆ แต่ก็ยังหน้าด้านประกาศตัวว่ารักชาติ
ทั้ง ๆ ที่พวกมันร่วมมือกันขายชาติมาตั้งนานแล้ว

เพื่อให้การขายชาติ และการคอร์รัปชันที่ยังผลประโยชน์ให้
บริวารของพวกมัน ได้ดำเนินไปอย่างสะดวกสบายและมิดชิด รัฐ
บาลขายชาติทุกรัฐบาลจึงต้องดำเนินการปกครองในระบบเผด็จการ
อาศัยกำลังอาวุธกดขี่ประชาชน ให้ยอมจำนนอยู่ภายใต้ทอปปี้ตของ
พวกมัน อาศัยกลลวงด้วยการยกย่องศาสนาและพระมหากษัตริย์นำ
มามอมเมาประชาชนให้มงงายไม่โง่หัว บิดกันบัญญัติความคิดเพื่อ
แก้ไขปัญหาของประเทศชาติ รัฐบาลเผด็จการรุ่นแล้วรุ่นเล่านิยม
ทำกันอย่างนี้ตลอดมาใครก็ตามรู้เท่าทันมัน คัดค้าน หรือเปิดโปง
พฤติกรรมของพวกมัน มันก็ใช้อำนาจเอาตัวไปมาบัง จับยัดเข้า
มาขังในคุกบ้าง ดึงที่แม่เห็นกับตาอยู่ขณะนี้ แม่แต่ลูกของแม่ซึ่ง
เป็นเพียงนักเขียนกระจอก ๆ คนหนึ่ง มันยังไม่ยกเว้น

วิชา “ทฤษฎีศาสตร์” หรือ “เศรษฐศาสตร์” ของเจ้าคุณสุริ-
ยาฯ จึงไม่ค่อยมีประโยชน์อะไรนัก เพราะท่านเขียนขึ้นด้วยความ
คิดความรู้อันบริสุทธิ์ตามฐานะชนชั้นของท่าน ท่านไม่อาจรู้ได้เลย
ว่า การแก้ไขปัญหามากท้องของประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ
นั้น จะประสบผลสำเร็จไม่ได้เลย หากว่า ประชาชนส่วนใหญ่ของ
ประเทศนั้น ยังไม่มีประชาธิปไตยที่แท้จริง ประชาธิปไตยที่เกิดขึ้น
ตั้งแต่ พ.ศ. 2475 มาถึงทุกวันนี้ เป็นเพียงประชาธิปไตยของชน
กลุ่มน้อย ซึ่งประกอบด้วยพวกศักดินาและนายทุนเท่านั้น คำว่า

“ประชาธิปไตย” จึงเป็นเพียงภาพลวงตาสำหรับประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ

เมื่อคนกลุ่มน้อยยึดครองเอาประชาธิปไตยไว้ พวกเขาใช้เสรีภาพซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของประชาธิปไตย แสวงหาความสมบูรณ์พูนสุขให้แก่ชีวิตของพวกเขา พวกเขาใช้เสรีภาพในการฉกชิงทรัพย์สินต่าง ๆ เอามาจากชนส่วนใหญ่ พวกเขาใช้เสรีภาพแม้กระทั่งการฉ้อราษฎร์บังหลวง เอารัดเอาเปรียบคนยากจนเท่าที่โอกาสจะอำนวยให้ แล้วยังใช้เสรีภาพนั้นรับใช้อำนาจผลประโยชน์ให้แก่ต่างชาติ เสรีภาพของพวกเขาจึงหมายถึงความมั่งคั่งอุดมสมบูรณ์ การดำรงชีวิตอยู่นอกกฎหมาย ศีลธรรม และมนุษยธรรม ตรงกันข้ามกับเสรีภาพของประชาชนส่วนใหญ่ที่ได้รับ มันหมายถึงความมอดอวยากยากแค้น ถูกเอารัดเอาเปรียบ ถูกหลอกลวงมอมเมา ถูกข่มเหงรังแก ถูกจับกุมคุมขัง และเสรีภาพขั้นสุดท้ายของประชาชนผู้ยากไร้ก็คือ นอนตายข้างถนนได้โดยไม่มีใครตำหนิตติเตียน

ถูกแล้วแม้ รัฐบาลปัจจุบันท่านก็อ้างว่าท่านเป็น “ประชาธิปไตย” แต่เป็นประชาธิปไตย “แบบไทย ๆ” เช่นเดียวกับฮิตเลอร์ หรือ มุสโสลินีเคยอ้างมาแล้ว ซึ่งนับว่าร้ายกาจและร้ายงามอย่างมีระบบใดๆ ในโลกมาเทียบเคียงได้

คนไทยจำนวนไม่น้อยทีเดียว ที่เข้าใจความหมายของประชาธิปไตย เขาจึงเรียกร้องมัน ทั้ง ๆ ที่รู้แก่ใจว่า แม้ได้มันมา ค่านิยมของสังคมไทยจะกำหนดให้เขาได้รับเพียง “ประชาธิปไตย” ของคนบางชนชั้นก็ตามที่ เขาก็ยังต้องการ เพราะถึงอย่างไรมันก็ดีกว่า

“ประชาธิปไตยจอมปลอม” ซึ่งแท้จริงนั้นคือ เผด็จการเปรียบเทียบได้
เสมือนหมาป่าที่ขโมยเอาหนังราชสีห์มาคลุมตัว เมื่อถูกถลกหนังที่
คลุมออก มันก็วิ่งทางจุกหายเข้าป่าไป แต่ใครละแม่ที่จะหาญเข้าไป
ถลกหนังราชสีห์ผืนนั้นออก ถ้าไม่ใช่มวลประชาชนซึ่งพร้อมใจกัน
ช่วงชิงอำนาจของเขากลับคืนมา...(นี่คือข้อเขียนของศิษย์เก่า มธก.
ที่ถูกจับกุมไปขังไว้ในคุกกลางยวสมัยเผด็จการ)

แต่ละ ชนชั้นปกครองหรือชนชั้นนายทุนชนตึกศักดิ์นา ได้
กตหัวประชาชนเอาไว้โดยการให้การศึกษาค่าที่ผิด ๆ สำหรับตำรา
ต่าง ๆ ก็ล้วนแล้วแต่หม่อมมาประชาชนมิให้ประชาชนรู้ถึงวิทยา-
ศาสตร์แห่งสังคมที่แท้จริง เช่น เกี่ยวกับความเชื่อในหลักธรรม
ของศาสนา ก็มีการบิดเบือนเนื้อแท้ของคำสอนไปรับใช้ผลประโยชน์
ของชนชั้นสูง หรืออ้างเทวดาฟ้าดินดลบันดาลให้เป็นไป ซึ่ง
ความจริงหาใช่เรื่องของเทวดาไม่ แต่เป็นเรื่องของมนุษย์ด้วยกัน
นี่เองที่ตั้งตนกดขี่ และกอบโกยแย่งชิงทรัพยากรในท้องถิ่นต่าง ๆ
ไปจนหมดสิ้น ปลอ่ยเหลือไว้แต่กากอันแทบจะหาค่ามิได้ให้ประ
ชาชนเข้าไปเสาะหาที่หลัง ตัวอย่างง่าย ๆ ก็เช่น เรื่องแร่ พวก
ฝรั่งมั่งคั่งและนายทุนกลุ่มต่าง ๆ ขุดเอาหัวแร่ไปกินจนหมดสิ้นแล้ว
ที่เหลืออยู่ให้เห็นก็แต่ซากของเหมือง แถมยังขุดได้แล้วก็นำออก
เป็นแร่เถื่อน ไม่ยอมเสียค่าภาษีภาคหลวงให้รัฐคิดเป็นเงินแต่ละปี
มากมาย

ตัวอย่างเหล่านี้ เราจะเห็นได้ที่ภาคใต้ที่เคยอุดมสมบูรณ์
ด้วยทรัพยากรในดิน สินในน้ำแต่ค่ากล่าวเช่นนี้ในปัจจุบัน อาจจะเป็น

เพียงอดีตที่ผ่านมาเท่านั้น ภาคใต้ในอนาคตหรือในปัจจุบันก็เริ่ม
ประสบกับปัญหาความยากจนเข้ามาเยือนเสียแล้ว ฟ้าฝนก็ไม่ค่อย
ตกอย่างแต่ก่อนที่เคยกล่าวกันว่า ภาคใต้ฝนตกชุกตลอดปีนั้น บัจ
จุบันนี้ภาคใต้ก็แห้งแล้งพอ ๆ กับภาคอื่น เพราะต้นน้ำลำธารถูก
ทำลาย บ่าไม้ถูกตัดจนเหี้ยนเต้โดยนายทุนผู้ละโมภทั้งหลาย แล้ว
ใครล่ะจะแก้ไขปัญหาเหล่านี้ หรือจะปล่อยให้ประเทศไทยกลายเป็น
ทะเลทรายไปจริง ๆ ถ้าเป็นเช่นนั้น คนที่จะสาปแช่งเราขนาดหนัก
ก็คือลูกหลานเราที่เกิดมารับเคราะห์กรรมที่บรรพบุรุษ ของพวกเขา
เองก่อเอาไว้ นักชนแรร่เถื่อนที่บนลือโลกคนหนึ่งก็คือจอมพลสฤษดิ์
ชนออกนอกจนถูกจับได้

พลังของประชาชนนั้น หากได้ผู้นำและมีองค์กรจัดตั้งที่เข้ม
แข็ง มีวินัย และมีจุดหมายปลายทางที่แน่นอน ก็ย่อมเป็นที่หวาด
กลัวของชนชั้นปกครองทั้งหลายได้ และจะโค่นล้มบัลลังก์ของเผด็จ
การทั้งเสียก็ยอมได้ อย่างเช่น สมัยการเลือกตั้งสกปรกเมื่อ 26 ก.พ.
2500 มวลชนก็ได้ลุกฮือกันขึ้นประท้วงจอมเผด็จการในยุคนั้น จน
ในที่สุดต้องเตลิดออกไปตายยังต่างประเทศ และคราววันที่ 14 ตู
ลา มหาวิปโยค พลังประชาชนอันยิ่งใหญ่ก็สามารถโค่นล้มกลุ่มบุคคล
ที่ถูกขนานนามว่า “3 ทหาราช” กระเด็นจากบัลลังก์ที่เขาเกาะอยู่
ประจักษ์พยานมิให้เห็นอยู่เช่นนั้น ชนชั้นปกครองที่ไม่เป็นประ
ชาธิปไตยจึงพากันหวาดหวั่นนัก และอีกบุคคลหนึ่งที่ดิ้นรนรับ
ออกมาโดยตรงแล้ว ก็คือ พลตรีประมาธ อติเรกสาร อดีตรอง
นายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีกลาโหมผู้ชั่วฉาวกรรมผลกัตันผลเอก

ฉลาด หิรัญศิริ ขึ้นไปรอคิวตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบก แต่ก็ถูก
สั่งยิงเป้าคราวเกิด “กบฏ 26 มี.ค. 20” รวมทั้งก่อกรณีขัดขวางมิ
ให้รัฐบาลเสนีย์ ประกาศภาวะฉุกเฉิน คราวเหตุการณ์นองเลือด 6
ต.ค. 19 เขาเป็นเจ้าของคำพูดหรือวาจาที่ว่า “ชาวพิฆาตช้าย”
นั่นเอง เขาได้ให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์รายสัปดาห์ “โลกใหม่”
ฉบับที่ 12 ปีที่ 1 13-20 ก.ย. 21 ว่า “ผมกลัวประชาชนปฏิวัติ”
โดยมีรายละเอียดตอนหนึ่งว่า.....“ผมบอกตรง ๆ นะครับ ผมไม่กลัว
ทหารปฏิวัติ สิ่งที่ผมกลัว คือ ประชาชนปฏิวัติ ทหารปฏิวัติก็ครั้ง ๆ
ประเทศชาติก็ไม่ล่มจม เพราะทหารมีวินัย เขาคูมกันอยู่ แต่ถ้าประ-
ชาชนปฏิวัติ จะเกิดจลาจลวุ่นวาย เพราะไม่มีใครคุมสถานการณ์
ได้ และผมยังเชื่อต่อไปว่า ถ้าทหารปฏิวัติ ประเทศไม่มีวันเป็น
คอมมิวนิสต์.....”

ความจริงแล้ว ท่านมองประชาชนต่ำกันเกินไป รวมทั้งตี
ความหมายของคำว่า “ปฏิวัติ” ไม่ถูกต้อง เมืองไทยยังไม่มีการปฏิวัติ
ที่อ้างว่าหรือเรียกตนเองว่า “คณะปฏิวัติ” นั่นแท้จริงก็คือ “คณะรัฐ
ประหาร” เพื่อแย่งชิงอำนาจการปกครองเท่านั้นเอง หาใช่การปฏิ-
วัติตามความหมายที่แท้จริงไม่ ถ้าท่านกลัวพลังประชาชนปฏิวัติ ก็
น่าจะรีบประกาศใช้นโยบายหรือแผนการในด้านต่าง ๆ เพื่อนำประ-
เทศชาติอยู่ในระบบที่เป็น “ประชาธิปไตย” ที่แท้จริงให้ได้ เพราะ
เมื่อประชาชนรอคอยไม่ไหว การปฏิวัติโดยประชาชน ของประชา-
ชน เพื่อประชาชน ก็อาจเกิดขึ้นโดยหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะแม้แต่
ปล่อยให้ชนชั้นปกครองใช้ทหารของชาติกระทำรัฐประหารอยู่ร่ำไป

สักวันหนึ่งประชาชนก็จะทนไม่ได้ และลุกขึ้นมาปฏิวัติเสียเอง ก็ย่อมเป็นสิทธิอันชอบธรรมที่จะกระทำได้มิใช่หรือ ก็ในเมื่อ “อำนาจสูงสุดเป็นของปวงชนชาวไทย” อยู่แล้ว เพียงแต่ถูกยึดไปโดยชนกลุ่มหนึ่ง หากประชาชนเขาจะแย่งชิงกลับคืนมาบ้างก็อย่าได้ว่าเลย ประชาชนไม่มีวันทำลายประชาชนด้วยกันเองหรอก มีแต่ชนกลุ่มอื่นที่ทำตนอยู่เหนือประชาชนตลอดเวลาเท่านั้น ที่กล้าทำร้ายประชาชนจนบาดเจ็บล้มตายอยู่เป็นประจำ

ความจริงนั้น แต่ละฝ่ายก็กลัวการปฏิวัติรัฐประหารด้วยกันทั้งนั้น ประชาชนเองก็กลัว ทหารเองก็กลัว เพราะยังปฏิวัติรัฐประหารก็ยังและ และถอยหลังลงคลองไปเรื่อย ๆ แน่ละ ทำให้เกิดความประหวั่นพรั่นพริ้งในวิถีชีวิตของประชาชน ไม่ว่าจะเป็นคนในระดับใด ผู้ประกอบการก็เกิดความไม่แน่ใจในอนาคตและความเป็นอยู่ของตนเอง กิจกรรมต่าง ๆ ก็ไม่กล้าทุ่มเทหรือขยายงาน ชาวต่างประเทศเองก็ขยาด และไม่กล้ามาลงทุนหรือแม้แต่จะแวะมาท่องเที่ยว เพราะไม่แน่ใจในสถานการณ์และความปลอดภัย แต่ถ้าการปฏิวัตินั้นได้กระทำกันอย่างจริงจังและมีระบบ ในสังคมเก่าอะไรที่ไม่ดี ไม่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนก็โยกทิ้งเสีย ช่วยกันวางระบบและสร้างสรรค์สังคมใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับประโยชน์สุขของคนส่วนใหญ่แล้ว ก็น่าจะปฏิวัติให้รู้แล้วรื้อออกไป ดีกว่าเลี้ยงไข้เอาไว้รักษาเยียวยาเท่าไรก็ไม่รู้จักหายสักที การปฏิวัติเช่นนี้ถ้าใครปฏิวัติได้ ก็ย่อมได้รับการสนับสนุนและแซ่ซ้องสรรเสริญ ไม่ว่าจะเป็นเป็นการปฏิวัติโดยทหารหรือประชาชนก็ตามที

พลตรีประมาณอาจจะย้อนไปนึกถึงประวัติศาสตร์ก็ได้ เช่น การปฏิวัติใหญ่ในฝรั่งเศสเมื่อ พ.ศ. 2332 ที่ประชาชนลุกฮือขึ้นโค่นล้มพระเจ้าหลุยส์ที่ 16 นั้นเป็นเพราะสถานการณ์สูงงอมเต็มที่แล้ว ประชาชนอดหยากจนทนไม่ไหว บุคคลในฐานันดรต่าง ๆ จึงแตกแยกกันขนาดหนัก และมุ่งรักษาแต่ผลประโยชน์ของชนชั้นของตัวเอง การปฏิวัติใหญ่โดยประชาชนอีกครั้งหนึ่งก็คือประชาชนลุกฮือกันขึ้นมาโค่นล้มพระเจ้าชาร์ลโคโลสที่ 2 แห่งรัสเซีย เมื่อปี พ.ศ. 2460 นี่ก็เป็นเพราะปล่อยให้สถานการณ์สูงงอมจนประชาชนเกิดความเบื่อหน่ายและเดือดร้อนอย่างแสนสาหัส ประวัติศาสตร์ได้ชี้ไว้เช่นนั้น อยู่ดี ๆ ไม่เห็นมีประชาชนที่โชนสักแห่งลุกขึ้นปฏิวัติ และเหตุการณ์ที่ใกล้ตัวเราที่สุด ก็คือประชาชนชาวเวียดนามลุกขึ้นโค่นล้มรัฐบาลที่ได้ชื่อว่าเป็นสมุนจักรวรรดินิยม และกำลังช่วยกันสร้างสรรค์สังคมใหม่ขึ้นมา นี่ไม่นับเหตุการณ์ในเมืองจีนในปี 2454 ซึ่งเป็นเรื่องยืดเยื้อมากเกี่ยวกับพลังประชาชนที่ลุกขึ้นมาโค่นล้มสังคมเก่าที่เน่าเฟะและเหว ที่ชนชั้นปกครองไม่ยอมแก้ไข

ก่อนจะมาเป็นยุคทองของนิสิตนักศึกษาประชาชน

จากสภาพสังคมของไทยที่ได้สูงงอม มาจนถึงยุคที่ประชาชนเริ่มจะทนต่อไปไม่ไหว อาการไหวตัวต่างๆ จึงปรากฏให้เห็นวัฒนธรรมที่เหลวแหลกเริ่มเข้ามามีอิทธิพลต่อสังคมไทย รวมทั้ง

ประเทศไทย ปล่อยให้ตนเองตกอยู่ในอาณัติของจักรวรรดินิยมแผนใหม่ที่กลายสภาพมาจากลัทธิล่าเมืองขึ้นในศตวรรษก่อน ๆ อันมีอังกฤษ ฝรั่งเศส ฮอลันดา สเปน เยอรมัน อิตาลี รัสเซีย สหรัฐอเมริกาเป็นต้น ประเทศไทยก็ตกเป็นเหยื่อของลัทธินี้แทบจะเอาตัวไม่รอด ดีแต่ว่า วิเทโศบายของไทยในยุคนั้นค่อนข้างทันสมัยและทันต่อเหตุการณ์ จึงสามารถประคับประคองตัวเองมาได้ตลอดรอดฝั่งจนทุกวันนี้ เราจึงสามารถอวดอ้างได้อย่างไม่กระดากปากว่าเราไม่เคยตกเป็นเมืองขึ้นของใครอย่างสมบูรณ์แบบเยี่ยงประเทศอื่น ๆ ที่ตกเป็นอาณานิคมของต่างชาติโดยสมบูรณ์แบบ

แน่นอน ประชาชนก็มีส่วนสำคัญในการผลักดันให้ประเทศชาติรอดพ้นจากกรงขังและอู่เล็บของใครต่อใคร ที่หวังตะปบประชาชนชาวไทยให้อยู่หมัด เราจะหลุดพ้นมืออุบาทว์เหล่านั้นได้อย่างไร จำเป็นจะต้องศึกษาบทเรียนจากอดีต แล้วนำมาดัดแปลงแก้ไขให้เหมาะสมกับปัจจุบัน

เป็นที่รู้กันว่า รูปแบบการปกครองตนเองของนักศึกษาชั้นได้วิวัฒนาการมาโดยตลอด นับแต่ก่อตั้งสถาบันขึ้นมา ยามที่บ้านเมืองตกอยู่ภายใต้อำนาจเผด็จการ ผู้เผด็จการของประเทศก็ได้ยึดเยียดเอาเผด็จการเช่นว่านั้น เข้ามาใช้ ในสถาบันการศึกษาของประเทศด้วย นโยบาย เชือดคอไก่ให้ลิงดู ได้ถูกนำมาใช้ครั้งแล้วครั้งเล่า เช่น จับกุมคุมขังพร้อมทงตงช็อกกล่าวหาอย่างรุนแรงให้กับนักศึกษาและครูอาจารย์ที่ไม่ยอมสยบ ให้กับอำนาจเผด็จการของพวกเขา ขนาดยึดเยียดข้อหาที่ร้ายแรงยิ่งให้ เช่น ข้อหา

เป็นกบฏก็เคยมี แต่นักศึกษาก็รู้เท่าทันและหาได้หวาดกลัวค้อมหัวให้ไม่ นโยบายแบบ “แบ่งแยกแล้วปกครอง” อันเป็นมรดกที่เลวร้ายของนักล่าอาณานิคมถูกนำมาใช้เสมอๆ เช่น สร้างเงื่อนไขให้มันยุ่งๆ เข้าไว้ เพื่อจะได้รวมกันไม่ติด อันเป็นการแยกสลายพลังของนักศึกษา แต่ก็ได้ผลเพียงในระยะสั้นๆ เช่น ออกระเบียบข้อบังคับออกกฎต่างๆ ห้ามโน่นห้ามนี้ จนครูอาจารย์ไม่เป็นอันเรียน อันสอนกันก็มี รวมทั้งก่อกวนทำสงครามประสาทให้มันเกิดความวุ่นวายไม่สร้างชา โดยสมุนและบริวารที่ยอมขายตัวรับใช้นักเผด็จการทั้งหลาย ผู้บริหารชุดไหน คนไหน ไม่ยอมตกเป็นเครื่องมือ ก็ใช้อำนาจกลั่นแกล้งและทำลายเสีย หรือไม่ก็ส่งสมุนของตัวเองเข้าไปบริหารโดยตรง บางครั้งก็ตัวผู้เผด็จการนั้นเองเข้าไปนั่งเป็นเป็นผู้บริหารอย่างหน้าตาเฉย เพื่อที่จะสอดส่องและเล่นงานได้ถนัดถนี่และสะดวกตายยิ่งขึ้น เช่น จอมพล ป. ก่อน พ.ศ. 2500 และจอมพลถนอม ระหว่าง พ.ศ. 2502-2510 เข้าไปดำรงตำแหน่งอธิการบดี มธ. เสียเอง หลังจากนั้นก็ขึ้นไปเป็นนายกสภา มธ. คือ เมื่อ 2 ธ.ค. 2502-18 ธ.ค. 2506 เป็นอธิการบดี มธ. และหลังจากนั้นก็เข้าเป็นนายกสภามหาวิทยาลัยต่อเนื่องกันอีกหลายปี โดยมี พล.ต. พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์(ม.จ. วรณไวทยากร วรวรณ) เข้าดำรงตำแหน่งอธิการบดีแทน ส่วนจอมพลประภาสก็เข้าไปเป็นอธิการบดีจุฬา ในระยะเดียวกัน แต่รายหลังนี้อุตส่าห์เอาชื่อตัวเองไปตั้งเป็นชื่อสนามกีฬาของจุฬาฯ ซึ่งเรียกกัน

ว่า “สนามจารุเสถียร” เมื่อเกิดเหตุการณ์ 14 ตุลา 16 แล้ว ชื่อนั้น
จึงจะลบเลือนไป

เมื่อผูกเงื่อนและสร้างปมให้เกิดการขัดแย้งกันเองจนรวมกัน
ไม่ติดแล้ว ก็ช่วยโอกาสปลุกฝังค่านิยมที่เลวร้ายให้ตลอดจนหันเห
นโยบาย มธ. เพื่อให้ นักศึกษาไม่ออกไปยุ่งเกี่ยวกับกิจการบ้านเมือง
อันเป็นก้างขวางคอนักเผด็จการทั้งหลาย ภายใน มธ. เองก็มีแต่เรื่อง
ยุ่งเหยิงสับสนจนถึงทะเลาะวิวาทแตกแยกกันเอง แม้แต่ในเรื่องกีฬา
การสอนการเรียน ก็เน้นบรรยากาศให้ลุ่มหลงในเรื่องของศักดิ์ศรี
ส่วนตัวมากกว่าศักดิ์ศรีของส่วนรวม ดึงนักศึกษาให้ถอนตัวหรือ
ออกห่างจากความเป็นจริงในสังคม นั่นก็คือ สร้างบรรยากาศใน
ทางมอมเมา ให้ส่นุกสนานลุ่มหลงอยู่กับงานบันเทิงเรีงรมย์นานา
ชนิด จนมีผู้แต่งโคลงกลอนออกเยาะเย้ยถากถางล้อเลียนกันว่า “กู
เป็นนิสิตนักศึกษา แสนจะปรีดาสโมสร กูจะจัดงานบอล ไม่หย่อน
บิลละ 365 งาน วลว” อะไรทำนองนี้

แม้กิจกรรมทางการเมืองจะถูกสั่งระงับไปก็ตามที่ วันดีคืนดี
นักศึกษาก็ได้ลุกขึ้นมาประท้วงโวยวายเอากับรัฐบาลจนได้ แม้เรื่อง
ภายในจะยังทะเลาะกันอยู่ แต่พอมีเหตุการณ์กระทบก็จะรีบรวมตัว
กันรวดเร็วดุจสายฟ้าแลบเช่นกัน บางครั้งก็ออกหนังสือที่ทำเอารัฐ-
บาลต้องตื่นตระหนก เช่น หนังสือ “ภัยขาว” ซึ่งเปิดโปงเล่ห์กระ-
เท่ห์ของจักรวรรดินิยมมิชวาททั้งหลาย ที่กำลังแผ่อิทธิพลครอบงำ

ประเทศไทยในทุกๆ ด้าน ไม่แพ้ “มหากยวิเวหลง” หรือ “ยิวใน
บูรพาทิศ” ที่ฝรั่งใช้เรียกญี่ปุ่นเท่านั้น หนังสืออีกเล่มหนึ่งที่นัก
ศึกษาจัดพิมพ์ขึ้นแต่ยังไม่ทันได้นำออกเผยแพร่ก็ถูกยึดเสียก่อน คือ
หนังสือ “ต้นเถิดลกโตม” โดยลงรูปหน้าปกเป็นรูปนายปรีดี พนม-
ยงค์ ผู้ประศาสน์การคนแรกของธรรมศาสตร์แห่งนี้ ไม่ว่าจะถูก
มอมเมาขนาดหนักเพียงไหน ก็ยังมีนักศึกษาอีกกลุ่มหนึ่งที่ไม่ตก
เป็นเหยื่อ นักศึกษาพวกนี้เมื่อถึงจุดหนึ่งก็จะทนไม่ได้ ที่เห็นเพื่อน
นักศึกษาจะถูกล่าจมนตัวไม่ขึ้น จึงได้หาทางปลุกเร้าสามัญสำนึก
ให้หันกลับมารู้จักรับผิดชอบต่อสังคมกันต่อไป

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2510 เป็นต้นมา เหตุการณ์บ้านเมืองก็ยังคงอยู่
ในภาวะทำทายเป็นอยู่ และความสามารถของปวงชนชาวไทย
เป็นอย่างมาก เพราะประเทศไทยแม้ว่าจะได้หลุดพ้นจากอำนาจ
ครอบจักรวาลของจอมพลสฤษดิ์ และแล้ว ทายาททางเผด็จการก็หา
ได้สิ้นเชื้อไปไม่ จอมพลถนอม จอมพลประภาส ก็ได้ก้าวเข้ามาสวม
บทบาท โดยตั้งตนเป็นเผด็จการแทน เจริญรอยตามลู่ที่เก่าไม่มี
ผิด แถมเป็นเผด็จการในครอบครัว โดยหนุนให้ลูกชาย และลูกเขย
ทำตนเป็น “อัคริณมาชาว” เข้ามาแก้ปัญหาเรื้องรังของบ้านเมืองอัน
เนื่องมาจากพิษของเผด็จการในทางอ้อมนั่นเอง ทั้งยังได้ยื่นมือยุ่ม
ย่ามเข้าไปนั่งแบ่นมีเอี่ยวอยู่ในวงการธุรกิจเกือบทุกแขนง โดยใช้
อิทธิพลหนุนช่วย และคุ้มครองธุรกิจที่ตนมีเอี่ยว ให้มีโอกาสได้
เปรียบและแม้จนกระทั่งไม่ยอมเสียภาษีอากรตามกฎหมายให้รัฐ สิ่ง
เหล่านี้พิสุจน์ได้จากรายละเอียดในกฎหมายยึดทรัพย์สินของบุคคลทั้ง 3

หลังเหตุการณ์ 14 ต.ค. 16 คือหลังจากที่ถูกประชาชนลุกฮือกันขึ้นมาโค่นล้มแล้ว และผลักดันให้รัฐบาลต่อมาจัดการกับทรัพย์สินอันได้มาโดยไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าได้มาโดยสุจริต ให้ตกเป็นของแผ่นดินไปในที่สุด ชาวล่าสุดที่ได้ฮือฮากันในบ้านเมืองนี้ ก็คือ ชาวพ.อ. ณรงค์ กิตติขจร ได้ต่อเรือตุตแร่ 30 ลำ เพื่อไปทำมาหากินเกี่ยวกับแร่ในบริเวณจังหวัดภาคใต้ ส่วนจะกระทำโดยถูกหรือผิดกฎหมายอย่างไรนั้น เหตุการณ์และพฤติกรรมจะเป็นเครื่องชี้ขาดอย่างกับสมัยที่จอมพลสฤษดิ์ลี้กลอบสังหารเพื่อนนอกนอกรจนเป็นเหตุให้ประเทศไทย ต้องถูกฟ้องร้อง ในสภามนตรีดีบุกของโลกมาแล้ว ซึ่งได้นายป่วยหาทางแก้ต่างให้จนหลุดมาได้ อำนาจเผด็จการส่งผลร้ายไปทุกทิศเช่นนี้เอง ถ้าคิดและมองกันอย่างผิวเผินก็อาจจะมีคนยกย่องสรรเสริญ การใช้อำนาจเผด็จการ ว่ารวดเร็วทันใจและเด็ดขาดดี ซึ่งความเป็นจริงแล้ว ปัญหาบ้านเมืองสามารถแก้โดยวิธีการอื่น ๆ ได้ เพียงแต่ขอให้ปล่อยอำนาจในการบริหารประเทศไปสู่ระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริงให้ได้

บางครั้งกลลวงของนักธุรกิจระดับชาติ ก็อาจยืมมือของรัฐบาลก่อความเดือดร้อนให้แก่ประชาชนได้ เช่น การประกาศขึ้นค่าโดยสารรถเมล์จาก 50 สต. เป็น 75 สต. เมื่อปี พ.ศ. 2511 นักศึกษาได้ประท้วง และเรียกร้องให้จอมพลถนอมระงับการขึ้นราคาเอาไว้ก่อน และให้ปรับปรุงกิจการรถเมล์ให้เพียงพอและบริการให้ดีกว่าที่เป็นอยู่ ในระยะต่อมามีค่าโดยสารรถเมล์จึงขึ้นมาเป็น 75 สต. และ 1 บาท และเก็บเพิ่มตามระยะอีก ซึ่งในตอนหลัง นักศึกษาไม่

มีโอกาสคัดค้าน และทำหน้าที่เป็นปากเสียงให้แก่ประชาชนได้ ก็ เพราะการขึ้นค่าโดยสารดังกล่าว นักศึกษาต้องถูกกล่าวหาและถูกมองไปในแง่ร้ายอันเกิดจากกรณีของเลือด 6 ต.ค. 19 นั้นเอง

การประท้วง เพื่อความเป็นธรรมในสังคม ได้มีเป็นระยะ ๆ เช่น ประท้วงกฎหมาย “โบว์ดำ” ที่จะเอาอำนาจบริหารเข้าไปก้าว ก้าวอำนาจตุลาการ ตอนที่หลวงจำรูญเนติศาสตร์เป็นรัฐมนตรียุติธรรม ราวปี 2512 และประท้วงมหาวิทยาลัยกรณีรับบุคคลภายนอกเข้าศึกษาโดยไม่ต้องผ่านการสอบคัดเลือก อันมีลักษณะเป็นการใช้อภิสิทธิ์ ประท้วงประกาศคณะปฏิวัติฉบับ 299 ที่จะใช้อำนาจบริหารเข้าไปแทรกแซงอำนาจตุลาการ สมัยจอมพลถนอมเป็นหัวหน้าคณะปฏิวัติเมื่อ 19 ธ.ค. 2515 เมื่อปี 2516 ประท้วงการล่าสัตว์ป่าที่ป่าสงวนทุ่งใหญ่ กาญจนบุรี และประท้วงการจำกัดเสรีภาพในการจัดอภิปรายในมหาวิทยาลัย เป็นต้น และที่เข้าร่วมประท้วงกับสถาบันอื่นก็มีคราวประท้วงสินค้าฟุ่มเฟือยจากต่างประเทศ ประท้วงนายศักดิ์ ผาสุนทรินทร์ ที่ได้ให้นักศึกษารามคำแหงออก 9 คน เป็นต้น ทั้งนี้ มีการประท้วงที่สลับซับซ้อนขึ้นมากในระลอกที่มีการจัดตั้งศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย (ศ.น.ท.) ซึ่งตั้งขึ้นเมื่อ 1 ก.พ. 13 และเริ่มมีบทบาทจริงจังเมื่อปลายปี 15 โดยเริ่มจากประท้วงสินค้าญี่ปุ่นเมื่อ 20-30 พ.ย. 15 จัดปักธงดื้อซื้อสินค้าฟุ่มเฟือยจากต่างประเทศระหว่าง 5-20 ม.ค. 16 และหลังกรณีเหตุการณ์ 14 ต.ค. 16 ที่ ศ.น.ท. ได้เป็นหัวหอกในการลุกฮือขึ้นขับไล่รัฐบาลเผด็จการ เรื่อยมาจนกระทั่งถึงเรื่องประท้วงการแทรก

แข่งของอเมริกาที่มีต่อประเทศไทยเรื่องเรือมายาเกวซ เรื่องการ
ถอนฐานทัพอเมริกาออกจากประเทศไทย เรื่องที่นับว่าเป็นประวัติ-
ศาสตร์แห่งการต่อสู้ร่วมกันระหว่างนักศึกษากับชาวไร่ชาวนา ก็คือ
การเรียกร้องให้รัฐบาลหันมามือเข้าช่วยเหลือชาวนาชาวไร่อย่าง
จริงจัง และในที่สุด ชาวกสิกรก็ได้จัดตั้ง “สหพันธ์ชาวนาชาวไร่
แห่งประเทศไทย” ขึ้น เพื่อให้มีองค์กรที่เป็นตัวแทนและเป็นปาก
เสียงให้แก่ชาวนาชนบทอย่างมีระบบต่อไปขึ้นเป็นครั้งแรก ซึ่งเมื่อ
ก่อนนี้ การลุกขึ้นต่อสู้ของชาวนาชาวไร่ มักจะถูกเรียกว่า “กบฏผี
บุญ” หรือ “กบฏผู้มีบุญ” ซึ่งถูกรัฐบาลสมัยนั้นส่งกำลังทหาร
ปราบปรามจนแตกพ่ายไป ปัญหาของชาวไร่ชาวนาและชาวนาชนบท
ก็เลยยังคงคาราคาซัง ไม่มีใครยื่นมือเข้าไปช่วยแก้ไขมาจนตราบเท่า
ทุกวันนี้ เพราะเวลาชาวบ้านรวมตัวกันที่ไรก็จะถูกกล่าวหาว่าเป็น
“กบฏ” ทุกคราวไป แทนที่จะช่วยหาทางขจัดบีบรัดปัญหาให้

การประท้วงที่เป็นการภายในของนักศึกษาธรรมศาสตร์เอง
ก็มี เช่น การประท้วง นายจรรยา วิมลศิริ คณบดีคณะพาณิชย-
ศาสตร์และการบัญชีเมื่อ ปี 2511 เพื่อให้ปรับปรุงการเรียนการ
สอนให้ทันสมัยยิ่งขึ้น แทนที่จะปล่อยให้มีการสอบตกกราว-
รูดเป็นประจำ ประท้วงนายอดุล วิเชียรเจริญ เกี่ยวกับการนำ
ระบบหน่วยกิตมาใช้กับนักศึกษาธรรมศาสตร์เมื่อปี 2514 นอกนั้น
ก็มีการประท้วงประปรายในเรื่องต่าง ๆ อีกมาก

เมื่อเกิดการเข้าแทรกแซงระบบเศรษฐกิจ

ระหว่างจอมพลสฤษดิ์กับพวก อันมีพลโทถนอม และ พลโทประภาส ได้ยึดอำนาจ (2500-2506) ก็ได้ใช้อำนาจเผด็จการอย่างเต็มที่ ผู้ที่ขัดขวางหรือไม่เห็นด้วย หรือศัตรูทางการเมือง จะถูกจับเข้าคุก ลาดยาวโดยไม่ผ่านขบวนการทางศาลยุติธรรม ข้อหาคอมมิวนิสต์จะถูกยกขึ้นมาบังหน้าเพื่อเข่นฆ่า, คุมขัง จนผู้คนส่วนหนึ่งไหลบ่าหนีเข้าป่าและออกนอกประเทศก็มี เช่น จิตร ภูมิศักดิ์, ไชยแสง สุกใส, ทองใบ ทองเปาด์, สุวิทย์ เติมฉัต, อุดม ศรีสุวรรณ ประวุฒิ ศรีมันตะ, เป็รื่อง วรรณศรี, นายบัน แก้วมาตย์ เป็นต้น ได้ประกาศใช้ “ธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ. 2502” ซึ่งมีเพียง 20 มาตรา โดยมี ม. 17 เป็นอาญาสิทธิของนายกรัฐมนตรี และมีวาทะที่ว่า “ข้าพเจ้าขอรับผิดชอบแต่ผู้เดียว” และไทยต้องเสียดินแดน “เขาพระวิหาร” ให้แก่เขมรไป เพราะแพ้คดีในศาลโลก

ในยุคนั้นทหารได้เข้ามามีบทบาทในวงการเศรษฐกิจของชาติจนได้ชื่อว่าเป็นทหารพาณิชย์ โดยมีกิจการค้าหรือการลงทุนมากมาย เข้าถือหุ้นทั้งหุ้นจริงและหุ้นลม เช่น เข้าถือหุ้น (ลม) ในบริษัทส่งเสริมเศรษฐกิจแห่งชาติ จำกัด เมื่อ 2 พ.ย. 2497 ทหารที่ร่วมถือหุ้นนี้มีรายชื่อดังนี้

1. จอมพลผิน ชุณหะวัณ รองนายกรัฐมนตรี 10,715 หุ้น
2. พล.ต.ท. เผ่า ศรียานนท์ ร.ม.ช. มหาดไทย 10,714 หุ้น
3. พล.ต.ภ. เพ็ชรเลิศ บริษัทภัยยุทธกิจ ร.ม.ต.คลัง 10,714 หุ้น

4. พล ต. บัญญัติ เทพหัสดิน ร.ม.ต. มหาดไทย	6,250 ทุน
5. พล ร.ต. หลวงยุทธศาสตร์โกศล ร.ม.ต. สหกรณ์	6,250 ทุน
6. พล ท. สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ร.ม.ช. กลาโหม	6,250 ทุน
7. พ.อ. ศิริ สิริโยธิน ร.ม.ช. เศรษฐกิจการ	6,250 ทุน
8. พ.อ. ประมาณ อติเรกสาร ร.ม.ช. คมนาคม	6,250 ทุน

แต่ผลการประกอบธุรกิจของบริษัทนี้ล้มเหลว จึงได้มีการ
 ผลักดันให้เป็นรัฐวิสาหกิจ และให้วงศาคณาญาติเข้าบริหารกิจการ
 เช่น พ.ต. หลวงจบกกระบวนยุทธ์ พ่อดาจออมพลถนอม เป็นผู้จัดการ
 โรงงานกระดาษปางปะอิน ผลการดำเนินงานได้ล้มเหลวมาโดย
 ตลอดจนกระทั่งทุกวันนี้

ในด้านกิจการธนาคาร นอกจากจะเข้าไปบริหาร หรือมีบทบาท
 ในธนาคารพาณิชย์ต่างๆ แล้ว ทหารกลุ่มนี้ยังได้จัดตั้ง “ธนาคาร
 ทหารไทย จำกัด” ขึ้นมาเมื่อ 9 พ.ย. 2500 โดยมีคณะผู้บริหาร
 และผู้ดำเนินการชุดแรก ดังนี้

1. จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์
2. พล อ. สุทธิ สุทธิสารรองกร
3. พล อ. ถนอม กิตติขจร
4. พล ท. ประภาส จารุเสถียร
5. พล อ. หลวงสถิตยุทธการ
6. พล อ. ไสว ไสวแสนยากร
7. พล อ.อ. เฉลิมเกียรติ วัฒนางกูร
8. พล อ.อ. บุญชู จันทรเบกษา

9. พล ร.อ. หลวงชำนาญอรุณฤทธิ์
10. พล ร.ท. สมนอง ธนะศักดิ์
11. พล อ. ครอบงู สุทธานินทร์
12. พล ท. สุรจิต จารุเศรณี
13. พล ท. จิตติ นาวิเสถียร

ฯลฯ

จนในที่สุด จอมพล ส. ก็ได้ตายไปเมื่อปลายปี 2506 ขณะมีอายุเพียง 54 ปี จอมพล ถ. ได้ใช้ ม. 17 ประกาศยึดทรัพย์สินคืนให้แก่แผ่นดินจำนวน 574,328,087 บาท จากจำนวนที่ทายาทได้ฟ้องร้องกันรวม 3 พันล้านบาท

ประชาธิปไตยที่เริ่มต้นในคณะเศรษฐศาสตร์

หลังจากที่ มชก. ได้เปิดสอนระดับปริญญาตรีไปแล้ว ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. 2478 ก็ได้เปิดสอนระดับปริญญาโทขึ้น 4 สาขา คือ นิติศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์และการทูต นักศึกษาปริญญาโทสาขาเศรษฐศาสตร์รุ่นแรกๆ ก็มี เช่น นายเสวตร เปี่ยมพงศ์สานต์ อธิบดีรองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีคลัง, นายอุทิศ นาคสวัสดิ์, นายวงศ์ พลนิกร, นายไสว สุทธิพิทักษ์ ฯลฯ

อาจารย์ที่สอนก็มี

อาจารย์ชาวญี่ปุ่น	สอนวิชาเศรษฐศาสตร์พิสดาร
อาจารย์ชาวอังกฤษ	สอนวิชาสหกรณ์
หลวงดำริวิศิรานววรรต	สอนวิชาการบัญชี
ม.จ.สกลวรรณนารถ วรวรรต	สอนวิชาวิทยาศาสตร์ และกฎหมาย การคลัง
หลวงประเจิดอักษรลักษณ์	สอนวิชากฎหมายกรมกร
พระพิศาลสุขุมวิท	สอนวิชาความรู้ทั่วไปในการโยธา
พระยาบริรักษ์เวชการ	สอนวิชาความรู้ทั่วไป ในการสาธา- รณสุขและสาธารณูปการ
นายทวี บุญยเกตุ	สอนวิชาความรู้ทั่วไปในการเกษตร

เมื่อผลการสอบไล่ผ่านพ้นไปตามหลักสูตร ปรากฏว่า นายหลง สายศร ได้เป็นเศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต (ศ.ม.) คนแรกของ ม.ธ.ก.

คณะเศรษฐศาสตร์ได้เริ่มตั้งเป็นทางการเมื่อ พ.ศ. 2492 และได้จัดงานฉลองครบรอบ 20 ปี มาแล้วเมื่อต้นปี 2512 สมัยนายป๋วย เป็นคณบดี นายเกยูร ลิ้มทองเป็นนายกสมาคมเศรษฐศาสตร์ ธรรมศาสตร์ นายประยงค์ เนตรยารักษ์ เป็นประธานนักศึกษา นายบุญเกิด งอกคำ เป็นประธานสภาผู้แทนนักศึกษา เพื่อให้เข้าใจแจ่มแจ้งถึงความเป็นมาของระบบ ประชาธิปไตยในมหาวิทยาลัย จำต้องย้อนนกล่าวไปถึงการปกครองในระดับคณะอันเป็น

พื้นฐาน แห่งการ ปกครองตนเองแบบสโมสรมนักศึกษา หรือองค์การ นักศึกษา ของมหาวิทยาลัย

สมัยนั้น นายชัย กาญจนาคม เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาฝ่ายการ นักศึกษาของคณะศิร่วมกับ นายวิโรจน์ โอสถานุเคราะห์ เมื่อปี พ.ศ. 2508 คณะเศรษฐศาสตร์ได้จัดให้มีการเลือกตั้งผู้แทนนัก ศึกษาชั้นทุทุชั้นปีละ 5 คน เพื่อทำหน้าที่เป็นตัวแทนในการติดต่อ ประสานงานกับอาจารย์ และเสนอความคิดเห็นตลอดจนสะท้อน ความต้องการของนักศึกษาไปสู่ผู้บริหาร อันเป็นการสอดคล้องต้อง กันกับการปกครองในระบบประชาธิปไตย และทางคณะได้มอบ หมายให้นายรังสรรค์ ธนะพรพันธุ์ เป็นผู้ร่างระเบียบ จนกลายรูป มาเป็น “ธรรมนูญการปกครองตนเอง” ของนักศึกษา และได้รับการรับรองอย่างเป็นทางการเมื่อ พ.ศ. 2511 ระเบียบนี้มีชื่อเรียก อย่างเป็นทางการว่า “แนวทางปฏิบัติเกี่ยวกับกิจกรรมของนักศึกษา คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ. 2511” โดยมี จุดมุ่งหมายว่า “กิจกรรมนักศึกษาคณะเศรษฐศาสตร์ หมายถึง การ สมาคมเพื่อความสามัคคี และเพื่อการแลกเปลี่ยนทัศนคติทางวิชา การของนักศึกษาคณะเศรษฐศาสตร์กับนักศึกษาคณะอื่น ๆ โดยการ จัดกิจกรรมทางวิชาการ การแข่งขันกีฬา ทัศนศึกษา การบันเทิง และงานรื่นเริงอื่น ๆ กิจกรรมการกุศล การจัดตั้งชุมนุมต่าง ๆ การ เลือกตั้งผู้แทนนักศึกษา และการวางระเบียบเกี่ยวกับความสงบ เรียบร้อยของนักศึกษาคณะเศรษฐศาสตร์ ภายใต้ขอบเขตข้อบังคับ ว่าด้วยวินัยนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์”

จะเห็นได้ว่า หน้าที่การควบคุมความสงบเรียบร้อยของนักศึกษานั้น เดิมทีเป็นหน้าที่ของอาจารย์ฝ่ายปกครอง แต่ตามระเบียบที่ได้เปิดโอกาสให้นักศึกษาได้มีส่วนควบคุมกันเอง ซึ่งย่อมจะทำให้ผู้แทนนักศึกษา สามารถเสนอความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์แก่ทั้ง 2 ฝ่าย ธรรมนูญฉบับนี้มีส่วนสำคัญอยู่ 2 ส่วนคือ “คณะผู้แทนนักศึกษา” ประกอบด้วยผู้แทนนักศึกษาที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงชั้นปีละ 5 คน เรียกกันย่อ ๆ ว่า “ผู้แทนปี” รวมถึงกรรมการสโมสรของคณะอีก 2 คน ประธานเชียร์ของคณะอีก 1 คนรวมกันขึ้นเป็น “สภาผู้แทนนักศึกษา” อีกส่วนหนึ่งเรียกว่า “คณะกรรมการนักศึกษา” ส่วนที่เป็นสภาผู้แทนนักศึกษาก็มีประธานสภาเป็นหัวหน้ารับผิดชอบ ส่วนที่เป็นคณะกรรมการนักศึกษา ก็มีประธานกรรมการนักศึกษา หรือที่เรียกกันสั้น ๆ ว่า “ประธานนักศึกษา” เป็นผู้รับผิดชอบ คณะกรรมการนักศึกษาก็ได้เลือกตั้งมาจากผู้แทนนักศึกษานั้นเอง และเป็นสมาชิกของสภาฯ ไปในตัวเสร็จ

อำนาจหน้าที่ของ สภาผู้แทนนักศึกษาหรือ สภานักศึกษานั้น มีอยู่ว่า ควบคุมการดำเนินงานของคณะกรรมการนักศึกษา พิจารณาคำปัญหาซึ่งที่ประชุมกรรมการนักศึกษาไม่อาจตกลงกันได้ ให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการปกครองและกิจการนักศึกษาแก่ที่ปรึกษา ให้คำปรึกษาและรับทราบผลงานของกรรมการสโมสรที่ปฏิบัติ

ส่วนอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการนักศึกษานั้น มีว่า ปฏิบัติภารกิจในฐานะตัวแทนของนักศึกษาคณะเศรษฐศาสตร์ ดำเนินการเลือกตั้งกรรมการชุมนุมต่าง ๆ ของสโมสรมหาวิทยาลัย กรรม-

การสโมสร และประธานเชียร์คณะ ทั้งนี้ ให้สอดคล้องต้องกันกับ
ข้อบังคับมหาวิทยาลัยว่าด้วยสโมสรมหาวิทยาลัย พิจารณาจัดสรร
งบประมาณให้แก่ชุมนุมต่าง ๆ ของสโมสร และกลุ่มต่าง ๆ ภาย
ในคณะ พิจารณานอมนุติในการจัดทำกิจกรรมใดตามที่ระบุไว้ เป็น
ต้น ส่วนขั้นตอนต่าง ๆ นั้น ก็ให้ดำเนินไปตามที่บัญญัติไว้

จะเห็นได้ว่าการปกครอง ในระบบ ที่สอดคล้องกับ แนวทาง
ประชาธิปไตยเช่น นี้ ได้ก่อให้เกิดผลดีแก่ คณะเศรษฐศาสตร์ อย่าง
มากมาย ก่อให้เกิดความเข้าใจดีระหว่างกันและกัน เสียงของนัก
ศึกษาเริ่มจะเป็นที่ยอมรับของผู้บริหารอย่างจริงจัง บางครั้ง เมื่อ
สถานไปกระทบกับผู้บริหารเข้า ก็มักจะถกกล่าวหาสวนขึ้นมาว่า
สถานักศึกษานี้เป็นสภาเถื่อน แต่สถานักได้ปฏิบัติหน้าที่มาด้วยดี
อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถจัดการกับปัญหาต่าง ๆ อย่างได้ผล
เช่น จัดการกับผู้ทุจริตในคณะและในมหาวิทยาลัย จนบางคนที่ถูกสอบสวน
ต้องถูกไล่ออกไป เช่น ประธานชุมนุมพุทธศาสตร์ ปี 2513
ที่ถูกฟ้องร้องเกี่ยวกับกรณีทุจริตในการจัดพิมพ์สวดใส่ กรณีนัก
ศึกษาเศรษฐศาสตร์แอบอ้างชื่อคณะ ไปหาค่าโฆษณาจัดพิมพ์หนังสือ
เชียร์ เป็นต้น รูปแบบการปกครองตนเองแบบนี้ต่อ ๆ มาได้
แพร่หลายไปยังคณะต่าง ๆ อีกหลายคณะ ทำให้การบริหารงาน
ภายในคณะเป็นไปอย่างกระฉับกระเฉงมีชีวิตชีวา เพราะสภาคอย
ติดตามผลงาน และคอยเร่งรัดและแกล้งให้ทราบทั่วกันอยู่ทุกระยะ
เช่น เร่งเร้าให้มหาวิทยาลัย สอบสวนและลงโทษผู้กระทำผิด ให้มหาวิทยาลัย

ยกเลิกข้อบังคับว่าด้วยสโมสรนักศึกษา พ.ศ. 2511 ซึ่งมีข้อหว่อมามากมาย และให้ใช้ข้อบังคับว่าด้วยองค์การนักศึกษาแทน ฯลฯ

ที่นับว่าสถานศึกษา ได้ประสานนโยบายของคณะให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี ก็คือเมื่อปี พ.ศ. 2512 คณะเศรษฐศาสตร์ได้รับเอานักศึกษาที่ถูกไล่ออกจากสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิคา) เข้ามาเรียนในภาคค่ำ ด้วยเหตุผลที่ว่านิคาได้ยุบเลิกการสอนระดับปริญญาตรี เพราะผิดกฎหมายการจัดตั้งและการเรียนการสอน ซึ่งจะกระทำได้เฉพาะตั้งแต่ระดับปริญญาโทขึ้นไป นักศึกษาระดับปริญญาตรีที่มีอยู่ในขณะนั้นร่วม 50 คน ก็ต้องถูกเนรเทศให้ไปหาที่เรียนที่อื่น นายศรีปริญญา รามโกมุท ก็เลขาทางออกโดยการมาขอร้องให้คณะเศรษฐศาสตร์ช่วยรับนักศึกษาดังกล่าวไว้ด้วย เพราะเป็นนักศึกษาที่มีหลักสูตรเดียวกัน และเรียนมาจนจะจบอยู่แล้ว คณะเศรษฐศาสตร์ก็ตกลงยอมรับเอาไว้ เมื่อข่าวนี้ล่องรู้ไปถึงหน้กศึกษาอื่น ๆ ในมหาวิทยาลัย ก็ได้พากันประท้วงคณะเศรษฐศาสตร์อย่างกว้างขวาง เยี่ยงเดียวกับที่ชนประเสริฐสุภมาตรา อดีตคณบดีคณะเศรษฐศร์คนที่ 2 เคยถูกนักศึกษาประท้วงมาแล้วในคราวที่รับนักศึกษาจากโรงเรียนอัสสัมชัญพาณิชยเมื่อครั้งอดีต

สถานศึกษาเศรษฐศาสตร์ จึงได้เรียกประชุมด่วนสมัชชาวิสาณัญ เพื่อพิจารณาเรื่องนี้โดยเฉพาะ ได้มีการอภิปรายถกเถียงกันอย่างเผ็ดร้อน โดยมีคำถามแสดงความสงสัยไว้หลายข้อ เช่น

1. ทำไมสถาบันอื่น ๆ ไม่รับเอาไปบ้าง จะให้ธรรมศาสตร์

รับทั้งหมด จะไม่เป็นการได้เปรียบเสียเปรียบมากไปหรือ จะยุติธรรมละหรือ

2. เมื่อไม่มีการสอบคัดเลือก มาตรฐานการศึกษาจะเข้ากันได้หรือ

3. มีการเมืองเข้ามาบีบบังคับ หรือมีอำนาจจะโรมาแทรกแซงให้จำต้องรับหรือไม่ และคณะเศรษฐีใช้หรือมีมาตรการอะไรในการรับนักศึกษาเหล่านี้

และมีคำถามอีกมากมายหลายข้อ จนในที่สุด สภาฯ ได้ลงมติให้มีการจัดรายการ “พบคณบดี—Meet the Dean” ขึ้นอย่างรีบด่วน เพื่อให้คณบดีเศรษฐีได้มีโอกาสชี้แจงและปรับความเข้าใจกับนักศึกษาให้เกิดความเข้าใจดีต่อกัน เมื่อได้กำหนด ก็เปิดหอประชุมใหญ่เป็นเวทีอภิปรายกันแบบใครดีใครอยู่คนเดียว ถ้าเหตุผลของผู้บริหารไม่แจ่มแจ้งพอ ก็มีหวังถูกไล่ลงจากเวทีธรรมศาสตร์แน่นอน อนาคตของผู้บริหารในสายตาศึกษาก็จะไปไม่รอด

นายป่วยได้ชี้แจงต่อหน้านักศึกษาแน่นห่อใหญ่ว่า ไม่ใช่เรื่องลบลมคมนัยแต่ประการใด ที่รับไว้ก็เพราะเห็นแก่นมนุษยธรรม เมื่อเขาหนีร้อนมาพึ่งเย็นก็เลยรับเอาไว้ และคณะเศรษฐีก็มีภาคภูมิใจที่นั่นงพอจะเจียดให้ได้ รวมทั้งนักศึกษาเหล่านี้จะต้องเข้ามาเรียนและสอบไล่ในหลักสูตรเดียวกันกับนักศึกษาเศรษฐี จึงจะผ่านออกไปได้ รวมถึงเหตุการณ์นี้ได้เกิดขึ้นอย่างฉุกฉลิว จึงรับเอาไว้ทั้งหมด และยืนยันว่าไม่ได้มีอิทธิพลอันใดมาบังคับเป็นการตัดสินใจไปตามเหตุผลของธรรมศาสตร์เอง

เหตุการณ์ที่ทำว่าจะลุกลามใหญ่โตก็สงบลงด้วยดี นักศึกษาเหล่านั้นก็ได้เล่าเรียนสัปดาห์จนกระทั่งจบการศึกษา และไม่มีใครข้องใจในเรื่องราวที่ผ่านมา การทำงานอย่างจริงจังของผู้บริหารมีส่วนทำให้เกิดความร่วมมือด้วย ไม่เหมือนคราวก่อน ๆ ที่ผู้บริหารมักจะตอบอย่างน้ำขุ่น ๆ แบบตัดบท เช่น ไม่รู้ ไม่ทราบ ให้ไปถามคนโน้นคนนั้นเอาเอง เป็นต้น จึงเกิดเรื่องเกิดราว เกิดความกินแหนงแคลงใจและอยู่ด้วยกันไม่ได้ในที่สุด

ส. ศิวรักษ์ได้เขียนเอ่ยถึง นายป่วยอยู่เสมอ และได้เอ่ยถึง นายป่วยอีก เมื่อเขียนชีวประวัติ นายปรีดี พนมยงค์ ในหนังสือ “ไทยแลนด์” ฉบับที่ 534 ปีที่ 2 6-12 พ.ค. 26 มีความตอนหนึ่งว่า

.....พูดกันอย่างไม่เกรงใจก็คือ ชนชั้นนำของเราที่ควบคุมเศรษฐกิจ การเมือง และการทหาร ตลอดจนข้าราชการพลเรือน และภิกษุสงฆ์ทรงสมณศักดิ์สูงเป็นจำนวนไม่น้อย พวกนั้นนับถือพุทธศาสนาที่ริมฝีปาก หรือประยุกต์ใช้ด้วยความเห็นแก่ตัวเป็นที่ตั้ง หากไม่มีได้นำพระพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ให้ถึงแก่น ให้เหมาะกับปัญหาของสังคมและการเมืองร่วมยุคร่วมสมัยก็หาไม่, ไหนเลยเราจะสอนศิษย์ของเราให้แสดงกตัญญูกตเวที โดยที่เราเองไม่เคยแสดงถึงแก่น หากแสดงกันตามรูปแบบพิธีกรรมและใครแสดงเข้าอย่างจริงจังและจริงใจ เราก็เกลียดและโกรธ ดังกรณีที่นายป่วย อภิกากรณ์ แสดงมาแล้วกับ นายปรีดี พนมยงค์ ด้วยการที่เขาเป็นคนไทยคนแรก ที่ไปแสดงความเคารพต่อท่านผู้นั้นที่ปารีสเป็นคนแรกอย่างเปิดเผย

ผลก็คือ นั่นเป็นจุดแรกที่นายป่วยถูกผลักดันทั้งโดยตรงและโดยอ้อมให้ออกพ้นสังเวียนชนชั้นนำของไทยไป.....”

เพื่อให้ข้อความนี้สมบูรณในเนื้อหา จึงขอคัดเรื่องจากหนังสือพิมพ์สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ ฉบับวันที่ 30 ส.ค. 2513 ภายใต้วรรณพจน์ว่า “ป่วย-ปรีดี???” โดย ส.ธ.น. ซึ่งเครื่องหมายคำถาม???” นั้น เป็นคำถามทางการเมืองเพื่อหาคำตอบเกี่ยวกับการเดินทางของ ดร. ป่วย จากกรุงเทพฯ ไปปารีส เพื่อพบกับนายปรีดีและความจริงก็มีอยู่ว่า ดร.ป่วย ได้และไปเยี่ยมในฐานะศิษย์กับอาจารย์ และได้ขออนุญาตต่อจอมพลถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรีในสมัยนั้นเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ความโดยละเอียดในหนังสือพิมพ์ดังกล่าวมีว่า

“มีคนที่ชื่อตั้งอย่างสำมะคัญคนหนึ่ง ซึ่งเราควรจะคอยจับตามองดูไว้ให้ดี ท่านผู้นั้นชื่อ ป่วย อิงภากรณ์ อดีตรองผู้อำนวยการธนาคารแห่งประเทศไทย และคณบดีคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ท่านผู้นั้นมีชื่อเสียงมานาน ผ่านตำแหน่งหน้าที่ราชการสำคัญๆ มากมาย แต่เพิ่งจะ “ตั้ง” ขึ้น เมื่อตอนได้รับตำแหน่งเป็น คณบดีคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เพิ่มขึ้นอีกตำแหน่งหนึ่ง ตั้งด้วยการอภิปรายปาฐกถา และให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการบริหารอย่างนักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิอย่างแท้จริง และสำนวนแหลมคมเฉือนหัวใจรัฐบาลถูกใจประชาชน

ที่บอกว่าเราควรสนใจจับตาคอยติดตามดูไว้ให้ดี ๆ ก็เพราะท่านจะเป็นนักการเมืองที่โด่งดังของยุคอีกคนหนึ่ง ถ้าหากเป็นความปรารถนาของท่าน และท่านมีทั้งพื้นฐานและมีแววจะเป็นนักการเมืองได้เต็มตัว

พื้นฐาน :-

- ความรู้ความชัดเจน ที่จะป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงได้อย่างสบายมือ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กระทรวงเศรษฐกิจ และกระทรวงการคลัง ยกเว้น กระทรวงมหาดไทยและกลาโหม
- ประวัติความซื่อสัตย์สุจริตต่อหน้าที่ราชการ ไม่มีรอยต่างพร้อย
- มีลูกศิษย์ลูกหามาก
- กิจกรรมทางด้าน การสังคมสงเคราะห์ระดับชาติ เช่น เป็นกรรมการใหญ่บัณฑิตอาสาสมัคร, กรรมการใหญ่พิจารณาหาทุนเพื่อการศึกษาและเจ้าของโครงการธนาคารเพื่อการศึกษา เป็นผลทำให้ท่านมีบารมีมากขึ้น รวมทั้งความเชื่อถือของประชาชนที่ให้กับท่าน
- ความเชื่อถือและไว้วางใจของ จอมพลถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรีที่ให้กับท่าน เท่า ๆ กับความเชื่อถือและไว้วางใจของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ หัวหน้าคณะปฏิวัติและอดีตนายกรัฐมนตรีนุถั่วงลับไปแล้ว ซึ่งให้กับหลวงวิจิตรวาทการ

แว่นักการเมือง

- ความสามารถสร้างความเชื่อถือและศรัทธาจากประชาชน

- ความสามารถสร้างบารมีในหมู่นักศึกษาและบัณฑิต
- ความสามารถเรียกความเชื่อถือ และนับถือทางความกตัญญูจากจอมพลถนอม หัวหน้ารัฐบาลและหัวหน้าพรรค ส.ป.ท.

พูดใหม่อีกหนึ่งครั้ง. บัณฑิต อังภากรณ์ มีทั้งพื้นฐานและเวทีจะเป็นนักการเมือง และจะมีบทบาทต่อทางการเมืองและบ้านเมืองอย่างสำคัญและโด่งดังแห่งยุค ถ้าท่านปรารถนาและจะเป็นนักการเมืองที่น่าเกรงขามสำหรับคู่ต่อสู้ทีเดียว เมื่อไหร่ก็เมื่อนั้น

อย่างไรก็ตาม ดร. บัณฑิต บัณฑิตก็มีพฤติกรรมส่วนตัวบางอย่างเมื่อเร็ว ๆ นี้ เป็นการใส่คำถามให้กับตัวเอง ซึ่งถ้าหาก ดร. บัณฑิตไม่สามารถไขเครื่องหมายคำถามให้ประชาชนเข้าใจได้ ก็อาจทำให้เราต้องเสียคนดี ๆ อย่าง ดร. บัณฑิต ไปอย่างน่าเสียดายที่สุด นั่นก็คือการเดินทางจากประเทศไทยของ ดร. บัณฑิต ไปเยี่ยมค่านับนายปรีดี พนมยงค์ อดีตผู้ต้องหาลอบปลงพระชนม์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ถึงกรุงปารีสเมื่อเร็ว ๆ นี้ และเป็นกาไปเยี่ยมค่านับในขณะที่ในวงการเมืองที่เมืองไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ส.ป.ท. ของรัฐบาล ได้มี ส.ส. ลูกพรรคบางคนเสนอให้รัฐบาลเชื้อเชิญนายปรีดี กลับเมืองไทย เพื่อให้มีตำแหน่งใหญ่เป็นที่ปรึกษาทางเศรษฐกิจของรัฐบาล และเป็นผู้แทนของรัฐบาลเปิดการเจรจากับจีนแดง และขณะเดียวกัน นายปรีดีเองก็กำลังเป็นตัวข่าวใหญ่อยู่ในเมืองไทย ในฐานะที่เป็นใจที่ภักดิ์ของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ และเอกอัครราชทูตไทยประจำปารีส ขอให้ศาลสั่งจำ-

เลยออกนิตินกรมรับรองว่า โจทก์ยังมีชีวิตอยู่ เพื่อใช้เป็นหลักฐานให้กระทรวงการคลังจ่ายบำนาญให้กับโจทก์

เพราะฉะนั้น การที่ ดร.ป๋วย เดินทางไปเยี่ยมเยียนในฐานะที่เคยใกล้ชิดและเคารพนับถือ เคยร่วมงานเสรีไทยสมัยเมืองไทยถูกญี่ปุ่นยึดครองแบบมหามิตร และเคยเป็นลูกศิษย์อาจารย์กันแล้ว ดร.ป๋วย ได้พูดคุยกับนายปรีดีเกี่ยวกับเรื่องการบริหารการเมืองของไทยอะไรกันบ้าง ถึงแม้ ดร.ป๋วย จะบอกว่าไม่ได้พูดอะไรกันในเรื่องการบริหารการเมือง จะเชื่อได้หรือไม่ก็ยังไม่รู้....

ด้วยเหตุที่ ดร.ป๋วย เดินทางไปเยี่ยมนายปรีดีถึงปารีส ในขณะที่มีการเคลื่อนไหวทางการเมือง...แม้ว่า ดร.ป๋วย จะแถลงว่าเป็นการไปเยี่ยมเยียนเป็นการส่วนตัวฐานะเคารพนับถือ และเป็นศิษย์อาจารย์กัน.... ซึ่งอาจเป็นเหตุทำให้ประชาชนคิดวุ่นวายใจไปได้มาก และอาจขឹងใจสงสัย ดร.ป๋วย ได้มาก

ในการนี้ นายปรีดี ได้เป็นโจทก์ฟ้องบริษัท สยามรัฐ จำกัด ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช นายสำเนียง ชั้นชวณะ นายประจวบ ทองอุไร และนายประยัต ศ. นาคะนาท เป็นจำเลยต่อศาลแพ่งในข้อหาละเมิดเมื่อ 16 ก.ย. 2513 ในที่สุดจำเลยจึงได้ออกประกาศขอภัยในหน้าหนังสือพิมพ์ มีใจความว่า จำเลยขอแสดงความจริงว่า โจทก์ไม่เคยเป็นจำเลยในคดีสวรรคตเลย และไม่เคยถูกศาลพิพากษาว่ากระทำความผิด เมื่อโจทก์ไม่เคยถูกศาลพิจารณาลงโทษ จึงถือว่าโจทก์ยังบริสุทธิ์ ส่วนการที่โจทก์หลบหนีออกจากประเทศไทยนั้น เป็นเพราะหลบหนีการรัฐประหาร

และในปี 2519 นายป่วย มีงานราชการต้องเดินทางไปต่างประเทศ ก็ถูกหนังสือพิมพ์สยามมิตรที่นายประหยัด ศ. นาคะนาท เป็นบรรณาธิการ เขียนโจมตีใส่ร้าย นายป่วย เช่นว่า จะไปตั้งกองบัญชาการนอกประเทศ เป็นต้น นายป่วย จึงต้องขอขบารมีศาล เป็นที่พึ่ง ศาลได้ตัดสินสั่งจำคุกจำเลย 9 เดือน ปรับ 3,000 บาท เมื่อ 18 มิ.ย. 20

เมื่อ 17 พ.ย. 2514 จอมพลถนอม ได้ทำการปฏิวัติรัฐบาลที่ตัวเองเป็นนายกรัฐมนตรี สถาปนาตัวเองขึ้นเป็นหัวหน้าคณะปฏิวัติ ยกเลิกรัฐธรรมนูญ ยุบสภาผู้แทนราษฎร และใช้มาตรา 17 ของรัฐธรรมนูญปกครองฉบับชั่วคราว สั่งการโดยเด็ดขาด คราวนั้น สโมสรนักศึกษาธรรมศาสตร์ ได้เรียกประชุมกรรมการและประธาน นักศึกษาคณะต่าง ๆ ทุกคณะ เพื่อพิจารณาเรื่องนี้ และมีการนำ หรีดไปวาง ณ อนุสาวรีย์ประชาธิปไตยเป็นการประท้วงและไว้อาลัยประชาธิปไตย จนถูกตำรวจควบคุมตัวไปสอบสวนที่สถานี ตำรวจสำราญราษฎร์ เมื่อมี นักศึกษาทยอยกัน ไปเยี่ยมมากมาย ทางการตำรวจก็เลยต้องปล่อยตัวออกมา ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบและเป็นผู้นำนักศึกษาในครั้งกระนั้น ก็มีคณะกรรมการสโมสรนักศึกษา และประธานนักศึกษาคณะต่าง ๆ ซึ่งสมควรจะจารึกชื่อไว้ ดังนี้.-

1. นายวรชัย อัครฉัตรกุล นายกสโมสร
2. นายไพรัช เหลืองสุวรรณ อุปนายกที่ 2
3. น.ส. ปิยะกุล เลิศสุภานนท์ เลขานุการ
4. น.ส. อรัญญา ประสิทธิ์พันธ์ เทรัญญิก

5. นายภาณุมาศ บุณนาค	ประชาสัมพันธ
6. นายสัมพันธ เศรษฐาภรณ์	ปฏิคม
7. นายสุพจน์ เลาว์ฉัยศิริ	วิเทศสัมพันธ
8. นายวันชัย ธนะวงน้อย	กีฬาบรยเวช
9. นายขจิต ศิกษมัต	วิชาการ
10. นายอภัสร์ จันทวิมล	ประธานนักศึกษาคณะนิติศาสตร์
11. นายไพโรจน์ สุวรรณฉวี	„ รัฐศาสตร์
12. นายยุทธพงศ์ ภูริสัมบรรณ	„ เศรษฐศาสตร์
13. นายสุรศักดิ์ วงศ์เกษมจิต	„ ศิลปศาสตร์
14. นายจรรยา วิทิพย์รอด	„ สังคมสงเคราะห์ศาสตร์
15. นายชาติ ไชยเจริญ	„ พาณิชยศาสตร์ ฯ
16. นายการุณ ปุงคานนท์	„ แผนกอิสระวารสาร ฯ

นอกจากมีการวางหรีดประท้วงแล้ว ผู้นำนักศึกษาเหล่านี้ยังได้ประชุมกันเพื่อวางแนวทางประท้วงกลุ่มที่ล้มระบบประชาธิปไตยครั้งนี้ โดยจัดประชุมเมื่อวันที่ 5 ม.ค. 2515 ที่ประชุมได้ลงมติให้สรุปปัญหาต่าง ๆ นำไปยื่นให้คณะปฏิวัติตอบให้ประชาชนได้ทราบ คำถามเหล่านั้น มีรายละเอียดที่น่าสนใจ ดังนี้.—

คำถามของนักศึกษามหาวิทยาลัยถึงคณะปฏิวัติ

1. สาเหตุของการปฏิวัติ

1.1 ตามประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 6 มีส่วนซึ่งอ้างถึงกรณี

นักศึกษาว่า นักศึกษากระทำการอันเป็นเหตุถ่วงการบริหารราชการ นั้น นักศึกษารู้สึกข้องใจเป็นอย่างมาก จึงใคร่อยากให้ท่านกรุณาชี้แจงเหตุผลที่ลวกชงเกี่ยวกับเรื่องนี้ด้วย

1.2 ตามประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 6 เช่นกัน ที่อ้างว่า “ถ้าจะดำเนินงานตามวิถีทางรัฐธรรมนูญ ย่อมไม่ทันต่อเหตุการณ์ จึงจำเป็นต้องใช้วิถีทางยึดอำนาจการปกครอง” นั้น จะเป็นข้ออ้างที่มีน้ำหนักอย่างเพียงพอ ในการสนับสนุนคัดล่องแห่งการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย โดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข หรือไม่

1.3 การปฏิวัติมิใช่ทางออกที่ดีที่สุดสำหรับระบอบประชาธิปไตย หากสภาผู้แทนราษฎรไม่ดีตามที่ท่านอ้างดังประกาศฉบับที่ 6 ทำให้คณะปฏิวัติซึ่งเคยเป็นคณะรัฐมนตรีนั่นจึงไม่ยุบสภาหากรัฐธรรมนูญบกพร่องทำไมไม่แก้รัฐธรรมนูญ

1.4 การอ้างสถานการณ์ภายในประเทศว่า จำเป็นที่จะต้องทำการปฏิวัติ นั้นทำไมประเทศอื่น ๆ เขาก็ยังจัดให้มีการเลือกตั้ง มีสภาผู้แทนราษฎร มีรัฐธรรมนูญ ได้

1.5 มีคนกล่าวโดยทั่วไปว่า ท่านเคยชินอยู่กับการใช้อำนาจปฏิวัติตลอดเวลากว่าสิบปี เมื่อมีสภาผู้แทนราษฎร มีรัฐธรรมนูญ ทำให้ท่านไม่เคยชิน รู้สึกไม่สะดวก จริงหรือไม่ อย่างไร

1.6 เมื่อใด คณะปฏิวัติจะประกาศเลิกใช้กฎอัยการศึกเสียที เพราะการไม่เลิกกฎอัยการศึก เท่ากับว่า คณะปฏิวัติไม่ส่งเสริมมิตรจิตระหว่างคณะปฏิวัติกับประชาชน ในการจรรโลงประเทศชาติให้วัฒนาสถาพรตลอดไป

1.7 คณะปฏิวัติอ้างว่า สถานการณ์ของประเทศไม่ราบรื่น ก่อนที่จะมีการปฏิวัติ เช่น กรณีอาชญากรรมเพิ่มขึ้น ถ้าจะปราบปรามกันจริง ๆ ในตอนนั้นทำไม่ได้หรือ เพราะเหตุใดทั้ง ๆ ที่หลังจากการปฏิวัติแล้ว เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานก็คือเจ้าหน้าที่ชุดเดิม

1.8 เป็นไปได้หรือไม่ว่า คณะปฏิวัติ 20 ต.ค. 2501 ไม่ต้องการมอบรัฐธรรมนูญให้ปวงชนชาวไทย แต่ที่ให้มาก็เพราะถูกบีบคั้นจากหลายฝ่าย หลังจากนั้น รัฐบาลซึ่งประกอบด้วยบุคคลส่วนใหญ่ของคณะปฏิวัติชุดนั้น อาจสร้างทำให้การปกครองในระยะที่มีรัฐธรรมนูญไร้สมรรถภาพ เพื่อให้ประชาชนรู้สึกว่าการปกครองเป็นสิ่งที่ไม่มีพ้อเสียก่อน จากนั้น คณะปฏิวัติจึงหันมาปฏิวัติให้อำนาจมาสู่ตนเองอีก โดยที่ข้ออ้างในการปฏิวัติครั้งนี้ออกจะขาดเหตุผลที่หนักแน่น

2. รัฐธรรมนูญ

2.1 ก่อนการปฏิวัติ คณะปฏิวัติได้มีข้อคิดเห็นเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2511 อย่างไร ถ้าโครงสร้างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ซึ่งจะได้สร้างขึ้นและมอบให้แก่ปวงชนชาวไทยนั้นจะไปแนวใด และแนวนั้นจะดีกว่ารัฐธรรมนูญปี พ.ศ. 2492 หรือไม่อย่างไร

2.2 เพื่อให้ถูกใจคณะปฏิวัติ ทำไมคณะปฏิวัติจึงไม่ร่างรัฐธรรมนูญด้วยมือของตนเองเพื่อจะได้หลีกเลี่ยงกรณีที่ว่า “รัฐธรรมนูญไม่ถูกใจคณะปฏิวัติ” ทำไมจึงต้องตั้งคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญขึ้นมา เพราะรัฐธรรมนูญฉบับที่แล้วก็เกิดปัญหาดังกล่าว

สรุปได้ว่า คณะปฏิวัติขาดความรับผิดชอบต่อปวงชนชาวไทยและระบบประชาธิปไตยด้วย

2.3 อยากทราบว่า คณะปฏิวัติจะใช้งบของแผ่นดินเป็นจำนวนอีกเท่าใดในการร่างรัฐธรรมนูญ และจะใช้เวลานานเหมือนกับฉบับที่แล้วมาหรือไม่

ท่านหัวหน้าคณะปฏิวัติ จะให้คำมั่นสัญญา แก่ปวงชนชาวไทยได้หรือไม่ว่า คณะปฏิวัติจะมอบรัฐธรรมนูญให้เร็วที่สุดภายในเดือนมิถุนายน และอย่างช้าที่สุดภายในเดือน พ.ย. 2515 นี้

3. นโยบายต่างประเทศ

3.1 อยากทราบว่า คณะปฏิวัติมีนโยบายต่างประเทศอันชัดเจนและไม่คลุมเคลือเป็นอย่างไร เพราะเท่าที่ผ่านมา นโยบายที่ประกาศออกมาไม่ว่าจะก่อนปฏิวัติ หรือในขณะนี้ก็ตามยังคงคลุมเคลืออยู่ นโยบายต่างๆ เช่น เกี่ยวกับประเทศจีนคอมมิวนิสต์ สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และการรวมเผ่าไทยเช่นไทยใหญ่เป็นอย่างไร

3.2 คณะปฏิวัติยังคงยึดมั่น ในคำประกาศร่วมกันระหว่างประเทศในกลุ่มภาคพื้นเอเชียอาคเนย์ กรณีการวางตัวเป็นกลางหรือไม่

4. การคอร์รัปชัน

4.1 คณะปฏิวัติมีนโยบายแก้ไขปัญหาการคอร์รัปชัน และดำเนินการลงโทษผู้ทำการคอร์รัปชันอย่างจริงจังหรือไม่

4.2 ทำไมคณะปฏิวัติจึงทนเงี้ยวเฉยต่อคดีคอร์รัปชัน ซึ่ง

ถึงแม้ว่าจะเกิดก่อนการปฏิวัติครั้งนี้ก็ตาม เพราะฉะนั้น ประชาชน และนักศึกษาทั้งหลายมีความสงสัยว่า “คณะปฏิวัติอาจจะไม่มีความบริสุทธิ์ใจและจริงใจต่อประเทศชาติก็ได้” ซึ่งเรื่องนี้ย่อมไม่เป็นมงคลต่อคณะปฏิวัติเป็นแน่ คณะปฏิวัติทนได้หรือ

4.3 คณะปฏิวัติได้ตระหนักถึงผลเสียของการปฏิวัติเมื่อวันที่ 20 ต.ค. 2501 หรือไม่ว่า ทำให้หัวหน้าคณะปฏิวัติในครั้งนั้น กลายเป็นผู้บ่อนทำลายชาติ โกงเงินแผ่นดินไปสองพันกว่าล้านบาท ตลอดเวลาที่มีอำนาจอยู่ การปฏิวัติครั้งนี้มีมาตรการอันใดที่จะไม่ให้เกิดเหตุการณ์ซ้ำรอยขึ้นอีก

5. อื่น ๆ

5.1 การปฏิวัติครั้งนี้ คณะปฏิวัติพยายามจะแสดงให้เห็นว่าการปฏิวัตินั้นเราได้รับความเป็นอยู่ดีขึ้น เช่น ปราบโจรผู้ร้าย (ซึ่งเป็นหน้าที่จะละเว้นเสียมิได้ของเจ้าหน้าที่อยู่แล้ว) เกรงว่าจะเป็นการสร้างทัศนคติที่ไม่ดีแก่ประชาชนผู้รักประชาธิปไตย การสร้างประชาธิปไตยจะไม่ได้ผล คณะปฏิวัติทราบถึงปัญหานี้หรือไม่

5.2 การปฏิวัติล้มรัฐธรรมนูญเท่ากับเป็นการทำลายพระราชอำนาจของพระมหากษัตริย์ตามรัฐธรรมนูญ คณะปฏิวัติจะคืนพระราชอำนาจให้แก่พระองค์โดยเร็วที่สุดได้หรือไม่

5.3 คณะปฏิวัติได้ปราบปรามหาบเร่อย่างเฉียบพลัน โดยมีได้แก้ไขปัญหาความทุกข์ยากของหาบเร่อย่างเพียงพอ เท่ากับว่า คณะปฏิวัติเห็นความสะอาดแบบผักชีโรยหน้าของนครหลวงกรุงเทพ

ธนบุรี มากยิ่งกว่าเรื่องปากท้องของประชาชนผู้สุจริตแต่ยากจน ขอให้คณะปฏิวัติจงระลึกถึงมนุษยธรรมให้มากที่สุด และขอให้มีนโยบายที่แน่นอนเพื่อช่วยเหลือหาบเร่ด้วย

จากที่ประชุม ก.ก. สโมสรกับประธาน น.ศ.

สรุปคำถาม จากที่ประชุมนี้ ได้ถูกนำออกแจกจ่าย ไปทั่ว มธ. และตามหนังสือพิมพ์ท่ามกลางความสนใจของคนทั่วไป แต่พอถึงคราวจะส่งตัวแทนเข้ายื่นคำถามนี้ต่อคณะปฏิวัติจริง ๆ ก็มีข่าวออกมาว่า ตัวแทนนักศึกษาจะเข้าเยาะม้านับข้อแสดงความคิดเห็นไปเสียฉิบ นี่คือเล่ห์กลของชนชั้นปกครองที่ตลบตะแลงก่อสถานการณ์หลอกลวง และเมื่อหนังสือพิมพ์จะลงข่าวก็ถูกห้าม มีหนังสือพิมพ์ของทางราชการกรมพาณิชย์สัมพันธ์ชื่อ “ข่าวพาณิชย์” ได้ลงข่าวเกี่ยวกับ 3 อดีต ส.ส. คือ นายบุญเกิด หิรัญคำ นายอนันต์ ภักดี-ประไพ และนายอุทัย พิมพ์ใจชน ได้ยื่นฟ้องจอมพลถนอมกับพวกฐานเป็นกบฏล้มล้างรัฐธรรมนูญต่อศาล ก็ถูกจอมพลถนอมใช้อำนาจ ม. 17 สั่งจำคุกบุคคลทั้ง 3 ตั้งแต่ 10-15 ปี ข่าวนี้ไม่มีหนังสือพิมพ์ฉบับใดกล่าวลง แต่หนังสือพิมพ์ข่าวพาณิชย์ได้ลงในหน้าแรกจึงถูกปิดโดยไม่มีกำหนด ร้อนถึงประธานนักศึกษาเศรษฐศาสตร์ ม.ธ. ในขณะนั้น ได้ทำจดหมายเปิดผนึกถึงหัวหน้าคณะปฏิวัติเรียกร้องให้ถอนคำสั่งนั้นเสีย เพราะไม่มีประโยชน์อะไร หนังสือพิมพ์ฉบับนี้นักศึกษาต้องใช้อ้างอิงข้อมูลทางเศรษฐกิจและใช้ประ-

โยชน์ในทางวิชาการ ตลอดจนเป็นแหล่งข่าวสารในทางพาณิชย์ก็
เพียงฉบับเดียวที่มีอยู่ ในตอนหลังจึงสามารถเปิดได้ตามปกติ

สถานศึกษาเศรษฐศาสตร์ก็ได้ให้ความสนใจเกี่ยวกับการ
ยื่นหนังสือสรุปคำถามต่อหัวหน้าคณะปฏิวัติ ถึงกับลงมติให้ประ
ธานสภาทำหนังสือย้ายไปทางสโมสรรให้จัดการเรื่องนี้โดยเร็ว และเมื่อ
กลางเดือน ก.พ. 2515 คณะกรรมการนักศึกษาเศรษฐศาสตร์ก็ได้
จัดรายการอภิปรายที่หอประชุมใหญ่เรื่อง “ควรรีกรรรมนักโทษ
การเมืองหรือไม่” โดยเชิญนายมารุต บุณนาค นายชัยอนันต์
สมุทรวานิช ฯลฯ มาเป็นวิทยากร ท่ามกลางผู้เข้าฟังอย่างล้นหลาม
และในเดือนเดียวกัน นายป่วย อิงภากรณ์ก็ได้กลับมาเยี่ยมเมืองไทย
คณะเศรษฐศาสตร์ได้เชิญปาฐกถาที่หอประชุมใหญ่เรื่อง “การ
พัฒนาชนบท” ท่ามกลางผู้เข้าฟังอย่างคับคั่งเช่นเดียวกัน

ในระยะเดียวกันนั้น กรมตำรวจสมัย พล.ต.อ. ประเสริฐ
รุจิรวงศ์เป็นอธิบดี ก็ได้เรียกรอเงินทั่วประเทศโดยการขายบัตรราย
การกุศลหาเงินมาสร้างเมรุเผาศพ ประธานนักศึกษาเศรษฐศาสตร์ก็ได้ทำ
หนังสือเปิดผนึกชี้แจงให้ความเดือดร้อนของประชาชนเนื่องจาก
การถูกเรียกรอเงินที่เกินขีดที่เกินขึ้นอยู่เป็นประจำ ทำให้การเรียกรอ
เงินเหล่านี้เปลืองมือลงไปมาก

หันกลับมาดูการบริหารภายใน มธ. หลังจากคณะกรรมการ
สโมสรรชุดที่ทำหนังสือประท้วงคณะปฏิวัติ ต้องพินสภาพไปตาม
วาระ ก็ได้มีการเลือกตั้งกรรมการสโมสรรชุดใหม่ประจำปี 2515
เนื่องจากระบบสโมสรรปี 2511 นี้ เป็นการได้คณะกรรมการสโมสรร

มาแบบการเลือกตั้งโดยทางอ้อม นักศึกษาแต่ละคณะเลือกกรรมการสโมสรของตัวเองมาคณะละ 2 คน รวมทั้งหมดเป็น 14 คน ภายใน 14 คนนี้ก็มาเลือกตั้งกันเองขึ้นดำรงตำแหน่งต่าง ๆ เช่น นายกสโมสร อุปนายก เป็นต้น ตำแหน่งที่เลือกตั้งกันเองนานที่สุดและวุ่นวายที่สุดก็คือตำแหน่งนายก เมื่อได้ตัวนายกแล้ว ก็เลือกสรรตำแหน่งอื่น ๆ ตามแต่นายกจะเห็นสมควร ที่เหลือก็กลายเป็นกรรมการกลาง

ในช่วงก่อน พ.ศ. 2500 นั้น มธก. มีประธานนักศึกษาเป็นแกนนำในการต่อสู้เท่าที่จำชื่อได้ก็มี นายมารุต บุณนาค, นายสุวิทย์ เผลิมชิต เป็นต้น บางยุคได้มีการกรีดเลือดประท้วงก็มี

เมื่อมีการเดินขบวนประท้วงการเลือกตั้งสกปรกเมื่อ 29 ก.พ. 2500 นั้น ขบวนการนักศึกษา ประชาชน ได้เผชิญหน้ากับทหาร ตำรวจ ตรงสะพานมัฆวาฬรังสรรค์ ราว ๆ จะปะทะกันให้ได้ แต่ก็มีทหารนายหนึ่งที่ได้บันดาลให้เหตุการณ์ดำเนินไปอย่างสงบ เขาผู้นั้นคือ ร.อ. อาทิตย์ กำลังเอก มีผู้ให้สมญาเขาเป็น “วีระบุรุษสะพานมัฆวาฬ” ขบวนการประท้วงจึงสามารถผ่านไปจนถึงทำเนียบรัฐบาลได้โดยเรียบร้อย

หลัง พ.ศ. 2500 ก็ได้มีระบบสโมสร (ส.มธ.) ขึ้นบริหารกิจการนักศึกษา ตอนแรก ๆ ก็มีอาจารย์เป็นผู้บริหารโดยตรง ต่อมาในปี พ.ศ. 2507 จึงมีธรรมนูญ ส.มธ. ให้นักศึกษาเข้ามาร่วมบริหารโดยฝ่ายอาจารย์เป็นผู้คัดเลือก จนถึงปี 2511 จึงได้ใช้ธรรมนูญ ส.มธ. ใหม่ เปิดโอกาสให้มีการเลือกตั้งตัวแทนนักศึกษา ทั้งโดย

ทางตรงและทางอ้อม โดยให้นักศึกษาแต่ละคณะลงคะแนนเสียงเลือกตั้งกรรมการ ส.มธ. โดยตรงคณะละ 2 คนและกรรมการส.มธ. เหล่านี้ก็ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งนายก ส.มธ. อีกต่อหนึ่ง

โครงสร้าง ส.มธ. ฉบับนี้ได้ก่อให้เกิดการขัดแย้ง และความไม่เป็นเอกภาพในคณะกรรมการ ส.มธ. อย่างมากมาย ระหว่างกรรมการ ส.มธ.เอง และประธานนักศึกษาของแต่ละคณะ การปฏิบัติงานของ ส.มธ. จึงไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร เพราะมาจากคณะที่มีความคิดความอ่านไปคนละทิศละทาง เกิดความวุ่นวายและเกิดคอร์รัปชันในชุมนุมต่าง ๆ โดยที่ ส.มธ. ไม่อาจควบคุมดูแลได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น ในสมัยที่นายอัมรินทร์ พัฒนศิริ (ปัจจุบันเป็นตำรวจ) เป็นนายก ส.มธ. ทางญี่ปุ่นให้ทุนแก่นักศึกษา มธ. ไปทัศนศึกษาที่ญี่ปุ่นผ่านทาง ส.มธ. กลับปรากฏว่า นายก ส.มธ. มุบมิบไปเอง โดยที่คนอื่นไม่ทราบเรื่องจนถึงต้องถูกซักฟอกและถูกขับออกจากตำแหน่ง การทุจริตในชุมนุมพุทธศาสน์และประเพณีในสมัยนายภานุมาศ บุนนาคเป็นประธานชุมนุม แม้แต่มีเสียงเล่าขานกันถึงความไม่ชอบมาพากลในชุมนุมดนตรีก็เช่นกัน ก็ไม่ปรากฏว่า ส.มธ. จะสามารถจัดการอะไรได้ เป็นต้น

ที่เป็นปัญหาที่สุดก็ได้แก่การเลือกตั้ง นายก ส.มธ. มีการขัดแย้งและเล่นพรรคเล่นพวกกันอย่างรุนแรง เพราะเป็นตำแหน่งที่ทรงอิทธิพลสูงสุดในระดับนักศึกษา เช่น ในปี 2515 ได้มีการชิงตำแหน่ง นายก ส.มธ. ระหว่าง นายสัมพันธ์ เศรษฐาภรณ์ (ปัจจุบันเป็นตำรวจ) กับนายยุทธพงษ์ ภูริสัมพันธ์ (รวี โดมพระจันทร์)

ต้องใช้เวลาลงคะแนนกันเกือบก่อนวัน จึงรู้ผล โดยมีบุคคลหลายฝ่ายทั้งภายนอกและภายในเข้าไปบงการ และเกี่ยวข้องอยู่เบื้องหลัง เป็นการเลือกตั้งที่ไม่ค่อยอิสระ ผลสุดท้ายนายสัมพันธ์ ได้เป็นนายก ส.มธ. คนสุดท้ายตามโครงสร้างนี้

ตัวอย่างการมอมเมาที่เห็นได้ชัด ยอมให้จัดงานบันเทิงได้สารพัด หอประชุมใหญ่ในสมัยนั้นถูกใช้เป็นที่จัดงานทุกวันศุกร์ แม้แต่บุคคลภายนอกก็สามารถเข้าหอประชุมเพื่องานบันเทิงได้ บางครั้งผู้เช่าก็เบียดค่าเช่าก็มี ร้อนถึงองค์อธิการบดีสมัยนั้นต้องเป็นใจที่ห้องศาลก็ยังเคย

จากประสบการณ์และปรากฏการณ์ที่ผ่านมา ระบบสโมสรดังกล่าวมีข้อบกพร่องมากมาย การประสานงานเป็นไปด้วยความยากลำบาก เกิดช่องโหว่ในการบริหาร ดูแลแห่งอำนาจก็ไปตกอยู่ตามประธานนักศึกษาคณะต่างๆ เสียเป็นส่วนมาก ทำให้การบริหารงานไม่เป็นเอกภาพ แม้จะมีการทำลายอำนาจของสโมสรโดยวิธีการต่างๆ สโมสรมิอาจจัดการใดๆ ให้เด็ดขาดลงไปได้ เช่นกรณีเกิดการทุจริตในชุมนุมต่าง ๆ ของสโมสรเอง สโมสรมิจัดการอะไรไม่ได้ต้องเดือดร้อน ถึงบุคคลภายนอกเข้าจัดการแก้ไขกันเองตามมีตามเกิด อย่างเช่น เกิดการทุจริตทำหนังสือสอดใส่หาค่าโฆษณาเข้ากระเป๋าส่วนตัวของชุมนุมพุทธฯ เมื่อปี 2513 ก็ไม่มีใครสนใจสอบสวน กว่าสภานักศึกษาเศรษฐฯ จะกระตุ้นให้มีการสอบสวนก็ปาเข้าไป 2515 แล้ว อย่างนี้เป็นต้น

ที่ยุงยากที่สุดก็คือในด้านนโยบาย เมื่อไม่เป็นเอกภาพเสีย

แล้ว การวางนโยบายด้านต่างๆ ของสโมสรก็ล่วงไปได้ยาก การปฏิบัติให้เป็นไปตามนโยบายก็ยิ่งแสนเข็ญขึ้นไปอีก อย่างดีที่จะกระทำได้ ก็คือ การจัดงานการกุศล งานบันเทิง งานประเพณีของ มธ. เองเท่านั้น เมื่อกิจการสโมสรอ่อนปวกเปียกเช่นนั้น จึงมีเสียงเรียกร้องให้ปรับปรุงแก้ไขระบบการปกครองตนเองเสียใหม่ ดังในปี 2513 ตัวนายสโมสรเอง คือ นายบัณฑิต พิศลยบุตร ถึงกับเรียกร้องให้ยกเลิกระบบที่ใช้อยู่นี้เสีย และขอให้เปลี่ยนเป็นระบบองค์การนักศึกษาแทน ฝ่ายวิชาการของสโมสรในปีนั้นก็ได้จัดพิมพ์ร่างข้อบังคับว่าด้วยองค์การนักศึกษาออกมาเผยแพร่ รวมทั้งได้จัดอภิปรายเกี่ยวกับเรื่องนี้ที่หอใหญ่ ผู้บริหารมหาวิทยาลัยบางท่าน เช่น นายเกษม ศิริสัมพันธ์ ก็ได้ให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่

ที่คณะเศรษฐศาสตร์เองก็มองเห็นข้อขัดข้องและผลร้ายต่างๆ ของระบบสโมสรและต้องการแก้ไขเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้นเสียที่ ประธานนักศึกษาและกรรมการสโมสรของคณะ ถึงกับได้ทำหนังสือเปิดผนึกถึงผู้บริหารมหาฯ ลง 23 ก.พ. 15 ซึ่งความโดยละเอียด มีว่า.-

กราบเรียน ท่านอธิการบดี ท่านคณบดี

ในโอกาสที่จะเริ่มปีการศึกษาใหม่ 2515 นี้ โลกของเราก็ได้หมุนเวียนเปลี่ยนไปอีกวาระหนึ่ง มธ. ก็คงจะได้เปลี่ยนแปลงไปเช่นกัน เป็นต้นว่า ตึกเรียนใหม่ นักศึกษาใหม่ คณะผู้บริหารชุดใหม่ แต่จะมีหลักการใหม่ๆ ที่เหมาะสมกับสภาพของ มธ. หรือไม่นั้น ใครที่จะให้ผู้บริหาร มธ. ชุดปัจจุบัน สืบตรวจตรวจสอบประ-

เมินผลงาน แล้วตีแผ่ให้ประชาชนชาวไทยได้ทราบ ในฐานะ มร. แห่งนี้อยู่ได้ด้วยเงินภาษีอากรของประชาชน

ลูกศิษย์ปัจจุบันของท่านส่วนหนึ่งก็ได้เฝ้าติดตามผลงานของ มหาฯ แห่งนี้ด้วยใจจดจ่ออย่างยิ่ง ใครจะได้เห็นมหาฯ เจริญงอกงามทุกๆ วิถีทาง สมกับเป็นหนุ่มใหญ่วัย 38 ปี (มธ.ก. ได้ถือกำเนิดเมื่อ 27 มิ.ย. 2477) ท่านได้อบรมสั่งสอนมาถึง 38 ปีแล้ว พวกเราทั้งหลายก็เติบโตใหญ่พอที่จะปล่อยให้พวกเราซึ่งเป็นลูกหลานของท่านเอง มีโอกาสแสดงความคิดเห็นและกระทำการต่างๆ เป็นตัวของตัวเองบ้าง ซึ่งพวกลูกๆ ก็รู้ว่า คุณพ่อคุณแม่ของเราถูกบีบบังคับ ถูกจำกัดอิสรภาพสิทธิเสรีภาพในการถ่ายทอดวิชาการ และปลุกฝังความคิดริเริ่มในสิ่งที่ดีงาม และเมื่อเป็นเช่นนี้ ท่านจะหวังให้พวกเราทำหน้าที่เป็นหลักชัยของประเทศชาติได้อย่างไร จะฝากฝังอนาคตของประเทศชาติให้กับเยาวชนของชาติได้อย่างไร ในเมื่อท่านเองก็กำลังแก่ชราเหมือนไม้ใกล้ฝั่ง แม้แต่จอมพลคนทำดี มีศีลธรรม ถือความสัตย์ ที่พวกเราเคารพยำเกรง ก็ยังเข้าสู่ปุนชราภาพแล้วทั้งนั้น ท่านอธิการบดีเองก็เกิด จะอยู่เป็นร่วมโพธิ์ร่วมไทร ให้แก่พวกเราสักกี่ปี

ท่านอธิการบดี ท่านคณบดีที่เคารพรัก พวกกระผมได้ข่าวมาว่า ท่านอาจารย์ มรว.คึกฤทธิ์ ปราโมช จะเข้ามามีบทบาทในการบริหารมหาวิทยาลัยในอนาคตอันใกล้นี้ พวกเราก็ยินดีต้อนรับ เพราะเชื่อในเจตนาอันบริสุทธิ์ ยุติธรรม ตลอดจนความรู้ความสามารถของท่านผู้นั้น แต่ก่อนที่ท่านผู้นั้นจะเข้ามา ก็ควรที่พวกเรา

จะปรับปรุงรูปโฉมโฉมพรรณของเราให้หมดจดเสียก่อน ก่อนที่
ท่านผู้นั้นจะเข้ามาแล้วผิดหวังกลับไป

สิ่งที่พวกเราอะอดิษะอมที่สดกคือเรื่องของสโมสร เพราะบิ
นัสโมสรจะมีเงินในครอบครองถึงสี่แสนหาหมื่นบาท รวมทั้งเกี่ยว
พันอยู่กับชื่อเสียงเกียรติยศของหมู่คณะ แต่เท่าที่ปรากฏมาทุกยุคทุก
สมัย สโมสรเป็นแหล่งเพาะคนให้กลายเป็นคนชั่วทั้งทางตรงและ
ทางอ้อมทำให้คนดี ๆ ที่ตั้งใจทำงานเพื่อหมู่คณะต้องกลายเป็นคน
มัวหมอง เสียเกียรติประวัติโดยที่เจ้าตัวไม่อาจจะป้องกันตัวได้ การ
ทุจริตคิดชั่วเกิดขึ้นได้ทุกโอกาสและทุกชุมนุม ชุมนุมที่ไม่เคยมี
ประวัติมัวหมองก็ต้องพลอยเสียชื่อไปด้วย ขนาดชุมนุมนั้นอยู่ใน
พระบรมราชินูปถัมภ์ พวกคนชั่วก็ยังไม่แอบแฝงอยู่จนได้ แม้แต่
หนังสือมันยังเอาอะไรไปยัดใส่ได้ ป่านนี้มันจะมีวางแผนเอาอะไร
ต่ออะไรมาบ่อนไส้มธ. ให้เนาบุตรไปหมดแล้วหรือ ชุมนุมดนตรีสา
กกลแทนที่จะได้ยืนแต่เสียงไพเราะเพราะพริ้ง กลับมีแต่เสียงคร่ำ
ครวญของเหล่าเสือหัว

แล้วอย่างนี้ จะมิให้พวกกระผมไว้วางใจในตัวบุคคลได้อย่างไร
ไร ในเมื่อไม่มีเครื่องมืออะไรไปควบคุมเขาเลย ไว้วางอาจารย์ก็มี
แต่ถูกเขาหลอกเอา หรืออาจารย์รู้เห็นเป็นใจ เต็มใจให้เขาประ
พฤติปฏิบัติกันเช่นนั้นต่อไปอีกหรือ

สิ่งเหล่านี้ท่านทราบบ้างไหม ท่านยอมละหรือที่จะปล่อยให้
เนาหมื่นกัน ไปทั้งเจ้าพระยาอย่างน่าเน่าในสระจุฬาฯ และบ่อเต่า
วัดเบญจมบพิตร

เราต้องการเห็นองค์การนักศึกษา ออกมาควบคุมดูแลเหตุการณ์เหล่านี้โดยเร็วที่สุด อย่างช้าไม่ควรจะเกินภาคแรกของการศึกษา 2515 ก่อนที่เราจะหมดความเชื่อถือในคุณพ่อผู้ทรงธรรม และทรงไว้ซึ่งความซื่อสัตย์สุจริต อันเป็นที่เคารพยกย่องของเรา.

(ลงชื่อ) บุญเกิด งอกคำ ประธานนักศึกษา

(ลงชื่อ) ยุทธพงศ์ ภูริสัมบรรณ กรรมการ ส.มธ.

(ลงชื่อ) ธนา ดำรงมณี กรรมการ ส.มธ.

เมื่อทางผู้นำนักศึกษาได้รับเราผู้บริหารอย่างจริงจังเช่นนี้ ก็ได้รับการสนับสนุนจากนักศึกษาอื่น ๆ มาก นักศึกษาหลายๆ กลุ่มก็ได้ออกแถลงการณ์ร่วมเพิ่มเติมไม่ขาดสาย เช่น แถลงการณ์ร่วมของ “ชมรมนิติศึกษา สภาน้ำโตม พรศประชาธรรม กลุ่มเศรษฐสัมพันธ์” ซึ่งเรียกร้องให้นักศึกษาไปร่วมฟังการอภิปรายเรื่อง “ธรรมศาสตร์กับการปกครองในรูปองค์การนักศึกษา” ซึ่งจัดโดยฝ่ายวิชาการ ส.มธ. ข้อความในแถลงการณ์นั้นมีว่า.-

“พวกเรานักศึกษา มธ. ยังคิดว่าปัจจุบันนี้ ยังมีกรรมการสโมสรนักศึกษาอยู่หรือเปล่า หลังการเลือกตั้งแล้ว ทุกสิ่งทุกอย่างก็หายไป ระบบสโมสรเท่าที่เป็นอยู่เวลานี้ ไม่ได้สนองความต้องการของพวกเราอย่างทั่วถึงและจริงจัง สโมสรไม่ได้สร้างสรรค์บรรยากาศทางวิชาการใน มธ. ระบบสโมสรไม่เอื้ออำนวยให้เรามีโอกาสตรวจสอบ ยับยั้ง กระตุ้น หรือแม้แต่ที่จะรู้ความเคลื่อนไหว

ในสโมสร พวกเราต้องการรูปแบบการบริหารที่มีประสิทธิภาพกว่า
นี้

พวกเราได้ถกเถียงกันที่จะปฏิรูปสโมสรมาบิแล้วบิแล้ว บัดนี้
พวกเราหาคำตอบได้ค่อนข้างแน่นอนแล้ว นั่นคือจะต้องเปลี่ยนระบบ
บิสโมสรซึ่งล้มเหลวเกือบสิ้นเชิง ไปสู่รูปแบบของ “องค์การนัก
ศึกษา” รูปแบบขององค์การนี้ นักศึกษาทุกคนสามารถที่จะมีส่วนร่วม
ในการบริหารงานอย่างใกล้ชิด และมีขอบเขตกว้างขวางกว่าในทุก
ด้าน ยิ่งกว่านี้ คณะตุลาการองค์การนักศึกษา ซึ่งเป็น 1 ใน 3 องค์
การนักศึกษา ยังสามารถคุ้มครองและให้ความบริสุทธิ์ยุติธรรมแก่
ทุกๆ ฝ่ายในกรณีที่นักศึกษาถูกกล่าวหา และรักษาผลประโยชน์
ของมหาวิทยาลัย

ฉะนั้น ในวันศุกร์ ที่ 7 กรกฎาคม 2515 เวลา 16.00 - 18.00
น หอประชุมใหญ่ จึงขอเชิญชวนเพื่อนนักศึกษาฯ เข้าร่วมฟัง ชัก
ถามและเสนอแนะข้อคิดเห็น เพื่อประโยชน์ของพวกเราและของ
มหาวิทยาลัยโดยทั่วถึงกัน.”

เมื่อข้อเรียกร้องต่าง ๆ เหล่านี้ประดังขึ้นไปสู่การพิจารณา
ของผู้บริหารมธ. นายสัญญา ธรรมศักดิ์ อธิการบดี จึงได้มอบหมาย
ให้ นายเกษม ศิริสัมพันธ์ ประธานที่ปรึกษาของอธิการบดี ฝ่าย
การศึกษา จัดตั้งคณะกรรมการร่างธรรมนูญแบบองค์การนักศึกษา
ขึ้นประกอบด้วย อาจารย์ที่ปรึกษาฝ่ายการนักศึกษาของคณะต่าง ๆ
นายกสโมสรนักศึกษา อาจารย์ที่ปรึกษาของสโมสร และประธาน

นักศึกษา 6 คณะ 1 แผนก ร่วมกันเป็นกรรมการร่างข้อบังคับว่า
ด้วยองค์การนักศึกษา ตามข้อเรียกร้องของมวลนักศึกษาในขณะนั้น
กว่าจะร่างเสร็จก็เปลี่ยนประธานกรรมการไปหลายคน จากนาย
เกษม ก็เป็นนายสุเทพ อุตถากร จาก นายสุเทพ ก็เป็น นายสุรพันธ์
จันเจริญ ใช้ระยะเวลาร่างเกือบ 1 ปีการศึกษา จึงสำเร็จเสร็จสิ้น
และส่งให้สภามหาวิทยาลัยพิจารณา จนในที่สุด พระยาอรรถการีย์-
นิพนธ์ นายกสภามหาวิทยาลัยได้เป็นผู้ลงนามประกาศใช้เป็นข้อ
บังคับมหาวิทยาลัยเมื่อ 28 กุมภาพันธ์ 2516 เป็นต้นไป

ก็เป็นอันว่า ธรรมนูญฉบับ ส.มธ. ซึ่งใช้มาตั้งแต่ปีการศึกษา
2511 เป็นอันสิ้นสุดลงเมื่อสิ้นปีการศึกษา 2515 รวม 5 ปีเต็ม
และเปิดศักราชการปกครองตนเอง ในรูปแบบที่เป็นประชาธิปไตย
อย่างสมบูรณ์แบบตามระบบองค์การนักศึกษา ตั้งแต่ปีการศึกษา
2516 เป็นต้นมา โดยมีการออกกระเบื้องว่าด้วยพรรค ว่าด้วยการหา
เสียงและอื่น ๆ อีกหลายฉบับเพื่อเตรียมการให้พร้อม และสามารถ
เปิดใช้ระบบนี้ได้เมื่อเริ่มปีการศึกษา 2516 หลังจากเปิดภาคการ
ศึกษาแล้ว

เนื่องด้วยคณะกรรมการร่างระเบียบข้อบังคับนี้ ได้มีประสพ
การณ์ว่า ไม่ควรให้มีการปกครองตนเองในระดับคณะอยู่อีก เพราะ
จะทำให้องค์การที่จัดตั้งขึ้นใหม่ปฏิบัติงานได้ยากลำบาก และอาจ
ไม่ได้รับความร่วมมือจากองค์กรในระดับคณะอย่างที่เคยเป็นมา จึง
ได้ให้ยกเลิกการปกครองตนเองในระดับคณะเสีย ดังนั้น สภานัก-
ศึกษา และคณะกรรมการนักศึกษาของคณะต่าง ๆ ก็เป็นอันสิ้นสุด

ลงพร้อมกับการสิ้นสุดของ ส.มธ. ปล่อยให้การปกครองนักศึกษาทั้งหมดไปขึ้นอยู่กับองค์การนักศึกษา (อ.มธ.) โดยมีนายกองค์การเป็นประธานฝ่ายบริหารและมีประธานสภานักศึกษา เป็นฝ่ายควบคุมด้านสภา ตามข้อบังคับฉบับใหม่

ตัวอย่างความขัดแย้งกันในหมู่นักศึกษา

เนื่องจาก ส.มธ. เป็นตัวแทนของนักศึกษา ได้รับงบประมาณจากค่าบำรุงที่นักศึกษาจ่ายให้แต่ละปีเกือบ 5 แสนบาท รวมทั้งมีรายได้จากกิจกรรมอื่น ๆ อีกหลายทาง เช่น จากการจัดงาน ประเพณี เป็นต้น ส่วนชุมนุมต่าง ๆ ที่ขึ้นตรงต่อ ส.มธ. ก็ได้รับงบประมาณอุดหนุนส่วนหนึ่งจาก ส.มธ. บางชุมนุมก็มีวิธีการหารายได้เอาเองอีกต่างหาก ซึ่งการจัดการรายได้เช่นว่านี้ จำต้องดึงเอาชื่อของ มธ. โดยส่วนรวมเข้าไปเกี่ยวข้องด้วย เช่น ให้อาจารย์ท่านใดท่านหนึ่งเซ็นชื่อรับรองและอนุมัติ จึงสามารถสร้างความเชื่อถือให้แก่บุคคลภายนอกได้

เมื่อมีการทุจริตขึ้นบ่อย ๆ และหาตัวผู้รับผิดชอบไม่ค่อยได้ ฉะนั้น จึงก่อให้เกิดความเอือมระอาเบื่อหน่ายแก่นักศึกษา ซึ่งก็ต้องไปลงเอยที่ว่า ส.มธ. อ่อนแอ และไร้ประสิทธิภาพ ที่จะจัดการกับเรื่องเพียงเล็ก ๆ น้อย ๆ เหล่านี้ ซึ่งก็น่าเห็นใจ เพราะ ส.มธ. เป็นองค์กรที่สร้างขึ้นมาอย่างหลวม ๆ ขาดองค์กรควบคุม ไม่มีเอกภาพ

รวมทั้งกำลังพล ตลอดจนเครื่องมือที่จะจัดการกับปัญหาต่าง ๆ ให้มีประสิทธิผลได้ ไม่ว่านายก สมธ. จะเป็นคนเก่ง และกรรมการ สมธ. จะเป็นคนดีเพียงไร ก็ไม่อาจติดตามดูแล และควบคุมองค์กรในสังกัด 20 กว่าชุมนุมได้ ภายใน สมธ. เอง ก็เชื่อว่าจะมีเอกภาพ มีการแตกแยก รวมกันไม่ติดอยู่แล้ว ก่อนหน้าที่จะเข้ามารวมนาวาล้ำเดียวกัน เพราะต่างคนก็ต่างมา ผลประโยชน์และนโยบายก็ไปคนละแนวอยู่แล้ว ทีมใครก็ทีมมัน การไม่ลงรอยและไม่ยอมร่วมมือกันจึงมีอยู่ตลอดเวลา

นอกจากหนังสือพิมพ์ “มหาวิทยาลัย” ของแผนกวารสารฯ และหนังสือราย 3 เดือนชื่อ “วารสารธรรมศาสตร์” ที่ออกถูกต้อง และได้รับอนุญาตถูกต้องตามกฎหมายการพิมพ์แล้ว หนังสืออื่นๆ ก็มีออกกันประปราย รายละเอียด และไม่ต้องการขออนุญาตแบบ 2 ฉบับดังกล่าว

หมายเหตุ ยังมีอีก 2 ฉบับที่ออกโดยถูกต้องและสม่ำเสมอ คือ “รัฐศาสตร์นิเทศ” และ “วารสารนิติศาสตร์” ก็มีหนังสือที่ออกโดยกลุ่มชุมนุม เช่น กลุ่มผู้หญิง สภาน้ำโคม ชุมนุมวรรณศิลป์และของบุคคลอื่นๆ ออกกันเองก็มี รวมทั้งของนักศึกษาในคณะต่างๆ ก็มีออกมาเป็นครั้งคราว เช่น สภานักศึกษาเศรษฐฯ ก็กำกับหนังสืออยู่หลายเล่ม และหนังสือพิมพ์ตามบอร์ด หรือผนังอยู่หลายชุด เช่น บอร์ดของกลุ่มเศรษฐสัมพันธ์ และหนังสือพิมพ์รายสะดวกชื่อ “เสียงนักศึกษา” ที่จะเป็นที่มาของหนังสือชี้แจงจากนายกสโมสร ดังต่อไปนี้.—

17 พฤศจิกายน 2515

เรื่อง ขอให้ตกเดือนผู้เขียนหนังสือ

เรียน ท่านอาจารย์ฝ่ายปกครองคณะ

สิ่งที่ส่งมาด้วย เอกสารจัดสรรงบประมาณของสโมสร

ด้วยเหตุจากการออกข่าวของผู้เขียน ได้ลงข่าวการใช้เงินของสโมสร ผิดข้อเท็จจริงเป็นอย่างมาก อันจะก่อให้เกิดความเข้าใจผิดต่อการทำงานของสโมสรฯ ในหมู่ของนักศึกษาและบุคคลภายนอกที่ไม่รู้ข้อเท็จจริง เข้าใจผิดได้ จากการเขียนโดยบิดเบือนข้อเท็จจริง หรือความไม่สำเนียงในข้อเท็จจริงของผู้เขียน ซึ่งได้ละการค้นคว้าหาข้อเท็จจริง เป็นการกระทำของผู้ที่ได้ชื่อว่าโง่เขลาเบาปัญญา ทำงานโดยไม่คำนึงถึงผลเสียหายของบุคคลอื่น ถ้าหากผู้เขียนข่าวได้ใช้สามัญสำนึกของตัวเองแล้ว จะเห็นข้อเท็จจริงได้เป็นอย่างดีจากกระทำเช่นนั้นของผู้เขียน ทางสโมสรฯ ถือว่าผู้เขียนข่าวได้หมิ่นประมาทสโมสรฯ อย่างร้ายแรง การทำงานของสโมสรนอกจากจะมีตัวกรรมการสโมสรฯ ซึ่งเป็นนักศึกษาแล้ว ยังมีอาจารย์ของมธ. เป็นที่ปรึกษา ซึ่งผลงานของสโมสรฯ จะต้องผ่านการกลั่นกรองแล้วเป็นอย่างดีทุกเรื่อง จากคอลัมน์ “รอบรั้วมหาวิทยาลัย” โดย “ประโคนปัก” ที่กล่าวว่า “ทำเหมือนไม่มีโครงการ งบประมาณ ส.มธ. 450,000 บาท หมดภายในภาคการศึกษาเดียว ท่านนายกฯ คนดีศรีบ๊อบ เอรายละเอียดการใช้จ่ายประกาศให้ทราบหน่อยเป็นไรนักรักศึกษาร้องเรียนมา.....”

ทางสโมสร์ ขอประณามการกระทำของผู้เขียนที่ใช้ชื่อว่า
“ประโคนปัก” เป็นอย่างมาก เพราะรายละเอียดของการใช้จ่ายของ
สโมสร์ฯ ก็ได้ตีตีประกาศให้รู้โดยทั่วกันนานมาแล้ว โดยผู้เขียน
สามารถหาอ่านได้ ทางสโมสร์จึงขอให้ท่านสอบสวนเพื่อความเป็น
ธรรมแก่กรรมการสโมสร์ฯ และชื่อเสียงของสโมสร์ด้วย.

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

(ลงชื่อ) นายสัมพันธ์ เศรษฐภรณ์

นายก สมธ. 2515

ความจริงก่อนหน้านั้น ก็ได้มีการขัดแย้งกันมากมายหลายเรื่อง
ที่เกี่ยวข้องกับการทำงานของสโมสร์ จนกรรมการ สมธ. ที่สังกัด
คณะเศรษฐศาสตร์ชุดเดิมต้องลาออกไป เพราะไม่สามารถทำงานให้เป็น
ประโยชน์ต่อหมู่คณะได้เต็มที่

การขัดแย้งกันในหมู่นักศึกษานี้เป็นไปอย่างเผ็ดร้อน แต่ก็
อยู่ในขอบเขตแห่งสันติวิธี บางครั้งก็ได้เปิดอภิปรายซักฟอกกรรม-
การ สมธ. ในหอประชุมใหญ่ แม้จะมีผู้แปรเจตนาให้เกิดการใช้กำลัง
เข้าปะทะกัน แต่ในยุคนั้นก็ไม่มีเรื่องการใช้กำลังฟาดฟันกันเกิด
ขึ้น เพราะผู้นำนักศึกษากลุ่มต่างๆ ได้พยายามคุมเกมส์และประสาน
กันอย่างใกล้ชิด และทุกคนก็เข้าใจเจตนาดีและให้ความร่วมมือใน
การรักษาความสงบเรียบร้อยเป็นอย่างดี

มีอยู่ครั้งหนึ่ง ที่หอประชุมใหญ่ ได้มีการประกอบพิธีของบุคคลภายนอก อันมี พ.อ.ณรงค์เกี่ยวข้องกับอยู่ด้วย และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จมาเป็นประธานในพิธี ทางตำรวจได้ถือโอกาสเข้าตรวจค้นตึกเศรษฐศาสตร์เดิมทันที โดยอ้างว่าอาจจะมีการไปก่อวณงานนี้ ความจริงแล้วนักศึกษาไม่รู้เรื่องเลย และก็ไม่มีผู้หนึ่งผู้ใดไปรบวณงานดังกล่าว เว้นแต่จะมีการสร้างสถานการณ์ขึ้นเท่านั้น แล้วก็โยนความผิดให้นักศึกษาเท่านั้น

พ.อ. ณรงค์ กิตติขจรนี้เอง ในสมัยยังเฟื่อง (กลางปี 2515) ก็ได้ติดต่อผ่านอาจารย์นิติศาสตร์ท่านหนึ่ง ชื่อศรีราชา เจริญพานิช ขอพบนักศึกษาระดับผู้นำ โดยได้จัดรถมารับถึงในมหาวิทยาลัยแต่เมื่อนักศึกษาได้ปรึกษากันดูแล้ว ก็ไม่มีใครรับคำเชิญนั้น เพราะเกรงว่าจะถูกใช้เป็นเครื่องมือ หรือตกหลุมพรางอย่างที่คุณานักศึกษาคณะอื่นๆ โดนมาแล้ว ทางคณะเศรษฐฯได้เคยเชิญ พ.อ.ณรงค์ มาร่วมอภิปราย แต่ก็ไม่ยอมมา นักการเมืองผู้มีอำนาจรัฐบาล น้อยคนเหลือเกินที่จะกล้าขึ้นเวทีอภิปรายในธรรมศาสตร์ แม้แต่นายสมัคร สุนทรเวช ที่คุณนักร้องหาว่าเป็นนักได้วาที่ตัวขงสมัยเป็นนักศึกษา พอมาเป็นนักการเมืองเข้าก็ด้อมๆ มองๆ และย่องไปแถวโรงพักขณะสงครามเท่านั้นเอง แม้นักศึกษาจะเชิญเข้าร่วมงานในฐานะศิษย์เก่า ก็หาได้กล้าเข้าไปร่วมไม่ ชะรอยจะรู้จักนิติศัพท์ชาวธรรมศาสตร์ดี ได้แต่พาล่ามทางจอทีวี ซึ่งชาวบ้านไม่มีโอกาสซักถามและโต้แย้งแต่อย่างใด

เมื่อปลายปี พ.ศ. 2515 ก็มีการจัดสัปดาห์ไม่ซ้อสินค้าญี่ปุ่น

ซึ่งจัดโดยศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย (ศ.น.ท.) ซึ่งมี นายธีรยุทธ์ บุญมี เป็นเลขาธิการศูนย์ ก็ได้มีการชักชวนให้นักศึกษาจากสถาบันต่าง ๆ ให้ร่วมมือด้วย นักศึกษาจากจุฬาและศิลปากรก็ได้ตั้งขบวนแถวที่ริมถนนหน้ามหาวิทยาลัยศิลปากร วังท่าพระด้านสนามหลวง แล้วขบวนก็เคลื่อนผ่านหน้า มธ. ด้านหน้าหอใหญ่ ก็มีนักศึกษา มธ. กลุ่มหนึ่งช่วยกันรื้อปิดประตูใหญ่ทางเข้า มธ. ด้านนั้นเสีย โดยอ้างว่าไม่ต้องการให้นักศึกษา มธ. ออกไปร่วม เผอิญนักศึกษากลุ่มนั้นบางคนสังกัดชุมนุมเชียร์ซึ่งมีนาย นพดล เมฆใหญ่เป็นประธาน เมื่อนักศึกษาทราบเรื่อง ก็พากันโวยวายโจมตีประธานเชียร์ มธ. อย่างหนักมีการแจกใบปลิวแถลงการณ์ของกลุ่มต่าง ๆ เล่นงานผู้ที่เกี่ยวข้องกับการปิดประตูในครั้งนี้ ร้อนถึงประธานเชียร์บางคณะเป็นเดือดเป็นแค้นมาก ถึงขนาดออกแถลงการณ์โต้ตอบ ดังนี้ .-

แถลงการณ์ เรื่องคอมมิวนิสต์ในรั้วเหลืองแดง

ในตอนเช้าวันที่ 10 ธ.ค. 15 ได้มีการแจกใบปลิวโดยกลุ่มสภาน้ำโดม เป็นผู้แจกจ่ายแก่บรรดานักศึกษาและประชาชนที่หน้าหอประชุมใหญ่ โดยมีใจความอันไร้ซึ่งเหตุผลโดยอ้างว่าเป็นข่าวลือ และมีข้อความพาดพิงมายังฝ่ายเชียร์รัฐศาสตร์ โดยกล่าว

หาว่า ฝ่ายเชียรรัฐศาสตร์เป็นผู้ทำลายงานนิทรรศการคณะเศรษฐศาสตร์ในตอนเช้าวันที่ 30 พ.ย. 15 เพื่อก่อให้เกิดการแตกแยกระหว่างคณะ และยังได้กล่าวว่า เป็นการกระทำซึ่งได้วางแผนเอาไว้ล่วงหน้า เพื่อที่จะทำลายการเดินทางในตอนเย็น ซึ่งทั้งหมดอ้างว่าเป็นข่าวลือโดยปราศจากหลักฐานทั้งสิ้น พร้อมกันนั้น ยังได้เขียนข้อความอันคลุมเคลือว่า ประธานเชียร (ซึ่งไม่รู้ว่าเป็นประธานเชียรคณะใด) รู้เห็นเป็นใจกับ พ.อ. ณรงค์ กิตติขจร ในการกระทำซึ่งอ้างว่าเป็นการขัดขวางการเดินทาง โดยระบุในตอนหนึ่งว่า.....ในตอนดึก ฝ่ายเชียรก็ไปเยาะเย้ยพวกเดินทางที่สนามเสือป่า โดยมี พ.อ.ณรงค์ เข้ามาพูดด้วย.....อีกทั้งยังมี ข่าวลือ อีกว่า ประธานเชียรใกล้ชิดกับรองหัวหน้าคณะปฏิวัติอีกด้วย.....การแถลงการณ์โดยกลุ่มสภาน้ำโดมที่แจกจ่ายไปนั้น ฝ่ายเชียรรัฐศาสตร์ถือว่า เป็นเดรัจฉานในคราบนักศึกษา

เพื่อนนักศึกษาโปรดพิจารณาดูซิว่า กลุ่มบุคคลผู้ซึ่งเคยเฝ้าหอนอยู่ตลอดเวลาว่าการกระทำของพวกเขาทำไป เพื่อประเทศชาติกระทำไปโดยความมีเหตุผลนั้น เป็นความจริงเพียงไร จากคำกล่าวหาอันไร้ซึ่งความมีเหตุผลซึ่งวิญญูชนควรจะฟังมันนั้น เป็นไปเพื่อจะก่อให้เกิดมติมหาชนในรั้วเหลืองแดงของเรา เพื่อที่จะก่อให้เกิดความระส่ำระสายไม่ไว้วางใจซึ่งกันระหว่างคณะ ซึ่งปัจจุบันนี้ เรื่องราวทั้งหลายก็ได้สงบลงด้วยดีแล้ว เพื่อนนักศึกษาโปรดกิดดูซิว่า ความไม่สงบต่าง ๆ ในรั้วเหลืองแดงในระยะนี้ มันผู้ใดเป็นผู้จุดขึ้นมา ข้าพเจ้าไม่ชอบที่จะเอ่ยข้อความอันไร้เหตุผล เพราะด้วยเหตุที่

ยังมีความเป็นคนอยู่ ถึงแม้จะถูกบ้ายร้ายเพียงไรก็ตาม แต่บัดนี้ ลางแห่งความแตกแยกกำลังก่อตัวขึ้น โดยมีกลุ่มบุคคล เป็นตัวใส่ไฟเข้าพเจ้าคิดว่า เพื่อนนักศึกษาทุกคนเป็นผู้มีวิจรรย์ญาณที่ดีพอสมควร ท่านทั้งหลายจะยอมให้กลุ่มบุคคลนี้ เข้ามาบ่อนทำลายความสามัคคี ความเป็นแหล่งแดงของเรา ซึ่งกลุ่มบุคคลนี้ได้อ้างว่าเป็น “ม.ธ.ก.” ได้อย่างหน้าไม่อายกระนั้นหรือ.

ประธานเชียร์ คณะรัฐศาสตร์

ในข้อความตอนต้น ที่ท้าวความถึงการที่บอร์ดและอุปการณการแสดงนิทรรศการทางเศรษฐศาสตร์ ที่วางอยู่ในห้องเรียนและใต้ถุนตึกคณะเศรษฐศาสตร์ใหม่ ได้ถูกมือมืดบุกเข้าทำลายในตอนดึกของวันดังกล่าว ซึ่งทางผู้จัดนิทรรศการกำลังความหาตัวผู้ทำลายอยู่ มันเป็นเรื่องจริงที่ว่า ได้มีผู้ประสงค์ร้ายต้องการให้นักศึกษากินแห่งแกลงใจกัน จึงได้หาทางก่อให้เกิดการเข้าใจผิดโดยวิธีต่าง ๆ เพื่อให้พลังนักศึกษ้อ่อนลงเนื่องจากการรวมกันไม่ติด

การโต้ตอบกันด้วยแถลงการณ์และการอภิปรายแบบไฮปาร์ค มีขึ้นอย่างเอิกเกริกในช่วงนี้ แต่นักศึกษาทั้งหลายก็อยู่ในความสงบ แม้จะมีผู้คอยสวมรอยก่อเรื่อง ถึงจะมีเรื่องชกต่อยกันอยู่บ้าง ก็เป็นรายบุคคล ไม่ถึงกับยกพวกปะทะกัน จะมีข้อนำกิดอยู่บ้างก็ตรงแถลงการณ์ฉบับนี้ที่ซัดเอาคอมมิวนิสต์เข้าเต็มปา แต่ชาวธรรมศาสตร์ก็ไม่ได้ตกอกตกใจบ้างไปตามไปด้วย ออกจะเห็นเป็นเรื่องไร้

สารด้วยซ้ำ ไม่เหมือนกับผู้คนนอกสังคมมธ. ที่ถูกมอมเมามาโดยตลอดให้เกิดความรู้สึกว่า คอมฯ เป็นยักษ์เป็นมารที่ฆ่าแล้วไม่บาปแถมได้บุญเหมือนฆ่าปลาแกงถวายพระ ในที่สุดก็ปลุกปั้นให้มองเห็นเพื่อนร่วมชาติที่ดิ้นรนต่อสู้เพื่อความยุติธรรมและความอยู่รอดคือคอมฯ ไปเสียหมด การตีความเปะปะเช่นนี้ คนไทยก็เลยต้องแบ่งเป็นซ้ายเป็นขวา เป็นคอม เป็นพวกหนักแผ่นดิน จนถึงกับจับอาวุธเข้าประหัตประหารกันเองอย่างน่าอนาถ แดกแยกบ้านป่วนไปทั่วหัวระแหง นักศึกษาเองก็ถูกสาดโคลนอย่างหนัก และด้วยความบริสุทธิ์ใจที่ไม่ได้คาดคิดว่าจะมีการใช้อาวุธสงคราม และเจ้าหน้าที่ของรัฐล้อมปราบ เพราะพวกเขามือแต่มีมือเปล่า จะมีอาวุธบ้างก็เพียงแค่มือปืนพกส่วนตัว 2-3 กระบอกของผู้ปกครองที่มีคนฉวยติดมือพกเข้ามาร่วมเอง ซึ่งไม่ใช่ในนโยบายของผู้จัดชุมนุมแต่อย่างใด การก่อกวนเรื่องพวกอาวุธร้ายแรงในประวัติศาสตร์ จึงเป็นเรื่องการวางแผนตบตาและโฆษณาชวนเชื่อมิให้ประชาชนเกิดความสงสัย และคล้อยตามเหตุผล ที่ยกขึ้นมาเป็นข้ออ้างในการปราบปรามคนมือเปล่าเท่านั้นเอง แสดงว่าเหตุการณ์ 6 ตุลา 19 ได้เกิดขึ้นด้วยการจงใจและการวางแผนล่วงหน้ามาก่อนแล้ว คนขนาดประธานเชียร์ ซึ่งเป็นนักศึกษาร่วมสถาบันเดียวกัน ก็ยังกล่าวหานักศึกษาด้วยกันเช่นนี้แล้ว โรคคอมฯ ก็ย่อมระบาดขึ้นสมองใครต่อใครอีกมาก แต่ใครละเป็นผู้ก่อเรื่องร้ายแรงขึ้นในคราวนี้ คงไม่ใช่ประธานเชียร์แน่นอนอย่างแน่นอน เพราะเขาเพียงแต่ออกแถลงการณ์เฉยๆ ไม่ได้ใช้อาวุธเข้าทำร้ายผู้ถูกกล่าวหาแต่ประการใด

เนื่องจากธรรมนูญ อมร. ฉบับปี 2516 ได้เปิดกว้างสำหรับ ขบวนการประชาธิปไตยเต็มตามรูปแบบ สมบูรณ์ตามหลักการเต็มที่ จะเห็นได้จากวัตถุประสงค์ของการปกครองนักศึกษาตามระบบ องค์การนักศึกษา ที่ได้ระบุเอาไว้ว่า—

1. เพื่อให้ให้นักศึกษา ได้รับการฝึกฝนในการใช้สิทธิเสรีภาพ และในการปกครองตนเองตามระบอบประชาธิปไตย ภายในกรอบ แห่งเหตุผล กฎหมาย ขนบธรรมเนียมประเพณี และวัฒนธรรมอัน ดีงาม

2. เพื่อให้ให้นักศึกษา มีความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และมีทัศนคติกว้างขวาง

3. เพื่อให้ นักศึกษามีความรับผิดชอบ และให้ได้รับการฝึก ตนเองให้เป็นประโยชน์แก่สังคมและประเทศชาติโดยรวม

4. เพื่อให้ นักศึกษามีบุคลิกภาพ พลานามัยดี และรู้จักเข้า สังคม ตลอดจนฝึกฝนในการจัดกิจกรรมให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ข้างต้น

เพื่อให้เกิดผลและให้บรรลุถึงจุดหมายดังกล่าว ก็ต้องมีท ับัญญัติถึงสิทธิและหน้าที่ของนักศึกษาเอาไว้อย่างชัดเจนว่า

1. มีสิทธิเท่าเทียมกัน ในการเข้าร่วมรับบริการสมัครรับ เลือกลงและออกเสียงภายในวงการของนักศึกษา ตามระเบียบและ ข้อบังคับเกี่ยวกับกิจการนั้น ๆ

2. มีสิทธิแสดงความคิดเห็น และวิจารณ์อย่างเสรีเกี่ยวกับ กิจการของมหาวิทยาลัย ภายในขอบเขตแห่งข้อบังคับ และระเบียบ

แบบแผน นอกจากกิจการด้านวิชาการและการสอน แต่อาจให้ความ
คิดเห็นหรือเสนอแนะโดยทางสภานักศึกษา หรือองค์การบริหาร
นักศึกษา

3. มีหน้าที่ปฏิบัติตามกฎ ข้อบังคับ ระเบียบ และประเพณีอันดีงามของมหาวิทยาลัย

4. มีหน้าที่ดำรงไว้ซึ่งความสามัคคี ความเป็นเอกภาพ
สร้างชื่อเสียงและเกียรติคุณให้แก่มหาวิทยาลัย

5. มีหน้าที่ให้ความร่วมมือเป็นอย่างดีแก่กิจการของนักศึกษาตาม
ที่ระบุไว้ในข้อบังคับนี้

ว่าถึงอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการบริหาร ก็ได้มีบทบัญญัติไว้ดังนี้.—

1. บริหารกิจการทั้งปวงที่เกี่ยวกับนักศึกษา ดูแลความเรียบร้อยโดยทั่วไปตามระเบียบ ข้อบังคับมหาวิทยาลัย

2. ควบคุมและให้ความสะดวกในการดำเนินงานของชุมนุมต่าง ๆ

3. กำหนดนโยบาย จัดทำแผนงาน โครงการและงบประมาณประจำปีเสนอสภานักศึกษา

4. พิจารณางบประมาณ และโครงการประจำปีของชุมนุมเสนอต่อสภานักศึกษา

5. ออกระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับชุมนุม

6. เข้าร่วมชี้แจงต่อสภานักศึกษาทุกครั้งที่มีการประชุม

7. เสนอข้อถอดถอนกรรมการบริหารต่ออธิการบดี โดยความเห็นชอบของสภานักศึกษา

8. ถอดถอนกรรมการชุมนุมต่าง ๆ

สำหรับอำนาจหน้าที่ของสภานักศึกษานั้น มีดังนี้.-

1. ดำเนินการให้เป็นไปตามข้อบังคับ

2. พิจารณาให้ความเห็นชอบ หรือไม่เห็นชอบต่อนโยบาย
โครงการและงบประมาณของคณะกรรมการบริหาร

3. ตรวจสอบการทำงานของคณะกรรมการบริหาร

4. ประเมินผลการดำเนินงาน ของคณะกรรมการบริหาร
และให้ข้อท้วงติงต่าง ๆ

5. ลงมติไม่ไว้วางใจคณะกรรมการบริหารทั้งคณะ หรือลง
มติถอดถอนสมาชิกสภาเอง

6. พิจารณาข้อขัดแย้งระหว่างนักศึกษา ที่ไม่ถึงขั้นผิดวินัย
นักศึกษา

7. ออกระเบียบขององค์การนักศึกษา

8. ถอดถอนกรรมการชุมนุมต่าง ๆ

ว่าด้วยตำแหน่ง และจำนวนผู้แทนนักศึกษาแต่ละชั้นปีนั้น มีชั้นปีละ 15 คน รวม 4 ปีก็มีผู้แทนนักศึกษารวมทั้งสิ้น 60 คน ส่วนกรรมการบริหารองค์การนักศึกษานั้น ให้สมัครกันเป็นทีม หรือเป็นพรรคตนเอง พร้อมให้ระบุตำแหน่งเสร็จสรรพเอาไว้ด้วย และเป็นการเลือกตั้งโดยตรงจากนักศึกษาทั้งมหาวิทยาลัย

โดยระบบการปกครองตนเองในรูปแบบองค์กรนักศึกษาตนเอง ทำให้การเป็นประชาธิปไตยในหมู่นักศึกษาได้พัฒนาขึ้นมาถึงระดับขีดสุด และสอดคล้องต้องกันที่ได้ว่า เรียนกันมาและต้องกันกับอุดมการณ์แห่งประชาธิปไตยบนพื้นฐานแห่งคำกล่าวที่ว่า “ประชาธิปไตยเป็นของนักศึกษา โดยนักศึกษา เพื่อนักศึกษา” อย่างแท้จริง มิใช่ทำกันหลอก ๆ อย่างที่แล้ว ๆ มาท่ามกลางความเป็นเผด็จการในหมู่ผู้บริหารและผู้ปกครองประเทศ เราอาจหาดูประชาธิปไตยที่แท้จริงไม่ยากนักว่ามีรูปแบบเป็นอย่างไร ก็พอจะอวดอ้างได้ว่า “ถ้าจะดูประชาธิปไตยของเมืองไทย ก็ให้ไปดูได้ที่ธรรมศาสตร์” เพราะที่นี่ เป็นเสมือนปรอทวัดความเป็นประชาธิปไตยของบ้านเมือง ยามบ้านเมืองมีประชาธิปไตยเต็มใบ ในธรรมศาสตร์ ก็เต็มใบด้วย

ผู้ปกครองประเทศ ไม่อาจจะหลอกหลวงชาวธรรมศาสตร์ได้ในขณะที่หลอกหลวงชาวบ้านได้อย่างหน้าตาเฉย จดหมายของนายเข้ม เย็นยิ่ง ถึงผู้ใหญ่มากัน เกียรติก้อง แห่งหมู่บ้านไทยเจริญเมื่อต้นปี พ.ศ. 2515 อันโด่งดัง ที่นายป๋วย อึ๊งภากรณ์ได้ยอมรับในภายหลังว่าได้เป็นผู้ส่งจดหมายนี้ถึงจอมพลถนอม กิตติขจร จริง เมื่อจอมพลถนอมไม่ยอมตอบ จึงมีผู้เอาจดหมายดังกล่าวออกเผยแพร่สู่สาธารณะในภายหลัง จดหมายนี้ก็เป็นที่ประจักษ์ต่อจนถึงความรู้สึกรักคิดของชาวธรรมศาสตร์ที่มีต่อผู้บริหารประเทศ เมื่อมือถือปากกาเราก็ได้แต่ใช้ปลายปากกา เป็นอาวุธลุกขึ้นมาทักท้วงความไม่ชอบธรรมในบ้านเมือง อย่างที่นายป๋วยได้กระทำในคราวนั้น และทำ

ติดต่อกันมา จนสภาพร่างกาย และจิตใจไม่อำนวยให้เมื่อหลังเหตุการณ์ 6 ต.ค. 19

เนื่องจากปัญหาบ้านเมือง ได้ทวีความเข้มข้น และสลับซับซ้อนยิ่งขึ้น นักศึกษา ม.ธ. จึงมีการก่อกองหนุนหน้าหน้าในการที่ต้องเข้าไปแบกปัญหา และเข้าไปจรรโลงไว้ซึ่งผลประโยชน์ของส่วนรวม ได้เข้าร่วมต่อสู้เพื่อพิทักษ์ผลประโยชน์ของประเทศกักระชั้นถึยิ่งขึ้น เช่น กรณีใช้กลวิธีเปิดโปงและประณามที่ข้าราชการจำนวนหนึ่ง ใช้เฮลิคอปเตอร์หลวงไปล่าสัตว์ในป่าสงวนทุ่งใหญ่แล้วเครื่องบินปีกหมุนเกิดตกพังพินาศที่จังหวัดนครปฐมเมื่อ 29 เม.ย. 2516 โดยอ้างว่าไปราชการลับ? เมื่อนักศึกษาหลายสถาบันได้ช่วยกันประท้วง ทหารรับใช้ของกลุ่มเผด็จการในคราบอธิการบดี คือนายศักดิ์ ผาสุขนิรันต์ อธิการบดีมหาวิทยาลัยรามคำแหงในขณะนั้นก็ส่งลขชื่อนักศึกษา 9 คน ที่เกี่ยวข้องในการประท้วงและทำหนังสือ "มหาฯที่ไม่มีคำตอบ" ออกจากทะเบียนนักศึกษา จนกระทั่งนักศึกษาชั้นมัธยม ทุกคนเดินขบวนประท้วงและขับนายศักดิ์ ให้ออกจากตำแหน่งไป จุดเดือดที่กลุ่มเผด็จการทนไม่ได้ก็คือข้อความที่ถากถางและประชดการต่ออายุราชการของ จอมพลถนอม และจอมพลประภาส ออกไปอีก ทั้ง ๆ ที่ต้องออกจากราชการเพราะเหตุแห่งการเกษียณอายุ แต่กัยงตันทุรังที่จะสืบทอดอำนาจเผด็จการออกไปอีก นักศึกษาจึงทนไม่ได้ที่เห็นระเบียบ และประเพณีอันดีงามของราชการได้ถูกคนกลุ่มนี้เหยียบย่ำอึกวาระหนึ่ง นักศึกษาจึงได้ออกใบปลิวประท้วงแจกจ่ายกันทั่วไป ข้อความในใบปลิวนั้นมีว่า.--

สภาสัตว์ป่าแห่งทุ่งใหญ่
มีมติให้ต่ออายุสัตว์ป่าอีก 1 ปี เนื่องจาก
สถานการณ์ภายในและภายนอก
เป็นที่ไม่น่าไว้วางใจ

จากกรณีดังกล่าว กลุ่มอนุรักษ์ธรรมชาติและสภาพแวดล้อม
ของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ได้จัดอภิปรายที่หอประชุมธรรมศาสตร์ เมื่อ
ต้นเดือน พ.ค. 2516 พร้อมทั้งได้จัดพิมพ์หนังสือชื่อ “บันทึกกลับ
จากทุ่งใหญ่” ออกเผยแพร่ มีความตอนหนึ่งว่า

“ด้วยสถานการณ์ในทุ่งใหญ่ยังไม่เป็นที่น่าไว้วางใจ
จึงเสนอขอต่ออายุการทำงานของกระทิงจำฝูง
เป็นเวลาอีก 1 ปีกระทิง”

สภารักษาความปลอดภัยแห่งชาติกระทิง

“เพียงเพื่อจะเอาใจคนบางคน ดร. ศักดิ์ ผาสุขนิรันต์ ท่าน
อธิการบดีมหาวิทยาลัยรามคำแหง จึงมีคำสั่งลบบชื่อนักศึกษา 9 คน
ออกจากทะเบียนนักศึกษา เนื่องจากนักศึกษาเหล่านี้ได้ร่วมกันทำ
หนังสือชื่อ “มหาวิทยาลัยที่ยังไม่มีคำตอบ” โดยอ้างเอาข้อความ
ข้างต้นมาประกอบกับสาเหตุอย่างอื่นว่า เป็นการบั่นทอนกำลังใจ

ของผู้บริหารมหาวิทยาลัย และทำลายความสามัคคีของกลุ่มนักศึกษา นอกจากนี้ ยังทำให้บุคคลภายนอกดูแคลนมหาวิทยาลัยอีกด้วย

การที่นักศึกษาชี้ให้เห็นข้อบกพร่องในการทำงานของมหาวิทยาลัยด้วยเจตนาบริสุทธิ์ ปราศจากที่จะเห็นมหาวิทยาลัยของตนเจริญก้าวหน้าเช่นนี้ เป็นการบั่นทอนกำลังใจของผู้บริหารหรือ

การที่เรียกร้องให้นักศึกษาหันหน้ามาพิจารณาตนเองว่า ตนควรจะมีสำนึกความรับผิดชอบ ในการที่จะทำประโยชน์ให้สังคมและประเทศชาติเช่นนี้ เป็นการทำลายความสามัคคีในหมู่นักศึกษาหรืออย่างไร

และการที่ชี้ให้นักศึกษา และบุคคลทั่วไปอย่าหลงในค่านิยมผิด ๆ ตกเป็นทาสของความเชื่อเก่า ๆ ความเห็นแก่ตัว กอบโกยความสุขความสบายเช่นนี้ เป็นการดูหมิ่นมหาฯ ของตนอย่างนั้นหรือ

ในฐานะที่นักศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ผู้ซึ่งมีความคิดสร้างสรรค์และมีเจตนาอันบริสุทธิ์ เพื่อชี้ช่องและแก้ไขปัญหาต่างๆ ให้ดำเนินไปในแนวทางที่ถูกที่ควรตามแนวความคิดและอุดมการณ์ของตน ทั้งนี้ เพราะต่างมีจุดหมายจะให้สังคมดำเนินไปตามครรลองของประชาธิปไตย แด่ นักศึกษาทั้ง 9 คนนี้ กลับถูกกล่าวหาว่าเป็นบุคคลไม่พึงประสงค์ เป็นผู้ทำลายแทนที่จะสร้างสรรค์ เป็นการศึกษาธรรมแล้วหรือ เพราะฉะนั้น จากคำสั่งนี้เท่ากับว่าเป็นการบ่อนทำลายสิทธิเสรีภาพของนักศึกษา ที่จะเป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติในระบอบประชาธิปไตย

เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแสดงให้เห็นว่า สิทธิเสรีภาพของนิสิต นักศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่พึงมี อันจะเป็นแนวทางนำไปสู่ ความเป็นประชาธิปไตยที่สมบูรณ์นั้น ได้ถูกวิตรอนเสียแล้ว ผลที่เกิดขึ้นมิใช่กระทบกระเทือนต่อเพื่อนนักศึกษามหาอารามคำแหงเท่า นั้น แต่ยังส่งผลถึงสิทธิเสรีภาพของนิสิตนักศึกษาทุก ๆ สถาบันอีกด้วย

เพื่อนนิสิตนักศึกษาทั้งหลาย ขอให้ท่านได้ใช้วิจารณญาณ วิเคราะห์เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เพื่อที่เราจะได้ร่วมมือเป็นน้ำหนึ่งใจ เดียวกันปกป้อง และเรียกร้องสิทธิเสรีภาพซึ่งถูกดกดกลั้นไปกลับคืน มา เพราะผลสำเร็จในบั้นปลาย มิได้เป็นของนักศึกษามหาฯ ราม คำแหงเท่านั้น หากเป็นของเพื่อนนิสิตนักศึกษาทุกคนที่รักความเป็นประชาธิปไตย”

(ลงชื่อ) สโมสรและองค์การนิสิตนักศึกษา 10 สถาบัน

จากความบาดหมาง อันเนื่องด้วยความขัดแย้งเหล่านี้ได้ครุ- กรุ่นและลุกลามเรื่อยมาจนกระทั่งกรณีนองเลือด 14 ต.ค. 16 ทั้ง กลุ่มเผด็จการ และนายศักดิ์ที่ถูกประณามว่าเป็นสมุนทรราชย์ ก็ กระเด็นออกจากตำแหน่งโดยไม่คาดฝัน สำหรับนายศักดิ์นั้นเมื่อ ต้นเดือน ก.ย. 2521 เมื่อตำแหน่งอธิการบดีรามคำแหงว่างลง เนื่อง ด้วยนายกำธร พันธุลภักดิ์ ได้ลาออกจากตำแหน่งดังกล่าว จึงมีการ ลงประชามติเพื่อสรรหาอธิการบดีอีก ก็เกิดการขัดแย้งกันขึ้นอีกใน เงื่อนไขและวิธีการ รวมกระทั่งถึงผลที่ออกมาว่า นายศักดิ์ได้คะ-

แนนนาคู่แข่งคนอื่นๆ ด้วยวิธีการที่นักศึกษาบางส่วนเห็นว่าไม่ชอบธรรม จนในที่สุดก็ได้เป็นอธิการบดีอีกคำรบหนึ่ง กรณีการกลับมาของนายศักดิ์ ได้เป็นชนวนนำไปสู่ความขัดแย้งอีกหลายกรณี เช่น การสร้างอาคารเรียนในรามคำแหงวิทยาเขตบางนา-ตราด 10 กว่าหลังทรุดร้าว จนกรรมการไม่ยอมรับมอบ โดยมีต้นเหตุมาจากนายศักดิ์ และไม่สามารถเปิดใช้เรียนได้จนบัดนี้ และในที่สุดนายศักดิ์ก็ได้ลาออกอีกเมื่อ 1 ก.ค. 2523 นายอภิรมย์ ณ นคร ได้เป็นอธิการบดีสืบต่อมา. ปัจจุบันเป็น นายสุขุม นวลสกุล

ก่อนหน้าที่จะเกิดเหตุการณ์ประหลาดต่างๆ ไม่ว่าจะภายในหรือภายนอกมหาว ในปีการศึกษา 2516 นั้น ระบบการปกครองตนเองของธรรมศาสตร์ ได้เปลี่ยนจากระบบสโมสรมมาเป็นองค์การนักศึกษาเรียบร้อยแล้ว เมื่อเปิดให้มีการตั้งพรรคและรับสมัครบุคคล และพรรคเพื่อให้นักศึกษาได้พิจารณานโยบายของพรรคต่างๆ นั้น พรรคสำคัญๆ ที่น่าสนใจมีอยู่ 2 พรรคคือ พรรคพลังธรรม และพรรคพิทักษ์ธรรม จากผลการลงคะแนนที่ประกาศออกมาปรากฏว่า พรรคพลังธรรมได้รับคะแนนสูงสุด สมาชิกของพรรคได้ครองเสียงข้างมากในสภานักศึกษา และได้ครองตำแหน่งกรรมการบริหารอีกด้วย และพรรคนี้ได้รับความนิยมและได้รับความไว้วางใจโดยสามารถชนะการเลือกตั้งติดต่อกันมาถึง 4 สมัย จนกระทั่งเกิดเหตุการณ์นองเลือด 6 ต.ค. หลัง 6 ต.ค. 19 เป็นพรรคแสงธรรม

นายกองค์การนักศึกษา ม.ธ. คนแรกที่ได้รับเลือกตั้งในระบบพรรคก็คือ นายพีรพล ตริยเกษม ประธานสภานักศึกษาคนแรก

คือ นายภูมिसัน โรจน์เลิศจรรยา นายก๊วย คนถัดมาก็มีนายสมาน เลือดดวงศัหัต นายวิจิตร ศรีสังข์ นายคำนุญ สิทธิสมาน นายชววิทย์ โอวาทวงศ์ จนกระทั่งมาถึงคนสุดท้ายที่เกิดเหตุการณ์ 6 ต.ค. คือ นายพิเชียร อำนางวรประเสริฐ และภาวะในการคุมเกมส์การชุมนุมในธรรมศาสตร์คราว 6 ต.ค. 19 นั้น เป็นหน้าที่ของนายธงชัย วินิจจะกุล รองนายก๊วย กระทำการจนวินาทีสุดท้ายที่ถูกล้อมปราบ และถูกจับกุมถูกฟ้องศาลพร้อมกับผู้นำนักศึกษาคนอื่นๆ รวม 19 คน ด้วยข้อหาที่ฉกรรจ์ 9 ข้อ แต่ในที่สุดก็ได้ถูกปลดปล่อยออกมา เพราะเหตุที่มีการนิรโทษกรรมเมื่อ 16 ก.ย. 21 สำหรับนายชววิทย์ ได้เสียชีวิตในป่าแล้ว

เพื่อให้หนังสือเล่มนี้สมบูรณ์ในด้านเนื้อหา และข้อเท็จจริง ก็จำเป็นต้องนำเอาโครงสร้างตลอดจนนโยบายของพรรคต่าง ๆ ที่ได้ประกาศและออกโฆษณา เพื่อเป็นการพิสูจน์ว่าพรรคที่ได้รับเลือกตั้งใน มธ. นั้น ได้บริหารงานไปตามแนวนโยบายที่ได้แถลงไว้เป็นประการใด

เมื่อปีการศึกษา 2519 พรรคที่ได้รับเลือกตั้งคือ พรรคพลังธรรม-ขงทอง-แนวประชา ซึ่งรวมตัวกันแบบสหพรรค ส่วนพรรคคู่แข่งก็คือ พรรคโดม จะขอนำรายละเอียดเกี่ยวกับแนวนโยบายของแต่ละพรรคมาตีพิมพ์ไว้ในที่นี้เพื่อพิจารณา

พรรคพลังธรรม-ขงทอง-แนวประชา มีแนวนโยบาย ดังนี้.-

นโยบายหลัก

1. ยืนหยัดต่อสู้ต่อไป เพื่อเอกราชอธิปไตย และประชาธิปไตยของประชาชนอย่างถึงที่สุด
2. ยืนหยัดต่อสู้ เพื่อให้เกิดความเสมอภาคทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม
3. ต่อสู้คัดค้านการใช้อำนาจเผด็จการกตัญญู ช่มเหิงประชาชนทุกรูปแบบ
4. ยืนหยัดต่อสู้จนกว่าจะบรรลุถึงเสรีภาพภายในมหาวิทยาลัยอย่างแท้จริง
5. ปกป้องและธำรงไว้ซึ่งสิทธิ เสรีภาพ ความเสมอภาค และภราดรภาพของนักศึกษา อาจารย์ และข้าราชการทงมวล
6. พัฒนากิจกรรมนักศึกษา ทางด้านกีฬา สันทนาการ วัฒนธรรม ประเพณีให้ดียิ่งขึ้น เปิดโอกาสให้นักศึกษามีส่วนร่วมมากที่สุด
7. สร้างสรรค์เอกภาพ ความสามัคคี และความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของชาวธรรมศาสตร์ทงมวล ต่อสู้กับขบวนการที่มุ่งร้ายต่อธรรมศาสตร์อย่างถึงที่สุด
8. ยึดหลักการดำเนินงานที่เริ่มต้นจากผลประโยชน์ของนักศึกษาและประชาชนรวบรวมความคิดเห็น ประมวลขึ้นเป็นข้อสรุปเพื่อนำไปปฏิบัติ น้อมรับคำวิจารณ์แล้วนำ

มาแก้ไขข้อบกพร่อง พัฒนาข้อดีเพื่อนำไปปฏิบัติให้ดีขึ้น

นโยบายภายใน

พรรคพลังธรรม-ยูงทอง-แนวประชา มีเป้าหมายอันแน่วแน่ที่จะรับใช้เพื่อนนักศึกษาและประชาชน สนับสนุน ผลักดัน การพัฒนามหาวิทยาลัยและประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น ต่อ นักศึกษา จะทำงานเหล่านี้ต่อไป คือ งานบริการนักศึกษา กีฬา วิชาการ กลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งงานประเพณี วัฒนธรรม สันทนาการ ให้มีประโยชน์เข้าถึงนักศึกษาอย่างกว้างขวาง รับข้อเสนอแนะ ข้อวิจารณ์ จากเพื่อนนักศึกษามาปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้น ต่อ มหาวิทยาลัย เรา จะสนับสนุน ส่งเสริมบรรยากาศทางวิชาการ และปรับปรุงมหาวิทยาลัยให้ก้าวรุดหน้าไป ให้สมเกียรติภูมิของมหาวิทยาลัย งานภายในทั้งปวงก็เพื่อสร้างเงื่อนไขที่ดีให้นักศึกษา และ มธ. ของเราเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมอย่างเต็มที่

ด้านวิชาการ

เป้าหมายของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คือ ผลิตบัณฑิตที่มีความรู้ความสามารถ และมีความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายดังกล่าว เราจึงเสนอนโยบาย คือ

1. เสนอให้ทางมหาฯ คณะจารย์ นักศึกษา ร่วมกันปรับปรุงหลักสูตรและเนื้อหาวิชาต่าง ๆ ให้สอดคล้องต้องกัน

กับสภาพสังคมไทย และสามารถนำไปแก้ไขปัญหาที่เป็นจริงในสังคมได้

2. ส่งเสริมให้นักศึกษา มีโอกาสศึกษาจากสถานที่เป็นจริง และการปฏิบัติทางสังคม เพื่อประสานกับวิชาการในมหาวิทยาลัย
3. ส่งเสริมให้มีบรรยากาศการศึกษาที่มีเสรีภาพ มีความใกล้ชิดระหว่างนักศึกษากับอาจารย์ สนับสนุนให้นักศึกษา กับอาจารย์ร่วมมือกันในการค้นคว้าทางวิชาการ สนับสนุนให้มีการเผยแพร่วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย ค้นคว้า ที่มีคุณค่าของนักศึกษาและอาจารย์
4. ส่งเสริมงานวิชาการในด้านเสริมหลักสูตร เช่น ให้มีการบรรยายเพิ่มเติมโดยวิทยากร นักวิชาการ หรือผู้เชี่ยวชาญจากภายนอก การจัดนิทรรศการทางวิชาการที่เกี่ยวข้องกับสาขาวิชาการต่างๆ ในคณะ การพิมพ์เอกสารวิชาการเผยแพร่ หรือการจัดอภิปรายทางวิชาการครั้งใหญ่ติดต่อกันหลายวันในรูปของซิมโปเซียม เป็นต้น

ด้านโครงสร้างมหาวิทยาลัย

1. การบริหาร มธ. ควรเป็นอิสระจากระบบราชการ กล่าวคือ มีสิทธิกำหนดนโยบายทั้งด้านบริหาร และด้านวิชาการ เพื่อให้มีเสรีภาพทางวิชาการ และความคล่องตัวด้านบริหาร

2. การบริหาร มธ. มีลักษณะเป็นประชาธิปไตย โดยให้ทุกฝ่าย คือ อาจารย์ นักศึกษา ข้าราชการ มีส่วนร่วมในการบริหารด้วย
3. เราสนับสนุน และร่วมผลักดันการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างที่เป็นประชาธิปไตยให้สัมฤทธิ์ผลโดยเร็ว.

ด้านวัฒนธรรมและประเพณี

1. จะรักษาส่วนที่ดีงาม และปรับปรุงแก้ไขส่วนที่บกพร่องของวัฒนธรรมในอดีต เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบัน
2. คัดค้านการครอบงำทางวัฒนธรรมของต่างชาติ ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมที่ดีงาม ของประชาชนในประเทศต่าง ๆ
3. พิทักษ์ และเสริมสร้างวัฒนธรรมประจำชาติ และวัฒนธรรมท้องถิ่น

ด้านบทบาทสตรี

สตรีมีอยู่ครึ่งหนึ่งในโลก นี่เป็นความจริงที่ไม่อาจปฏิเสธได้ ฉะนั้น บทบาทของสตรีจึงควรได้รับการพัฒนาให้เท่าเทียมชาย เพื่อร่วมกันสร้างสรรค์สังคมให้เจริญก้าวหน้า

1. เราจะสนับสนุน ให้สตรีมีบทบาทในการทำงานเพื่อ มธ. และสังคมมากยิ่งขึ้นในทุกด้านทุกระดับ โดยยึดหลัก “สตรี เสมอภาค สร้างสรรค์”

2. สนับสนุนการเคลื่อนไหวต่อสู้ เพื่อยกระดับความเสมอภาคและสิทธิชอบธรรมของสตรีในสังคม

นโยบายภายนอก

1. สามัคคีนักเรียน นักศึกษา ประชาชนทุกหมู่เหล่า ต่อสู้ให้ได้มาซึ่งเอกราชที่แท้จริง สนับสนุนการต่อสู้เพื่อความเป็นธรรมในสังคม
2. สนับสนุน และให้กำลังใจแก่การต่อสู้ ที่เป็นธรรมของนักศึกษา ประชาชนทั่วโลก โดยเฉพาะนักศึกษาและประชาชนในโลกที่ 3
3. กำหนดวิธีการเคลื่อนไหวต่อสู้ภายนอก จากความคิดเห็นของนักศึกษา โดยเสนอข้อมูลที่เป็นจริงเพื่อปรึกษาหารือร่วมกัน
4. เสริมสร้างความเข้าใจอันดี ระหว่างประชาชนกับ มธ. ในทุกทางทุกโอกาส
5. ผลักดัน ให้การทำงานของศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย มีความสัมพันธ์แนบแน่นกับนักศึกษามากขึ้น เพื่อให้ศูนย์ฯ เป็นตัวแทนของนิสิตนักศึกษาอย่างแท้จริง

นโยบายเฉพาะหน้า

1. กรณีการถอนฐานทัพอเมริกาในวันที่ 20 มี.ค. 19 นี้เรา

จะผลักดัน ให้รัฐบาลปฏิบัติตามนโยบายที่แถลงไว้ต่อสภาผู้แทนราษฎรว่าจะถอนฐานทัพ และสิ่งปลูกสร้างทางทหารออกจากไทยให้หมดภายใน 20 มี.ค. 19 และจะเสนอข่าวให้ทราบทุกกระยะ

2. การเลือกตั้งทั่วไปใน 4 เม.ย. 19 นี้ เราจะร่วมมือกับนักศึกษาทั้งหมดในโครงการ “กลับสู่บ้านเกิด” เพื่อเผยแพร่ประชาธิปไตยทั่วประเทศ ทั้งนี้ เพื่อยกระดับความตื่นตัวทางการเมืองของประชาชน
3. เรื่องอาหารแพง ดำราแพง จะดำเนินการให้มีการลดราคาลงโดยเร็ว
4. จะเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างนักศึกษา กับ อมช. ให้ดียิ่งขึ้นในทุกด้าน

คำขวัญ น้อมรับวิจารณ์ เพื่องานก้าวไกล รุดหน้าต่อไป ตามโครงการที่วางไว้

พรรคคอม

อุดมการ

1. ปกป้องเอกราชของประเทศ และประชาธิปไตยของประชาชน โดย
 - 1.1 ต่อสู้เพื่ออธิปไตยที่สมบูรณ์ของชาติ

- 1.2 คัดค้าน และต่อต้านการแทรกแซงทั้งทางเศรษฐกิจ สังคมการเมืองและทางการศึกษาจากต่างชาติ ทั้งทางลับและเปิดเผย
- 1.3 ต่อสู้เรียกร้อง ให้ถอน ทหารต่างชาติ ออกจากไทย โดยด่วน
2. ต่อต้าน การดึงเอาสถาบันพระมหากษัตริย์มายุ่งเกี่ยวกับการเมือง
3. คัดค้าน ต่อต้าน ระบอบเผด็จการทุกรูปแบบ เช่น
 - 3.1 เผด็จการโดยรัฐสภา
 - 3.2 เผด็จการโดยการปฏิวัติรัฐประหาร
 - 3.3 เผด็จการโดยใช้อำนาจทางเศรษฐกิจครอบงำผูกขาด
4. ต่อสู้เพื่อความเสมอภาคของประชาชนทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและการศึกษา
5. สนับสนุนกิจกรรม ที่เสริมสร้างพลานามัยของนักศึกษา และพัฒนาสังคม
6. ส่งเสริมความสามัคคี และความเข้าใจอันดีระหว่างนักศึกษา อาจารย์ ข้าราชการ และผู้บริหารมหาวิทยาลัย
7. ดำเนินนโยบายที่เป็นอิสระจากกลุ่ม หรือพรรคการเมืองภายนอกใดๆ โดยยึดถือผลประโยชน์ของประชากรชาวจังหวัด เป็นหลัก นำ และยึดถือความเห็นของนักศึกษาโดยส่วนรวมเป็นหลักปฏิบัติ
8. ต่อสู้ให้ได้มาและธำรงไว้ซึ่งสิทธิเท่าเทียมกัน ระหว่างหญิงและชาย

นโยบายภายนอก

1. สนับสนุนและเรียกร้องความเป็นธรรมเพื่อประชาชน
2. สนับสนุนให้มีการปฏิรูปที่ดินทำกิน เพื่อประชาชนอย่างจริงจัง
3. ร่วมมือกับสถาบันต่าง ๆ ในการเผยแพร่ทางการเมือง และข่าวสารที่สำคัญเพื่อประชาชนโดยถูกต้องและครบถ้วน
4. ร่วมมือกับประชาชน เพื่อรักษาวินัยธรรมส่วนที่ดั่งงามของไทยไว้ และปรับปรุงแก้ไขทัศนคติหรือประเพณีใดที่ขัดขวางการพัฒนาสังคมให้ก้าวหน้าโดยให้สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป
- 5.ต่อต้านการกดขี่ทุกรูปแบบ
6. ส่งเสริมความสัมพันธ์ และเผยแพร่ภาพพจน์อันดีระหว่างสถาบันต่าง ๆ แก่ประชาชน

ฯลฯ

ด้านวัฒนธรรม

1. ส่งเสริมและเผยแพร่ศิลปะเพื่อชีวิต และวัฒนธรรมที่ดีงาม ของประชาชนไทยที่เอื้ออำนวยการพัฒนาสังคมให้ก้าวหน้า
2. ต่อต้าน การนำวัฒนธรรมของต่างชาติเข้ามาทำลายสิ่งที่ดีงามของชนชาติไทย

3. สนับสนุนการวิจัย แบบอย่างทางวัฒนธรรมของประเทศอื่น เพื่อนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตที่ดีขึ้นของคนไทย

ด้านพัฒนาสังคม

1. ส่งเสริมให้มีการวิเคราะห์ปัญหาสังคมและดำเนินการแก้ไขอย่างรีบด่วน
2. สนับสนุน ให้นักศึกษาออกไปสัมผัสชีวิตชนบทอย่างกว้างขวาง เพื่อให้เรียนรู้และแก้ไขปัญหาด้วยความบริสุทธิ์ใจ
3. ร่วมมือกับสถาบันหรือหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาชุมชน
4. ส่งเสริมงานค่ายอาสาพัฒนาชนบท โดยจัดให้มีการบริการทางด้านวิชาการและด้านเงินทุน

คำขวัญ “เพื่อประโยชน์ของปวงประชา นักศึกษาต้องสร้างสรรค์”

จะเห็นได้ว่า นโยบายของ 2 พรรคที่เสนอให้นักศึกษาได้พิจารณา เพื่อลงคะแนนให้แก่พรรคที่ตนเองเห็นว่าจะสามารถทำประโยชน์ให้ส่วนรวมมากที่สุดนั้น คล้ายคลึงกันมาก และมุ่งต่อสู้เรียกร้องเพื่อความเป็นธรรมในสังคมด้วยกันทั้งนั้น จึงเป็นการง่ายดายยิ่งที่จะถูกบุคคลภายนอก บาง กลุ่ม บ้ายสี ว่า นักศึกษา เป็น แนวร่วมของคอมมิวนิสต์ เป็นพวกหัวรุนแรงอะไรทำนองนี้

จากผลของการเปิดโอกาสให้นักศึกษา ได้ปกครองตนเองในรูปองค์การนี้ บรรยากาศของมหาวิทยาลัยจึงคึกคักมีชีวิตชีวาขึ้นมาก การบริหารกิจการต่างๆ มีระเบียบแบบแผนอย่างต่อเนืองและมีระบบ ซึ่งนับว่าดีขึ้นกว่าเมื่อก่อนมาก การใช้กำลังทะเลาะวิวาทกันก็น้อยลงและไม่ปรากฏอีกเลยในระยะหลัง ๆ

เมื่อตการเลือกตั้งปี 2516 อันเป็นปีแรกที่ใช้ระบบองค์การหาเสียงได้ ชับ เคียวกัน อย่างน่าดู ระหว่าง พรรคพลังธรรมกับพรรคพิทักษ์ธรรม โปสเตอร์หาเสียงของพรรคพิทักษ์ธรรมเป็นผ้าเมตรสีแดงยาวร่วม 30 เมตร แขนงตามแนวตั้งตั้งแต่ยอดแท่งค้ำน้ำข้างตึกบัญชาจนถึงพื้นดินตามพื้นถนนเต็มไปด้วยเบอร์พรรคและคำขวัญ ตามแนวตั้งและสุมทุมพุ่มไม้ก็มีป้ายนานาชนิดประดับคล้ายธงทิวปลิวไสวราวกับมีงานบุญพระเวสสันดรยัง ینگยั้งนั้น

ผลการเลือกตั้ง พรรคพลังธรรมได้รับชัยชนะโดยเด็ดขาดทั้งด้านกรรมาการบริหารและด้านสมาชิกสถานศึกษา กิจกรรมต่างๆ ก็ได้จัดให้มีขึ้นประสานกับกลุ่มกิจกรรมอื่น ๆ ทั้งภายในและภายนอก มธ. การจัดนิทรรศการในด้านต่างๆ ทำความฮือฮาให้ประชาชนมาก อย่างเช่น การจัดนิทรรศการเงินแดง ซึ่งช่วงนั้นได้มีบุคคลสำคัญ ๆ ของไทยได้ไปเยือนเงินแดงมาแล้ว เช่น มรว. คีฤทธิ ปราโมช ในฐานะนายกรัฐมนตรี ประชาชนจึงพากันหลัง ไหลเข้าชมนิทรรศการเงินแดงครั้งนี้ อย่างล้นหลามหลายวันหลายคืนติดต่อกัน เพราะผลของการอยากรู้อยากเห็นสภาพของเงินแดงที่ถูกทางการไทยในยุคนี้ปิดกั้น และโฆษณาทั้ถมเงินแดง

เอาไว้มากนั่นเอง ถ้าปล่อยให้ประชาชนได้รับข้อเท็จจริงต่าง ๆ ตามปกติเรื่อย ๆ มา ปัญหาการตื่นเงินแดงก็คงจะไม่เกิดขึ้น ดังนั้น การที่ประชาชนให้ความสนใจเงินแดงมากมาเช่นนี้ จะไปโทษ นักศึกษาก็ไม่ถูกเรื่อง ในฐานะที่ มธ. เป็นแหล่งเผยแพร่ทางวิชาการ การเปิดเผยความรู้เรื่องเมืองเงิน (แดง) จึงสมควรกระทำเป็นอย่างยิ่ง เพราะเป็นที่รู้แน่นอนในตอนนั้นแล้วว่า เงินแดงกำลังเริ่มมีบทบาทในสังคมนานาชาติ ได้เข้าเป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติแทนจีน ได้หัวนแล้ว ในฐานะที่ประเทศไทย มีความสัมพันธ์กับนานาชาติ ก็จำเป็นต้องยอมรับความจริงในข้อนี้

ปัญหาของประเทศ เช่น ปัญหาชาวไร่ชาวนา กรรมกร ก็มีส่วนกระตุ้นเตือนนักศึกษาให้ต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับนานมาแล้ว เมื่อก่อนนี้ ก็ออกไปสัมผัสชนบทในรูปค่ายอาสาพัฒนาและในยามเกิด อุทกภัย แล้งจัด หนาวจัด นักศึกษาก็ได้ระดมหาอาหาร เสื้อผ้า ออกไปแจกจ่ายแก่คนเหล่านั้นเกือบจะเป็นประจำทุกปีก็ว่าได้ ตอนนั้น ไม่ติดขัดเรื่องถูกขัดขวางจากทางการเลย ถ้าจะว่าไปนักศึกษาที่เป็นลูกหลานชาวไร่ชาวนาต่าง ๆ ที่ได้ร่ำเรียนระดับอุดมศึกษา นั้นมีจำนวนเพียง 4% ของจำนวนนักศึกษาระดับนี้ทั้งหมด จึงพอตีความได้ว่าชาวไร่ชาวนานั้นยากจน ไม่มีปัญญาส่งเสียลูกหลานให้เรียนในระดับสูง ๆ ได้ แต่ก็น่าดีใจที่นักศึกษาโดยทั่วไปพากันถือว่า “ทุกข์ของชาวไร่ชาวนา ก็คือทุกข์ของนิสิตนักศึกษา” เช่นเดียวกัน ที่เขาได้พากันเล่าเรียนอย่างสุขสบาย ก็เพราะเงินภาษีอากรของประชาชนทุกอาชีพนั่นเอง

นักศึกษาจึงมีพลังผลักดันพอสมควร ที่ทำให้รัฐบาลต้องยื่นมือเข้าไปดูแลและจัดการกับปัญหาของชาวไร่ชาวนาโดยตรง เช่น การปฏิรูปที่ดิน การแทรกแซงราคาผลผลิต หรือการพยุงราคาผลผลิตทางเกษตร การหาตลาด แม้จะได้รับการขัดขวางจากผู้มีอิทธิพล หรือผู้มีผลประโยชน์เช่น นายทุน พ่อค้า จนทำให้โครงการต่างๆ ของรัฐบาลที่หวังผลดีและกอบกู้ฐานะชาวไร่ชาวนาต้องตกเป็นหมันไปโดยปริยาย การตื่นตัวของชาวไร่ชาวนาในยุคนั้น ขนาดมีการรวมตัวเดินขบวน มีการตั้ง "สหพันธ์ชาวนาชาวไร่แห่งประเทศไทย" ขึ้นตามภาคต่างๆ ทางรัฐบาลเองก็ได้จัดตั้งหน่วยงานขึ้นหลายชุด เพื่อการนี้จนทุกวันนี้

ทางด้านผู้ใช้แรงงานหรือกรรมกร นักศึกษาก็ได้เข้าไปมีส่วนช่วยเหลือในด้านการจัดตั้งสหภาพแรงงานตามกฎหมาย รวมทั้งให้คำปรึกษาแนะนำทางกฎหมายแรงงานเป็นต้น กรรมกรจึงพากันตื่นตัวรู้จักใช้สิทธิและหน้าที่อันชอบธรรมระหว่างนายจ้างกับลูกจ้าง ดังนั้น รัฐจึงได้ออกประกาศเกี่ยวกับแรงงาน ตรากฎหมายแรงงานขึ้นใช้บังคับ มีการประกันค่าจ้างแรงงานขั้นต่ำ การดำเนินการเกี่ยวกับกรณีพิพาทเรื่องแรงงาน และจัดตั้งศาลแรงงานเป็นต้น

งานที่นับว่าสำคัญก็คือ งานให้การศึกษาและให้ความรู้แก่ประชาชนในด้านต่างๆ ในรูปของการจัดอภิปราย การจัดนิทรรศการ การแสดงในที่ต่างๆ โดยเฉพาะที่หอประชุมใหญ่ วิพากษ์วิจารณ์ระบบการปกครอง เศรษฐกิจ การศึกษา วัฒนธรรมประ-

เพศของชาติ มีการจัดสัปดาห์เพื่อวิพากษ์วิจารณ์ข้อดีข้อเสียและ
แนวโน้มของระบบต่าง ๆ เช่น จัดสัปดาห์ “วรรณคดีไทย” ขึ้น
ว่าวรรณคดีใดมอมเมาหรือส่งเสริมเยาวชนไทยในแง่ใด เป็นต้น
จนกระทั่งมีเสียงตอกตักใจว่านักศึกษาก็จะมีการ “เผา” วรรณคดี
อย่างการเผาผีตามวัดต่างๆ หรือเผาขยะอะไรแบบนี้ ความจริงการ
เผาในที่นี้ก็คือการวิพากษ์วิจารณ์หรือการชี้ให้เห็นข้อดีข้อเสียของ
วรรณคดีแต่ละเรื่องที่มีอยู่ หาใช่กับเอาหนังสือวรรณคดีทั้งหลาย
ทิ้งไปเลย ไปเผาอย่างกับที่ทางการได้เก็บเอาหนังสือที่วางขายอยู่ตาม
ท้องตลาดอย่างมีเงื่อนไขทำนองริบหรือยึดเอาไปซึ่งทรัพย์สินเอกชน
หลังเหตุการณ์นองเลือด 6 ต.ค. 19 หนังสือตามร้านทั้งหลายได้ถูก
ยึดไปเฉยๆ เป็นจำนวนมาก โดยอ้างว่าเป็นหนังสือต้องห้าม ซึ่ง
ความจริงก็เป็นหนังสือทั่วๆ ไปนี่เอง จะมีหนังสือที่เกี่ยวกับการ
เมืองบ้างก็เพียงไม่กี่เล่ม ทำความแค้นเคืองให้แก่ประชาชนเป็น
อย่างมากที่รัฐกระทำเช่นนั้น เพราะเท่ากับปิดหูปิดตาประชาชน
ไม่ให้ศึกษาหาความรู้อย่างกว้างขวาง และปิดกั้นเสรีภาพในการ
ศึกษาเล่าเรียน

ลัทธิประเพณีและวัฒนธรรมต่างๆ ก็ถูกนักศึกษานำมาชำ
แหละเช่นเดียวกัน เช่น นักศึกษาได้จัดสัปดาห์ “ชำแหละพุทธ
ศาสนา” หรือ “ผ่าตัดพุทธศาสนา” ขึ้นมา ทั้งนี้ก็เพื่อชี้ให้เห็น
ข้อบกพร่องหรือการบิดเบือนคำสอนของพระพุทธเจ้า เพื่อไปรับใช้
ผลประโยชน์ส่วนตัวของคนบางกลุ่ม การลุ่มหลงมกมายในเดรัจฉ
านวิชา ทั้งนี้ ก็เพื่อความบริสุทธิ์ผุดผ่องของพุทธศาสนานั้น

เอง นิทรรศการหลาย ๆ เรื่องที่จัดขึ้น ได้รับความสนใจจากประชาชนอย่างแน่นขนัด เช่น เกี่ยวกับจักรวรรดินิยม, ศิลปะวัฒนธรรมและประเพณีพื้นบ้านในภาคต่าง ๆ ของ ภาคกลาง ภาคอีสาน ภาคใต้ ภาคเหนือ เป็นต้น นอกจากนี้ ก็ยังได้จัดการละเล่นพื้นบ้านในวาระต่าง ๆ เช่น การลอยกระทง การเล่นสงกรานต์ ในรูปแบบที่ถูกต้อง ในด้านการให้การศึกษและการบันเทิง

ขบวนการนักศึกษาได้พากันหลังไหลออกสู่ชนบทในโอกาสต่าง ๆ กัน เช่น งานค่ายอาสาพัฒนาชนบท งานเผยแพร่ประชาธิปไตย งานช่วยเหลือชาวไร่ชาวนา ทำให้ได้รับรู้และสัมผัสกับชีวิตในชนบทไม่น้อย แน่ละ ย่อมมีผลกระทบไปสู่กว้าง กระเทือนถึงผู้ที่สับสนเลือดกินเนื้อชาวไร่ชาวนา คือ กลุ่มพ่อค้าคนกลาง และนายทุนหน้าเลือดทั้งหลาย ผู้สูญเสียผลประโยชน์เหล่านี้ และชาวบ้านที่ได้รับการปลุกปั่น ก็พากันขัดขวางและโจมตีนักศึกษา ได้มีโฆษณาใส่ร้ายป้ายสี ทับถมนักศึกษาว่า เป็นพวกปลุกระดม พวกคอมมิวนิสต์ เป็นต้น จุดอ่อนของนักศึกษาก็คือ ขบวนการนักศึกษาได้รวมกันอย่างหลวม ๆ มีการถูกแทรกแซงจากผู้ที่ไม่หวังดี และหวังใช้นักศึกษาเป็นเครื่องมือ นักศึกษาบางพวกก็หาใช่พวกที่บริสุทธิ์ใจต่อขบวนการนักศึกษาโดยแท้จริงไม่ บางพวกก็ไม่รู้เท่าทันเล่ห์เหลี่ยมของพวกชั่วร้าย และที่น่าตำหนิที่สุดก็คือ นักศึกษาใช้เสรีภาพในการแต่งกายในลักษณะประหลาด ๆ ผิดชาวบ้าน และกระทำตัววิปลักษณ์ก็จนชาวบ้านรับไม่ได้ ในที่สุด นักศึกษาก็ถูกขนานนามว่า “พวก 5 ย.” คือ นุ่งผ้ายีนส์ ยับยู่ยี่ ผมแผ่ยามเป็น

กระเซิง สะพายย่าม และสวมรองเท้ายาง แทนที่จะแต่งตัวอย่าง
สภาพเรียบร้อยหรือแต่งแบบธรรมดาสามัญอย่างคนทั้งหลาย นับ
เป็นจุดอ่อนอีกจุดหนึ่งของนักศึกษา ที่แต่งตัวประจุกอปปี้เช่นนั้น

นิสิต - นักศึกษาหัวรุนแรงจริงหรือ ?

คำว่า “หัวรุนแรง” นี้ ในสายตาของคนไทยได้ถูกเสียมสอน
ให้มองคำนี้อย่างมีอคติ ความจริงแล้ว หมายถึงลักษณะการเอาจริง
เอาจัง ซึ่งขัดต่อความอยุติธรรมหรือไม่ถูกต้องในสังคมมากกว่า แม้
แต่ในเรื่องพุทธประวัติ ที่นักการศึกษาและนักการศาสนารุ่นใหม่ได้
สันนิษฐานว่า การที่เจ้าชายสิทธัตถะเสด็จหนีออกผนวชนั้น ก็คง
เนื่องด้วย แพ้มติสำคัญในที่ประชุม ของ ศากยราชสกุล มากกว่า
สมัยนั้นก็คงบอกว่าหัวรุนแรง

ย้อนกลับมาเมืองไทย ก็ยังมีกลุ่มเจ้านายและขุนนางไทย อัน
มี กรมพระนเรศวรวรฤทธิ, กรมหมื่นพิทยลาภพฤฒิธาดา, กรมพระ
สวัสดิวัฒนวิศิษฐ์, พระองค์เจ้าปฤษฎางค์ ฯลฯ ที่ได้แสดงความเห็น
และเรียกร้องให้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองต่อรัชกาลที่ 5 ในปี
2427 มาจนถึง “คณะราษฎร” ในปี 2475 จึงได้มีการปฏิวัติเปลี่ยน
ระบบการปกครองได้สำเร็จ เรื่อยมาจนถึงขบวนการ 14 ต.ค. 2516
ปี 2500 เพียงแต่ จิตร ภูมิศักดิ์ เขียนภาพยนต์กลอน วิพากษ์วิจารณ์
สังคมไทยอย่างตรงไปตรงมาเท่านั้น ก็ไม่เป็นที่ถูกอกถูกใจผู้มีอำ-

นางทั้งหลาย กลับหาว่าเขาทำไม่ถูก ทำนอกหลันอกทางและเป็นคอมมิวนิสต์ เมื่อยังเป็นนิสิตจุฬาฯ ก็ถูกนายสีหเดช บุณนาคกับพวก รุมทำร้าย ต่อหน้าม.ร.ว.สตับ ลดาวัลย์ เลขาธิการจุฬาฯ สมัยนั้น

เพียงแต่นักศึกษารวมศาสตร์หรือออกหนังสือพิมพ์ “เสียงนักศึกษา” ก็ถูกรัฐมนตรืมหาตมาไทยยุค “จงทำดี มีศีลธรรม ถือความสัตย์” สั่งยึดและสั่งปิด โดยอ้างว่าฝ่าฝืนประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 17

จากการที่มีการกล่าวหาอย่างไร้สาระ และไร้ยางอายจากบุคคลบางจำพวกในลักษณะบ่อนทำลายขบวนการนิสิตนักศึกษา จนถึงขีดที่นิสิตนักศึกษาอดรนทนเฉยอยู่ต่อไปไม่ไหว จึงมีการระเบิดข้อคิดเห็นในเชิงเอือมระอาออกมาเป็นพัก ๆ เช่น

แถลงการณ์ของผู้จัดทำ (หนังสือวารสารสมธ. เมื่อ ก.ย. 2515)

“เมื่อฉันมีชีวิต ฉันไม่เพียงแต่จะขอมีชีวิตอิสระ ขอให้ฉันได้หวังต่อไปอีกเถิดว่า มวลมนุษย์ร่วมแผ่นดินของฉันคงจะมีอิสระอย่างนั้นบ้าง ขอเพียงให้เขาได้กินได้ดื่ม ได้มีที่พำนักหลบภัยและเครื่องนุ่งห่มในสังคมที่อิสระและเป็นธรรม ไม่มีการกดขี่เอารัดเอาเปรียบไม่มีการบีบคั้นและขัดขืนใจ

ถ้าความคิดเช่นนั้น จะถูกกล่าวหาว่าเป็นความคิดของพวกเขาหัวรุนแรง

ถ้าความพยายามที่จะทำอย่างที่คุณคิดไว้ จะถูกกล่าวหาว่าเป็นการกระทำของพวกเขาฝ่ายซ้าย ฉันก็จะเป็นฝ่ายซ้าย

“ไม่มีทางเลือกอื่นที่ต่างไปจากนี้อีกแล้ว”

ดังนั้นพอมีใครดีเด่นขึ้นมาทางใดทางหนึ่ง ก็จะถูกกล่าวหาขึ้นมาทันที ข้อกล่าวหาที่ประหัตประหารที่สุดก็คือคอมมิวนิสต์

จะเห็นได้ว่าหัวรุนแรงของนักศึกษานั้นเป็นไปอย่างสงบเปิดเผย และเพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวม แต่ความรุนแรงที่เกิดจากบุคคลผู้ถืออำนาจรัฐนั้น มีแต่ความสูญเสียชีวิตเนื้อและทรัพย์สินของส่วนรวมอย่างมหาศาล และหากนรบีพิดชอบไม่ได้

แต่ในสายตาของครูอาจารย์และนักปราชญ์แล้ว กลับเห็นว่า เป็นเรื่องปกติวิสัยที่นักศึกษาจะแสดงออกตามวิถีทาง ของพวกเขาอย่างในกรณีของจิตร ภูมิศักดิ์ ที่มีคนกล่าวหาว่าเป็นพวกหัวรุนแรงนั้น พระยาอนุমানราชชน (เสฐียรโกเศศ) อาจารย์อาวุโสและนักปราชญ์ราชบัณฑิตที่รู้จักกันดี ถึงกับกล่าวโต้แย้งแทน เมื่อมีคนกล่าวหาจิตรอย่างผิด ๆ ว่าเป็นคนหัวรุนแรงว่า

“ผมว่าไม่ใช่อย่างนั้นนา เด็กคนนี้ไบรท์ (bright - ฉลาด) มาก เคยสอนเขาที่คณะอักษรศาสตร์ สอบวิชาภาษาไทยได้เต็มร้อย ผมต้องหักออกเสียสามคะแนน กลัวเขาจะเหลิง แต่ก็ได้บอกเขาตรง ๆ นะ.....เขาเป็นคนชอบเถียง บางครั้งเถียงจนเราฉิว แต่ก็ชอบเพราะความคิดอ่านจะได้กว้างขวางออกไป.....ผมไม่เชื่อว่านายจิตรหัวรุนแรง แต่มีความรู้สึกคนรุ่นเก่าจะไม่เข้าใจเขา ถ้าหากว่าเด็กรุ่นหลังไม่มีความคิดริเริ่มแล้ว โลกไม่ก้าวหน้านะ”

นายจิตรเป็นเพียงบัณฑิตทางอักษรศาสตร์ที่มีแต่ปากกาและผลงานค้นคว้าวิจัยหลายชิ้นที่มีคุณค่ามาก แต่ก็ถูกกล่าวหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์และถูกยิงตายเมื่อ 5 พ.ค. 2508 ขณะมีอายุเพียง 36 ปี

ผู้ใหญ่หลาย ๆ คนในวงการหนังสือไทยเช่น นายสถิตย์ เสมานิล ได้
ทิ้งและเสียชีวิตในความเป็น “อัจฉริยะ” และ “นักปราชญ์”
ของเขามาก

ในที่สุดชาติไทยก็ได้สูญเสียทรัพยากรอันล้ำค่าและเพชรน้ำ
เอกทางวิชาการ ไปอีกคนหนึ่งในเรื่องเกี่ยวกับนักศึกษานี้ จอมพล.
ยังกล่าวไว้ว่า “นักศึกษามีสิทธิเสรีภาพแสดงความคิดเห็น ถ้ารุนแรง
จนเกินไปก็ควรเรียกมาตักเตือนฐานศิษย์กับอาจารย์ ไม่ใช่จับ
เข้าตะราง”

เมื่อถึงที่สุดแห่งการทบทวนแล้ว การต่อสู้ได้พุ่งขึ้นสู่จุดที่
แหลมคม และลึกซึ้งจนยากที่ชาวไร่ชาวนาและนักศึกษาจะป้องกัน
ตนเองได้ทันทั่วทั้งที่ ขบวนการ “ชาวพิฆาตชาย” ก็ได้จัดตั้งขึ้น
โดยการสนับสนุนอย่างลับ ๆ อยู่เบื้องหลังของคนบางกลุ่ม นักศึกษา
และชาวนาตลอดจนนักการเมืองที่มีแนวความคิดเพื่อพัฒนาชน
บทจึงถูกยิงทิ้ง ถูกฆาตกรรมบาดเจ็บล้มตายไปหลายคน จนบางคน
ต้องเตลิดหนีเข้าป่าไปร่วมกับพรรคคอมฯ ก็มี เจ้าหน้าที่บ้านเมือง
ไม่อาจจับกุมผู้กระทำผิดและฆาตกรรมมาลงโทษตามกฎหมายได้ ทั้ง
ไปปลิวเถื่อนก็ถูกพินาศขึ้นเกลื่อนกลาดเพื่อโจมตีนักศึกษาและพรรค
การเมืองแนวสังคมนิยมอย่างหนัก สถานีวิทยุและหนังสือพิมพ์ก็
คอยปลุกเร้าให้คนฆ่ากันโดยไม่คำนึงถึงความถูกต้องใด ๆ ทั้งสิ้น
จน มรว. เสนีย์ ปราโมช ได้กล่าวออกมาอย่างขมขื่นและท้อแท้ว่า
แดนไปเมืองไทยก็นับวันแต่รุนแรงยิ่งขึ้น เพราะแนวทางสันติวิธี
ได้ถูกปิดตาย นักศึกษา ชาวไร่ชาวนา นักการเมือง และประชาชน

ส่วนหนึ่งจึงหลบหรือมุดลงใต้ดิน ชาวนาที่ถูกฆาตกรรมทางการเมืองก็เช่น ผู้ใหญ่อ่อน ผาลา แห่งขอนแก่น และพ่อใหญ่หรอด ธาณี กับลูกและเมีย แห่งอำเภอหนองบัวแดง จังหวัดชัยภูมิ ถูกยิงตายอย่างทารุณ นัยว่าเกี่ยวข้องกับ กอ.รมน. ด้วย อันมี พ.ท. ช่วง บุญโยธา หัวหน้า กอ.รมน.เขตนั้น ซึ่งเป็นชาวชัยภูมิด้วยกัน ซึ่งน่าจะตอบคำถามของตัวเองที่ว่า “ทำไมพวกเราฆ่ากันเอง” ได้ดีกว่า ชาวบ้านเป็นไหน ๆ ต่อมา พ.อ.ช่วง ได้เป็นรองผู้ว่าราชการจังหวัดชัยภูมิ และได้ลาออกมาสวมครีบริบเลือกตงเป็น ส.ส. เมื่อ 18 เม.ย. 26 แต่ไม่ได้รับเลือก

เมื่อกองทัพรุกทางความคิดเข้าไปในมหาวิทยาลัย

จากประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา ทหารบางกลุ่มในสายตาของนักศึกษาประชาชน ก็คือ เผด็จการหรือทรราชย์ที่ปล้นชาติปล้นประชาชน แทนที่จะทำหน้าที่แต่ในด้านป้องกันประเทศจนมีการเรียกขานทหารบางพวกว่า “ทหารพาณิชย์” อะไรทำนองนี้ โดยเฉพาะพวกที่มีการศึกษา และได้เรียนรู้ถึงพฤติกรรมของทหารในรูปแบบต่าง ๆ ประจักษ์พยานที่ชัดเจนที่สุด ก็คือ จอมพลสฤษดิ์ จอมพลถนอมกับพวกที่ถูกยึดทรัพย์เพราะเหตุแห่งความร่ำรวยผิดปกติ

ทหารยุคใหม่ภายใต้นโยบาย 66/2523 คงจะตระหนักถึงภาพพจน์เก่า ๆ ที่เป็นผลร้ายต่อวงการทหารตลอดมา รวมทั้งคงต้องการ

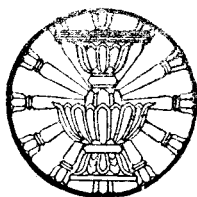
เผยแพร่นวัตกรรมความคิดใหม่ ๆ ให้เกิดขึ้น ขบวนการที่สามารถเขย่า
บทบาทของทหารได้ทุกยุคทุกสมัย ก็เห็นจะได้แก่ขบวนการนิสิต
นักศึกษาในตัวเอง

เพื่อลดช่องว่างทางความคิดระหว่างทหารกับพลเรือน และ
เพื่อความมั่นคงของชาติ ดังนั้นตามมติของที่ประชุมสภาวิทยาลัย
ป้องกันราชอาณาจักร (วปอ) ปีการศึกษา 2521-22 ให้ตั้งคณะ
กรรมการร่วม ระหว่างทบวงมหาวิทยาลัยกับกระทรวงกลาโหมพิ-
จารณาจัดทำหลักสูตรวิทยาการทหาร โดยเริ่มแรกจะให้ทำการสอน
3 แห่งคือที่ ธรรมศาสตร์ จุฬา และมศว.ประสานมิตร วิชา^{นี้}เรียกว่า
“Military Science” ประกอบด้วยเรื่อง ความมั่นคงของชาติ, พื้น
ฐานทางทหาร, วัฒนธรรมทางทหาร และกิจกรรมเสริมหลักสูตร

เป็นความดำริของกระทรวงกลาโหมที่จะเผยแพร่วิทยาการทาง
ทหารให้แก่เยาวชนของชาติ โดยขอความร่วมมือสถาบันอุดมศึกษา
เพื่อขอบรรจุวิชา^{นี้}ไว้ในหลักสูตร ทั้งนี้ก็เพื่อให้ประชาชนมีส่วน
ร่วมในการป้องกันประเทศ และได้รับความรู้ความเข้าใจในหน้าที่
ที่จะต้องปฏิบัติในการป้องกันประเทศ

ปัญหาก็มีอยู่ว่า จะเป็นการเกณฑ์ให้เยาวชนคิดและทำอย่าง
ทหารหรือไม่ จะเป็นการครอบงำทางความคิดหรือไม่ ในระบอบ
ประชาธิปไตยจริง ๆ แล้ว การริเริ่มสิ่งใหม่ ๆ ก็เป็นของนำลองหาก
การลองนั้นไม่ได้ผลเท่าที่ควร ก็น่าจะสรุปเป็นบทเรียนได้ว่าวิธีการ
อย่างที่ทหารไทยประพฤติปฏิบัติกันมานั้น ไม่เป็นสิ่งที่พึงประสงค์
ของพลเรือน แม้แต่เยาวชนก็ยังไม่สามารถยอมรับได้ ซึ่งควรจะหา

ทางปรับปรุงแก้ไขภาพพจน์ในความเป็นจริงต่อไป มากกว่าภาพพจน์ที่สวยสดงดงามแต่ในคำสอนเท่านั้น แต่ในทางปฏิบัติกลับเป็นอีกแบบหนึ่ง อย่างนี้ก็คงยากที่จะให้คนทั้งหลายยอมรับได้ วิธีการนี้แม้เป็นของใหม่ในวงการศึกษาก็ และคงจะถูกจับตามองจากบุคคลหลายฝ่ายอย่างแน่นอน ว่าฝ่ายทหารต้องการอะไรแน่

“...ถ้าเราจะเป็นนักเศรษฐกิจ จะเรียนแต่เพียง
เศรษฐศาสตร์ก็คงจะพอ แต่ถ้าเราจะเรียนเป็น
บัณฑิตเพื่อให้ได้ปริญญาเศรษฐศาสตร์บัณฑิต...

วิสัยบัณฑิตย่อมต้องพิจารณาเรื่องต่าง ๆ
ในกรอบแห่งความเป็นจริง และความเป็นจริง
แห่งสังคมศาสตร์นั้น ย่อมสัมพันธ์กันเป็นลูกโซ่
จะพิจารณาเศรษฐกิจโดด ๆ หาได้ไม่....”

ปวข อังภากรณ์

ธรรมศาสตร์ ยุค
นายป๋วย อึ๊งภากรณ์
เป็นกณบดี และ อธิการบดี

ประวัติโดยสังเขป

- เกิดในกรุงเทพฯ เมื่อ พ.ศ. 2459
- เรียนหนังสือเบื้องต้นที่โรงเรียนอัสสัมชัญ
- เรียนที่ธรรมศาสตร์ได้ปริญญา ฐ.บ. เมื่อ พ.ศ. 2480
- เรียนได้ปริญญาเอกทางเศรษฐศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยลอนดอน พ.ศ. 2492 (แห่งเดียวกันกับนายลี กวณ ยู นายกฯ สิงคโปร์)

ตำแหน่งการงานโดยย่อ

- ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย (2502-2514)
- กณบดีคณะเศรษฐศาสตร์ ม.ธ. (2507-2515)
- อธิการบดี ม.ธ. (2518-2519)

ชีวประวัติที่เขียนเอง ในหนังสืออนุสรณ์เศรษฐศาสตร์ 2510

เรื่อง “เรียนให้เก่ง” โดยบอกว่า สมัยเรียนอยู่อัสสัมชัญ จะมีคะแนนระหว่าง 80-100%

— สมัยเรียนอยู่ ม.ธ.ก. สอบได้ ธ.บ. ภายใน 3 ปี

— สมัยเรียนปริญญาตรีที่ลอนดอนได้เกียรตินิยมอันดับ 1

และได้หมายเหตุไว้ด้วยว่า ได้ไปเป็นทหารเสีย 3 ปีกว่าระหว่างทำปริญญาเอก

“ผมเริ่มเรียนใหม่เมื่อเลิกสงครามในต้นปี ค.ศ. 1946 เขียนวิทยานิพนธ์เสร็จ และสอบปากเปล่าเสร็จเมื่อปลาย ค.ศ. 1948 (2491) แต่เผอิญเวลานั้นทางเมืองไทยโจรกันอย่างชวนให้เสียหายว่า ผมได้โดตรัมเข้ากรุงเทพฯ เพื่อร่วมปฏิวัติหรือปฏิวัติซ้อน พี่น้องทางกรุงเทพฯ เตือนใจเขียนจดหมายไปบอกทางลอนดอนว่า อย่าเพิ่งเดินทางกลับจะเป็นอันตราย เพราะเพื่อนฝูงถูกจับไปหลายคน ผมจึงเข้าหาศาสตราจารย์ Robbins ขออย่าเพิ่งให้มหาวิทยาลัยประกาศผลสอบไล่ได้ เพราะถ้าสอบไล่ได้แล้วก็ต้องเดินทางกลับ ถ้าเดินทางกลับตอนนั้นก็อาจจะมือนอันตราย ศาสตราจารย์ Robbins บอกว่า หมอนี้พิกัด ตั้งแต่ตั้งมหาวิทยาลัยมาแต่คนมาเร่งให้ประกาศผลสอบไล่ได้ นี่มาขอให้หน่วงไว้ แต่ท่านก็หน่วงให้หลายเดือน”

ในระยะดังกล่าวเป็นช่วงหลังรัฐประหาร 8 พ.ย. 2490 ที่นำโดยจอมพลผิน ชุณหะวัณ และมีการถือเอาวันที่ 8 พ.ย. ของทุกปี

เป็นวันกองทัพไทย เพิ่งจะเปลี่ยนเป็นวันที่ 25 ม.ค. ไม่กี่ปีมานี้เอง

นายป๋วย อึ๊งภากรณ์ กับ ขบวนการเสรีไทย

ในขณะที่ญี่ปุ่นบุกไทยในสงครามโลกครั้งที่ 2 นั้น นายป๋วย กำลังเรียนอยู่อังกฤษ จึงมีโอกาสเข้าเป็นเสรีไทยร่วมกับคนอื่น ๆ ที่อยู่ในอังกฤษเวลานั้น นายป๋วยได้เขียนเล่าไว้ในหนังสือ “ไทยกับสงครามโลกครั้งที่ 2” ซึ่งเรียบเรียงโดย นายติเรก ชัยนาม มีใจความสรุปว่า นายป๋วยได้เป็นทหารชั่วคราว โดยสมัครเข้าเป็นทหารในกองทัพอังกฤษ และสวมเครื่องแบบทหารอังกฤษ ตั้งแต่เดือน ต.ค. 2485 จนถึง ม.ค. 2489 รวม 4 ปี เมื่อไทยทำสัญญาเป็นพันธมิตรกับญี่ปุ่น รัฐบาลไทยก็เรียกตัวคนไทยในต่างประเทศให้กลับ พวกไม่ยอมกลับเลยเรียกตัวเองว่าเสรีไทย นักเรียนทุนไทยต้องถูกตัดค่าใช้จ่ายหมดต้องไปรับจ้างทำนา หรือทำงานในโรงงานหาเงินเอาเอง จุดมุ่งหมายในการเป็นเสรีไทยในอังกฤษนั้นมิว่าต้องการต่อต้านญี่ปุ่นโดยเฉพาะ และจะไม่ถือโอกาสแอบอ้างผลความดีใด ๆ มาเรียกร้องแสวงผลประโยชน์ส่วนตัวในด้านลาภ ยศ หรือตำแหน่งใด นานป๋วยได้เดินทางโดยเรือได้นำจากลังกามาไทย และในที่สุดได้ขึ้นเครื่องบินมากระโดดร่มลงที่จังหวัดชัยนาท เมื่อโดนล้อมจับได้ ก็ถูกส่งตัวเข้ากรุงเทพฯ

ในท้ายเรื่อง นายป๋วยได้บอกถึงเหตุที่ตนเองถูกเลือกให้เข้ามาติดต่อบริษัทการเสรีไทยเป็นคนแรก ก็เพราะอังกฤษทราบดีว่าเสรีไทยในไทยนั้นมีนายปรีดี เป็นหัวหน้า และธรรมชาติที่สำคัญในการนี้ นายป๋วยเป็นชาวธรรมศาสตร์คนหนึ่ง เป็นบัณฑิตธ.บ. รุ่นแรกเมื่อปี 2479 และเป็นนักศึกษารุ่นแรก เนื่องจากเป็นคนเรียนเก่ง จึงเป็นที่รู้จักของอาจารย์โดยเฉพาะอาจารย์วิจิตร ลุลิตานนท์ และผู้ประสานการคือ นายปรีดี ซึ่งเป็น ร.ม.ต. คลัง ในฐานะนายป๋วยได้รับทุนกระทรวงการคลัง ท้ายที่สุดก็ได้ร่วมเป็นผู้แทนไทยไปเจรจากับสัมพันธมิตร หลังจากญี่ปุ่นยอมแพ้แล้ว

นายป๋วยกับเอกราชของชาติไทย

เป็นที่ทราบกันดีแล้วว่า ญี่ปุ่นได้ยกกองทหารบุกเข้าไทยตั้งแต่ 8 ธ.ค. 2484 ทั้งทางบกและทางทะเล และไทยได้ประกาศสงครามกับฝ่ายสัมพันธมิตรเมื่อ 25 ม.ค. 2485 ต่อมาญี่ปุ่นได้ประกาศยอมแพ้แก่ฝ่ายสัมพันธมิตรเมื่อ 14 ส.ค. 2488 ระหว่างสงครามก็ได้เกิดขบวนการเสรีไทย (Free Thai Movement) เพื่อต่อต้านญี่ปุ่น นายป๋วยได้ใช้ชื่อว่า เข้ม เย็นยิ่ง ได้รับยศทหารเป็นพันตรี เมื่อสงครามติดพันอยู่นั้น นายป๋วยได้ส่งบันทึกช่วยจำ (Memorandum) 2 ฉบับให้รัฐบาลอังกฤษ เพื่อยืนยันท่าทีของคน

ไทยว่าได้ช่วยฝ่ายสัมพันธมิตรอย่างไรบ้าง ปัจจุบัน บันทึกนี้อยู่ที่
สำนักหอจดหมายเหตุ (Public Record Office) ของอังกฤษ

เมื่อสงครามสงบลง รัฐบาลไทยได้ส่งคณะผู้แทนไปเจรจากับอังกฤษที่เมืองแคนดี ประเทศศรีลังกา เมื่อ 4 ก.ย. 2488 คณะผู้แทนชุดนี้ประกอบด้วย

1. พล.อ. หลวงเสนานรงค์ ผช.ผบ.ทบ. เป็นหัวหน้าคณะ
2. ร.อ. เฉลิมศักดิ์ จูฑะพงศ์ ทส.ผบ.ทบ.
3. นายทวี ตะเวทีกุล อธิบดีกรมการเมือง
4. พล.ร.ต. แซน ปัจจุบันชานนท์ รอง เสธ.ทร.
5. พ.อ. สุรจิต จารุเศรณี รอง เสธ.ทบ.
5. พ.อ. เนตร เขมะโยธิน รอง เสธ.ทบ.
7. น.ท. ทวี จุลละทรัพย์ นายทหารฝ่ายเสธ.ทอ.
8. พ.ต. ป่วย อังภากรณ์ เป็นผู้แทนและเลขานุการ

การเจรจาต้องล้มเหลวลง เนื่องจากอังกฤษจะบีบบังคับให้ไทยลงนามในข้อตกลง 21 ข้อ ซึ่งจะมีผลให้ไทยต้องหมดเอกราชอธิปไตยทันที

ต่อมาเมื่อ 22 ก.ค. 2488 รัฐบาลไทยได้ส่งคณะผู้แทนไปเจรจากับ สถานที่เดิมอีก คณะผู้แทนชุดนี้ ประกอบด้วย

1. ม.จ. วิวัฒน์ไชย ไชยยันต์ ที่ปรึกษาสำนักนายกรัฐมนตรีและกระทรวงการคลัง
2. พล.ท. พระยาอภัยสงคราม

3. นายเสริม วินิจฉัยกุล
4. น.ท. ม.จ. อภัยเฉลิมลาภ วุฒิชัย
5. พ.อ. ม.จ. ชิตชนก กฤดากร
6. นายกนต์ธีร์ ศุภมงคล
7. นายประหยัด บุรณศิริ
8. พ.ต. ป๋วย อึ๊งภากรณ์

ฝ่ายไทยก็ยังไม่สามารถลงนามในข้อตกลงได้ จนต้องกลับมาประชุมกันที่สิงคโปร์ จนในที่สุดไทยก็ได้ลงนามในข้อตกลงสมบูรณแบบ (Common Agreement) เมื่อ 1 ม.ค. 2588

นายป๋วย ต้องเดินทางไปอังกฤษระหว่างการเจรจา เพราะถูกเรียกตัวกลับไปศึกษาต่อ และทางกองบัญชาการอังกฤษต้องการให้ไปรายงานด้วยวาจา และที่สำคัญที่นายป๋วยได้เล่าไว้ก็คือ

“อาจารย์ปรีดี พนมยงค์ ต้องการให้ข้าพเจ้าไปขอร้องให้รัฐบาลอังกฤษยอมรับ รอง ขบวนการเสรีไทยเป็น รัฐบาลอันชอบธรรมของชาวไทย ทำนองเดียวกับที่สหรัฐได้รับรองแล้ว และขอให้ข้าพเจ้าไปขอร้องให้รัฐบาลอังกฤษปลดปล่อยเงินสำรองเงินตราที่เราฝากไว้ที่อังกฤษ และถูกกักกันอยู่ทั้งหมด ในการนี้อาจารย์ปรีดีบอกข้าพเจ้า ให้พยายามติดต่อกับ นายแอนโทนี อีเดน ร.ม.ต. ต่างประเทศอังกฤษขณะนั้น....”

จนในที่สุดอังกฤษก็ยอมผ่อนปรน และอธิปไตยของชาติไทยก็รอดมาได้ด้วยความสามารถของคนไทยหลาย ๆ ฝ่าย รวมทั้งนายป๋วย ด้วยคนหนึ่ง

ในขณะที่นายป่วย เป็นผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทยอยู่นั้น กิตติศัพท์ในด้านความเป็นผู้เชี่ยวชาญในด้านการเงินการคลังของประเทศเป็นที่รู้จักกันอย่างกว้างขวางทั้งใน และต่างประเทศ รวมทั้งนายป่วยได้แสดงความคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษานโยบายของประเทศอยู่เนือง ๆ จนในที่สุด พลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนคราธิปกพงศ์ประพันธ์ อธิการบดีธรรมศาสตร์ในสมัยนั้น ได้ทรงเล็งเห็นว่า น่าจะดึงเอานายป่วยเข้ามาร่วมงานบริหารในธรรมศาสตร์อย่างจริงจังเสียก็ โดยพระองค์ท่านทรงบันทึกไว้ว่า

“เมื่อข้าพเจ้า ได้รับตำแหน่งอธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในปี พ.ศ. 2506 ข้าพเจ้าเล็งเห็นว่า การพัฒนาเศรษฐกิจเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งแห่งนโยบายของชาติ คณะเศรษฐศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ควรจะอยู่ในฐานะที่จะเพาะนักเศรษฐศาสตร์ ให้มีคุณสมบัติเหมาะสมแก่ความต้องการ แห่งการดำเนินนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจของชาติดังกล่าวแล้ว ข้าพเจ้าแสวงหาผู้ที่จะมาเป็นคนบดเคี้ยวคณะเศรษฐศาสตร์ ตามความมุ่งประสงค์ของข้าพเจ้าดังที่ว่ามา ก็เห็นว่า ดร.ป่วย อิงภากรณ์ เป็นผู้เหมาะสมที่สุด.....”

ตอนนั้นนายป่วยมีฐานะเป็นเพียงอาจารย์พิเศษเท่านั้น เมื่อได้เชิญไปให้เข้าร่วมงานในฐานะผู้บริหาร นายป่วยก็ยินดียอมรับคำเชิญนั้น จึงได้เข้ามาเป็นคนบดเคี้ยวคณะเศรษฐศาสตร์คนที่ 4 ต่อจากนายสมทบ สุวรรณสุทธิ์ เมื่อปีการศึกษา 2508 เมื่อได้เข้ารับตำแหน่งนี้อย่างเป็นทางการแล้ว นายป่วยก็ได้ร่วมมือกับบรรดาคณาจารย์ในคณะช่วยกันวางแผนพัฒนาคณะเศรษฐฯ ทั้งในระยะสั้นและ

ระยะยาว มีการปรับปรุงงานบริหารในด้านวิชาการ เช่น ด้านอา-
จารย์ ด้านหลักสูตรการสอน ด้านงบประมาณ ด้านนักศึกษา เป็น
ต้น รวมทั้งได้ขอความช่วยเหลือจากมูลนิธิร็อกกี้เฟลเลอร์ในด้าน
หลักสูตรและทุนการศึกษาตลอดจนอาจารย์ผู้เชี่ยวชาญ ปรากฏว่า
ได้รับความร่วมมือด้วยดี มูลนิธิดังกล่าวได้ส่งอาจารย์ชาวต่างประ-
เทศมาประจำทำการสอนอยู่คณะเศรษฐศาสตร์หลายคน ให้ทุนอาจารย์ไป
ศึกษาต่ออย่างต่างประเทศปีละหลายทุน จนสมัยนั้น คณะเศรษฐศาสตร์
อาจารย์ไปเรียนต่อเมื่อนอกมากที่สุด ในมหาวิทยาลัย ด้านห้องสมุด
คณะก็ปรับปรุงและหาหนังสือมาเพิ่มเติม จนห้องสมุดคณะเศรษฐ
เจริญรุดหน้าไปมาก ด้านหลักสูตรการศึกษาก็ปรับปรุงและเปลี่ยน
แปลงหลายครั้ง เพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ และทัน
เทียมกับเศรษฐศาสตร์ที่สอนอยู่ในต่างประเทศจนเป็นที่ยอมรับกัน
ทั่วไป ได้จัดหลักสูตรชั้นปริญญาโทภาคภาษาอังกฤษขึ้น และได้
หาทุนการศึกษาให้แก่นักศึกษาเหล่านี้เป็นจำนวนมาก ด้านปริญญ
ญาตรีก็ได้เบ็ดหลัสูตรภาคค่ำขึ้น โดยรับนักศึกษาเข้ามาเรียนระ-
หว่าง 17.00 20.00 น. ปีละ 250 คน เพื่อช่วยเหลือผู้ที่มีงานทำ
แล้วให้ได้รับการศึกษาระดับสูงขึ้น โดยรับเมื่อปีการศึกษา 2508
เป็นรุ่นแรก ผู้ที่สมัครเรียนจะต้องผ่านการสอบแข่งขันเพียงเดียวกับ
นักเรียนทั่วไปที่จบ ม.ศ. 5 จะเข้ามหาวิทยาลัย นับว่าเป็นการกระ-
ตุ้นให้คนทำงานแล้วได้ตื่นตัวในการศึกษานอกเวลา

ในด้านที่เกี่ยวกับนักศึกษา นายป๋วยได้ให้ความสำคัญต่อ
การปกครองในระบอบประชาธิปไตยมาก นอกจากเปิดโอกาสให้

นักศึกษาก็ปกครองกันเองในรูปสภาผู้แทนนักศึกษา และคณะกรรมการ-
การนักศึกษาแล้ว กรรมการชุดต่างๆ ของคณะ เช่น กรรมการ
ปริญญาดวี กรรมการห้องสมุด ฯลฯ ก็ให้นักศึกษาเข้าร่วมเป็นกรรม
การด้วยชุดละ 2 คน (จากภาคปกติ 1 คน ภาคค่ำ 1 คน) ให้โอกาส
วิพากษ์วิจารณ์การทำงานของคณะได้อย่างเต็มที่ ประตู่ห้องคณบดี
เปิดเสมอ สำหรับนักศึกษาที่มีความประสงค์จะเข้าพบคณบดีไม่ว่า
ในเรื่องใด ๆ

ในด้านคุณธรรมส่วนตัวนั้น นับว่านายป๋วยมีมากล้นในการ
แสดงเมตตาจิตและไม่ถือสาต่อลูกศิษย์ นายป๋วยเป็นผู้ทำงานอย่าง
ฉับไว ตรงไปตรงมา ไม่ใช่แก้ววิชาการขายตัวหรือเอาแต่หมกอยู่ใน
ห้องเย็นเช่นผู้ใหญ่ที่อยู่แต่ในวิมานหอคอยงาช้าง หากแต่เป็นผู้ริ-
เริ่มและบุกเบิกอย่างเอาจริงเอาจังห้ามรังห้ามคำ เลิกจากงานธนา-
การแล้วก็เข้าธรรมศาสตร์ต่อจนติดขั้นจึงได้กลับบ้าน เมื่อปี 2510
มีอยู่ครั้งหนึ่ง ได้มีนักศึกษาคณะอื่นมาหาเรื่องชวนทะเลาะกับนัก-
ศึกษาเศรษฐี ๆ จึงเกิดการรวมตัวกันขึ้นเพื่อเตรียมป้องกันตนเอง
นักศึกษาทั้งคณะได้ลงมาจากตึกมาออกกันอยู่ตรงลานโพธิ์ ขณะนั้น
ราว 2 ทุ่ม นายป๋วยไม่ได้อยู่ในธรรมศาสตร์ แต่พอรู้ข่าวเข้าก็รีบ
ตะบึงมาระงับเหตุการณ์ทันที การยกพวกตีกันในยุคนั้นมีเป็น
ประจำ ขนาดต้องส่งปัดมหา ๆ ก็มี ว่ากันว่าเป็นนโยบายแบ่งแยก
แล้วปกครองของผู้บริหารที่นำไปใช้กับนักศึกษาด้วย แต่เหตุการณ์
ก็สงบลงด้วยดี เพราะฝ่ายที่หาเรื่องเห็นว่านักศึกษาเศรษฐีรวมตัว
กันอย่างเหนียวแน่นก็เลยหลบไป รุ่งเช้า นายป๋วย ถึงกับเขียนคดี

ออกพิมพ์โรเนียวแจกจ่ายให้นักศึกษาเศรษฐเป็นข้อเตือนใจ มีข้อความ ดังนี้.-

คติของนักศึกษาคณะเศรษฐศาสตร์ ม.ธ.

เศรษฐศาสตร์ลูก ม.ธ.ไม่ก่อกรรม จะไม่ทำร้ายใครที่ไหนหนอ
แม้ปะทะประชันญลก ม.ธ. จะไม่ขอสู้เพื่อนท่านเตือนไว้
อันคนกล้าทำก็สู้คู่แข่งกล้า คนเก่งกว่าถือขันติมิหวั่นไหว
ใครเกินเลยเฉยเชื่อนให้เพื่อนได้ คณะไหนก็ศิษย์สมกรมรธา.

ปวย อังภากรณ

กันยายน 2510

มีอุบาทว์ที่เป็นตัวการก่อเรื่องให้นักศึกษายกพวกตีกันนั้น ก็พอจะรู้ๆ ว่าเป็นฝ่ายใดบ้าง รวมทั้งใครเป็นผู้อยู่เบื้องหลังและได้ประโยชน์จากการนี้ เมื่อปลายปี 2515 คณะเศรษฐได้จัดสัปดาห์ "นิทรรศการทางเศรษฐศาสตร์" มีอยู่วันหนึ่งอุปกรณ์การแสดงที่วางอยู่ใต้ถุนตึกใหม่ ก็ถูกมือมืดเข้าทำลายในตอนกลางคืน เสียหายไ้ไปมาก แต่ก็ต้องอดกลั้นไว้ ไม่ตกล่มพรางจนยกพวกไปตีกับนักศึกษาคณะรัฐที่อยู่ใกล้กัน คนทั้งหลายคาดคะเนและบักใจเชื่อกันว่านักศึกษา 2 คณะนี้ต้องตีกันแน่ ๆ ในตอนนั้น นักศึกษาคณะเศรษฐบางคนถูกรุมทำร้ายร่างกายถูกพาลหาเรื่อง ถูกนักศึกษาวาง

คณะบุกเข้าไปก่อเรื่องในงานประเพณีถูกกลั่นแกล้งและถูกรวนจากพวกบ่อนทำลาย ผู้นำนักศึกษาทั้ง 2 คณะต้องทำงานประสานกันเพื่อสร้างสรรค์ความสามัคคีอย่างหนัก ถึงกับทำพิธีปลุกต้นไม้ที่ระลึกร่วมกันหน้าตึกคณะทั้งสอง เพื่อก่อให้เกิดการเข้าใจและเห็นใจกัน ต้องหาทางรับประทานอาหารร่วมกันก็หลายครั้ง ในที่สุดคณะทั้งสองก็ผ่านพ้นวิกฤติมาได้จนทุกวันนี้

ระยะนั้นเป็นหัวเลี้ยวหัวต่อที่นักศึกษาจะถูกยกเป็นข้ออ้างในการเข้าทำลายพลังนักศึกษามีกระแสสูงมาก อาศัยแต่ว่านักศึกษารู้เท่าทันกลอุบายของชนชั้นปกครองเป็นอย่างดี ถึงกระนั้นเมื่อมีการปฏิวัติตัวเองของจอมพลถนอม เมื่อ 17 พ.ย. 14 นักศึกษาก็พลอยถูกกล่าวหาตามไปด้วยเช่นกัน ว่าเป็นผู้ทำให้บ้านเมืองวุ่นวาย ซึ่งนักศึกษาก็ได้ประท้วงอย่างแข็งขันจนถูกจับกุมคุมขังตั้งกล่าวมาแล้ว เผด็จการทุกยุคทุกสมัยได้เข้าย่ำยีธรรมศาสตร์มาแล้วทั้งนั้น นับแต่ตั้ง ม.ธ. ขึ้นมา จากจอมพล ป. ก็มาจอมพล ส. ถ้าหาเรื่องใช้อาวุธฆ่าแกงไม่ได้ ก็หาเรื่องก่อวุ่น เช่น ในสมัยนายสัญญา เป็นอธิการบดี ทางทบวงมหาวิทยาลัยก็ได้ออกคำสั่ง ห้ามนักศึกษาเชิญบุคคลภายนอกมาอภิปรายใน ม.ธ. เช่นเดียวกับหลังเหตุการณ์ 6 ต.ค. นักศึกษาเห็นว่าเป็นการปิดกั้น และแทรกแซงเสรีภาพทางวิชาการที่ควรจะเป็นเปิดกว้าง จึงได้ร่วมกับอาจารย์ทำการคัดค้านและประท้วง จนอธิการบดีต้องส่งเรื่องคืนไปให้ทบวงทบวอนเสียใหม่ ทบวงจึงถอนเรื่องไปในที่สุด

ต่อกรณีที่มีข้อกล่าวหานายป๋วยว่าเอาใจเด็กหรือยุ่งส่งเสริม

เด็กในทางเสื่อมเสีย ความจริงแล้ว นายป่วย หาใช่คนเช่นนั้นไม่ นายป่วยเป็นคนชอบความยุติธรรมและรักษาระเบียบวินัยเคร่งครัดมาก ขนาดน้องชายแท้ ๆ ทำผิด ไปเที่ยวเป็นหนีเป็นสิน ก็ยังให้ออกจากงานไป นักศึกษาที่กระทำผิดและนำความเสื่อมเสียมาสู่หมู่คณะก็ถูกให้ออก เช่น พวกที่เอาชื่อคณะไปหาค่าโฆษณาลงหนังสือพิมพ์โดยไม่ได้รับอนุญาต การทุจริตในห้องสอบ การชะโมยทรัพย์สินของคณะเป็นโดนสอบสวนและลงโทษทั้งนั้น แต่ถ้าใครทำดีทำชื่อเสียงให้แก่หมู่คณะ ก็ได้รับการยกย่องส่งเสริม เช่น เรียนหนังสือเก่ง เล่นกีฬาเก่ง ให้ความช่วยเหลือในการจัดงานเพื่อส่วนรวม แม้แต่นักศึกษาได้จัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ฯ ขึ้น ก็ยังให้ทุนประเดิม 1,000 บาท เป็นต้น

ใครมีปัญหาข้องใจอะไร ถ้าเป็นเรื่องส่วนตัวก็ปรึกษาได้ในห้อง ถ้าเป็นเรื่องส่วนรวมก็จัดตอบปัญหาในรายการ “พบคุณบดี Meet the Dean” ที่หอประชุมใหญ่ ชักถามได้ตอบกันได้เต็มที่ โดยหลักการเช่นนี้ นักศึกษาจึงยกย่องนายป่วย มิใช่ให้นายป่วยปลงกระดมอะไรนักหนา แต่ความเป็นคนมีเหตุมีผล ให้ออกาสผู้น้อยไม่ยึดถือตัวเองเป็นที่ตั้ง และไม่มีมิฉฉาภิรัฐ สมญานามที่ว่า “เฒ่าสารพัดพิษ” ก็ดี “จอมกะล่อนแห่งยุค” ก็ดี ไม่มีในนายป่วย นอกจากเป็นผู้เคารพในหลักการ บูชาในเหตุและผลเท่านั้น สิ่งที่น่าสังเกตก็คือ มรว.คึกฤทธิ์ จะคอยซ้ำเติมนายป่วยเป็นประจำ อย่างในคราวนายป่วยเขียนจดหมายเปิดผนึกจากนายเข้ม ถึง นายท่าน เมื่อปี 2515 มรว. คึกฤทธิ์ก็ว่านายป่วยได้ปฏิเสธว่ามีใจจดหมายของตน

จนนายป่วยยืนยันว่าตนเขียนจริง ๆ มาให้สยามรัฐลงพิมพ์ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์จึงเจียบไป และเมื่อหลังเหตุการณ์ 6 ต.ค. 19 นายป่วยต้องออกนอกประเทศโดยกระทันหัน ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ก็เขียนลงในสยามรัฐเป็นเชิงโจมตีอีก ร้อนถึงผู้อ่านต้องเขียนมาปกป้องนายป่วยเอาไว้ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ จึงเจียบไป

ถ้าจะว่าไป นักศึกษาจอมพลถนอมระหว่างปี 2510-15 ก็มีเสรีภาพพอสมควร สามารถไว้วางยปัญหาต่าง ๆ ได้บ้าง การประท้วงก็สามารถกระทำได้โดยสงบ เช่น การประท้วงการปฏิวัติของจอมพลถนอมเอง การประท้วงการสั่งปิดหนังสือพิมพ์ การจัดอภิปรายปัญหาการเมืองก็พอกระทำได้ เช่นปี 2515 คณะกรรมการนักศึกษาเศรษฐศาสตร์จัดอภิปรายเรื่อง "ควรปลดปล่อยนักโทษการเมืองหรือไม่" โดยนายมารุต บุณนาต นายชัยอนันต์ สมุทวณิช ความมุ่งหมายก็เพื่อประท้วงในการที่จอมพลถนอมสั่งจำคุกอดีต 3 ส.ส. ลูกพรรคประชาธิปไตยที่ยืนฟ้องคณะปฏิวัติเมื่อ 9 มี.ค. 15 นั้นเอง ชาว มธ. โดยแท้จริงแล้วก็ประท้วง เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคมมากกว่าอย่างอื่น การไปกล่าวหาแบบร้ายแรง จึงเป็นการปรักปรำกันเสียมากกว่า เพราะนอกจากเขาจะเป็นนักประชาธิปไตยในทางทฤษฎีแล้ว พวกเขาก็นำทางปฏิบัติให้เป็นจริงเป็นจัง ดังหลักฐานที่จะแสดงให้เห็นปรากฏในที่นี้ เมื่อตอนที่สร้างตึกคณะเศรษฐศาสตร์หลังปัจจุบัน ก็เกิดปัญหาในการเบียดขอตกลงกับนักศึกษาหลายเรื่อง โดยเฉพาะเกี่ยวกับห้องกิจกรรม และการตักตักในการติดตั้งอุปกรณ์ เช่นพัดลม หลอดไฟ เป็นต้น คณะกรรมการนักศึกษา

จึงได้ทำบันทึกลง 31 สิงหาคม 2515 ถึงคณะกรรมการอาคารและอุปกรณ์ ดังนี้.-

“ตามที่คณะของเราจะได้อาคารเรียนหลังใหม่ภายในไม่กี่วันข้างหน้านี้ ทุก ๆ คนพากันตื่นเต้นดีใจ ในขณะเดียวกัน ก็อวลอวารถึกโถมบ้านเก่าที่เคยอยู่

คณะกรรมการนักศึกษาเศรษฐกิจ ได้ประชุมพิจารณากันแล้ว ได้ตกลงในหลักการเกี่ยวกับอาคารในส่วนที่เกี่ยวข้องดังนี้.-

1. บริเวณชั้นล่างของตึก ปล่อยโล่งไว้ดีแล้ว เพื่อให้ได้สุนทรียภาพกับส่วนอื่น ๆ ของตึกและบริเวณใกล้เคียง ถ้าเป็นไปได้ ก็ควรจัดหาเก้าอี้ไว้สำหรับนั่งพักผ่อน หากจะมีการขายอาหาร เครื่องดื่ม ก็ควรจะเป็นอาหารว่างเท่านั้น ทั้งนี้ เพื่อสะดวกในการดูแลและรักษาความสะอาด

2. หากจะมีการติดตั้งเครื่องโทรศัพท์สาธารณะ ควรจะติดตั้งไว้บนตึกชั้น 3 1 เครื่อง และห้องกรรมการนักศึกษา 1 เครื่อง เพื่อสะดวกในการดูแลรักษา หากติดตั้งไว้ที่อื่น ก็จำเป็นจะต้องมีที่เก็บรักษาที่มั่นคงแข็งแรง

3. การฉลองตึกใหม่ คณะกรรมการนักศึกษาได้ตกลงในหลักการว่า ภาคเข้าจะจัดให้มีพิธีทางศาสนา ภาคบ่ายจะให้มีกิจกรรมทางวิชาการ เช่น ปาฐกถาและอภิปรายหรือโต้วาที ภาคค่ำจะจัดให้มีการเล่นและการแสดงของนักศึกษาชั้นปีต่าง ๆ และของคณาจารย์

4. ห้องกิจกรรมนักศึกษา ในฐานะนักศึกษาเป็นโครงสร้างสำคัญส่วนหนึ่งของคณะและ มธ. ในอันที่จะเสริมสร้างความเจริญก้าวหน้าร่วมกัน คณะต่าง ๆ เช่น นิติศาสตร์ บัญชี ฯลฯ จึงได้เล็งเห็นความจำเป็นในข้อนี้ ก็ล้วนแต่จัดห้องกิจกรรมนักศึกษาของตน ให้เป็นสัดส่วนเพื่อให้การบริหารงาน ในส่วนที่เกี่ยวกับนักศึกษาดำเนินไปด้วยดี ในขณะที่นักศึกษาเศรษฐกิจไม่มีทางเลือกเป็นอย่างอื่น คณะกรรมการนักศึกษาจึงขอยืนยันในหลักการเดิมที่ได้ตกลงกันไว้เรียบร้อยแล้ว คือ ขอบริเวณใต้ถุนอาคารครึ่งวงกลมทั้งหมด เป็นส่วนของกิจกรรมทั้งหมดของนักศึกษากลุ่มกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ ก็มี กลุ่มเศรษฐกิจธรรม, เศรษฐออมทรัพย์, เศรษฐสัมพันธ์, ไอเซค ผักพุด, ภาษาอังกฤษ ชุมนมกีฬาต่าง ๆ ของคณะ สถาปัตย์ แพทย์ และคณะกรรมการศึกษารวมทั้งมีโครงการอื่นที่จะให้มีสวัสดิการของนักศึกษารวมอยู่ด้วย ฯลฯ

หลักการที่เสนอมานี้ มิใช่ว่านักศึกษาหรือคณาจารย์คณะของเราเอาแต่ได้ หรือเห็นแก่ตัว ที่ถูกที่ควรแล้ว เราจำเป็นต้องพิทักษ์รักษาสีตริและหน้าที่ของเราให้ดำรงคงอยู่และเป็นไปตามทำนองคลองธรรม เป็นการรักษาผลประโยชน์อันพึงมีพึงได้ของเราเอง หากเราไม่ช่วยกันพิทักษ์รักษาเอาไว้แล้ว ก็ยากที่จะให้คนอื่นมาระวังรักษาให้ เราได้เสียสละเพื่อหมู่คณะมานานแล้ว ถ้าขึ้นเสียสละมากไปกว่านี้ ต่อไปเราจะตกที่นั่งลำบาก เราอาจจะเห็นด้วยกับผู้ใหญ่หรือทาง มธ. ในบางกรณี แต่เราไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยในทุกกรณี ผู้บริหาร มธ. อาจเปลี่ยนแปลงไปตามยุคตามสมัย แต่

สิทธิอันชอบธรรมของเราจะต้องดำรงคงอยู่ และช่วยกันธำรงรักษาเอาไว้”

นี่เป็นตัวอย่างของการปกครองแบบประชาธิปไตยของคณะเศรษฐज्ञ์ อาจารย์และนักศึกษาได้ร่วมกันถกหาเหตุผล และหาคำตอบตลอดจนแนวทางปฏิบัติที่สามารถยินยอมพร้อมใจกันได้ ในขณะที่เดียวกันก็ไม่ละเมิดถึงสิทธิอันพึงมีพึงเป็นของคนอื่น ห้อง เอ.ที. (Amphi Theatre) ที่ใช้เป็นทั้งห้องเรียนและห้องประชุมขนาดจุ 500 คน คณะเศรษฐज्ञ์ก็ได้เป็นผู้ดูแลรักษามาจนทุกวันนี้ ถ้าต่อนั้นนักศึกษาไม่คัดค้านเอาไว้ มธ.ก็คงถือสิทธิเอาไปอีก ซึ่งทำให้ยากแก่การขอใช้ อย่างที่เกิดเป็นเรื่องเป็นราว อย่างคราวที่สมาคมเศรษฐज्ञ์ขอใช้หอประชุมใหญ่จัดอภิปรายเรื่อง “ภาวะเศรษฐกิจปัจจุบัน ควรมีการเลือกตั้งหรือไม่” โดยจะจัดขึ้นในวันที่ 28 ก.ค. 21 แต่ปรากฏว่าผู้บริหารไม่อนุญาตให้ใช้หอประชุม สมาคมต้องแก้ปัญหาด้วยการย้ายไปจัดที่โรงแรมเพชรเสีเดนท์แทน โดยใช้ชื่อหัวข้อว่า “เศรษฐกิจประชาธิปไตยกับความมั่นคงของชาติ” และเลื่อนไปจัดในวันที่ 21 ส.ค. 21 การกระจายอำนาจให้คณะเศรษฐज्ञ์ จึงเป็นผลดีต่อส่วนรวมอย่างแท้จริงซึ่งต่อนั้นใคร ๆ ก็นึกไม่ถึง

การหักท้วงและให้คำปรึกษาต่ออาจารย์และผู้บริหาร เช่นนี้ ถ้าเป็นก่อนนักศึกษา ก็คงถูกคาดโทษ หรือถูกกล่าวหาว่าเป็นพวกลูกศิษย์คิดล้างคร หรือพวกซ้ายอย่างแน่นอน แต่เมื่อเป็นทีคณะเศรษฐज्ञ์ ซึ่งได้จัดระบบไว้ดีและแน่นแฟ้นมาก่อนแล้ว การแสดงความคิดเห็นในสายงาน หรือแม้แต่เรื่องประชามติ ได้เป็นเรื่อง

ธรรมเนียมของคณะเศรษฐศาสตร์ ทางอาจารย์เองก็ต้องการเช่นนั้น อย่างกรณี นายณรงค์ชัย อัครเศรณี คณบดี และนายสาธิต อภัยศรี กระทำการละเมิดกฎ ก็ถูกกลุ่มอาจารย์ด้วยกันประท้วงเป็นลายลักษณ์อักษรเช่นกัน

การเปิดตึกเรียนหลังใหม่ของคณะเศรษฐศาสตร์ก็ได้กราบทูล อารามสมเด็จพระสังฆราชมาทรงเปิดตึก และเป็นประธานในพิธีสงฆ์เป็นธรรมเนียมของคนไทยอยู่อย่างก็ตอนหาฤกษ์นี้เองก็ได้มีจดหมายจากนายป่วย ซึ่งตอนนั้นอยู่อังกฤษ เขียนมาให้ข้อคิดว่า “คนโง่มีว่าหาฤกษ์ยามอยู่ผลประโยชน์ของเขาเสียไป ก็เมื่อผลประโยชน์เป็นฤกษ์ดีอยู่ในตัวแล้ว ดวงดาวทั้งหลายจักทำอะไรได้” พร้อมทั้งมีภาษาบาลีเป็นพุทธภาษิตบทหนึ่งกำกับมาด้วย ตึกใหม่เศรษฐศาสตร์ก็เลยกระทำพิธีเปิดเมื่อตอนเช้าวันที่ 5 พ.ย. 2515 ในสมัยนายวิญญู วิจิตรวาทการ เป็นคณบดี

ถ้าจะว่าไป ก็หาใช่ว่า คณะเศรษฐศาสตร์ไม่สนใจใน พุทธศาสนา ทางคณะและนักศึกษา แม้จะดำเนินการกระทำบางอย่างของพุทธชนบางกลุ่ม แต่โดยความจริงแล้ว ก็ได้เอาใจใส่ในคำสอนและทำนุบำรุงพุทธศาสนาทั้งโดยเป็นทางการ และไม่เป็นทางการตลอดมา อย่างเช่น เมื่อ 18 ก.ย. 2514 คณะเศรษฐศาสตร์ก็ได้จัดผ้าป่าสามัคคีไปทอด ณ วัดบางลาน ต. ดอนทราย อ. โพนาราม จ. ราชบุรี เพื่อรักษาประเพณีอันดีงาม และเสียสละจตุปัจจัยบำรุงเสนาสนะและอาคารเรียนในอารามแห่งนี้ เสร็จจากการถวายผ้าป่าแล้ว นักศึกษาก็ได้ช่วยกันพัฒนาบริเวณวัด ด้ายหม้ายขาดลอร่องจนแล้วเสร็จ

เป็นต้น และเป็นประจำทุกปีก็ได้ร่วมมือกับชุมชนพุทธฯ ไปทอด
กฐิน ณ วัดที่ควรบูรณะซ่อมแซมในต่างจังหวัด นักศึกษาเองถึง
คราวปิดภาค ก็ได้พากันออกบวชปฏิบัติธรรมโดยเฉพาะที่วัดชล
ประทานรังสฤษดิ์ และที่สวนโมกขพลาราม สำนักทั้ง 2 แห่งนี้ได้
ได้รับความนิยมจากนักศึกษามาก เพราะแนวคำสอนได้เป็นไปเพื่อ
ความสงบ สว่าง และสะอาดอย่างแท้จริง

อีกประเด็นหนึ่งที่น่าจะต้องกล่าวเอาไว้เสียเลยในที่นี้ก็คือ
เมื่อต้นปีการศึกษา 2516 ชุมนุมยิงปืน ของ สมร. ได้งบประมาณ
ในการสร้างสนามยิงปืนมาแล้วรวมทั้งได้จ้างผู้รับเหมาขนวัสดุก่อ
สร้างมา เพื่อสร้างสนามยิงปืนที่ด้านข้างตึกเศรษฐที่ติดกับกำแพง
พิพิธภัณฑฯ ซึ่งนักศึกษาเมื่อทราบเรื่อง ก็ได้ร่วมกันคัดค้านไม่
ยินยอมให้สร้างที่ตรงนั้น เพราะจะทำให้ดูเป็นป่าคอนกรีตไปหมด
และที่สำคัญก็คือ เกรงว่าจะถูกกล่าวหาจากชนบางพวกว่านักศึกษา
มีสนามฝึกยิงปืนเพื่อวัตถุประสงค์ในทางอื่น ๆ นอกเหนือไปจาก
เพื่อการกีฬา ซึ่งสนามเช่นนี้มีไว้เพื่อฝึกยิงปืนลมเท่านั้นเอง แต่
การปลุกกระดมของคนบางกลุ่มเขาหาได้สนใจเหตุผลอะไรไม่ การ
คาดการณ์ล่วงหน้าเช่นนี้ ทางชุมนุมก็เลยงดสร้าง สิ่งที่คาดไว้ก็ไม่
ผิด เมื่อคราวกรณีนองเลือด 6 ต.ค. 19 ธรรมชาติสตร์ก็ถูกทัณฑ์
อย่างน่าอเน็จน่าใจ หว่าว่าเป็นที่ช่องสมออาวุธร้าย มีหลุมบังเกอร์
มือโม่งลับอะไรเป็นตูเป็นตะ ซึ่งจะมีก็แต่ที่ระบายน้ำเท่านั้นเอง
ถึงตึกโดมจะเคยใช้เป็นกองบัญชาการลับของเสรีไทยในอดีต ก็เพื่อ
เป็นการช่วยชาติบ้านเมืองในยามที่ถูกข้าศึกเข้ารุกรานเท่านั้นเอง มิ

ใช้สิ่งที่ลึกลับแต่ประการใด หากจะซ่องสุมกันก็แต่เฉพาะอาวุธทาง
ปัญญา คือตำหรับตำราเท่านั้น

แม้คณะเศรษฐีจะถูกใส่ร้ายป้ายสีอยู่ตลอดเวลา นักศึกษากับ
อาจารย์ที่มีใจหนักแน่น ปฏิบัติตามคัลลอมมิได้ย่อท้อ เช่น การ
เสนอให้คำแนะนำแก่อาจารย์ก็มีเป็นปกติ อย่างเช่น เมื่อ 24 พ.ค.
2514 คณะกรรมการนักศึกษา ก็ได้เสนอแนะการปรับปรุงสวัสดิการ
การนักศึกษาต่อผู้บริหารตั้งมีใจความโดยละเอียดว่า

เนื่องด้วยมีความห่วงใยในสวัสดิการ นศ. เศรษฐีทั้งหมด
จึงใคร่ขอเสนอแนะข้อคิดเห็น เพื่อปรับปรุงสวัสดิการให้แก่ นศ.
เป็นเบื้องต้นก่อนเปิดภาคการศึกษาใหม่ ดังนี้คือ

1. ทำความสะอาดห้องเรียน ซ่อมแซมโต๊ะเก้าอี้ ตลอด
ระยะเวลาที่ผ่านมา ห้องเรียนมักจะสกปรก โต๊ะเก้าอี้ ชำรุดเสียหาย
มาก ไม่สะดวกแก่การนั่งเรียน โดยเฉพาะโต๊ะเรียนของห้องบรรยาย
12 มีเศษกระดาษ เศษขนม ทั้งไว้ ขาดการเอาใจใส่จากภาว
โรงในการรักษาความสะอาด ฯลฯ

ฯลฯ

7. ติดตั้งบอร์ดเสนอข่าวตรงสามแยกเศรษฐี ทั้งนี้ ก็เพื่อ
สะดวกแก่การติดตามข่าว และความรวดเร็วในการดูประกาศของ
คณะ เท่าที่ผ่านมา การประกาศข่าวกระจัดกระจายอยู่ทั่วไป ยาก
แก่การติดตามอ่าน ซึ่งเป็นผลเสียแก่ นศ. อย่างมากที่ได้รับข่าวสาร
ช้าไป บางทีก็ไม่ทราบเลย

เป็นที่ทราบกันดีว่า นักศึกษาและ มธ. ถูกแทรกแซงโดยกลุ่มอิทธิพลภายนอก โดยเฉพาะจากอำนาจมืดในทำนองเสียงกระซิบบ้าง การสร้างสถานะการณ์บ้าง โดยเฉพาะวิธีการแบ่งแยกแล้วปกครอง จนนักศึกษา ครูอาจารย์ไม่ไว้วางใจซึ่งกันและกัน ถึงกับมีการทะเลาะวิวาทกันก็มี จนในปีการศึกษา 2512 อธิการบดีได้ให้คณะต่าง ๆ วิเคราะห์วิจัยหาสาเหตุร่วมกัน สำหรับคณะเศรษฐศาสตร์ก็มีผลสรุปออกมาเป็นประเด็นต่าง ๆ อันเป็นเหตุให้เกิดการทะเลาะวิวาท เช่น

- ก. สาเหตุจากรื่องส่วนตัว
- ข. สาเหตุจากการปลุกฝังเสียมสอน ให้รักสีรักคณะมากกว่าส่วนรวม (คณะนิยม)
- ค. สาเหตุจากระบบเชียร์กีฬา ที่ไม่ยอมแพ้ชนะตามวิสัยการเล่นกีฬาที่ดี
- ง. สาเหตุจากการไม่เอาใจใส่รับผิดชอบจากอาจารย์ฝ่ายปกครองและหัวหน้านักศึกษา
- จ. สาเหตุจากการลงทัณฑ์ หรือเอาผิดตามควรแก่โทษานุโทษที่ก่อเรื่องเสียหายขึ้น
- ฉ. สาเหตุจากการไม่หาทางป้องกัน และแก้ไขอย่างจริงจังของมหาวิทยาลัย
- ช. สาเหตุจากผู้ไม่ประสงค์ดีต่อนักศึกษาและ มธ. โดยการเข้ามายหรือก่อวุ่น

ช. สาเหตุทางการเมืองภายนอกหรืออิทธิพลภายนอกเข้าไป มีบทบาทโดยตรงหรืออ้อม

หลังจากที่ได้มีการวิเคราะห์และหาทางแก้ไขอย่างจริงจังแล้ว ก็สามารถจัดการกับปัญหาการยกพวกตีกันลงได้ด้วยดี แม้จะมีการประท้วงบ้างจากกลุ่มที่ต้องสูญเสียอิทธิพล ทั้งนี้ ก็โดยมีการสร้างระบบคุณธรรมขึ้นมาแทนระบบอำนาจเป็นใหญ่ มีคณะกรรมการรับผิดชอบโดยตรงจัดการสะสาง และยกเลิกระเบียบหรือประเพณีที่ล้าหลังและก่อให้เกิดการเอาชนะกันในทางที่ผิดเสีย เช่น งดการให้รางวัลถ้วยเชียร์ เป็นต้น เพราะทำให้กลุ่มกองเชียร์มุ่งมันแต่จะเอาชนะกันเพื่อถ้วยเชียร์ใบเดียว ถึงขนาดไม่ยอมรับฟังคำตัดสินชี้ขาด นับเป็นการผูกพันอยู่กับระบบวัตถุนิยมมากไป นับแต่ปี 2515 เป็นต้นมา ก็เป็นอันไม่มีถ้วยรางวัลชนะเลิศเชียร์อีก นอกจากนั้น เพื่อให้การแก้ไขนี้มีผลอย่างแท้จริง ก็ได้นำระบบปกครองตนเองมาใช้ในคณะต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการถ่วงดุลกัน คือ ระบบสถานศึกษา ซึ่งมีพลังพอที่จะระงับเหตุร้ายได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างที่เคยใช้ได้ผลมาแล้วที่คณะเศรษฐศาสตร์ เช่น ในกรณีที่ประธานนักศึกษาแก้ไขไม่ได้ ก็อาศัยมติของสภาตัดสินชี้ขาด อย่างกรณีการสอบสวนหาผู้กระทำความผิด หรือผู้รับผิดชอบที่เป็นนักศึกษา ก็ดีการให้ มธ. เปลี่ยนแปลงกฎข้อบังคับที่ไม่เหมาะสมก็ดี เช่น กรณีสอบสวนหาผู้ทุจริตในชุมนุมพุทธ, ชุมนุมเชียร์ ซึ่งเมื่อก่อนมีการปล่อยปละละเลยไม่เอาเรื่อง รวมถึงไม่มีการสอบสวนหาตัวการทุจริต สถานศึกษาจึงได้รับการร้องเรียนและเข้าไปเกี่ยวข้อง โดย

การเรียกร้องให้ มธ. ลงมือดำเนินการหาผู้กระทำผิด หลังจากที่
มธ. ได้นิ่งเฉยอยู่ตั้ง 2 ปี จนทำท่าว่าจะกลายเป็นคลื่นกระทบฝั่งอยู่
แล้ว ผู้ต้องสงสัยก็ลอยนวลอยู่ จึงเมื่อวันที่ 24 มิ.ย. 15 สภานักศึกษา
ศาสตร์รัฐได้ประชุมสมัยสามัญครั้งที่ 1/2515 วาระที่ 3 เป็นเรื่อง
เกี่ยวกับคณะกรรมการนักศึกษารับผิดชอบ คือ

- การสอบสวนกรณีทุจริตในชุมนุมพุทธศาสตร์ และประ-
เพณีในพระบรมราชินีปถัมภ์ ประธานนักศึกษาได้เสนอให้ประธาน
สภามีหนังสือถึงอธิการบดี เพื่อขอทราบผลการสอบสวนเรื่องนี้

มติที่ประชุม ที่ประชุมมีมติเห็นด้วยเป็นเอกฉันท์

-เรื่อง องค์การนักศึกษา ที่ประชุมได้พิจารณาข้อเสนอ ดังนี้

1) ให้ประธานสภามีหนังสือถึงอธิการบดี เพื่อขอทราบข้อ
เท็จจริงเกี่ยวกับการประกาศใช้องค์การนักศึกษา(อมธ.)

มีสมาชิกเห็นด้วย 4 เสียง

2) ให้ดำเนินการตามข้อ 1) และให้ประธานนักศึกษามี
หนังสืออีกฉบับหนึ่งเกี่ยวกับเรื่องนี้ โดยให้ชักชวนประ
ธานนักศึกษาคณะอื่นทุกคณะร่วมลงนามด้วย

ที่ประชุมมีมติเห็นด้วย 28 เสียง

3) ให้ยุติเหตุการณ์ไปก่อน

มีสมาชิกเห็นด้วย 1 เสียง

มติข้อ 2) เป็นมติที่ต้องดำเนินการต่อไปโดย
ประธานสภาและประธานนักศึกษา

ในที่สุด ผู้บริหาร ๆ ก็ได้รับตั้งคณะกรรมการโดยตรงขึ้นมา
คณะหนึ่ง ทำหน้าที่สืบสวนสอบสวนรวบรวมหลักฐานต่าง ๆ ตลอด
จนสรุปผลให้ มธ. สั่งการต่อไป ผลก็คือ ปรากฏว่าได้มีการทุจริต
จริง สภา มธ. จึงลงมติถอนชื่อผู้ทุจริตออกจากทะเบียนนักศึกษา

เมื่อเห็นว่า มธ. เอาจริง ก็มีผู้ชี้ช่องและมีกำลังใจทำความดี
เพื่อส่วนรวมเพิ่มขึ้น ผู้คิดร้ายก็เกรงกลัว ขยาด ไม่กล้ากระทำความผิด
อีก เพราะเกรงจะได้รับโทษ สถานศึกษาระดับคณะต้องยุบเลิก
ไป เมื่อได้ใช้ระบบ อมธ. เริ่มแต่ปีการศึกษา 2516 และ อมธ. ก็ถูก
ยุบเลิกไปเมื่อเกิดกรณีนองเลือด 6 ต.ค. 19 และหันกลับไปใช้ ระ-
บบ สมธ. อีก ท่ามกลางการคัดค้านของนักศึกษาอย่างเหนียวแน่น
เพราะเห็นว่าระบบ สมธ. นั้นมีข้อบกพร่องมากมาย แต่วุฒิจรแห่ง
การยี่ตอานาจรรัฐ ก็มีผลทำให้ระบบประชาธิปไตยในมธ. กระเทือน
ไปด้วย เพราะแสลงใจและเป็นภัยต่อกลุ่มรัฐประหาร เขาจึงหาทาง
กุมอำนาจเบ็ดเสร็จ ปลูกฝังเผด็จการเข้าไปใน มธ. จนได้ จึงทำ
ให้ประชาธิปไตยทุกระดับ ล้มลุกคลุกคลานไม่ได้มาตรฐานจนบัดนี้
แล้วเราควรจะทำอย่างไร

จะเห็นได้ว่า ถ้าปล่อยให้มีการปกครองในระบบประชาธิปไตย
ที่สมบูรณ์แบบอย่างแท้จริงในระดับนี้แล้ว ปัญหาต่างๆ ก็
จะถูกขจัดปิดเป่าไปได้มาก และจะสามารถเป็นเครื่องมือช่วยพัฒนา
ประเทศชาติได้อย่างจริงจัง มิใช่แบบหลอกๆ อย่างทุกวันนี้ ถูกผู้
เป็นใหญ่ในบ้านเมืองกดหัวเอาไว้ ปากก็พูดว่า ต้องการส่งเสริม
ประชาธิปไตย แต่กลับประพฤติปฏิบัติสวนทางกับที่พูด ก็มีผล

ให้การพัฒนาประเทศชาติหยุดชะงักลง เมื่ออำนาจเผด็จการเข้า
แทนที่ สักคม มธ. ก็เคยประสบเช่นนี้ ผู้ปกครองประเทศแทน
ที่จะให้เหตุผล หรือชี้แจงตักเตือนผ่านผู้บริหาร มธ. ตามสายงาน
อย่างแจ่มแจ้ง แต่กลับใช้อำนาจบาทใหญ่จิกหัวกันโดยไม่ยอมฟัง
เหตุผลใดๆ ทั้งสิ้น เช่น นิสิตคณะนิเทศศาสตร์จุฬา 13 คน ถูก
สอบสวนเอาเรื่องจากผู้บริหาร ในการออกหนังสือ วารสาร “นิสิต
และนักศึกษา” เมื่อ 28 ก.ย. 21 ings ที่ นศ. เหล่านี้กระทำการออก
หนังสือเยี่ยงพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ก่อนหน้านั้น นิสิต
คณะวิศวกรรมศาสตร์ ก็ถูกสอบสวนและถูกภาคทัณฑ์ ซึ่งก็ไม่ว่าอะไร
เป็นเหตุให้อาจารย์ใน มธ. พอลอยบ้ออำนาจไปด้วย โดยส่งกักหนังสือ
วันระพีก็เคยมี และเมื่อหลายปีมาแล้ว คือราวปี 2516 นาย
สุเทพ ลัคณวิเชียร ประธานสภานิสิตเกษตรศาสตร์ ก็ถูกผู้บริหารฯ
ใช้อำนาจเผด็จการเล่นงานเอา ถึงขนาดให้ออกจากความเป็นนิสิต
และเมื่อต้นปี 2521 นายสุพัฒน์ ธาระพิงพงษ์ ศ.บ.(มธ.) บัณฑิต
ปริญญาโทจากสหรัฐ และอาจารย์มหาฯ สงขลานครินทร์ ก็ถูกกลั่น
แกล้งให้ออกจากราชการโดยไม่มีเหตุผลแน่นอน การกระทำการ
ใดๆ โดยเปิดเผย ตามระบบเช่นนี้เกิดผลร้ายต่อผู้กระทำ คนเหล่านี้
นั้นก็หวนลงไปเล่นไต่ดิน ซึ่งน่ากลัวยิ่งกว่าปล่อยให้เขาเล่นไป
ตามกติกาประชาธิปไตย หนังสือของชาวธรรมศาสตร์ก็เช่นเดียว
กัน นักศึกษาและอาจารย์ก็นิยมออกหนังสือหรือวารสารแสดงความ
คิดเห็นในหมู่ของเขา ไม่ใช่เพื่ออาชีพ แต่เป็นเรื่องสรุปลงาน
อะไรทำนองนี้ก็จะถูกเจ้าพนักงานคอยเล่นงานจ้องล้างจ้องผลาญ

เสียจริง ๆ ยึดหนังสือบ้าง ปิดโรงพิมพ์บ้าง สอบสวนลงโทษผู้
กระทำบ้าง ครั้นพวกเขาจะกระทำให้ถูกต้องตามกฎหมาย ก็ขัด
ขวางกลั่นแกล้งจนทำไม่ได้ แทนที่จะตักเตือนให้รู้ว่าผิดกฎหมาย
ข้อใด และจะทำให้ถูกอย่างไร ก็กลายเป็นว่าไม่ยอมให้โอกาสแก้
ข้อกล่าวหา มีแต่อ้างเสียงกระซิบ อังนโยบายผู้ใหญ่ ทำให้นัก
ศึกษามองเห็นว่า แม้แต่เสรีภาพเล็กๆ น้อยๆ แค่นี้ก็ยังถูกขัดขวาง
เสียแล้ว พอนักศึกษาศึกษาพิมพ์อะไรนิดหน่อยจ่ายแจกแลกเปลี่ยนกัน
อ่านก็ถูกละเล่นงาน อย่างเช่น คำสั่งต่อไปนี้ เป็นคำสั่งยึดหนังสือพิมพ์
รายสะดวกของนักศึกษา มธ.

ที่ 36/2515

ที่ทำการเจ้าพนักงานการพิมพ์
สำหรับนครหลวงกรุงเทพธนบุรี

วันที่ 21 เดือน ธันวาคม พ.ศ. 2515

เรื่อง สั่งยึดหนังสือพิมพ์.....

เรียน

ด้วยปรากฏว่า ท่านได้ทำการโฆษณาหนังสือชื่อ "เสียงนัก
ศึกษา" โดยไม่ได้อนุญาตจากเจ้าพนักงานเจ้าหน้าที่ เป็นการฝ่าฝืน
ประกาศของคณะปฏิวัติฉบับที่ 17 ข้อ 1 ลงวันที่ 27 ตุลาคม 2501
ข้อ 1

เจ้าพนักงานการพิมพ์ สำหรับนครหลวงกรุงเทพธนบุรี

อาศัยอำนาจตามความในข้อ 1 ของประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 17
ลงวันที่ 27 ตุลาคม 2501 จึงสั่งยึดหนังสือพิมพ์ดังกล่าวข้างต้นที่
ท่านได้ทำขึ้นเสียสิ้น

๕๕ ๕
ทรงน ตงแต่บัดนี้เป็นต้นไป

ขอแสดงความนับถือ

(ลงชื่อ) พลเอกประภาส จารุเสถียร
เจ้าพนักงานการพิมพ์ฯ

หมายเหตุ คำสั่งดังกล่าวนี้ ถ้าเป็นสมัยปฏิรูปฯ ก็คงอ้างถึง
อำนาจตามประกาศคณะปฏิรูปฯ ฉบับที่ 42 แทนที่จะนำคดีขึ้นศาล
สถิตยัตติธรรม และให้สิทธิเสรีภาพ ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ
อย่างแท้จริง

จะเห็นได้ว่า อำนาจเผด็จการนั้น เข้าไปยุ่งเกี่ยวจัดการแม่
กับปัญหาหมุ่หมิม แทนที่จะอาศัยนักศึกษาเป็นกระจกเงาให้ กลับ
ปิดหีบปิดตาและปิดปากนักศึกษาเสียสิ้น เพราะว่าในเมื่อความคิด
ในเชิงสร้างสรรค์แสดงออกไม่ได้เสียแล้ว ก็บ่วยการที่จะมาร้องขอ
ให้ช่วยกันร่วมมือกับรัฐ ซึ่งก็ให้ความร่วมมือได้อย่างแกน ๆ เท่า
นั่นเอง เพราะไม่แน่ว่า เมื่อไหร่จะถูกเนรคุณให้เจ็บใจยิ่งขึ้นอีก
เสรีภาพในเชิงวิชาการ (ที่ผู้เผด็จการไม่ได้เสวยประโยชน์ด้วย) ก็

สูญสิ้นไป ที่เขียน ๆ ขึ้น ก็น้อย ๆ หรือไม่กี่เงาเอนอกนอกเรื่อง
นอกราวเอาตัวรอดไปวัน ๆ เท่านั้นเอง มหาวิทยาลัยยุคนั้นจึง
กลายเป็นโรงเรียนอนุบาล บางทีก็เป็นเสมือนแดนสนธยา

ในขณะที่เรามีปรัชญาการศึกษาที่เปิดกว้าง แต่น้ำใจผู้บริหาร
กลับคับแคบ การพัฒนาบ้านเมืองจึงชักจะเย่อศรี ๆ กลาง ๆ เอา
ดีเอาเด่นอะไรไม่ได้สักอย่าง เพราะอำนาจรัฐคอยบังคับให้เขาต้อง
เอาตัวรอดอยู่เรื่อย ไม่มีใครกล้าพูดความจริงบอกความจริงให้รัฐ
สภาพที่แท้จริง ทุกคนมีแต่ปิดปากเงียบหรือขอรับกระผมไปตาม
เรื่อง พูดไปก็สองไพเบี้ย นิ่งเสียเฉยเสียสบายใจกว่า ไม่ต้องคอย
พะวงในเรื่อง “โอชฐภย” หรือ “ลิขิตภย” ในเมื่อความจริงเป็น
สิ่งที่ไม่ตาย แต่ในเมื่อบ้านเมืองในยุคนั้นคนพูดหรือเขียนเรื่องจริง
มักตาย ก็ยอมหากคนจริงทำยากยิ่งขึ้นเรื่อย ๆ ไม่ต้องไปโทษดวง
บ้านดวงเมืองเรื่องอาถรรพ์อะไรหรอก แต่โทษอำนาจเผด็จการที่ผู้
ปกครองหยาบคายให้แก่ประชาชนนั้นแหละจึงจะถูกเบ้าที่สุด ผู้ส้าง
เทวดาท่านไม่เคยหยาบป็นผาหน้าไม่มายิ่งใคร ๆ เลย ที่หยาบ ๆ ขึ้น
มายิ่งกันตายเป็นเบือนั้น ก็คนที่ม้อนาจถือบั้นนี้เอง หนังสือ
พิมพ์ทั้งหลายก็ได้ลงรูปถ่ายให้เห็นกันโต้ง ๆ แต่ท่านก็ไม่ชอบ
และไม่ยอมรับผิดชอบต่อความจริงกัน กลับออกคำสั่งปิดหนังสือพิมพ์เสีย
อีก เช่น การปิดหนังสือพิมพ์รายสัปดาห์ “โลกใหม่” ของรัฐบาล
เกรียงศักดิ์เมื่อ 6 ต.ค. 21 หรือการปิดหนังสือพิมพ์รายสัปดาห์
“ตะวันออกปริทัศน์” และอื่นๆ ของรัฐบาลหอยในกลางปี 20 ก็เป็น
เรื่องที่รัฐบาลไม่ยอมรับผิดชอบต่อความจริง ที่หนังสือพิมพ์ถ่ายทอดให้เห็น

โดยการอ้างเรื่องนิรโทษกรรมบ้าง ซึ่งเรื่องนิรโทษกรรมนั้น เป็นเรื่องของการไม่เอาผิดกันเท่านั้น แต่ไม่ได้หมายถึงการห้ามเสนอความจริง ให้ปวงชนชาวไทยได้รับรู้สิ่งอัปยศในบ้านเมืองที่เกิดผลให้ลูกหลานของเขาต้องล้มหายตายจากไป โดยที่รัฐไม่เคยให้ความสนใจหรือให้เหตุผลที่น่าเห็นใจอะไรเลย เมื่อเป็นเช่นนั้นก็ต้องมีกลุ่มบุคคลลุกขึ้นมาฆ่าฟันนักศึกษาอีก เมื่อเกิดไม่พอใจหรือถูกปลุกระดมยุคนให้เคียดแค้นต่อกันอีก และรัฐบาลก็ต้องออกกฎหมายนิรโทษกรรมกันอีก โดยไม่ได้ตั้งกรรมการสอบสวนหาสาเหตุแล้วสรุปผลดีแพ้ให้ประชาชนได้ทราบข้อเท็จจริงกันอย่างถ่องแท้ ในเมื่อบุคคล ผู้เป็นตัวการปลุกระดมและออกคำสั่งก็อยู่ในราชการงานเมืองนี้เอง หรือจะคอยให้กระดุกของบุคคลที่ถูกฆ่าหมู่เหล่านั้นลุกขึ้นมาเรียกร้องหาความยุติธรรมเอาเอง สักวันหนึ่งกระดุกเหล่านั้นจะต้องร้องขึ้นมาหาความยุติธรรม ถ้ารัฐไม่ยอมให้ความเป็นธรรมแก่พวกเขาแม้แต่น้อย

ย้อนกลับมากล่าวถึง วิชาพัฒนาการในการปกครองตนเองตามระบบประชาธิปไตยในคณะเศรษฐศาสตร์ต่อไป เมื่อปี 2513 สมช. ได้มีการลงประชามติที่มหาวิทยาลัย ว่าสมควรให้ใครเข้ารับตำแหน่งอธิการบดีต่อจากพลตรีพระเจ้าวรวงศ์กรมหมื่นนราธิปฯ ผลการลงประชามติ ปรากฏว่า นายป๋วย อึ๊งภากรณ์ ได้รับคะแนนเสียงนำอย่างท่วมท้น แต่ตอนนั้นนายป๋วยยังไม่พร้อม เพราะยังทำงานติดพันกับราชการอยู่ เช่น ในฐานะผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย เป็นต้น สภา มช. จึงลงมติให้ นายสัญญา ธรรมศักดิ์ รับตำ

แห่งอธิการบดีสืบต่อไป และเมื่อปี 2515 ก็มีการลงประชามติแบบเดียวกันอีก นายป่วย ก็ได้รับคะแนนเสียงนำอีก แต่เจ้ตัวยังไม่พร้อม นายสัญญาจึงได้ดำรงตำแหน่งอธิการบดีอีกวาระหนึ่ง

เมื่อต้นปีการศึกษา 2515 ก็ครบกำหนดที่นายป่วยพิจารณาตัวไว้ว่าจะอยู่ในตำแหน่งคณบดีเศรษฐศาสตร์เพียง 2 วาระเท่านั้น ก็จะหลีกทางให้คนอื่นต่อไป เมื่อเป็นเช่นนี้ก็เกิดปัญหาขึ้นมาว่าใครควรจะได้รับตำแหน่งคณบดีเศรษฐศาสตร์ต่อจากนายป่วย เพราะขณะนั้น นายป่วย ยังอยู่ต่างประเทศ เป็นศาสตราจารย์รับเชิญไปสอนอยู่ที่มหาวิทยาลัยปรีนซ์ตัน สหรัฐอเมริกา และได้เขียนใบลาออกเรียบร้อยแล้ว ทางคณะกรรมการนักศึกษาและสภานักศึกษาคณะเศรษฐศาสตร์ จึงได้กำหนดให้มีการแสดงประชามติโดยการทำให้นักศึกษาทั้งคณะหย่อนบัตรลงคะแนนให้แก่บุคคลที่ตนให้ความเห็นว่าควรจะได้รับตำแหน่งคณบดีสืบไป โดยสภานักศึกษาได้ตั้งหัวเรื่อง การลงประชามติครั้งนั้นว่า เพื่อ "เฟ้นหาบุคคลที่เหมาะสมมาดำรงตำแหน่งคณบดีคณะเศรษฐศาสตร์" ซึ่งกำหนดวันลงประชามติในวันอังคารที่ 8 สิงหาคม 2515 สภานักศึกษาได้กำหนดแนวทางเกี่ยวกับคุณสมบัติของคณบดีว่า ผู้ที่จะมาเป็นคณบดีเศรษฐศาสตร์ ควรจะมีคุณสมบัติดังต่อไปนี้.-

1. เป็นผู้มีความเป็นเลิศทางวิชาการ และได้รับความเชื่อถืออย่างกว้างขวาง ในทางเศรษฐศาสตร์ ทั้งภายในและภายนอกประเทศ

2. เป็นผู้ที่มีหัวใจเป็นนักประชาธิปไตย รักเสรีภาพทั้งในด้านการแสดงความคิดเห็นและการกระทำ
3. เป็นผู้ที่สามารถเข้าใจคณาจารย์ ข้าราชการ และนักศึกษา-สาขาเศรษฐศาสตร์อย่างแท้จริง
4. เป็นผู้ที่มีความรู้ และความสามารถ ที่จะอุทิศให้แก่คณะเศรษฐศาสตร์อย่างจริงจังและจริงใจ กอปรกับมีความตั้งใจอย่างแน่วแน่ในการจรรโลงการศึกษาของชาติ
5. เป็นผู้ที่ไม่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลทางการเมือง

นักศึกษาเศรษฐศาสตร์ พวกนี้ไปลงคะแนนอย่างล้นหลาม ผลการนับคะแนน ปรากฏว่า นายป่วยยังคงได้คะแนนนำเป็นที่ 1 อยู่แน่นอน ทั้ง ๆ ที่นักศึกษาทั้งหลายก็รู้อยู่แก่ใจว่านายป่วยจะไม่ดำรงตำแหน่งเป็นวาระที่ 3 อย่างแน่นอน ผู้ได้คะแนนอันดับ 2 คือนายวิญญู วิจิตรวาทการ คณะกรรมการได้เสนอรายชื่อผู้ได้คะแนนสูงสุด 3 อันดับต่อทาง มธ. และปรากฏว่า สภา มธ. ได้ลงมติให้นายวิญญู วิจิตรวาทการ ดำรงตำแหน่งคณบดีคณะเศรษฐศาสตร์สืบแทนนายป่วยต่อไป

เหตุผลที่นายป่วยไม่ขอรับตำแหน่งในสมัยที่ 3 ก็เพราะเห็นว่าตนได้ริเริ่มและบริหารงานต่าง ๆ ลุล่วงไปแล้วเป็นส่วนมากเช่นงานปรับปรุง และยกระดับมาตรฐานทางวิชาการ และทางบริหารจนเป็นที่ยอมรับกันทั่วไป นักศึกษาเศรษฐศาสตร์มีความรู้อยู่ในมาตรฐานสากล เป็นที่ยอมรับกันในและต่างประเทศแล้ว ดังนั้น

เมื่อดำรงตำแหน่งครบ 2 สมัย รวม 8 ปี คือระหว่างปี 2508-2515
ก็น่าจะเปิดทางให้ผู้มีความสามารถอื่น ๆ ขึ้นมาแทน

สืบเนื่องมาจากขบวนการนักศึกษาได้ถูกมอมเมา และถูกกด
หัวขนาดหนักในระยณะนั้น จึงมีผู้ห่วงใยนักศึกษาได้เขียนจดหมายไป
ถามนายประยูร จรรยาวงศ์ ผ่านหนังสือพิมพ์ไทยรัฐประจำวันที่ 27
ส.ค. 2515 และนายประยูรได้ตอบพร้อมทั้งอ้างอิงหลักฐานที่ได้
กล่าวมาแล้ว ความโดยละเอียดมีดังนี้.-

ไขปัญหา

ถาม: ผมมีข้อข้องใจที่ไม่อาจจะลืมได้คือ เรื่องอาจารย์ป่วย
อิงภากรณ์ คณบดีคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ว่า
ทำไมท่านถึงลาออกจากการเป็นครู ทั้ง ๆ ที่ท่านก็พูดอยู่เสมอว่า
งานทุกอย่างที่จะทำให้ท่านเลิกแล้ว ท่านจะเลิกเอาการเป็นครู และ
ท่านยังขอรุทศชีวิตนเพื่อการเป็นครู

ผมได้ข่าวว่าท่านกลับจากการสอนหนังสือที่เมืองนอกมาแล้ว
แต่ต้องกลับไปเมืองนอกอีกพร้อมกับลาออกจากการเป็นคณบดี ผม
อยากทราบเหลือเกินว่าเป็นความจริงหรือไม่อย่างไรจึงทำให้คนดี ๆ
อย่างอาจารย์ป่วยไม่อาจจะรับใช้ประเทศชาติได้

ปัญหาที่ผมถาม เป็นเรื่องบุคคลที่มีประวัตินำยกย่องเคารพ
นับถือของบุคคลภายในประเทศ ที่ผมไม่สามารถจะหาคำตอบที่แน่
นอนให้ตัวเองได้ จึงเห็นว่าคุณประยูร (สุขเล็ก) เหมาะที่จะให้คำ

ตอบผมได้ดี ความจริงก็อยากจะถามเรื่องราวนี้กับน้อง ๆ ชาว
เหลืองแดง แต่ก็มาคิดอีกทีหนึ่ง ได้ข่าวว่าน้อง ๆ เหลืองแดงเดี๋ยวนี้
ไม่ค่อยเหมือนเดิม คือมีเหลืองซีด ๆ แดงจาง ๆ ซึ่งก็ไม่ใช่ความ
ผิดของเขาเอง เขาอาจจะตอบปัญหาให้ไม่ได้ จึงขอรบกวนคุณ

นายเหลือง แดงบ้านนอก

ตอบ คุณป่วย อังภาภรณ์ เท่าที่ผมรู้จัก เป็นคนพูดจริงทำ
จริง มีความกตัญญูรู้คุณคน โดยเฉพาะมีความจงรักภักดีต่อพระ
บาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นอย่างยิ่ง ที่คุณป่วยเคยพูดไว้ว่า “งาน
ทุกอย่างที่จะให้ท่านเลือกแล้ว ท่านจะขอเลือกเอาการเป็นครู” นั้น
ผมแน่ใจว่าเป็น “สัจจะวาจา” ของคุณป่วย ที่ได้ให้สัญญาไว้กับ
เมืองไทย คนไทย และโดยเฉพาะนิสิตนักศึกษาไทย

การที่คุณป่วย ยื่นใบลาออกจาก การเป็นคณบดีคณะเศรษฐ
ศาสตร์ และตัดสินใจรับเป็นอาจารย์สอนวิชาเศรษฐศาสตร์ต่อที่
มหาวิทยาลัยในประเทศอังกฤษอีกที่หนึ่งนั้น คุณไม่น่าไ้ถามผม
มาเลยว่ เพราะเหตุใด

ไหน ๆ คุณก็ทำไม่รู้ถามมา ผมก็จะทำไม่รู้ตอบคุณไปว่า ทั้ง
นี้ทั้งนั้น ก็เพราะพายุกการเมืองและแรงลม (ปาก) ในบ้านในเมืองเรา
กำลังพัดหนัก ชัดครุ่นหน้าอย่างไรคุณก็คงทราบ ใครที่รู้หลบเป็น
ปีกรู้หลีกเป็นหาง ก็ราแพนหางกระพือปีกถวิลดลมปรือไปได้สวย

ส่วนคุณป่วย ก็เลยสอนหนังสือต่อของแกอยู่ที่เมืองอังกฤษ
ต่อไป เหลือแต่ผมซิคคุณ ตัวขนาดนกกระजิบแท้ ๆ ยังเจอลมหมุน

พาดทางเข้าให้สองครึ่งสองครา ปีกหักปากแหกแตกยับเยิน จะตาย
มิตายเหลืออยู่ทุกวันนี้ ก็เพราะ เขาชวนผมบินตามลมไปกันกับเขา
ผมไม่บินตาม เลย“พัง” นี่ก็กระเสือกกระสนมาเกาะ “ต้นฝรั่ง” อยู่
อย่างที่คุณเห็นนี่แหละขอรับ

ที่คุณพ้อว่า น่องเหลืองแดงของคุณ เดียวนี้สีซีดๆ จางๆ ลง
ไปนั้น ผมว่าไม่จริง ๆ ๆ ๆ ครับ

รุ่นน้อง ๆ เหลืองแดงของคุณนั้น ผมขอบอกด้วยความปลื้ม
ใจว่า น่องคุณยังรู้จักดูคน น่องคุณทันคนและยังฉลาดอยู่ ึ่ง ๆ ที่
เหล่าเอย อาหารเอย อามิสเอย หลังไหลเข้าไปเพื่อชุบย้อมจิตใจเขา
อยู่ตลอดเวลา

ที่ผมพูดว่า น่องคุณยังรู้จักดูและทันคนนั้น ผมมีหลักฐาน
ยืนยันได้ นั้นนี่ไงละ

ผลของคะแนนเลือกตั้งคนบดเคี้ยวเศรษฐกิจ มธ. ที่
เลือกตั้งกันเมื่อไม่นานมานี้ ึ่ง คะแนนใครนำมาเป็นที่หนึ่ง และ
คะแนนของใครนำมาเป็นที่สอง นอกนั้น ทั้งกันไม่เห็นหลังไปเลย
ทีเดียวละ

นี่เป็นเครื่องชี้ให้เห็นว่า รุ่นน้อง ๆ ชาวเหลืองแดงของคุณ
ยังทันคน ยังรู้จักดูคน และรู้จักดูเล่ห์เหลี่ยมคนอยู่ เห็นใหม่ล่ะครับ
แล้วคุณไปว่าแก ว่าเหลืองแดงสีซีดจางไปแล้วได้อย่างไร

“ สุขเล็ก ”

หมายเหตุ นายประยูร จรรยาวงศ์ เป็นนักวาดการ์ตูนผู้มีชื่อเสียง เคยได้รับรางวัลแมกไซไซ ได้รับแรงบันดาลใจขนาดหนัก จนวาดรูปตนเองโดยการหันข้างหนักเข้าก็วาดรูปตัวเองถูกเย็บปาก ถูกขอร้องให้อาออก ก็เลยใช้วิธีไว้หนวดปิดปากแทน ปัจจุบันกำลังรณรงค์ให้คนหันมาใช้ตัว “ค-คน” แทน “ค-ควาย” เมื่อพูดถึงคน ปัจจุบันเขียนการ์ตูนลงไทยรัฐใน “ขบวนการแก้จน”

ว่ากันว่า นอกจากความไม่พร้อมในเรื่องเวลาที่จะทุ่มเทให้แก่งานมหาวิทยาลัยในระยะปี 2513-2516 ในตำแหน่งอธิการบดี นายป่วยจึงยังไม่ยอมรับตำแหน่งนี้ในตอนนั้น ทั้งๆที่ได้รับคะแนนเสียงโหวตอย่างท่วมท้น ข้อขัดข้องอีกอย่างหนึ่งก็คือ นายกสภามธ. ในสมัยคือ จอมพลถนอม กิตติขจร ก็ไม่ต้องการให้นายป่วย เป็นอธิการบดี ตราบไตที่ยังหาคนอื่นแทนได้อยู่ นายสัญญาจึงจำต้องรับตำแหน่งนี้ต่อมาเรื่อย ๆ จนเกิดกรณีวันมหาวิปโยค 14 ต.ค. 16 จอมพลถนอมถูกขับออกนอกประเทศ นายป่วย จึงได้เข้าเป็นอธิการบดีแทนนายสัญญา ซึ่งขึ้นไปรับหน้าที่นายกรัฐมนตรีสืบต่อจอมพลถนอมอย่างที่รู้กันอยู่ทั่วไปแล้ว

จากกรณีการออกเสียงประชามติเมื่อ 8 ส.ค. 15 ดังกล่าวมาแล้ว มีผู้ได้รับการเสนอชื่อเข้ายังเสียง 10 กว่าท่าน ซึ่งล้วนแล้วแต่เป็นบุคคลที่มีชื่อเสียงและเป็นที่รู้จักกันดีในหมู่นักศึกษาเศรษฐज्ञ์ ในฐานะอาจารย์ นักวิชาการ และนักการเมือง เช่น นายอุทิศ

นาคสวัสดิ์, นายเดชชาติ วงศ์โกมลเชษฐ, นายชินวุธ สุนทรธิมะ มรว.คึกฤทธิ์ ปราโมช, พล.อ.ประภาส จารุเสถียร ฯลฯ นอกจาก จอมพลประภาสแล้ว มรว. คึกฤทธิ์ ก็เป็นที่รู้กันว่าไม่ค่อยถนัดชตะกานนักกับนายป่วย พดตามศัพท์ไทยๆ ก็คือว่า ต่างคนต่างก็มีบารมี และชื่อเสียงโด่งดังกันคนละแบบ บางจังหวะก็หาได้ลงรอยให้กันไม่ แต่ทุกฝ่ายก็สงวนท่าที ไม่ได้ปะทะกันอย่างโจ่งแจ้ง ถึงแตกหักประการใด ผู้ที่โจมตีและใส่ร้ายนายป่วยอย่างโจ่งครึมทั้ง ๆ ที่เคยเป็นศิษย์ มรท. มาด้วยกันและสอนลูกศิษย์ลูกหาอยู่ด้วยกัน ก็คือ นายอุทิศ นาคสวัสดิ์ ซึ่งออกทีวีที่ว่านายป่วยอย่างรุนแรงในเหตุการณ์ 6 ต.ค. 19 หลังจากนั้นอีก 6 ปี นายอุทิศ ก็ได้ตายลง รวมทั้งนายอาคม มกรานนท์ ก็ได้ถูกฟ้องร้องในคดีนี้เองและคนอื่น ๆ ก็มีอันเป็นไปต่าง ๆ นานา

ในยุคนั้นนายป่วยเป็นคนบดเคี้ยวอยู่แน่ ประชาธิปไตยในคณะเศรษฐศาสตร์ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพมาก การแสดงความคิดเห็น การขีดเขียนและออกหนังสือพิมพ์ วารสาร การประชุมถกเถียงในกลุ่ม หรือแม้แต่ในสถานศึกษา ก็ออกความเห็นได้เต็มที่ ตอนที่จอมพลถนอมปฏิบัติตัวเองเมื่อ 17 พ.ย. 14 สถานศึกษา เศรษฐศาสตร์ก็ขึงร่งร่ำให้ สมช. เอาคำถามไปยื่นให้ได้ อาจารย์ท่านใดสอนไม่ได้เรื่อง หรือขาดสอนบ่อย ๆ ก็จะถูกนักศึกษานำเรื่องเข้าสู่สภาเพื่อจะให้คณะจัดการแก้ไขให้ แม้แต่นายเกรียงไกร วณิชพงศา (ถึงแก่กรรมด้วยอุบัติเหตุ) รองอธิการบดีฝ่ายการศึกษาคณะนายประภาสก็เป็นอธิการบดี ก็ยังถูกนักศึกษาร้องเรียนในฐานะที่ขาด

สอนบ่อย ๆ การขาดสอนบ่อย เป็นเหตุให้นักศึกษาเรียนไม่ค่อยได้
เต็มที่ และสอบตกในที่สุด จึงต้องร้องเรียนกันขึ้น ส่วนอาจารย์ผู้
ถูกร้องเรียนจะรู้สึกอย่างไรนั้น ไม่มีลายลักษณ์อักษรบอกเอาไว้

ที่สามแยกเศรษฐกิจซึ่งอยู่ติดกับลานโพธิ์เมื่อก่อนนี้ จะมีกระ-
ดานป้ายสำหรับติดหนังสือข่าวต่าง ๆ และที่ชั้นสองของคณะเศรษฐกิจ
(เดิม) หน้าห้องสมุดก็จะเป็นบอร์ดของกลุ่มเศรษฐกิจสัมพันธ์คอยออก
หนังสือพิมพ์อาทิตย์ละครั้ง ซึ่งจะขอคัดลอกข้อความบางชิ้นมาให้
อ่านพอเข้าใจ ดังนี้

สารานุกรมสามแยกเศรษฐกิจศาสตร์ (ปากหมา)

บทว่าด้วยไทย

รัฐธรรมนูญไทย	— คือรัฐธรรมนูญที่ใช้เวลาร่างนานที่สุดในโลก และแพงที่สุดด้วย
รัฐบาลไทย	— คือรัฐบาลที่แปลกที่สุดในโลก
คนไทย	— คือมนุษย์เผ่าหนึ่ง ที่มีมือขวาถือคันไถ
มือซ้ายถือเตารีด
หญิงไทย	— คือผู้หญิงประเภทหนึ่ง ตัวเล็ก ๆ ผิว
เหลือง ๆ หรือคล้ำ ๆ ชอบควงกับฝรั่ง
ตัวโต ๆ หรือ นิโกรตัวดำ ๆ มักมีลูก
หัวแดง ๆ หรือผมหยิก ๆ งาม ๆ

- นางสาวไทย — คือผู้หญิงประเภทหนึ่ง ที่ทำให้คนแก่
อยากตะบิบ
- เด็กไทย — คือเด็กเผ่าหนึ่ง ที่รู้เรื่องเมืองฝรั่งดีกว่า
เมืองไทย

บทว่าด้วยสัตว์และไม่ใช้สัตว์

- เต่า — ไม่ใช่สัตว์สี่เท้ากระดองหนา แต่เป็น
คนเพศหญิง
- หมี — คือสัตว์สี่เท้าประเภทหนึ่ง เดี่ยว นมยศ
ถึงชั้นนายพล
- ตุ๊ดตู่ — ไม่ใช่สัตว์ที่อยู่ในรู แต่เป็นชื่อหนัง
ไทยเรื่องหนึ่ง
- ไก่สามอย่าง — ได้แก่ อาบ อบ นวด หรืออาจจะหมาย
ถึง ไก่บ้าน ไก่เถื่อน ไก่หลง ก็ได้
- แมว — เป็นสัตว์สี่เท้า แต่ถ้าใส่ไม้เท้า ก็อาจ
จะกลายเป็นมนุษย์เผ่าหนึ่ง ที่รบอยู่กับ
พวก ต.ช.ด. ขณะนั้น

บทว่าด้วยสถานที่

- ลานโพธิ์ — คือสถานที่แห่งหนึ่ง ที่พวกม็อบต้องการ
จะอวดกับคนอื่นว่า อ่วมรถ

- คอมมอนรัม (ศิลป์) - คือสถานที่อีกแห่งหนึ่งที่พวกเราน่าไป
ชอบไป “แหยม” พวกเราน่าไป 1
- ห้องไอเซค - คือห้องที่สมาชิกอ่านหนังสือกำลัง
ภายในกันเยอะ
- ห้องกรรมการนักศึกษา - คือห้องสำหรับลอกการบ้าน และห้อง
สำหรับสัมมนาเรื่อง อาบอบนวด
- สามแยก - คือสนามตะกร้อย่อยๆ สนามฟุตบอล
ย่อยๆ เป็นดินแดนต้องห้ามสำหรับ
สตรี

บทว่าด้วยบุคคล

- จิตรกร - คือบุคคลประเภทหนึ่ง ไข่มยมยาว
หนวดยาว เลือสกปรก ชอบวาดรูปที่
ดูไม่รู้เรื่อง
- ชาวค่าย - คือพวกนอนกลางดิน กินกลางทราย
ไม่ค่อยได้อาบน้ำ ตัวเหม็นสาบ
- นักศึกษา มธ. - คือนักศึกษาพวกหนึ่งที่มีหลักสูตรการ
เรียนสี่ปี แต่เรียนสี่ปีไม่ค่อยจะจบ
- อาจารย์เก่ง - คืออาจารย์ที่ออกข้อสอบจนเด็กทำไม่
ได้ เวลาสอนเด็กก็ไม่รู้เรื่อง
- พวกรัฐศาสตร์
ผี - คือพวกที่ชอบดึกกับพวกนิติศาสตร์
คือตัวการโกงคะแนนเลือกตั้ง

พวกจับผี

— คือพวกที่ผิดต้องการจะจับ

ส.ป.ท.

— คือตามนัยของอาจารย์สอนตรรกวิทยา
อาจหมายถึงสำนักงานบัญชาเทศบาล

หมอเพี้ยร

— คือผู้หญิง คนหนึ่งที่สมัครเป็น ส.ส.
และแม่พระ ของ ส.ภ.ณ. ในจังหวัด
พระนครศรีอยุธยา มีคะแนนเสียงอยู่แถวรังสิต
วิสุทธิกษัตริย์ สะพานวันชาติ ฯลฯ

นี่คือตัวอย่าง ข้อเขียน ที่ส่งมาร่วมลงในหนังสือพิมพ์กำแพง
มีทั้งการมุ่งการเมืองในตัวเสร็จ คอลัมน์ไหนที่มีข้อเขียนเผด็จมัน ก็
จะมีนักศึกษาและอาจารย์มุ่งอ่านกันมาก ส่วนเรื่องลามกจกเปรต
นั้นไม่มีทางได้ลงในหนังสือพิมพ์เหล่านี้

แต่อย่างไรก็ตาม อำนาจเผด็จการก็ยังตามไปรังควานหา
เรื่องเอาผิดจนได้ เมื่อเกมส์การต่อสู้รุนแรงขึ้นไปถึงอีกระดับหนึ่ง
กาลเวลา และประสบการณ์อาจจะสอนให้นักศึกษาบางส่วนหลบลิ-
หนีหน้าออกไปศึกษาหาความรู้ตามสำนักภาษาซีไฟรอย่างพระอภัย-
มณีก็ได้ และกลับมาพร้อมกับวิชากระบี่กระบองซึ่งมีอิทธิฤทธิ์มาก
มายก่ายกองอยู่ เพราะภาษาสมัยนี้ไม่ได้ถือไม้เท้าเสียแล้ว แต่กลับถือ
ปืนผาน้ำไม้อันมีศักดิ์เดชพอดำ จนทางการบ้านเมืองต้องกู่ตะ-
โกนเรียกร้องให้พวกเขาถอยกลับคืนเหย้าเรือน และกลับเข้าเรียนตาม
เดิมอยู่มีชาติสายหลัง 6 ต.ค. 19 โดยทางมหาฯ ถือว่าพวกเขายังคง
มีสถานะเป็นนักศึกษาอยู่

หลังกรณีนองเลือด 14 ต.ค. 16 เป็นต้นมา ได้มีการโฆษณา
ใส่ร้ายนักศึกษาทุกรูปแบบ โดยเฉพาะการปลุกปั่นชาวบ้านให้เล่น
งานนักศึกษาและไม่ให้ไว้วางใจคนแปลกหน้าหรือคนต่างถิ่น แม้
ว่าคนเหล่านั้นจะนำความเจริญไปให้ในรูปแบบต่าง ๆ ก็ตาม
เฉพาะนักศึกษา ก็มักจะไปในโครงการอาสาพัฒนาชนบท เพื่อ
สร้างศาลาบ้าง ห้องสมุดหมู่บ้านบ้าง บ้างหนึ่ง ๆ ร่วมร้อยค่าย แ่น
นอน ในจำนวนคนหมู่บ้านมากก็ย่อมมีคนดีคนเสีย แต่ส่วนใหญ่ก็ได้
สร้างประโยชน์ให้กับชาวบ้าน ทุก ๆ ปี จะมีชาวบ้านจากหมู่บ้าน
มาขอให้ให้นักศึกษาไปตั้งค่าย ณ หมู่บ้านของตน จนนักศึกษาเองต้อง
พิจารณาคัดเลือกว่าจะจะไปตั้งค่าย ณ หมู่บ้านไหน จึงจะเหมาะ

นอกจากนี้ ก็ยังมีโครงการของผู้มีจิตศรัทธาในการเสริม
สร้าง และหวังหนุนช่วยการศึกษาของประชาชนในท้องถิ่นที่ไม่ได้
อาศัยงบประมาณของทางการเลย เช่น “โครงการห้องสมุดชุมชน”
ซึ่งได้ก่อตั้งขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนหนังสือ และตำราตาม
ชุมชนต่าง ๆ โดยเฉพาะในชนบท จุดหมายของโครงการนี้ว่ามีว่า

“พวกเราอันประกอบด้วยนักศึกษา และผู้ผ่านการศึกษาจาก
สถาบันการศึกษาต่าง ๆ ได้ตระหนักอยู่เสมอว่า เงินทุกบาททุก
สตางค์ที่นำมาสร้างสถานศึกษา ไม่ว่าจะโรงเรียนหรือมหาวิทยาลัย
ล้วนแต่ได้มาจากภาษีของประชาชน ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในชนบท มี
ฐานะความเป็นอยู่ยากจน ด้อยการศึกษา ด้วยความสำนึกในบุญคุณ
ของประชาชนเหล่านี้ พวกเราซึ่งสำเร็จการศึกษาบางส่วนจึงได้สละ
ความสุขส่วนตัวไปอยู่ชนบท แต่ก็มีพวกเราที่มีอุดมการณ์อีกส่วน

หนึ่งไม่อาจจะกระทำเช่นนั้นได้ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะมีภาระทาง
ครอบครัว หรือปัญหาส่วนตัวอื่น ๆ แต่พวกเราส่วนนี้ก็ยินดีให้
ความช่วยเหลือแก่พวกแรก

อนึ่ง ปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นในทุก ๆ ท้องที่ ได้แก่ การขาด
ห้องสมุดสำหรับชาวบ้าน อันเป็นส่วนประกอบของการศึกษาที่สำคัญ
อย่างยิ่งยวด ด้วยเหตุนี้เอง พวกเราจึงได้จัดตั้งโครงการห้องสมุด
ชุมชนขึ้น เพื่อช่วยแบ่งเบาภาระรับผิดชอบในด้านการศึกษาแก่ชุม
ชน และกระทำหน้าที่ประสานงานระหว่างพวกเราทั้งสองประเภท
ตลอดจนประสานสามัคคีร่วมกับกลุ่มชาวบ้านทั่วไป ผู้มีความประ
สงค์จะจัดตั้งห้องสมุดที่เป็นประโยชน์ในท้องถิ่นต่าง ๆ อีกด้วย โดย
มีเป้าหมายให้เป็นแหล่งรวบรวมหนังสือที่ดี มีลักษณะเสริมสร้าง
ปัญญา สร้างสรรค์สังคม แล้วจัดส่งไปให้ห้องสมุดชุมชนที่สมาชิก
ของโครงการในชนบทจัดตั้งขึ้น หรือห้องสมุดที่หน่วยอาสาสมัครที่
มุ่งทำประโยชน์ให้แก่สังคมเป็นผู้จัดตั้งขึ้น โดยพยายามช่วยชุมชน
ให้เขาสามารถช่วยตัวเองได้ คือพยายามให้รู้จักการศึกษาแบบรวม
หมู่ การอ่านการวิพากษ์วิจารณ์ ตลอดจนสรุปความคิดเห็น เพื่อนำ
ไปยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ในชุมชนนั้น ๆ ให้ดีขึ้น สรุปแล้ว ก็
มีวัตถุประสงค์ใหญ่ ๆ อยู่ 4 ข้อ คือ

1. เพื่อเป็นศูนย์กลางของผู้ต้องการบำเพ็ญประโยชน์เพื่อสังคม
2. ร่วมมือประสานงานกับอาสาสมัครที่มุ่งทำประโยชน์ให้แก่ชนบทและชุมชนอื่น ๆ

3. เพื่อส่งเสริมให้บุคคลในอาชีพต่าง ๆ ได้มีโอกาสร่วมทำ
ประโยชน์ให้แก่ชนบทและชุมชนอื่น ๆ ในสังคมอย่างกว้างขวาง
จริงจัง

4. ส่งเสริมให้ชุมชนได้รับการศึกษาอย่างกว้างขวาง ทั้งใน
และนอกระบบโรงเรียน

5. เพื่อเป็นแหล่งรวบรวมหนังสือที่มีคุณค่าให้ความรู้ เพื่อ
จัดส่งไปยังห้องสมุดชุมชนที่เห็นสมควร”

จากวัตถุประสงค์ดังกล่าวนี้ โครงการสามารถรวบรวมบรรดา
ผู้ที่มีศรัทธาและเสียสละทั้งกำลังกายและกำลังทรัพย์ให้เห็นความ
สำคัญของการบำเพ็ญกุศลที่จัดกล่าวข้างต้น จึงมีผู้บริจาคเงินและ
หนังสือตลอดจนวารสารต่าง ๆ ให้แก่โครงการนี้เกิดเป็นมูลค่าเดือน
ละนับพันบาทขึ้นไป หนังสือเหล่านี้และที่โครงการจัดซื้อเพิ่มเติม
มีตั้งแต่การ์ตูน หนังสือเรียนสำหรับเด็ก ๆ และหนังสือคู่มือการ
ประกอบอาชีพ เช่น คู่มือการเลี้ยงสุกร เป็นต้น จากกิตติศัพท์การ
บริจาคเช่นนี้ ได้มีผู้ติดต่อขอความช่วยเหลือมากมายเกินกำลังโครง
การที่จะตอบสนองได้ แต่ก็ได้ส่งไปให้เป็นครั้งคราวก็มี แต่ที่รับ
เอาไว้ในโครงการนี้ก็มากกว่า 20 แห่งทั่วประเทศ ถึงเวลาอันสมควร
ทางโครงการก็จัดเจ้าหน้าที่ไปเยี่ยมเยียนเพื่อประเมินผลเสียครั้งหนึ่ง

เมื่อเกิดการรัฐประหาร 6 ต.ค. 19 โครงการนี้ก็จำต้องยุบ
เลิกไปโดยปริยาย เราจำต้องทอดทิ้งชาวชนบทให้เป็นภาระของรัฐ
บาลจัดการเอาเอง แต่จนบัดนี้ เราก็ยังมองไม่เห็นว่ารัฐบาลใดจะ
สามารถกระทำได้อย่างนี้บ้าง ก็เห็นมีแต่โหวกเหวกรักชาติรักประ-

ชาชนตามหน้าหนังสือพิมพ์และวิทยุกระจายเสียงเท่านั้น เอาเสื้อผ้า หนังสือหนังสือหาและอุปกรณ์ไปแจกนักเรียน ก็เห็นรั้วไหลไปอยู่ในมือพ่อค้าในตลาด ทั้ง ๆ ที่เสื้อผ้าเหล่านั้นประทับตราของกรมการครองแท้ ๆ ผู้รักชาติที่แท้จริงก็ได้แต่ตาปริบ ๆ เท่านั้น เพราะไม่อาจจะไปแย้งการผูกขาดรักชาติมาจากท่านได้ แม้แต่ไปช่วยท่านอย่างเปิดเผยแท้ ๆ ท่านก็ไม่ยอมเสียแล้ว

อีกโครงการหนึ่งที่นับว่านักศึกษา ได้อุตสาหะเสียสละลงทุนลงแรงไปดำเนินการเอง รวมทั้งได้รับการรับรองอย่างถูกต้องจากผู้บริหารมหาวิทยาลัย โครงการนี้ก็คือ “โครงการครูช่วยสอนและห้องสมุดชนบท มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์” ซึ่งหนังสือรับรองมีดังนี้.—

ที่ สร.ทม.0701/260

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

หนังสือรับรอง

ขอรับรองว่า โครงการครูช่วยสอนและห้องสมุดชนบท มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งเป็นการดำเนินงานแบบค่ายอาสาสมัครของกลุ่มนักศึกษาจากคณะต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์มีวัตถุประสงค์ของโครงการเพื่อฝึกฝนนิสิตนักศึกษา ให้รู้จักรับผิดชอบในการทำงาน ที่เป็นประโยชน์ต่อสังคมส่วนรวมและประเทศชาติ เพื่อเร่งเร้าประชาชน โดยเฉพาะเยาวชนหนุ่มสาวให้ตื่นตัวในการรับผิดชอบต่อสังคม ส่งเสริมความรู้ในทางการศึกษาและเศรษฐกิจ

ให้แก่เยาวชน ผู้ฝึกฝนเยาวชนในการเป็นผู้นำทางสร้างสรรค์และดำรงความคิดที่มีประโยชน์ต่อสังคม แสวงหาวิถีทางพัฒนาสังคมไทยโดยการประยุกต์ความรู้ทางวิชาการแผนใหม่เข้ากับการดำรงชีวิตของชาวไทย

การดำเนินงานของโครงการ ฯ คือ สอนหนังสือเด็กนักเรียนในโรงเรียน ทำห้องสมุดหมู่บ้าน พร้อมกับจัดหาหนังสือประจำห้องสมุด รวมกลุ่มเยาวชนในการบำเพ็ญประโยชน์ต่อหมู่บ้าน เพื่อจัดตั้งเป็นศูนย์เยาวชนหมู่บ้าน ให้คำปรึกษาและแนะนำแก้ไขอุปสรรคให้แก่ชาวบ้าน จัดฉายภาพยนตร์ จัดนิทรรศการเพื่อความบันเทิง ข่าวสารและความรู้ จัดโต้วาทีและอภิปรายในประเด็นระดับหมู่บ้าน

ทางมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้พิจารณาเห็นว่า การดำเนินงานของนักศึกษาตามโครงการครูช่วยสอนและห้องสมุดชนบท ดังกล่าว เป็นการใช้เวลาว่างระหว่างปิดภาคการศึกษาให้เป็นประโยชน์สมควรได้รับการสนับสนุนส่งเสริม

ให้ไว้ ณ วันที่ 24 มกราคม 2517

(ลงชื่อ) นายมนตรี บริสุทธิ์

รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร

ปฏิบัติราชการแทนอธิการบดี

อาจารย์ที่ปรึกษาโครงการครูช่วยสอนและห้องสมุดชนบท

ด้วยการสนับสนุนของหลาย ๆ ฝ่าย โครงการนี้ก็ดำเนินไป ด้วยดี นักศึกษาก็ได้ร่วมแรงร่วมใจกันอาสาออกปฏิบัติงานตามเป้าหมายทันที ตามจุดต่าง ๆ ในชนบทของประเทศ เช่น ที่เชียงใหม่ ก็ได้ก่อตั้งห้องสมุดชาวบ้านขึ้น เพื่อยกระดับความรู้และความคิดของชาวบ้านก่อนอื่น เพราะถ้าปราศจากจิตใจที่จะยอมรับเอาอุดมการณ์ในด้านต่าง ๆ เป็นหลักแล้ว การยกระดับอาชีพของชาวบ้านก็จะไปไม่รอด จะทำอย่างไรให้พวกเขาเรียนรู้ปัญหาพื้นฐาน และพวกเขาจะต้องช่วยกันแก้ไขอย่างไรบ้าง นักศึกษาต้องพบกับอุปสรรคมากมาย เช่น รวบรวมเงินทุนซื้อรถมาขนส่งสินค้าและลำเลียงผู้คนในหมู่บ้านออกสู่ตลาดด้วยราคาที่ยุติธรรม แน่แน่นอน ย่อมถูกกว่าที่พ่อค้าท้องถิ่นเคยเรียกเก็บอยู่เกือบครึ่งต่อครึ่ง รวมทั้งรักษาผลประโยชน์และอำนวยความสะดวกให้แก่ชาวบ้านหลายอย่าง สิ่งนี้ก็ย่อมไปขัดกับประโยชน์ของพ่อค้าคนกลาง

อยู่มาไม่นาน ต.ช.ด. ก็เริ่มเข้าไปตั้งค่าย ทหารเริ่มไปซ้อมรบบริเวณนั้น ท่ามกลางการข่มขู่คุกคาม รวมทั้งใช้เงินหว่านล้อมชักจูงชาวบ้านให้ตั้งแวงรังเกียจนักศึกษา ที่สำคัญก็คือได้เอาผลประโยชน์เข้าล่อ เช่น ถ้านักศึกษาออกไปทางการก็จะสร้างเขื่อนกั้นน้ำให้ จนในที่สุด นักศึกษาก็ถูกอันธพาลลงมือซ้อมและเตะถีบ โดยที่ชาวบ้านก็ไม่อาจช่วยเหลืออะไรได้ พุดไม่ออก และเมื่อนักศึกษาถอนตัวออกมาแล้ว ผลประโยชน์ของชาวบ้านที่เคยได้รับก็หดหายไป เชื่อกันว่าทางการจะสร้างให้จนบัดนี้ก็หาได้มีใครไปเหลียวแลไม่ ในทำนองแกลงจิตจึงรู้สึกแกล้ว ชาวบ้านได้เรียกร้องขอให้นัก-

ศึกษาเข้าไปใหม่อีก แต่แทบจะเรียกว่ามันสายเกินไปเสียแล้ว
จนบัดนี้ นักศึกษากลุ่มดังกล่าวก็ได้สลายตัวไปจนหมด หากจะมี
ก็คงเป็นนักศึกษารุ่นใหม่ที่เท่านั้น เลยไม่ทราบว่าการรัฐบาลจะสา-
มารถสร้างสรรทำให้เกิดขึ้นกับนักศึกษาได้มากน้อยเพียงไร

ตัวอย่างจดหมายจากยูนิปริตงานในชนบท

เชียงราย

8 ก.ค. 19

พี่พรก

หลังกลับจากกรุงเทพฯ มาถึงบ้านวันแรกตอนเช้า ผู้ใหญ่
ในหมู่บ้าน มาบ่นปวดเมื่อยตามหาขา ซึ่งหนูเห็นว่าอาการเช่นนั้นไม่
จำเป็นต้องใช้ยากินระงับ เพราะจะทำให้ติดยา จึงแนะนำให้บิบ
นวดก็ทำไม่เป็นกัน หนูจึงเป็นหมอนวดจำเป็นด้วย

ตอนกลางคืนอีกบ้านมาตามไปดูเด็กเพิ่งเกิดได้ 6 วัน เมื่อ
ตอนเย็นเด็กกินนมแล้วร้องไห้สักครู่ก็เงียบเสียงหลับไป แม่เด็กอาบ
น้ำให้ก็ง่วงรู้สึกตัว แล้วหลับต่อไปอีกโดยไม่รู้สึกตัวเลย ทำอย่างไร
ก็ไม่ยอมตื่น เพียงระยะห่างจากตอนเย็น 4 ชั่วโมงเท่านั้น เมื่อไปดู
เด็กซึ้งพรออ่อนมาก เนื้อตัวเริ่มเย็น จนใคร ๆ นี้กว่าตายแล้ว แต่หนู
ทราบว่ายังไม่ตายเพราะตัวยังอุ่นอยู่ จะพาไปโรงพยาบาลก็ไม่ได้

เพราะตอนกลางคืนรถในหมู่บ้านก็ไปชนข้าวต่างอำเภอ จึงตัดสินใจชวนเด็กหนุ่มสาวในหมู่บ้านซึ่งจักรยานไปอนามัยที่อยู่ห่างออกไปกว่า 3 กิโลเมตร ทางผู้ใหญ่ในหมู่บ้านบอกว่าไม่ต้องไปก็ได้ เพราะมองเห็นแล้วว่าจะไม่รอดภายในไม่กี่ชั่วโมงแน่ ๆ แต่เป็นไปไม่ได้ที่หนูจะทนนั่งดูเด็กตายต่อหน้าต่อตา โดยไม่ได้ช่วยเหลือสิ่งใดเลย และอีกอย่างใครจะฝึกให้ชาวบ้านมีการช่วยเหลือกัน จึงตกลงซึ่งจักรยานไป 6 คน ตอนนั้นประมาณ 3 ทุ่มกว่า ไปถึงอนามัยพบแต่ภรรยาและบอกว่าพนักงานอนามัยไปกินเหล้า จึงปั่นจักรยานกลับมาบ้านอีกแห่ง ต่อมาถึงค่ายทหารใกล้หมู่บ้าน ตัดสินใจไปขอหมอมทหารปรากฏว่าได้รับคำตอบหมอมไม่อยู่ น้อยใจในความพยายามของเราซึ่งผิดหวังทุกอย่าง แทบจะหมดแรงปั่นจักรยาน พยายามขี่ตามลมกลับมาบ้านและปลุกหมอมเถื่อนไปด้วย ตรวจดูแล้วบอกว่าช่วยอะไรไม่ได้ต้องปล่อยตามบุญตามกรรม มีหน้าช้าก่อนจะกลับยังบอกชาวบ้านอีกว่าเด็กถูกผีปอบกินเสียอีก หลังจากนั้นประมาณเที่ยงคืนเด็กก็ตาย นี่ก็ถึงรายต่อ ๆ ไป ก็คงเช่นเดียวกัน พวกเรามีสิทธิตายเร็วกว่าคนอื่นไซ้ไหม ในกรุงเทพฯ ระยะทาง 1 กม. มีคลินิก 3 แห่ง ที่นี้เป็นสิบบ ๆ กิโลเมตร เห็นแต่อนามัยกับหมอมเถื่อน.....

ขณะเขียนจดหมายอยู่ดีก็มากแล้ว ตะเกียงหรือหลอดทุกที จึงขอจบเพียงเท่านี้.....”

(ลงชื่อ) ฝนทิพย์

อยู่ต่อมาอีกไม่นาน เจ้าของจดหมายฉบับนี้ ก็ถูกบุคคลกลุ่ม
หนึ่งบุกเข้าป่าระเบิดที่บ้านพักท่ามกลางความตึกสงัด บ้านพักพัง
เป็นแถบ และตัวเธอบาดเจ็บสาหัส เห็นแลยงว่าผู้หวังดีต่อชาว
บ้านโดยไม่หวังผลอะไรตอบแทนนั้น ก็ยังถูกลอบทำร้ายโดยวิธีป่า
เถื่อนเช่นนี้ ผู้ถูกทำร้ายเป็นเพียงผู้หญิงตัวเล็ก ๆ คนหนึ่ง แต่ถูก
ศัตรูใช้อาวุธสงครามหมายสังหารเธอให้ตาย จึงเป็นการยากที่จะชก
จูงให้นักศึกษาและเยาวชนไว้วางใจรัฐบาลได้อีก โดยเฉพาะรัฐบาล
เผด็จการ นอกเสียจากว่านักศึกษาจะสามารถคุ้มครองตัวเองได้แล้ว
เท่านั้น การสัมผัสมวลชนอย่างหวังจึงจะปลอดภัย และสามารถ
ดำเนินงานตามเป้าหมายได้อย่างจริงจัง มิฉะนั้น ก็จะตกเป็นเหยื่อ
แร้งกา คือพวกนายทุน ขุนศึก เจ้าที่ดิน และกลุ่มผลประโยชน์ทั้ง
หลายได้ แม้แต่จากคนของรัฐบาลหากินเงินเดือนจากภาษีของชาว
บ้าน

★ การลอบทำร้ายโดยวิธีลงมือลงตีนแก่นักศึกษา ซึ่งมีแต่มือ
เปล่า ๆ จนบาดเจ็บ รวมถึงการใช้อาวุธสงครามโดยไม่คำนึงถึงศีล
ธรรมอันดีทั้งหลาย ถึงจะไม่ใช่ในหน้าหนังสือพิมพ์แต่ในวง
การนักศึกษาและชาวบ้านแล้ว ย่อมรู้ว่าเกิดจากฝีมือใคร พวกไหน
ชอบความรุนแรงและชอบเห็นชีวิตคนอื่นเป็นผักปลา กฎแห่งกรรม
บ่งไว้ว่า “เราบ่ผิดท่านมล้าง ดาบนั้นคืนสนอง” และดาบนั้นก็ได้
เริ่มสนองผู้ก่อกรรมทำเข็ญกับผู้บริสุทธิ์ และไม่มีอาวุธอย่างทันตา
เห็น ไม่ว่าจะมีการนิรโทษกรรมไม่เอาความกันก็ตาม แต่ก็หาได้
เป็นเครื่องลบล้างบาปกรรมที่คนเหล่านั้นได้ก่อขึ้นไม่ ถ้าใครถือว่า

การนิรโทษกรรมเป็นการล้างบาป คนนั้นก็เข้าใจผิดอย่างมหันต์
บาปกรรมยังมีติดตัวพวกโหดร้ายนั้นไปทุกอย่างก้าว หากเราจะยังไม่
ลืมกัน ผู้ก่อสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยเฉพาะพวกนาซีเยอรมันก็ยังคง
ถือว่าเป็นอาชญากรสงคราม ชอบที่จะติดตามตัวมาลงโทษให้สาสม
เพื่อมิให้เป็นเยี่ยงอย่างต่อไป พล.อ.โตโจก็ดี จอมพลเกอริงก็ดี จึง
ถูกนำมาแขวนคอ โดยคำพิพากษาของศาลยุติธรรมแห่งเมืองนูเรม-
เบอร์กด้วยประการฉะนี้ ที่ยังเหลือก็ต้องหลบ ๆ ซ่อน ๆ อยู่ตาม
ประเทศต่าง ๆ และถูกตามล่ามาลงโทษอย่างที่ปรากฏอยู่เป็นข่าวไม่
ขาด แม้ในปัจจุบัน

ดังนั้น ใครที่ชอบก่ออาชญากรรมฆ่าเพื่อนร่วมชาติอย่าง
ขาดสติ ระวังจะถูกกรรมตามสนองเอาไว้มากี่แล้วกัน เพราะกระ-
ตูกของคนตายจะลุกขึ้นมาทวงหาความยุติธรรมเข้าสักวันหนึ่ง แม้
ฆาตกรเหล่านั้นจะพร่าวาร์กชาติศาสนาทุกลมหายใจ แต่ผลการ
กระทำเสื่อมศรัทธา ไม่ว่าจะท่องบ่นสูตรอันไม่เคยมีในชาติกเล่ม
ใด ๆ ที่ว่า “ฆ่าคอมมิวนิสต์ไม่บาป” นรกสถานเดียวเท่านั้นที่เปิด
อ้าคอยรับคนพวกนี้อยู่ เพราะได้ก่ออนันตริยกรรมร่วมฆ่าร่วมสัง-
หารผู้คนมือเปล่าตั้งมากมาย โดยเฉพาะในคราวกรณีหนองเลือด
6 ต.ค. 19

นายแพทย์หลาย ๆ ท่านที่ปฏิบัติงานอยู่ในต่างจังหวัดก็ยังคง
ใส่ร้ายว่าเป็นแนวร่วมคอมมิวนิสต์ เมื่อเร็ว ๆ นี้คุณนายแพทย์
(นามสกุลรัตนวิจิตรณ) ที่อยู่ทางภาคอีสาน ก็ถูกกล่าวหาเช่นนี้อีก
ย้อนไปในอดีตในยุคที่การโฆษณาใส่ไคล้ันักศึกษายังระบาคอยู่ ค่าย

อาสาพัฒนาชนบทของนิสิตนักศึกษา ถูกเจ้าหน้าที่ราชการและกลุ่มพลังต่าง ๆ ตามหมู่บ้าน เช่น ลูกเสือชาวบ้านขับไล่ถึงกับทำร้ายก็มี อย่างเช่น กรณีสังหารนายอมเรศ ไชยสะอาด นายกองค้ำการศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล (นักศึกษาแพทย์) ขณะที่ออกฝึกปฏิบัติงานด้านสาธารณสุขในท้องที่ชนบทจังหวัดนครราชสีมา เป็นที่กล่าวขวัญกันว่าเป็นฝีมือของ กอ.รมน. อีกเช่นกัน

สำหรับในระยะหลัง เมื่อ พล.อ. เปรม และ พล.อ.อาทิตย์ ได้ขึ้นกุมบังเหียนรัฐบาลแล้ว ก็ได้หันมาให้ความสำคัญของนักศึกษายิ่งขึ้น โดยให้การสนับสนุนในกิจกรรมต่างๆ ของนักศึกษา เช่น เมื่อ 27 พ.ค. 2526 ก็ได้ให้ทุนทรัพย์เพื่อใช้ในโครงการออกค่ายอาสาฯ ของนิสิตนักศึกษา 26 สถาบัน เป็นเงิน 228,000 บาท พล.อ.อาทิตย์ ผบ.ทบ. ประธานในพิธี ได้กล่าวปราศรัยในตอนหนึ่ง

“ผมรู้สึกภาคภูมิใจ ที่ได้สนับสนุนกิจกรรมค่ายอาสาพัฒนาท้องถิ่นของมหาวิทยาลัยและวิทยาลัยต่าง ๆ เพราะงานค่ายอาสาฯ นี้เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติมาก ผมในฐานะ ผอ.ปค. (ผู้อำนวยการป้องกันและปราบปรามการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์) พร้อมสนับสนุนงานของนิสิตนักศึกษาด้วยความจริงใจ ขอเพียงบอกให้รู้ว่าจะให้เราทำอะไร....”

นับว่าเป็นการส่งเสริมลูกทาง ทุกคนจะได้ประโยชน์จากการนี้อย่างทั่วถึงและเป็นการพัฒนาประเทศที่สอดคล้องต้องกัน

หันกลับมาพิสูจน์ความจริงกันต่อไป ท่านที่สนใจผลงานของนายป๋วย ก็คงพอจะจำได้ว่า มีมูลนิธิอยู่แห่งหนึ่งที่นายป๋วยได้

เป็นหัวเรี่ยวหัวแรงในการทบทวนและดำเนินการ คือ "...มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์" เท่าที่ทราบรัฐบาลหาได้สนับสนุนอย่างจริงจังอะไรไม่ ปล่อยให้ภาระของเอกชนช่วยกันไปตามมีตามเกิด เช่น เวสไซ์ และชาวบ้านทั่วไปที่มีจิตศรัทธาขานแทนหนักก็ได้บริจาคเป็นรายเดือนก็มี จึงพอมีทบทวนมาดำเนินการได้ บางท่านอาจจะเคยได้อินนงค์การหนึ่งที่มีชื่อว่า "กรรมการต่อต้านความอดอยาก และขาดอาหารแห่งประเทศไทย เรียกว่า ตอ.ขอ. แห่งประเทศไทย" ก็ได้ ซึ่งตั้งมาตั้งแต่ปี 2509 โดยมี ม.จ.สิทธิพร กฤดากร เป็นที่ปรึกษาอนุกรรมการเพิ่มผลผลิต โดยที่คำเนื่งว่า ปัจจุบันประเทศไทยมีประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ขณะเดียวกันผลผลิตข้าวเพิ่มขึ้นช้ามาก ถ้าไม่รีบแก้ไข ก็อาจเกิดวิกฤตการณ์ร้ายแรงขึ้นได้ ก็ไม่ใช่แต่จะไม่มีข้าวเหลือส่งเป็นสินค้าออกเท่านั้นยังอาจรวมไม่ถึงข้าวไม่พอบริโภคภายในประเทศด้วย

เท่าที่ ม.จ.สิทธิพร ได้ทำการทดลองทำนาสาธิตถึง 600 หน่่วยทั่วประเทศ หน่่วยหนึ่งใช้เนื้อที่ 5 ไร่ ซึ่งโครงการนาสาธิตนี้ได้ให้ปุ๋ยทดลองใช้โดยไม่คิดมูลค่าแต่ประการใด ปรากฏว่าความหวังที่ว่าชาวนาสูงอายุจะได้อาศัยลูกหลานที่ได้รับการศึกษามาแล้ว ในหลักสูตรต่าง ๆ ของกระทรวงศึกษาฯ ซึ่งควรจะมีรู้จักคิดเลขเกี่ยวกับเนื้อที่นา และปริมาณปุ๋ยที่ควรใส่ในเนื้อที่ที่วัดได้ ไม่เป็นไปตามที่หวัง ลูกหลานชาวนาน้อยคนที่ปฏิบัติได้เช่นนี้ จึงเป็นปัญหาที่ชาวนาของเราไม่อาจใช้ปุ๋ยได้ถูกต้อง และมีผลเสียในระยะยาวต่อผาจนเท่าทุกวันนี้

มูลนิธิฯ ดังกล่าวก็ได้เข้ามามีบทบาทในโครงการนี้ด้วยการหารายได้ก็ดังที่กล่าวมาแล้ว เช่น ได้จัดทำหนังสือ “สังคมศาสตร์ปริทัศน์ฉบับชาวนาไทย” ขึ้น โดยมีนายป๋วย เป็นที่ปรึกษา โดยอาศัยแรงสนับสนุนนักศึกษาจากกลุ่มหรือชมรมต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัยช่วยจำหน่าย เช่น ชมรมอภิปราย (สภากาแฟ) แห่งมหาวิทยาลัยศาสตร์, ชมรมรัฐศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กลุ่มเศรษฐกรรมมหาฯ ธรรมศาสตร์ เป็นต้น รายได้เหล่านี้ได้นำไปใช้ในโครงการอบรมลูกหลานชาวนาให้มีความรู้ความเข้าใจในการประกอบอาชีพการเกษตรอย่างถูกต้องต่อไป

แต่เมื่อนายป๋วย ถูกกล่าวหาและเกือบจะถูกทำร้ายจากบุคคลกลุ่มหนึ่งเมื่อตอนเย็น 6 ต.ค. 19 จนต้องออกนอกประเทศไทยไปปล่อยให้ลูกศิษย์ลูกหาประชาชน และชาวไร่ชาวนาขาดผู้เอาใจใส่ อุทิศแรงกายแรงใจเพื่อการนี้ลงกลางคัน ท่านสิทธิพร (พระบิดาแห่งเกษตรแผนใหม่) ก็สิ้นชีพิตักษัยไปแล้วเช่นกัน ใครละพอจะประทีปส่องทางให้แก่คนทั้งหลายได้อีก เชียงนายป๋วยก็ได้ทำสำเร็จมาแล้ว

มีกาดัดพ้อต่อว่าอายุเสมอมาจากทหารและตำรวจในราชการชายแดน ว่านิสิตนักศึกษาไม่รู้ข้อเท็จจริง และไม่เห็นอกเห็นใจนักรบเหล่านั้นที่พลีชีพเพื่อชาติ หงเห็บหงดาบชาชาติแขนชาติทุพพลภาพ บิละหลายร้อยคนตลอดมา ความจริงแล้วนิสิตนักศึกษาได้สนใจอยู่เสมอ ที่จะศึกษาปัญหาเหล่านี้อย่างจริงจัง มิใช่หลบหลับหลบตาส่งเสริม หรือหนุนให้รบราฆ่าฟันกันตะพืดตะพื่อ เมื่อเห็นพฤติกรรม

อันไม่ชอบมาพากลของเหล่านักรบทั้งหลาย ก็ได้แต่นำมาเสนอ
แนะให้รัฐบาลส่วนกลาง และผู้บังคับบัญชาทหารให้รับทราบและ
แก้ไขและปรับปรุงข้อบกพร่องต่าง ๆ ให้ดีขึ้น

นักศึกษาข้าราชการสนาม

โดยความจริงแล้ว พลเมืองไทยทุกคนมีหน้าที่รับราชการ
ทหารเพื่อป้องกันรักษาชาติอยู่แล้ว เพียงแต่ในยามปกติบางพวกก็
กลายเป็นพลเรือน จะเหลือไว้พวกหนึ่งให้ทำหน้าที่อยู่ในราชการ
ทหารต่อไป สรุปก็คือ ทหารก็คือพลเรือนที่สวมเครื่องแบบนั้นเอง
หาใช่ใครอื่นไม่ ทุกคนจึงควรสนใจในสภาพและความเป็นอยู่ของ
กันและกันให้ถ่องแท้ มิใช่คอยแต่ปกปิดอำพรางสภาพที่แท้จริงของ
ตัวเอาไว้ และกล่าวหาที่ขมขื่นซึ่งกันและกันอย่างที่บางพวกชอบกระ
ทำ พอพลเรือนจะให้ความสนใจในสภาพที่แท้จริงบ้าง ก็มักจะอ้าง
เอาความลับบังหน้า แถมยังติดป้าย “เขตทหารห้ามเข้า” เสียอีก
โดยเอาอำนาจและอาวุธที่ตนได้รับมอบหมายให้ถือมาข่มขู่พลเรือน
รวมทั้งจพลเรือนให้ออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีก็มีอยู่หลายครั้ง
ครั้งล่าสุดก็มีผลให้ มรว. เสนีย์ ปราโมช ลงจากเก้าอ้นายกรัฐมนตรี
แทบไม่ทัน

ความจริงแล้วประชาชนมีความห่วงใยทหารเป็นอันมาก สัง-
เกตได้ จากการให้ความร่วมมือแก่ราชการทหารเป็นอย่างดีทุกคราว
มา และที่ไปกล่าวหานิสิตนักศึกษาว่าเป็นฝ่ายตรงกันข้ามกับทหาร

นั้นก็ไม่ถูก ในเมื่อทหารบางส่วนทำไม่ถูกเรื่อง เช่น ยึดครองอำนาจไม่ยอมปล่อยแถมยังทำตนเป็นผู้เผด็จการ ในเครื่องแบบเสียอีก ก็ยอมทำให้ประชาชนไม่พอใจเป็นธรรมดา ที่แสดงออกในทางไม่เห็นด้วยก็มาก โดยเฉพาะนิสิตนักศึกษาที่มองเห็นข้อบกพร่องของทหารที่เข้ามาปกครองประเทศแบบเผด็จการ ก็ต้องมีการไม่เห็นด้วย และวิพากษ์วิจารณ์เป็นธรรมดา

โดยใจจริงแล้วก็น่าเห็นใจอาชีพทหารอยู่มาก แต่รังเกียจผู้ที่นำเครื่องแบบทหาร มาเป็นเครื่องมือเสวยอำนาจ และปราบปรามประชาชน หาใช้รังเกียจทหารทั่วไปไม่ แต่ภาพพจน์ที่ทหารบางกลุ่มก่อขึ้น ก็น่าชิงชังมากโขอยู่มิใช่หรือ นักศึกษาได้เคยให้ความสนใจในปัญหาและความเป็นอยู่ของทหาร และประชาชนในเขตที่ทหารเข้าไปรับผิดชอบ เช่น เมื่อ 8 ม.ค. 16 นักศึกษารวมศาสตร์กลุ่มหนึ่งได้ติดต่อขออนุญาตกองทัพบกเข้าไปเยี่ยมเยียน และศึกษาสภาพความเป็นอยู่และปัญหาของชาวบ้านในอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์

พร้อมกันนั้น ก็ได้นำสิ่งของที่เป็นความต้องการของชาวบ้านไปแจกจ่ายให้ชาวบ้านด้วย เช่น เมล็ดพันธุ์พืช หนังสือเรียนสำหรับเด็ก เสื้อผ้า เป็นต้น ซึ่งน่าจะเป็นประโยชน์สำหรับชาวบ้าน และเป็นกำลังใจประกอบอาชีพ ซึ่งนักศึกษาก็ได้ตั้งวัตถุประสงค์ของการไปในคราวนี้ ว่า.-

1. เพื่อให้ นักศึกษา ได้เข้าไปศึกษาสภาพความเป็นอยู่และปัญหาชนบทด้วยตนเองอย่างใกล้ชิด อันจะได้เป็นส่วนหนึ่งของ

ประสบการณ์ความคิดเห็น ซึ่งจะได้นำไปใช้ในการดำเนินกิจกรรม เพื่อพัฒนาสังคม และเป็นส่วนหนึ่งในแนวทางพัฒนาประเทศเมื่อ ออกไปเป็นผู้บริหาร

2. เพื่อเยี่ยมชมดูสภาพในท้องถิ่นในเขตซึ่งผู้คนเข้าใจกัน ว่าสถานการณ์รุนแรง ในฐานะผู้ที่จะมีบทบาทรับผิดชอบต่อสังคม และได้ปรึกษาแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เกี่ยวกับปัญหาชนบทเพื่อความเข้าใจที่กว้างขวางยิ่งขึ้น และนำออกไปเผยแพร่ต่อไป

3. เพื่อการสังคมสงเคราะห์ โดยให้นักศึกษาได้สละกำลัง ทรัพย์ กำลังกายและความคิด โดยรวบรวมเสื้อผ้า หนังสือ และสิ่ง ของที่จำเป็น เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นดังกล่าว

ในการนี้ นักศึกษาได้ขอความช่วยเหลือในเรื่องรถยนต์พา หนะจากทางกระทรวงคมนาคม และได้ศึกษาสภาพชนบทในท้อง ถิ่นชั่วเวลาสั้น ๆ (ประมาณ 1 สัปดาห์) ได้ศึกษาในเรื่องอาชีพ ความเป็นอยู่ การศึกษา ประเพณีวัฒนธรรมบางอย่าง การคมนาคม รวมถึงทัศนคติของชาวบ้าน และได้ขออนุญาตต่อกองทัพบกตั้งนี้

ที่ สร.ทม. 0707/685

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

8 มีนาคม 2516

เรื่อง ขออนุญาตเข้าเยี่ยมชม และศึกษาสภาพความเป็นอยู่และ ปัญหาของชาวบ้านในอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์

เรียน ผบ.ทบ. (ผ่าน ศปก.ทบ.)

ด้วย น.ส.ศรีเพ็ญ กาสมณี นักศึกษาคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้เขียนจดหมายติดต่อกับ ร.ต.สุรศักดิ์ เอี่ยมรักษา และ ส.อ.ชาติชาย กลิ่นศรีสุข ซึ่งเป็นทหารประจำอยู่ที่บ้านห้วยมุ่น อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ จึงได้ทราบถึงสภาพของชาวบ้านแถบนั้นว่า มีความผิดเคืองทั้งในด้านภักคคาม และการประกอบอาชีพ น.ส.ศรีเพ็ญ กาสมณี ได้นำข้อเท็จจริงนี้มาปรึกษาคณะกรรมการนักศึกษาคณะเศรษฐศาสตร์ เพื่อหาช่องทางที่จะเข้าไปศึกษา และช่วยเหลือชาวบ้านเหล่านั้นตามกำลังความสามารถที่จะทำได้

น.ส.ศรีเพ็ญ ได้ติดต่อกับ ร.ต.สุรศักดิ์ เอี่ยมรักษา และ ส.อ.ชาติชาย กลิ่นศรีสุข ถึงเรื่องการมาเยี่ยมเยียนของนักศึกษาแล้ว ได้รับคำตอบจาก ร.ต. สุรศักดิ์ ว่าตัว ร.ต. สุรศักดิ์ ได้ติดต่อกับผู้บังคับบัญชาตามลำดับชั้น ถึงรองผู้บัญชาการกองพลที่ 9 แล้ว ต่างก็เห็นชอบและยินดีรับรอง และให้ความปลอดภัยแก่คณะนักศึกษาอย่างเต็มที่ และนอกจากนั้น ร.ต. สุรศักดิ์ ยังแนะนำให้น.ส.ศรีเพ็ญ และคณะนักศึกษา ที่จะร่วมเดินทางไปด้วยนี้ ติดต่อกับ สปก.ทบ. เพื่อขออนุญาต

ทางคณะเศรษฐศาสตร์ ได้พิจารณาถึงเจตนาของนักศึกษาดังกล่าวแล้วเห็นว่าน่าจะเป็นประโยชน์สำหรับชาวบ้านทั้งทางด้านกำลังใจและการประกอบอาชีพ เพราะนักศึกษาได้แจ้งว่าจะหาสิ่งของที่เป็นความต้องการของชาวบ้าน เช่น เมล็ดพันธุ์พืช, หนังสือเรียนสำหรับเด็ก, เสื้อผ้า ไปแจกจ่ายชาวบ้านด้วย แต่ทางคณะ

เศรษฐศาสตร์ก็มีความเป็นห่วงนักศึกษาในด้านความปลอดภัย จึง
เรียนมาเพื่อขอทราบว่ ทางราชการทหาร จะเห็นเป็นการสมควร
อนุญาต และอำนวยความสะดวกให้แก่นักศึกษาที่จะเดินทางไป
เยี่ยมเยียนชาวบ้านในพื้นที่ของ จก.พัน 5 พล 9 ประมาณวันที่
2 เมษายน 2516 และจะอยู่ในบริเวณพื้นที่นั้นประมาณ 4-7 วัน
ได้เป็นประการใด

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

(ลงชื่อ) ดร.วิญญู วิจิตรวาทการ
คณบดีเศรษฐศาสตร์

ต่อไปนี้เป็นรายงานของนักศึกษาผู้หนึ่ง และเป็นส่วนหนึ่ง
ของรายงานที่นักศึกษาได้เขียน เพื่อให้เข้าใจมากขึ้น นอกเหนือ
จากการฟัง พูด และเฝ้าดูในระยะเวลาสั้นๆ

6 เม.ย. 16

หมู่บ้านนาเขียว จ.เพชรบูรณ์

ลักษณะทั่วไป

หมู่บ้านเป็นกลุ่มอยู่ใกล้ชิดกัน มีประมาณ 40-50 หลังคา
เรือน ส่วนใหญ่เป็นบ้าน 2 ชั้น มีใต้ถุนสำหรับเลี้ยงสัตว์ (ผูกสัตว์)
ได้แก่ วัว ควาย เป็ด ไก่ หมู มีถนนลูกรังเข้าหมู่บ้านใช้ได้ตลอดปี

นอกจากในฤดูฝน ไม่ค่อยสะดวกนัก มีโรงเรียน 1 โรง มีครูผู้หญิง 1 คน สอนตั้งแต่ชั้น ป.1-4 มีนักเรียนประมาณ 120 คน มีสำนักสงฆ์ 1 แห่ง พระ 1 รูป มาจากจังหวัดเลย มาจำวัดอยู่หมู่บ้านนี้ได้ประมาณ 1 ปี มีบ่อน้ำบาดาล 2 บ่อ มีคันโยก มีคลองใหญ่ไหลผ่านหมู่บ้าน

อาชีพ

ทำนา ทำไร่ข้าวโพด มันสำปะหลัง และปลูกถั่วเขียวหลังฤดูทำนา มีข้าวเฉลี่ยกินได้ตลอดปี มีไร่ข้าวโพดประมาณครอบครัวละ 4-5 ไร่ มีรายได้ประมาณปีละ 4-5 พันบาท

สภาพความเป็นอยู่

ผู้ชายไปทำงานที่ไร่ ผู้หญิงอยู่บ้านเลี้ยงลูกและทอผ้าสำหรับใช้ในครอบครัวเป็นงานอดิเรก เด็กไปโรงเรียนจนถึง ป.4. แต่เกือบทั้งหมดมิได้เรียนต่อ ถ้ามีฐานะดีจะส่งไปเรียนที่กรุงเทพฯ หนุ่มสาวแต่งงานกันในระดับอายุพอสมควร ชายประมาณ 20-23 ปี หญิง 16 ถึง 18 ปี ก่อนแต่งงานต้องบวชก่อนเป็นประเพณี การอนามัยโดยทั่วไปไม่สู้จะดีนัก มีสัตว์เลี้ยงไว้ได้ทุนบ้าน บางบ้านไม่มีสวม เด็กไม่ค่อยมีเสื้อผ้าสวม เนื้อตัวสกปรกมอมแมม

การติดต่อกับภายนอก

มีทางรถยนต์เข้าถึงหมู่บ้าน มีนายทุนมาซื้อผลผลิตถึงบ้าน ชาวบ้านหลายครอบครัวมีรถจักรยาน และรถมอเตอร์ไซค์เป็นพา

หนี้ บางคนมีรถโตให้เพื่อนบ้านเช่า ค่าเช่าไว้ละประมาณ 40 บาท
ถ้าเป็นที่บุกเบิกใหม่ค่าเช่าโตไว้ละ 100 บาท

ทัศนคติของชาวบ้าน

- การศึกษา ชาวบ้านอยากให้ลูกเรียนหนังสือต่อ แต่มักจะ
ไม่ค่อยมีทุนรอนพอ
- อาชีพ ชาวบ้าน อยากให้มีการรวมกลุ่ม ในการ ขายผล
ผลิต เช่น สหกรณ์ (ที่หมู่บ้านนี้เพิ่งมีการ
สหกรณ์ได้เพียง 1 ปี)

ข้อเสนอแนะ

1. ต้องการให้มีเจ้าหน้าที่เข้าไปแนะนำเรื่องอนามัย และ
เรื่องการวางแผนครอบครัว
2. ควรส่งเสริม ให้คนอยู่ในหมู่บ้าน ได้ออกไปเรียนครูมาก
ขึ้น และควรอบรมการเกษตร สหกรณ์ เพื่อให้สามารถ
กลับมาเป็นผู้นำหมู่บ้าน แทนที่จะไปสอนที่อื่น
3. ขอให้ปรับปรุง สภาพถนนให้ดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุ-
บัน อาจจะสนับสนุนให้ชาวบ้านช่วยตัวเอง เพื่อตัดเงิน
งบประมาณของรัฐ โดยให้ผู้ใหญ่บ้านนำพัฒนาถนนใน
ช่วงเวลาที่ว่างจากการทำไร่ทำนา และใช้รถบดถนน
ของกรมทางซึ่งมีให้อยู่แล้วในแถบนี้
4. ต้องการให้ดำเนินความสะดวกในเรื่องน้ำดื่มน้ำใช้

อีกหมู่บ้านหนึ่งที่นักศึกษาได้เข้าไปสัมผัส และได้เขียนรายงานไว้ดังนี้.—

ลักษณะทั่วไป

หมู่บ้านเป็นกลุ่มได้วางแผนผังไว้ดีมากตั้งแต่ พ.ศ. 24๙0 มีบ้านอยู่ประมาณ 120 หลังคาเรือน เป็นหมู่บ้านที่อยู่ในเขตพัฒนามาแล้ว 3 ปี ลักษณะบ้านส่วนใหญ่เป็นบ้าน 2 ชั้น สร้างด้วยไม้เนื้อแข็งอย่างดี มีถนนตัดเข้าหมู่บ้านอย่างดี มีทางเข้าได้ 3 ทาง ถนนใช้ได้ตลอดปีมีความสะอาดพอสมควร มีโรงเรียนประถม 1 โรงเรียน มีชั้นเรียนตั้งแต่ ป. 1 - 7 มีครูใหญ่วุฒิ ป. เป็นข้าราชการครูโท มีนักเรียนประมาณ 300 คน มีวัด 1 วัด มีพระประจำวัด 2 รูป อาชีพ

ทำนา ทำไร่ข้าวโพด ฝ้ายและถั่วเขียว มีครอบครัวที่พอมีอันจะกินอยู่ประมาณ 20% นอกนั้น ยังค่อนข้างยากจน เมื่อประมาณ 2 - 3 ปีที่ผ่านมา การเพาะปลูกไม่ได้ผลเพราะมีฝนน้อย ทั้งพื้นที่เพาะปลูกก็ขยายไม่ได้อีก จึงมีการอพยพออกอยู่เรื่อย ๆ

สภาพความเป็นอยู่

ผู้ชายวัยหนุ่มจะไปทำไร่ ผู้หญิง เด็ก คนแก่ อยู่บ้านเลี้ยงลูก มีการเลี้ยงเบ็ด ไก่ และหมบาง แต่เลี้ยงกันตามมีตามเกิด มีได้เลี้ยงเป็นอาชีพ การอนามัยยังไม่ถึงขั้นที่จะเป็นหมู่บ้านตัวอย่างได้ บางบ้านมีส้วมซึม (ส่วนใหญ่) แต่ขาดน้ำล้าง บริเวณบ้านยังจัดไม่เรียบร้อย เพราะอากาศถ่ายเทไม่สะดวก อากาศชื้นแฉะและสกปรก

การติดต่อกับภายนอก

สะดวกสบาย เพราะมีถนนใหญ่ที่จะไปยังจังหวัดเลย ผ่านหน้าหมู่บ้าน รถยนต์เข้าถึงหมู่บ้านโดยสะดวก

ทัศนคติของชาวบ้าน

จากการซักถามกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ทำให้ทราบว่า ชาวบ้านมีทัศนคติต่อการศึกษาของบุตรหลานดีมาก กล่าวคือ พยายามให้บุตรหลานได้เรียนสูง ๆ ตามกำลังเศรษฐกิจของตน มีความพยายามที่จะปรับปรุงการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ แต่มีอุปสรรคในเรื่องน้ำและการป้องกันโรคพืช โรคระบาดของสัตว์เลี้ยง ทำให้ชาวบ้านได้รับความเสียหายอยู่เสมอ แต่ก็ยังพยายามที่จะทำ ชาวบ้านมีแนวโน้มที่จะอพยพออกจากหมู่บ้านนี้ เพราะคนมากชน แต่ที่ทำมาหากินกลับเท่าเดิม

ข้อเสนอแนะ

1. หมู่บ้านขาดเจ้าหน้าที่เกือบทุกด้านที่จะเข้าไปแนะนำในเรื่องความเป็นอยู่ การอนามัย การประกอบอาชีพ การป้องกันรักษาโรคพืชและสัตว์ เจ้าหน้าที่ควรจะไปแนะนำในเรื่องเหล่านี้บ่อยขึ้น

2. การแนะนำอะไรให้แก่ชาวบ้าน ไม่ควรแนะนำโดยวิธีแจกเอกสาร เพราะชาวบ้านยังไม่ค่อยเชื่อถือกรรมวิธีที่กล่าวไว้ในหนังสือ และไม่มีเวลาดูหนังสือด้วย และบางคนอ่านหนังสือไม่ออก การแนะนำทุกอย่างควรได้ทดลองหรือสาธิตให้ชาวบ้านได้

เห็นผลด้วยตาตนเองโดยผู้นำหมู่บ้าน ชาวบ้านจึงจะเชื่อถือและ
ยอมทำตามคำแนะนำ

3. การสหกรณ์ในหมู่บ้าน ควรปรับปรุงในตัวผู้นำ และ
ระบบการชักชวนชาวบ้านให้มาเป็นสมาชิก เพราะชาวบ้านยังขาด
ความสนใจและความเข้าใจ ควรปลูกฝังความคิดเรื่องสหกรณ์ตั้งแต่
เด็ก

4. ปัญหาที่สำคัญที่ควรจะแนะนำหรือช่วยเหลือ คือเรื่อง
น้ำใช้หน้าดิน ในหมู่บ้านขาดน้ำอยู่มาก จึงทำให้เป็นที่มาแห่งโรค
ต่าง ๆ เช่น ปวดท้อง เป็นต้น”

นี่คือสภาพความเป็นจริงในชนบท ที่นักศึกษาส่วนหนึ่งของ
มหาวิทยาลัยได้ไปสัมผัสมา แม้ที่นักศึกษาจะมีพื้นฐานทางฐานะหรือ
ทางชนชั้นต่าง ๆ กัน แต่ก็สามารถสรุปปัญหาของชาวบ้านได้ตรง
กัน แต่ทางการกลับไม่ค่อยเอาใจใส่ต่อข้อเสนอของนักศึกษาเท่าใด
นัก บางครั้ง กลับตึงแรงรังเกียจ และไม่ต้องการให้นักศึกษาเข้าไป
รู้เห็นหรือเกี่ยวข้องกับชาวบ้าน เพราะมีอยู่ไม่น้อยที่ข้าราชการ
ส่วนท้องถิ่น มีความประพฤติส่วนตัวบกพร่อง เช่น เม้าเหล่าเป็น
อาจินต์ ข่มเหงคะเนงร้ายชาวบ้านอยู่เนืองนิตย์ หรือใช้อิทธิพล
แสวงหาผลประโยชน์ใส่ตัวที่พอจะเอ่ยอ้างในที่นี้ เป็นต้นว่า ตั้งศาล
เตี้ยปรับใหม่ราษฎรเอาเงินเข้ากระเป๋าคู่ตัวเอง ออบที่ดินชาวบ้าน สม
คอบกับนายทุน หรือพ่อค้าคนกลางในการหลอกลต้มชาวบ้าน เหล่านี้
เป็นต้น ซึ่งโดยทั่วไป นักศึกษาก็พอจะแนะนำชาวบ้านให้รู้เรื่อง
เหล่านี้จนทำให้หูตาชาวบ้านสว่างไสว เพราะนี่ก็ไม่ถึง ข้าราชการ

ท้องถิ่น จึงเกรงกลัวนักศึกษาจะไปรู้เช่นเห็นชาติความชั่วร้ายของ
พวกเขา และเป็นที่ปรึกษาช่องทางให้ชาวบ้านรู้ต้นตอของปัญหาในกฎ
บัตรกฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับของทางการที่แท้จริง ไม่ตกเป็น
เหยื่อของพวกจ้อราษฎ์บังหลวงทั้งหลาย และชาวบ้านก็ไม่จำเป็นต้อง
ต้องพินอบพิเทาข้าราชการจนเกินความจำเป็น จนทำให้พวกเขา
กลายเป็นทเวดาอีกพวกหนึ่ง แทนที่จะเป็นผู้รับใช้หรืออำนวยความสะดวก
สะดวกให้แก่ราษฎรตามแนวนโยบายแห่งรัฐ หรือตามอุดมคติของ
การปกครอง ในระบบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ที่ข้าราชการจะ
ต้องอุทิศตนเพื่อประโยชน์สุขแห่งปวงชน

ที่กล่าวมานี้ หาใช่จะโจมตีทั้บัณคนของทางราชการตะ
พิดตะพือโดยไม่มีหลักฐานก็หาไม่ นอกจากที่ได้ประสบด้วยตนเอง
จากญาติมิตรเพื่อนฝูง รวมทั้งที่เป็นข่าวทั่วไปให้ได้อ่านหรือพบ
เห็น นอกจากนั้นก็ยังมีเอกสารยืนยันจากคนของทางราชการเอง ที่
ได้ไปรู้และได้พบเห็นสภาพที่เป็นจริง จากการที่พวกเขาได้มีโอกาส
ไปอยู่ในชนบท มีรายงานอยู่มากมายของคนเหล่านั้น ที่เสนอต่อผู้
บังคับบัญชาตามสายงาน แต่ไม่ทราบว่าจะได้ผ่านสายตาเจ้าหน้าที่
ระดับสูงหรือไม่ เช่นรายงานของเจ้าหน้าที่จากกองรบพิเศษ ลงวัน
ที่ 11 ธันวาคม 2518 สรุปการประเมินผลในหมู่บ้านทางภาคอีสาน
ระหว่าง 5 พ.ย. 18 -- 11 ธ.ค. 18 ในจังหวัดทางภาคอีสาน ขอตัด
ตอนมาลงไว้ในที่นี้บางตอนว่า

สภาพทั่วไป

เป็นหมู่บ้านจัดตั้งใหม่ เริ่มเมื่อ พ.ศ. 2501 ปัจจุบันมี 90 หลังคาเรือน

- ความสัมพันธ์กับฝ่ายปกครอง เจ้าหน้าที่ไม่เคยมาพบปะดูแลเลย
- อาชีพหลัก ทำไร่ข้าว อาชีพรอง รับจ้างเลื่อยไม้ อาชีพอื่น ๆ รับจ้างงานทั่วไป

ความเดือดร้อนของประชาชน

1. ด้านการเมือง

- เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง ยังไม่สามารถเข้าถึงจิตใจประชาชนได้
- จนท.ฝ่ายปกครอง ไม่เคยเข้าไปชี้แจงนโยบายการปกครองของรัฐบาลให้ประชาชนได้ทราบเลย
- ประชาชนได้รับฟังแต่ข่าวจากทางอื่น (แต่ละข้อมมีข่าวลือเป็นส่วนใหญ่)

2. ด้านการเศรษฐกิจและการครองชีพ

- ขาดความรู้ในด้านการประกอบอาชีพ
- ประชาชนส่วนใหญ่มีฐานะพออยู่ได้ ที่นับว่ายากจนมีจำนวน 27 ครัวเรือน
- ผลิตผลที่ผลิตได้ ไม่มีตลาดจำหน่าย

3. ด้านคมนาคม

- ถนนใช้การไม่ได้ในฤดูฝน
- ไม่มีรถยนต์โดยสารประจำทาง

4. ด้านการเกษตร

- ประชาชนไม่มีความรู้ในด้านการเกษตร
- จนท.ไม่เคยเข้าไปแนะนำในด้านเกษตรเลย
- ขาดแคลนน้ำที่จะใช้ในการเพาะปลูก
- ผลผลิตที่ได้ เช่น ข้าวจะไม่เพียงพอกิน
- ภัยธรรมชาติจากศัตรูพืช และฝนไม่ตกต้องตามฤดูกาล

5. ด้านการศึกษา

- มีโรงเรียน 1 โรงเรียน ชาย 24 หญิง 30 ครู 2 คน
- โรงเรียนขาดแคลนอุปกรณ์ เช่น เสื้อผ้า สมุดดินสอ หนังสือเรียน
- ระดับการศึกษา มีเพียง ป.1-4
- ชาวบ้านให้ความสนใจในด้านการศึกษาแก่เยาวชนดี

6. ด้านการแพทย์

- สถานีอนามัยอยู่ห่างไกล - ประชาชนมักป่วยเป็นวัณโรค
- การรักษาพยาบาล ประชาชนส่วนมากไม่มีโอกาสได้รับการรักษา

7. จากเจ้าหน้าที่รัฐบาล

- เจ้าหน้าที่อำเภอชอบแสดงตัวเป็นนายประชาชน

ความต้องการของประชาชน

1. ด้านการเมือง

- ต้องการ ให้เจ้าหน้าที่รัฐบาลปฏิบัติตนเป็นที่พึงของประชาชน
- ต้องการทราบนโยบายการปกครอง และการช่วยเหลือประชาชนของรัฐบาล
- ต้องการความสะดวกสบาย เมื่อมาติดต่องานต่างๆกับเจ้าหน้าที่รัฐบาล

2. ด้านเศรษฐกิจ

- ต้องการขายผลผลิตของตนในราคาสมควร
- ต้องการขายสินค้าโดยไม่ผ่านคนกลาง
- ต้องการซื้อสินค้าในราคาถูกกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน
- ต้องการแหล่งน้ำสำหรับทำการเพาะปลูก

3. ในด้านการคมนาคม

- ต้องการถนนที่สามารถใช้ได้ทุกฤดูกาล
- ต้องการรถประจำทางให้เข้าถึงหมู่บ้าน

4. ด้านการศึกษา

- ต้องการอาคารเรียนเพิ่มเติม
- ต้องการอุปกรณ์ต่างๆเช่น ลูกฟุตบอล ตะกร้อ บึงปอง เป็นต้น

5. ด้านการแพทย์

- ต้องการอนามัย หมอประจำหมู่บ้าน และสถานอนามัย

6. ด้านการศาสนา

- ต้องการโบสถ์ และพัฒนาวัดให้เจริญรุ่งเรือง

7. สภาพทางอื่น ๆ

- ความรู้ทางการเมือง ยังไม่เข้าใจนโยบายการปกครองของรัฐบาล
- ประชาชนส่วนใหญ่มีการศึกษาอยู่ในระดับต่ำ แต่ก็สนใจที่จะให้บุตรหลานได้รับการศึกษาในชั้นสูงขึ้น
- มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อเจ้าหน้าที่รัฐบาล คือเกลียดชังเลยไม่ค่อยให้ความร่วมมือ

8. ปัญหาเฉพาะหน้า

- การปฏิบัติตัวของเจ้าหน้าที่รัฐบาล โดยเฉพาะอำเภอและตำรวจมักทำลายศรัทธา
- การสนับสนุน และช่วยเหลือจากรัฐบาลไม่เคยสมบูรณ์และไม่เป็นไปตามข้อตกลง

ข้อเสนอแนะ

- ควรปรับปรุงและพัฒนาเจ้าหน้าที่ตำรวจและฝ่ายปกครองและหน่วยงานต่างๆ เสียใหม่ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการพัฒนา เท่าที่เป็นอยู่ ชาวบ้านเดือดร้อนเพราะเจ้าหน้าที่เลวๆ เหล่านี้มาก

- อบรมวิชาการเมืองให้กับเจ้าหน้าที่ทุกหน่วยงาน และทุกระดับ
- ผลักดันให้เจ้าหน้าที่ทำงาน เพื่อประชาชน และประเทศชาติอย่างแท้จริง และให้ปรับปรุงตัวให้เข้าประชาชนให้จริงได้
- ส่งเจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ความสามารถ เข้าไปทำงานเกี่ยวข้องกับประชาชนให้จริงได้”

นี่เป็นรายงานของเจ้าหน้าที่ทหารพลร่มจากลพบุรี ที่มีประสิทธิภาพยอดเยี่ยมที่สุดหน่วยหนึ่งของประเทศไทย ซึ่งนักศึกษาที่มีความเห็นพ้องต้องกันในหลายประเด็น แต่ส่วนใหญ่ไม่กล้าเขียนเป็นลายลักษณ์อักษรอย่างเปิดเผยได้เท่านั้น นักศึกษากลุ่มใดกล้าเขียนตรงไปตรงมาเช่นนั้นก็จะถูกตวาดแหวกเข้าใส่ และอย่าหวังเลยว่าจะได้รับการต้อนรับในทางที่เป็นมิตรกันอีก แถมยังถูกข้อหาเป็นนักปลุกระดมมวลชนเสียอีกกระทรวงหนึ่ง นักศึกษาจึงท้อแท้และเอือมระอาต่อระบบราชการ ด้วยประการฉะนี้ ในเมื่อชนรุ่นเก่าไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับยุคสมัยได้แล้ว แถมยังเป็นตัวการสร้างปัญหาให้กับประเทศชาติเสียอีกเช่นนี้ เราจะไม่มองชนรุ่นใหม่เลยละหรือ เราจะไม่ยอมเห็นอกเห็นใจชนรุ่นใหม่เลย หรืออย่างน้อยๆ ก็ควรเปิดโอกาสให้เขาได้แสดงฝีมือลายมือในการทำงานเพื่อสังคมตามแนวทางที่ได้ร่ำเรียนมา และเป็นแนวทางที่พวกเขาคิดว่าน่าจะทันสมัยและทันเหตุการณ์ เหมาะกับสถานการณ์ที่เป็นจริงของประเทศ

ไม่เฉพาะแต่นักศึกษาเท่านั้นที่โดนกล่าวหาเช่นนี้ เจ้าหน้าที่
ที่ระดับสูงสุดของรัฐบาลคือนายกรัฐมนตรีก็ยังถูกป้ายสีว่าเป็นคอม-
มิวนิสต์ เช่น มรว.คึกฤทธิ์ - เสนีย์ และคนล่าสุดก็คือพลเอกเกรียง-
ศักดิ์ ซึ่งโดนกล่าวหาหลังจากออกกฎหมายนิรโทษกรรมนักศึกษา
19 คน เมื่อเดือน ก.ย. 21 เจ้าหน้าที่ของรัฐโดยตรงที่ได้เปิดโปง
เบื้องหลังการปฏิบัติงานที่สร้างความทารุณโหดร้ายให้แก่ประชาชน
ผู้บริสุทธิ์ในบางครั้ง เช่น พ.อ.หาญ พงศ์สิฏานนท์ อดีตนายทหาร
ฝ่ายข่าว กอ.รมน. ถึงกับถูกกดดันอย่างหนักจนต้องลาออกจากราช-
การในที่สุด แม้แต่กรรมกรเองก็ยังไม่เว้นที่ต้องถูกก่อแวนและถูก
กล่าวหาถูกใส่ร้ายป้ายสีตลอดมา จนถึงต้องขอให้ พล.ต.อ.ประเสริฐ
รุจิรวงศ์ อดีตอธิบดีกรมตำรวจ ในฐานะประธานกรรมการเกี่ยว
กับแรงงานทำหนังสือถึง พล.อ.เสริม ณ นคร ในฐานะผู้บัญชาการ
ทหารบกขณะนั้น ซึ่งเป็นประธาน กอ.รมน. โดยตำแหน่ง ใน ก.ค.
21 ให้หาทางป้องกันการใส่ร้ายป้ายสีบุคคลใด ๆ โดยปราศจาก
หลักฐานที่แน่ชัด แต่จะได้ผลเพียงใดนั้น ก็ยากแก่การคาดคะเน
เพราะเจ้าหน้าที่ระดับล่างนั้น ก็มีอำนาจหน้าที่กล่าวหาผู้คนได้อย่าง
กว้างขวางอยู่แล้วตามกฎหมาย และมีอำนาจจับกุมคุมขังไว้เฉย ๆ ถึง
1 ปีสำหรับข้อหาคอมมิวนิสต์ จึงเป็นเรื่องเศร้าสำหรับประชาชน
โดยแท้

อันตรายสำหรับประชาชนอีกรูปหนึ่ง หนึ่ง ๆ ที่หน่วยงานบาง
หน่วยเข้าไปในรูปช่วยเหลือแนะนำ พร้อมทั้งให้ความคุ้มครองป้อง
กันนี้เอง ก็มีปัญหาว่าในการวิเคราะห์ปัญหาชาวบ้านทุกกลุ่มในหมู่

บ้านให้หน่วยเหนือได้ทราบ อาจจะเพื่อเสนอข่าวตามหน้าที่ก็ดี และ อาจจะเพื่อของบประมาณสนับสนุนก็ดี จะมีชาวบ้านบางคนถูกรายงานเฉพาะเข้าไปว่า เป็นบุคคลที่ไม่น่าไว้วางใจ หรือมีประวัติที่น่าจับตามองอะไรทำนองนี้ มันมีปัญหาในข้อเท็จจริงว่า ชาวบ้านคนนั้นมีประวัติอย่างที่ถูกรายงานเชื่อถือได้มากน้อยแค่ไหน และผู้รายงานไปเก็บเอาประวัติมาจากไหน และใครเป็นผู้บันทึกประวัติ นั้น หรือเชื่อจากคำบอกเล่าของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เรื่องประวัติของบุคคลนี้เป็นเรื่องใหญ่และละเอียดอ่อนมาก ยิ่งประวัติในเชิงการเมืองด้วยแล้ว ผู้ที่ไม่เข้าใจลึกซึ้งอาจยกเป็นข้อกล่าวหาชาวบ้านคนใดคนหนึ่งว่าเป็นแกนบ้านแกนป่าของขบวนการอะไรก็ได้ แล้วก็ทำให้เป็นเรื่องใหญ่โตเกินความเป็นจริงไป โดยเฉพาะในยุคที่โฆษณาให้คนไทยหวาดระแวงกันเองอย่างเช่นทุกวันนี้ แทนที่จะฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกันอย่างตรงไปตรงมาอย่างน้อยที่สุดหลักเรื่องการฟัง หรือในเรื่องความเชื่อที่พระพุทธเจ้าบัญญัติไว้ในกาลามสูตร น่าจะซึ่มลึกฝังแน่นอยู่ในหัวใจของคนไทยทุกหมู่เหล่าทางราชการเองแทนที่จะหนักแน่น และเชิดชวความจริงเป็นหลัก กลับทำตัวเหลวไหล บั่นน้ำให้เป็นตัวเสียเองอย่างคราว 6 ต.ค. 19 และ 14 ต.ค. 16 ซึ่งข่าวของทางราชการลวนแล้วแต่หันหลังให้กับความเป็นจริงที่เกิดขึ้นทั้งนั้น ผู้ที่ต้องรับกรรมจากข่าวยกเมฆเหล่านี้ ก็คือชาวบ้านนั่นเอง เช่น เรื่องการมีญวนอยู่ในธรรมศาสตร์ ซึ่งเป็นเรื่องตลกแท้ ๆ เพราะในประเทศไทยใคร ๆ ก็ย่อมรู้ว่า มีญวนอยู่นับเป็นแสน ๆ คน ทั้งที่ถือสัญชาติไทย และเพิ่งอพยพเข้า

มาใหม่ ออกลูกออกหลานอยู่ในเมืองไทยเป็นโชนง คนที่ตายใน
ธรรมศาสตร์กลับเป็นนักศึกษาและประชาชนธรรมดา ๆ นี้เอง ผล
ร้ายของการปั้นข่าวแบบนี้ ตำรวจอื่น ๆ ที่ไม่รู้อิเหนอเห็นด้วยกับ
พวกที่เข้ามาก่อกรรมทำเข็ญกับผู้คนในธรรมศาสตร์ ก็พลอยรับ
กรรมไปด้วย เพราะความโกรธแค้นตำรวจได้พกดัดตัวคนเหล่านั้น
จนวันตาย และจะไปกล่าวหาเขาว่าทำรุนแรงกับเจ้าหน้าที่ก็ไม่ได้
ในเมื่อเขาถือว่าเขาบริสุทธิ์ และเจ้าหน้าที่ทำรุนแรงเกินกว่าเหตุกับ
พวกเขา ก่อน ทางออกทางอื่นยังมี ถ้าทางราชการในยุคนั้นต้อง
การใช้ความสงบรักษาความสงบด้วยใจจริง แต่ทางรัฐบาล
(จำบัง) ที่อยู่เบื้องหลังรัฐบาลตามกฎหมายนั้น มีความกระหยื่น
กระหือรือที่จะปราบปรามนักศึกษาด้วยกำลังอาวุธมาก่อนแล้ว ตั้ง
แต่สมัยจอมพลประภาสเป็นผู้บัญชาการทหารบก รองนายกรัฐมนตรี
และรัฐมนตรีมหาดไทย ซึ่งมีรายงานเป็นลายลักษณ์อักษรของ
ที่ประชุมระดับอธิบดีในกระทรวงมหาดไทยก่อนเกิดเหตุการณ์นอง
เลือด 14 ต.ค. 16 ดังนั้นกรณีนองเลือด 6 ต.ค. 19 จึงเป็นการสะ-
ท้อนกระแสดวงคิดดังกล่าวออกมาใหม่ จึงมิใช่เรื่องของอุบัติเหตุ
ทางการเมืองอย่างที่พลตรีปรีมาณ อติเรกสาร กล่าวแก้ในตอนหลัง

ระหว่างเสรีภาพและความรับผิดชอบ

ในระบอบประชาธิปไตยนั้น ตามความเข้าใจของคนไทย
โดยทั่วไป ก็คือการที่ได้มีเสรีภาพในทุก ๆ ประการ แม้คำนี้ก็มีความ

เข้าข้างตนเองในการที่ยึดครองทางเทำริมถนนเป็นท่ำวงของชายจน
ไม่เหลือที่ไว้ให้คนเดินทางเลยในบางแห่ง หรือข้าราชการก็อาจจะ
ตีความไปว่าตนไม่จำต้องรับใช้ใครทั้งสิ้น ทั้ง ๆ ที่กินเงินเดือนที่
มาจากภาษีอากรของประชาชนแท้ ๆ อะไรทำนองนี้ ความหมาย
ของประชาธิปไตยจริง ๆ แล้วนั้นย่อมมีขอบเขต ดังคำกล่าวที่ว่า
“เสรีภาพย่อมคู่กับความรับผิดชอบ” ความรับผิดชอบในระบอบ
วินัยของสังคม หมู่คนทุกกลุ่มจึงพึงตระหนักความจริงให้ถ่องแท้
เพื่อประคับประคองให้ระบบประชาธิปไตยดำเนินไปด้วยดี

ในสังคมของชาว มธ. เอง ก็ได้มีบทบาทบัญญัติเกี่ยวกับ “ความ
รับผิดชอบของนักศึกษา” เอาไว้เช่นเดียวกัน ดังในหน้า 8 ของ
หนังสือคู่มือการศึกษาปี 2517-18 ของ มธ. มีดังนี้.—

“...มหา และสาขาวิชาต่าง ๆ ได้กำหนดหลักสูตรการ
ศึกษา และหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ไว้ ซึ่งนักศึกษาต้องปฏิบัติตามให้ครบ
ถ้วน... และรับผิดชอบที่จะต้องปฏิบัติตามให้ครบถ้วนตามข้อกำหนด
ต่าง ๆ ด้วยเหตุผลดังกล่าว เพื่อประโยชน์ของนักศึกษาเอง จึง
เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่นักศึกษาแต่ละคน จะต้องศึกษาและเข้าใจถึง
หลักสูตรการศึกษาและกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ของมหาวิทยาลัย และของ
สาขาวิชาที่มีอยู่และการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ตลอดระยะเวลาที่ศึกษา
ในมหา... ภายใต้เงื่อนไขที่กำหนดไว้ นักศึกษาอาจเลือกศึกษา
เพื่อรับปริญญาในสาขาวิชาต่าง ๆ ได้ตามต้องการ และตามความ
ถนัดของแต่ละบุคคล มหา มีนโยบายว่า ผู้ที่เข้าศึกษาในมหา
ทุกคนเป็นนักศึกษาของมหาจนสำเร็จการศึกษา มีนโยบายฝึกให้

นักศึกษารับผิดชอบ ในการวางแผนการศึกษาของตนเอง ให้เหมาะสมกับกำลังความรู้ความสามารถของแต่ละบุคคล เลือกวิชาเรียนที่เหมาะสมสำหรับตนเอง และเลือกการใช้ชีวิตในมหาวิทยาลัย ตามแบบที่ตนเองต้องการ นักศึกษาทุกคนไม่ว่าจะเป็นนักศึกษานิวหรือนักศึกษายี่ใด ๆ ก็ตาม ต่างมีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน เป็นเพื่อนร่วมสถาบันเดียวกัน มีความเป็นอิสระแก่ตนเอง มีเกียรติภูมิความเป็นนักศึกษาเท่าเทียมกัน กิจกรรมต่าง ๆ ของนักศึกษามหาวิทยาลัยนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับความสมัครใจของนักศึกษาแต่ละคน ไม่มีการบังคับขู่เข็ญกันในรูปหนึ่งรูปใดทั้งสิ้น”

นี่คือประกาศเจตนารมณ์อย่างชัดแจ้งของ มธ. ในการประกันความเป็นอิสระและควมมีเสรีภาพของนักศึกษาภายใต้ขอบเขตบางประการ ที่นักศึกษาแต่ละคนจำต้องรับผิดชอบร่วมกัน ภายใต้คำขวัญที่ว่า “ที่นี้มีเสรีภาพทุกตารางนิ้ว” ทุกประการ

แต่อย่างไรก็ตาม ในบางยุคบางสมัย ก็เกิดมีการตีความในประเด็นว่า สิทธิเสรีภาพของแต่ละฝ่ายใน มธ. ขณะนั้น เป็นอย่างไร เกิดการละเมิดหรือรุกรานเสรีภาพของฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือไม่ เพียงใด อย่างคราวที่อำนาจเผด็จการได้ตั้งเค้าทะมึนเหนือเสรีภาพของ มธ. และนักศึกษาตอนกลางปี 2519 คือระหว่างวันที่ 19-21 ส.ค. 2519 คือ ตอนที่จอมพลถนอม-ประภาส ได้เดินทางเข้ามาในประเทศไทย กลุ่มกระหิงแดง ได้ถูกใช้ให้มาปราบปรามในธรรมศาสตร์ ทำให้คนตาย 2 คน บาดเจ็บ 37 คน ทาง มธ. จึงได้วางมาตรการ

เพื่อป้องกันชื่อเสียงของ มธ. หลายข้อ พร้อมกับมีแถลงการณ์ของ มธ. ออกมาเป็นการยืนยัน ซึ่งมีข้อความบางตอนว่า.—

“..... เพื่อขจัดปัดเป่า ซึ่งความสับสน และความไขว้เขว เกี่ยวกับเจตนารมณ์และการกระทำของมหา ในเรื่องกิจกรรมนักศึกษา และในประการสำคัญเพื่อส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจและร่วมมือเพื่อความสำเร็จรค์ทั้งในหมู่นักศึกษา อาจารย์ และข้าราชการ ซึ่งทั้งหมดประกอบเป็นประชาคมของ มธ. และซึ่งย่อมมีส่วนเกี่ยวข้องอยู่โดยตรงจากผลกระทบต่าง ๆ ทั้งในด้านดีและเสียของกิจกรรมฝ่ายนักศึกษา

มธ. จึงเห็นสมควรแถลงให้ทราบเจตนารมณ์และข้อเท็จจริงดังนี้.—

1. มธ. ถือเป็นหลักการแน่วแน่ ที่จะต้องธำรงรักษาไว้ ซึ่งสิทธิการปกครองตนเองของนักศึกษา และเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น ไม่เฉพาะแต่ของนักศึกษาเท่านั้น หากรวมถึงเสรีภาพของอาจารย์และข้าราชการทงมวล ทั้งนี้ เพื่อการสร้างสรรค์และการดำรงคงอยู่ร่วมกันด้วยสันติและขันติธรรม

แต่ในขณะเดียวกัน ย่อมไม่มีใครอาจปฏิเสธได้ว่า หลักการสิทธิเสรีภาพเช่นว่านี้ จำต้องควบคู่ไปด้วยกันอย่างแยกไม่ออกกับหน้าที่ความรับผิดชอบ ที่จะต้องมิให้มีการใช้เสรีภาพเป็นไปในทางที่เสียหายต่อสิทธิเสรีภาพของผู้อื่นที่ร่วมอยู่ในประชาคมเดียวกัน และในฐานะ มธ. เป็นสถาบันการศึกษาของชาติ การใช้สิทธิ

เสรีภาพของชาว มธ. ยังจะต้องคำนึงถึงฐานะ ชื่อเสียงเกียรติคุณ
ในความสำคัญอันพึงมีต่อประชาคมภายนอกด้วย

2. ในการดำเนินงาน และกำหนดมาตรการต่าง ๆ ของ มธ.
ยึดถือหลักการและเจตนารมณ์ เช่นว่า เป็นที่ตั้งอยู่เสมอตลอดมา
พฤติการณ์หรือการกระทำใดๆ ที่ชี้หรือสื่อไปในทางที่หย่อนยานต่อ
การสร้างสรรค์หรือเสื่อมเสียต่อสถาบัน และการกระทบกระทั่งวิ
รอนเสรีภาพของผู้อื่น ย่อมเป็นหน้าที่รับผิดชอบของ มธ. ที่จะต้อง
ป้องกันและขจัดปัดเป่าแก้ไขเท่าที่จะสามารถกระทำได้ ตามขอบ
เขตและฐานะของสถาบันการศึกษา....”

นอกจากนี้ มธ. ยังได้อธิบายถึงประเด็นหลักสำคัญ ๆ เพิ่ม
เติมน้อีกดังนี้.—

1. เรื่องหลักการสิทธิเสรีภาพในการปกครองตนเองของนัก
ศึกษา ทางกรม มธ. อย่างน้อยที่สุดก็สำหรับผู้บริหารชุดปัจจุบัน (ชุด
นายป๋วยเป็นอธิการบดี) ไม่มีความประสงค์แม้แต่น้อย ที่จะคิดหรือ
กระทำสิ่งใดอันเป็นการบั่นทอนหรือก้าวก่ายต่อหลักการข้อนี้ แต่
ในขณะเดียวกัน หลักการสิทธิเสรีภาพก็มีได้หมายความว่า นักศึกษา
และองค์การนักศึกษาจะมีสิทธิกระทำการโดยผลการอันเป็นการบั่น
ทอนสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น หรือเป็นที่เสื่อมเสียแก่ฐานะชื่อเสียงและ
เกียรติคุณของ มธ. เป็นส่วนรวม มาตรการต่างๆ ของ มธ. ที่ปฏิบัติ
มาตั้งแต่กึ่งจนบัดนี้ เป็นที่ยืนยันได้ว่า มีจุดมุ่งประสงค์เพียงแต่วาง
กรอบและแนวทางการประพฤติปฏิบัติ และดำเนินกิจกรรมของ นศ.

ให้เป็นไปอย่างเหมาะสมต่อสภาวะ กาลเทศะ เท่านั้น และมาตรการทุก ๆ ครั้ง ยังให้มีเจตนารมณ์เพื่อการศึกษาในอนาคตที่จะให้นักศึกษาและองค์การนักศึกษา ได้ทบทวนและปรับปรุงการประพฤติปฏิบัติด้วยตัวของตัวเอง มิใช่มาตรการที่เป็นเพียงคำสั่งของผู้บังคับบัญชาต่อผู้ปฏิบัติตามคำสั่ง แต่ก็เป็นที่น่าพอใจว่า เจตนารมณ์การศึกษาเช่นว่านี้ จะบรรลุผลหรือไม่เพียงไรนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับจิตสำนึก และระดับความรู้ความสามารถและความรับผิดชอบของนักศึกษาและองค์การ น.ศ. เป็นสำคัญ มาตรการบังคับการใด ๆ เป็นเรื่องสภาวะ ความจำเป็นที่ทางการ มธ. ตระหนักเห็นว่า เจตนารมณ์เพื่อการศึกษาเช่นว่านี้ ยังไม่บังเกิดผลจริงจังในทางปฏิบัติ

2. หลักการปรึกษาหารือร่วมกันระหว่างผู้บริหาร อาจารย์ และนักศึกษา เกี่ยวกับกิจการนักศึกษา

หลักการอันนี้เป็นหลักการที่ดี และปฏิบัติกันมาโดยตลอด แต่ทว่า สิ่งที่เกิดขึ้นในทางปฏิบัตินั้น ก็คือ การปรึกษาหารือมีลักษณะขึ้นอยู่กับการตัดสินใจขององค์การ น.ศ. ตลอดจนกลุ่ม น.ศ. อื่น ๆ แต่ฝ่ายเดียว.....

สภาพการณ์เช่นนี้เป็นที่เห็นได้ชัดว่า ถ้าปล่อยให้เป็นอย่างนั้นแล้ว การบริหารงานของ มธ. ย่อมไม่อาจจะเป็นไปได้ในทางที่สร้างสรรค์ และยังเป็นการบั่นทอนเอกภาพของมหา ฯ เป็นส่วนรวม ซึ่งมีแนวโน้มที่จะเป็นช่องทางนำไปสู่การแตกแยกในหมู่นักศึกษา อาจารย์ และข้าราชการด้วยในอนาคตอันไม่ไกลนัก ในกรณี

ใดก็ตาม การปรึกษาหารือร่วมกันเป็นหลักปฏิบัติที่จะยังคงยึดถือตลอดไป และย่อมขึ้นอยู่กับความเข้าใจและความสุจริตใจต่อกันเป็นที่ตั้ง.....

3. เรื่องกิจกรรมทางการเมือง

ทาง มธ. ถือเป็นหลักการว่า เป็นสิทธิของคนไทยทุกคนในอันที่จะคิด แสดงความคิดเห็น และที่จะดำเนินกิจกรรมทางการเมือง แต่ในการดำเนินกิจกรรมและเคลื่อนไหวในทางการเมืองโดยอาศัยฐานะและชื่อเสียงของ มธ. อันเป็นสถาบันการศึกษาเช่นนี้ จะต้องต้องมีขอบเขตอันพึงพิจารณาอย่างรอบคอบ มหา ฯ ในฐานะสถาบันการศึกษาย่อมเป็นแหล่งรวมความคิดเห็นต่าง ๆ ในทางสังคมและการเมืองได้โดยเสรี ภายในกรอบและจุดมุ่งหมายเพื่อความชอบธรรมและประโยชน์สุขของประชาชนเป็นส่วนรวม หลักการข้อนี้สอดคล้องต้องกันกับหลักเสรีภาพทางการศึกษาทุกแห่ง และทุกระดับ พิจารณาในแง่แล้ว มหา ฯ ถือได้ว่าเป็นสถาบันหลักหนึ่งของบ้านเมืองในยามหัวเลี้ยวหัวต่อเช่นปัจจุบันนี้

แต่ในขณะเดียวกัน บทบาทและความสำคัญทางกรมหา ฯ จะล่วงล้ำออกไปกลายเป็นฐานปฏิบัติการทางการเมืองของกลุ่มการเมืองฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดมิได้ เพราะถ้าปล่อยให้เป็นอย่างนั้นแล้ว ก็เท่ากับเป็นช่องทางให้ มธ. ต้องกลายเป็นกลุ่ม เป็นฝ่าย หรือเป็นพรรคการเมือง ซึ่งในฐานะเช่นนี้ มธ. ก็อาจจะถูกครอบงำทางการเมืองไปในด้านเดียว แทนที่จะสามารถดำรงตนในฐานะสถาบันการศึกษ

ษา เพื่อเป็นแหล่งรวมของแนวความคิดเห็นตามหลักการสิทธิเสรีภาพและประชาธิปไตย ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่พยายามแสวงหาและสร้างขึ้นทุกวันนี้

4. อีกประเด็นที่มักจะมีการกล่าวขวัญถึงก็คือ อิทธิพลบีบบังคับจากความมิชอบทางการเมืองที่มีต่อการตัดสินใจและการกำหนดมาตรการต่าง ๆ ภายใน มธ. ในข้อนี้ขอแถลงยืนยันว่า ผู้บริหาร มธ. ปัจจุบันมีความจำเป็นอยู่เองที่จะต้องคิดคำนึงและตรวจสอบถึงความรู้สึกนึกคิดของคนส่วนใหญ่ทั้งภายในและภายนอก มธ. เพราะผลที่สุดแล้ว มธ. ย่อมมีอาจที่จะแยกดำรงตนอยู่โดดเดี่ยวได้ ตรงกันข้าม มีความจำเป็นที่จะต้องมีความสัมพันธ์ที่ดีเพื่อการสนับสนุนในทางสร้างสรรค์ของประชาชนโดยทั่วไป ข้อนี้เป็นหน้าที่โดยตรงของมหา ฯ ไม่ว่าแห่งใด และสิ่งหนึ่งอันเป็นหลักการที่จะยอมให้มีการล่วงละเมิดมิได้ ก็คือความเป็นอิสระและความเป็นของตัวเองที่จะวินิจฉัยตัดสินใจ และดำเนินการในภารกิจของมหา ฯ ด้านต่าง ๆ ด้วยหลักการและเหตุผลที่ชอบ ปราศจากอิทธิพลอันมิชอบทั้งในทางการเมืองและอื่น ๆ

จากทัศนะของผู้บริหารในปัจจุบัน มธ. จะยังคงยืนหยัดอยู่ด้วยหลักการสิทธิเสรีภาพและประชาธิปไตย และมีความเชื่อว่าบรรดานักศึกษา อาจารย์ และข้าราชการตลอดจนศิษย์เก่าและประชาชนผู้รักเสรีภาพและประชาธิปไตยทั้งปวง จะให้ความเข้าใจและสนับสนุนต่อแนวความคิด และการกระทำอันชอบธรรมของมธ. สืบไป

คำแถลงดังกล่าวนี้ ก็ถือเสมือนว่าเป็นคำประกาศเจตนารมณ์ของมหา ฯ ซึ่งได้ประกาศเมื่อ 27 ก.ค. 19 ถ้าทุกฝ่ายได้พยายามตกลงกันโดยสันติวิธีก็ไม่น่าจะมีปัญหาอะไร ส่วนการใช้กำลังเข้าแก้ปัญหา ก็ยังจะเป็นการจุดชนวนและเป็นการกระพือโหมความวุ่นวายต่าง ๆ ให้ออกนอกกรอบยิ่งขึ้น ในด้านประชาชนนั้นไม่อาจแสวงหาข่าวสาร และข้อเท็จจริงที่ถูกต้องได้ครบถ้วนทันต่อเหตุการณ์ แม้จะเฉลี่ยเวลาตักเพียงไร แต่การที่ได้รับข่าวโฆษณาชวนเชื่อและการปลุกกระตมเพียงด้านเดียว และถูกมัดมือชกให้ต้องตกอยู่ในสภาพเช่นนั้นด้วยแล้ว ก็ยากแก่การตัดสินใจ และที่หยาบกว่าม ก็กระโจนพรวดพราดไปตามทิศทางที่ปลุกปั่นได้ง่าย ๆ จนเกิดการหลงทางในที่สุด อย่างเมื่อคราววิหยาณเกราะกิติ และชมวิหยาเสรี ที่ร่วมกันเป่าข้าวปลุกกระตมเกินความจริง คราวเหตุการณ์ 6 ต.ค. 19 ก็เป็นตัวอย่างแห่งการมัดมือชกข้างเดียวที่ชัดเจนที่สุด

จุดมุ่นของนักศึกษา

หลังจากที่ได้รับการอบรมบ่มแนวความคิดตามทฤษฎีต่าง ๆ ตามตำราและตามที่ครูอาจารย์ได้แนะนำว่าสอนและค้นคว้าศึกษาตลอดเวลาที่อยู่ใน มธ. แล้ว นักศึกษาก็ย่อมได้มีความรู้และมีความคิดอ่านจากสิ่งที่ไม่เคยรู้ กลายเป็นผู้รับรู้อย่างเห็นผู้คนในสังคมกระทำการใด ๆ สวนทางกับความเป็นจริงที่ควรจะเป็นแล้ว ก็ทำให้

อดอดคืบแค่นใจยิ่งนัก รัแล้วเฉยเสีย หรือ “นั่งเสียด่าล้างทอง” อะไร
ทำนองนี้ จึงเป็นการยากลำบาก จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องตีแผ่สิ่งที่
ตนรู้และสิ่งที่ตนเห็นว่าถูกต้องออกไปให้ผู้อื่นรับรู้ด้วย อย่างกรณี
การออกหนังสือ “นิสิตและนักศึกษา” ของนิสิตคณะนิเทศศาสตร์
จุฬาฯ เมื่อต้นเดือน ต.ค. 21 จนถึงกับมีอาจารย์ตงข้อหาจะเอาผิด
นิสิตให้ได้ แต่เมื่อข้อเท็จจริงถูกตีแผ่ออกมาสู่สาธารณชน ก็มีเสียง
วิพากษ์วิจารณ์เรื่องนั้นว่า นิสิตมีสิทธิกระทำได้ในฐานะประชาชน
ฝ่ายอาจารย์เลยต้องระงับข้อกล่าวหา นี่ลองสังคัมไม่พากันคัดค้าน
อาจารย์ก็คงตงข้อกล่าวหามากมาย ที่จะหาทางเล่นงานนิสิตกลุ่มนี้
เหมือนอย่างกับที่ จิตร ภูมิศักดิ์ ถูกจับโยนบงกมาแล้วในหอประชุม
จุฬาฯ สมัยที่เขาเรียนอยู่คณะอักษรศาสตร์นั้น เพราะความที่เขา
กล้าวิพากษ์วิจารณ์ตามหลักเกณฑ์และหลักการ ที่เขาศึกษาค้นคว้า
มาได้ แต่ก็ไม่เป็นที่พอใจของคนอีกพวกหนึ่งที่ไม่ม่จิตใจเป็นประ
ชาธิปไตยอย่างทีคนทั้งหลายร่ำร้องต้องการอยากให้มี

★ จากคำขวัญที่ว่า “ฉันทรักธรรมศาสตร์ เพราะธรรมศาสตร์
สอนให้ฉันทรักประชาชน” ทำให้นักศึกษารุ่นแล้วกรุ่นเล่า ที่ได้สำ
นึกถึงภารกิจในการรับใช้สังคัม และเดินทางเข้าหาประชาชน
พวกเขาได้เห็นสภาพของประชาชนในชนบท ได้ตีแผ่สภาพของ
สังคัมที่นักวิชาการค้นพบว่า “มีความยากไร้ต่ำกว่ามาตรฐาน” คือ
ยากจนจนนึกไม่ถึงว่าเขายู่กันอย่างไรในสภาพเช่นนั้น โดยเฉพาะ
ประชาชนในภาคอีสาน แผลงกุดจี่, ชนุน ฯลฯ ถูกจับมากินเกลี้ยง

นักศึกษาได้เรียกร้องให้รัฐบาลหันมาสนใจคนเหล่านี้ และให้ทุ่มเทความช่วยเหลือ เพื่อที่พวกเขาจะสามารถลืมตาอ้าปากได้ เพราะนักศึกษาถือว่าคนเหล่านี้ ไม่ได้ได้รับความเหลียวแลจากสังคม และไม่ได้ได้รับความยุติธรรมอย่างเพียงพอ

ยกตัวอย่างง่าย ๆ จากที่ปรากฏในเอกสารเกี่ยวกับกิจการสหกรณ์นักศึกษา ซึ่งน่าจะเจริญรุ่งเรือง แต่กลับล้ม ๆ ตอน ๆ ไม่ก้าวหน้าเท่าที่ควร จนถึงขั้นที่จะเอาเป็นแบบอย่างแก่สหกรณ์ทั้งหลายได้ นักศึกษาเองก็คงจะฉงนใจเช่นเดียวกัน จนถึงกับมีอยู่ปีหนึ่งที่ประธานกรรมการสหกรณ์นักศึกษา ม.ธ. ปี 2516-17 ได้เขียนเอาไว้ในรายงานกิจการเมื่อ 4 ส.ค. 17 ว่า

“...ในหมู่ผู้^ชทั้งหลาย ย่อมเป็นที่ทราบกันดีว่า กิจการสหกรณ์นั้น โดยหลักการแล้วเป็นการสร้างความชอบธรรมในทางเศรษฐกิจให้แก่ปวงชนได้เป็นอย่างดี แต่ทำไมนอกกิจการสหกรณ์ในประเทศไทยจึงได้ล้มลุกคลุกคลานตลอดระยะเวลา 50 กว่าปีที่ผ่านมา เป็นเรื่องที่สร้างความมึนงงสงสัยให้แก่นักปราชญ์ราชบัณฑิตและนักวิชาการ โดยเฉพาะในแขนงเศรษฐศาสตร์เป็นอย่างยิ่งถึงขนาดวิงเวียนเป็นคั้งเป็นแควแต่ก็ไม่อาจแก้ไขอะไรได้ ข้าพเจ้าเองก็สงสัย ยิ่งสหกรณ์ในรั้ว มธ. แห่งนี้ ประสบการขาดทุนถึง 2 ปีซ้อน และอยู่ในภาวะชอมช่ออย่างที่สุด ยิ่งแปลกใจอีกที่ทุกคนในเมื่อรู้ว่าสหกรณ์แห่งนี้มีอายุยืนนานมาเกือบ 20 ปีแล้ว

ชาวธรรมศาสตร์ต้องอายุใครต่อใคร เมื่อเขาเอ่ยถึงสหกรณ์ในเชิง
ขยะแขยง ดูล้ายกับว่ามีตัวลึกลับสิงสู่อยู่ในนั้น

ภาวะการณ์เช่นนี้ทำเอาข้าพเจ้าสุดแสนจะทันทานได้ มัน
ช่างทำท่าย และลองตื้นักศึกษาศรชฐศาสตร์เช่นข้าพเจ้าอย่างที่สุด
....ผลประโยชน์ส่วนรวมย่อมอยู่เหนือข้อผูกพัน หรือ สัญญาใด ๆ
และแล้วคณะกรรมการในยุคของข้าพเจ้าก็ได้ลงมือปฏิรูป และ
อภิวัดณ์สหกรณ์ให้มองเห็นเป็นรูปเป็นร่างมีอนาคตอันสดใส มี
ปัจจุบันพอที่จะมั่นใจและอวดคนอื่นเขาได้บ้าง

หลายต่อหลายคนถามข้าพเจ้าว่า ไม่สนใจโครงการกลับไป
ห้องเรียนบ้างเลยหรือข้าพเจ้าก็เลยตอบไปว่า สนุกมากทีเดียว แต่
ข้าพเจ้าไม่อาจจะทนนั่งอยู่ในห้องเรียนได้นาน ในขณะที่พลเมือง
ไทยส่วนใหญ่กำลังร่ำร้องหาความยุติธรรม และกระเสือกกระสน
ดิ้นรนร้องขอความช่วยเหลือ ปริญาญาบัตรของข้าพเจ้าที่ได้มาท่าม
กลางความยากจนคั้นแค้นของปวงชนนั้นมันน่าอดสูใจ ข้าพเจ้า
ยกย่อง ท่าน ทั้ง หลายที่ ได้พากเพียร ติดตาม โครงการ ออกสู่ชนบท
อย่างทรหดอดทน มากกว่าการมานั่งตักดานอยู่แต่ในห้องเรียน
เพียงเพื่อหวังปริญาญาบัตรอย่างเดียว

ด้วยอุดมการณ์เช่นนี้เอง ข้าพเจ้าและพรรคพวกจึงได้ขึ้น
อาสาฟันฝ่าอุปสรรคนานาชนิด กระทำการต่าง ๆ เพื่อให้สังคม

ไทยดีขึ้นทุกวิถีทาง ไม่ว่าจะอยู่ในห้องเรียนหรือนอกห้องเรียนก็ตามที.”

(ลงชื่อ) นายบุญเกิด งอกคำ

4 ต.ค. 2516

สำหรับความมุ่งมั่นในการปรับปรุงกิจการสหกรณ์ ทางราชการเองก็พยายามอย่างเต็มที่ ถึงกับสมัยหนึ่งได้ตั้งเป็นกระทรวงสหกรณ์ขึ้นมา โดยมีรัฐมนตรีชื่อ พระประกาศสหกรณ์ แต่ก็ไม่เห็นผล จนกระทรวงนี้ต้องถูกยุบไป และในตอนหลังก็ค่อยเติมส่วย่อยกระทรวงเข้าไปเป็นกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และได้ขยายกิจการธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส.) ขึ้นมาหนุนและรองรับ แต่กระนั้น ก็ยังไม่บรรลุเป้าหมายสักที

สำหรับกิจการสหกรณ์ในรว มธ. แล้ว เท่าที่ประเมินจากสหกรณ์นักศึกษา มธ. ก็อาจสรุปประเด็นได้ดังนี้.—

ก. ทางการ มธ. ไม่ได้สนับสนุนอย่างจริงจัง ปล่อยให้สหกรณ์ต้องไปอาศัยชักชวนอยู่ตามซอกและหลืบตึก ต้องโยกย้ายสถานที่อยู่บ่อย ๆ ทำให้ต้องเสียค่าเรือตอนและค่าก่อสร้างอยู่เรื่อย ถ้าทางการจะสนับสนุนก็ควรเจียดสถานที่ ให้อยู่เป็นหลักแหล่ง และอยู่ในทำเลที่เหมาะสม (ระหว่าง 27-30 มิ.ย. 26 ก็ย้ายอีกแล้ว)

ข. แม้จะไม่สนับสนุน ก็ไม่บังคับว่าจะกลั่นแกล้งขัดขวาง

เช่น สมัยนางนงเยาว์ ชัยเสรี ขึ้นเป็นรองอธิการบดีฝ่ายบริหาร
แม้แต่ป้ายชื่อสหกรณ์ก็ยังถูกบังคับให้ปลดออกเสียอย่างนี้เป็นต้น

ถ้าสนับสนุนกิจการสหกรณ์อย่างจริงจังแล้ว ความหวังที่จะ
ได้เห็นสหกรณ์เป็นที่พึ่งของชาวบ้านได้ ก็น่าจะเป็นจริงขึ้นมา
เพราะทางการนอกจากจะหาทางรวมกลุ่มชาวบ้านเพื่อกิจกรรมทาง
การเมืองแล้วก็น่าที่จะให้พวกเขาารวมตัวกันเพื่อจุดหมายทางเศรษฐกิจ
กิจด้วยก็จะดียิ่ง แทนที่จะปล่อยให้ชาวบ้านตกเป็นเหยื่อของพ่อค้า,
นายทุน อย่างที่เป็นอยู่ตลอดมา

กิจการสหกรณ์นั้น ถ้าชาวบ้านไม่รวมตัวกันอย่างเหนียว
แน่นจริงๆ แล้ว ก็ทำได้ยาก เพราะไปขัดผลประโยชน์ของกลุ่ม
อิทธิพลที่แสวงหาผลประโยชน์จากหยาดเหงื่อแรงงานของชาวบ้าน
พวกนี้มักจะหาทางทำลายสหกรณ์เสีย โดยปกติก็สร้างข่าวลือที่בלม
ต่างๆ รวมทั้งป้ายสีเพื่อทำลายโดยแท้ เช่น สหกรณ์ มธ. นำข้าวสาร
มาขายให้แก่สมาชิกเป็นการบริการ ก็ถูกกล่าวหาว่าสะสมเสบียง
ซึ่งร้านค้านั้นย่อมมีสิทธิขายข้าวสารได้ อย่าว่าแต่สหกรณ์เลย การ
ป้ายสีเช่นนี้ย่อมอยู่เป็นประจำ จนนักศึกษาทนไม่ไหวต้องระเบิดออก
มาให้เห็นดำเห็นแดงกันเลย

เพื่อสะท้อนความรู้สึกนึกคิดของมวลชนชาวธรรมศาสตร์ใน
สภาพที่ชาวไทยกำลังถูกบ่อนทำลายให้หวาดระแวงและแตกแยกกัน
เอง แทนที่จะได้ร่วมมือกันสร้างสรรค์สังคมให้บรรลุเป้าหมาย
แล้วชาวไทยก็ตกเป็นเหยื่อแห่งการโฆษณาชวนเชื่อในที่สุด เช่น
ในขณะที่ยังสำรวจเข้าล้อมปราบนักศึกษาในธรรมศาสตร์เมื่อ 6 ต.ค.

19 เพียงแต่นักศึกษาหญิงคนหนึ่งซึ่งเรียนอยู่คณะบัญชีและร่วมชุมนุมอยู่ด้วยในขณะนั้น ตอบคำถามที่พรังพรอออกมาจากปากตำรวจไม่ทัน ตำรวจก็ยิงเปรี้ยงเข้าให้แล้วโยนข้อหาว่าเธอเป็นผู้นวนพุดไทยไม่ได้ แล้วชีวิตของเธอก็ร่วงผลอยสังเวทความบ้ำคั่งของชนชั้นปกครองที่จงใจก่อคดีโหดขึ้นในวันนั้น

6 ตุลาคม วันมหาโหด

เพื่อเป็นที่ระลึก ถึงการต่อสู้เพื่อความถูกต้องและความเป็นธรรมในสังคมที่นักศึกษาได้เอาชีวิตเข้าแลก จนตัวเองบาดเจ็บล้มตายลงมากมาย จนสับเหว่อดธาตุดองให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ “เดอะเนชั่น” เมื่อต้น ต.ค. 21 ว่า นักศึกษาที่ตายมีมากมายก่ายกองจนหาโลงใส่ไม่พอ ต้องใช้วิธีสับเป็นท่อน ๆ ยัดรวมกัน ดังนั้นการกระแหยดผู้ตายจากปากคำของเจ้าหน้าที่ปอเต็กตึ๊ง ที่เข้าไปเก็บศพว่ามีจำนวนราว 462 คน ก็คงเป็นยอดที่ใกล้เคียงความจริง

ในงานศพของนักศึกษารายหนึ่ง ที่ตกเป็นเหยื่อของเหตุการณ์ 6 ต.ค. 19 ได้เขียนคำไว้อาลัยและคำอำลาไว้เป็นอนุสรณ์ว่า

กินสุดท้ายที่ไม่วันลืมเดือน

เมื่อวันที่ 5 พวกเรานั่งคุยกันเป็นกลุ่มใหญ่อยู่ที่ตึกบัญชี คุยถึงสถานการณ์ คุยกันว่าการคัดค้านพระราชัยณอมคร่งนี้จะดำ-

เนิ่นต่อไปเช่นไร หลายคนเหน็ดเหนื่อยมามาก บางคนก็อดหลับ
อดนอน พวกเราจึงตกลงกันว่า ใครที่เหน็ดเหนื่อยอ่อนเพลียมา
มาก ก็ให้กลับมาบ้านเตรียมตัวมาร่วมต่อสู้กับนักศึกษาในวันรุ่งขึ้น
ส่วนคนอื่นพออยู่ได้ก็ควรจะอยู่ เพราะดูสถานการณ์แล้วมันเครียด
เข้าทุกที แต่คนกลับก็จำนวนน้อย ส่วนใหญ่แล้วยังอยู่พร้อมหน้า
กันอย่างอบอุ่นลึกๆ แต่เราตกลงกันว่า จะไม่ออกไปร่วมชุมนุม
กลางสนามบอล อยากให้พักผ่อนกันมากกว่า เพื่อที่จะต่อสู้อย่างต่อเนื่อง
ในวันหลัง ๆ ได้ ดังนั้น คินนั้นพวกเราจึงพากันนอนที่ได้
ถนัดกับยูซี บางคนก็นอนที่ฟินซีเมนต์ บางคนก็นอนที่ชั้นบันได
ซึ่งผู้ตายบางคน ก็นั่งฟังวิทยุที่จำลองโหมกระพือสร้างสถานการณ์
เป็นการใหญ่ หาเหตุเข้ามาปราบปรามนักศึกษาประชาชนที่ชุมนุม
อย่างสงบด้วยสันติวิธีภายในธรรมศาสตร์ แล้วราวตี 3 นั้นเอง ก็มี
เสียงปืนดังขึ้นที่หน้าหอใหญ่ จากนั้นก็มีเสียงปืนที่ยิงจากข้างนอก
เข้ามาเป็นระยะประปราย เราจึงปลุกกันให้ตื่นขึ้นแล้วไปนั่งกลาง
สนามบอล โดยอยู่นอกสุดของแถวที่ชุมนุมอยู่นั้น คืออยู่ใกล้หอ
ประชุมใหญ่ที่สุดนั่นเอง เราไม่ได้ใส่ใจกับเสียงปืนที่ดังมาเป็นระ
ยะนัก เพราะเราชินกับมันเสียแล้ว หลังจากผ่านการชุมนุมมาหลาย
ครั้งและคิดว่าคงเป็นการก่อวินาศกรรมตาเช่นครั้งอื่น ๆ จนกระทั่ง
ราว ตี 5 นั้นเอง ระเบิดลูกแรกที่ยิงจากข้างนอกมหาฯ ทางด้าน
สนามหลวงก็ตกลงที่กลางสนามข้างหน้าเวที ทันทีที่เสียงระเบิดดัง
เลือดแดงก็สาดกระเซ็น เสียงกรวยครางถึงความเจ็บปวดก็ดังขึ้น
มิตรของเราตายไปหลายคน อีกหลายคนบาดเจ็บสาหัส จากนั้นลูก

ระเบิดลูกที่สองก็ตกลงมาอีก แต่ด้านไม่ระเบิด คนที่อยู่ใกล้คนเจ็บ
รีบช่วยกันอุ้มคนเจ็บขึ้นรถพยาบาลจะนำไปส่งโรงพยาบาล แต่ว่า
รถพยาบาลหลังจากแล่นเวียนวนอยู่ในมหาฯ หลาสรอบก็ยังไม่ออกไม่
ได้ เพราะประทกด้านถูกพวกทหาร ตำรวจ กระจกแตก ลูกเสือ
ชาวบ้านปิดล้อมไว้หมด จึงต้องให้นักศึกษาแพทย์พยาบาลที่เป็น
หน่วยพยาบาลช่วยคนเจ็บไปอย่างทุลักทุเล เพราะไม่มีเครื่องมือที่
จำเป็น

ส่วนทางเวทีการชุมนุม ก็ประกาศให้นักศึกษาประชาชนทั้ง
หมดออกจากสนาม เข้าไปหลบตามปีกทั้งสองข้างของตัวตึก หลัง
จากที่เรากระจายอยู่ที่ข้างตึกบัญชีได้ชั่วคราว เสียงกระสุนปืน ระเบิด
ก็ปลิวว่อนเข้าใส่พวกเราราวห้าฝน ในตอนแรกเราก็คิดว่า
เป็นการก่อความเหมือนครั้งที่ผ่านมา เราพยายามปลุกปลอบให้
กำลังใจกัน ยึดให้แก่กัน แต่ทันใดนั้นรอยยิ้มก็ต้องจางหายไปทันที
กลายเป็นตะลึงชั่วขณะ เพราะคนที่อยู่ข้างหน้าถูกกระสุนเข้าที่
ศีรษะเลือดแดงไหลออกมานอง พวกมันยังเข้ามาไม่ขาดระยะอย่าง
บ้าคลั่ง ถึงเวลานี้เรารู้แล้วว่ามันไม่ใช่การก่อความ แต่เป็นการจง
ใจล้อมฆ่าพวกเราอย่างโหดเหี้ยมบ้าเถื่อนที่สุด เพื่อนเราอีกหลาย
คนล้มลงต่อหน้าต่อตาคนแล้วคนเล่า พวกเราคนที่อยู่ใกล้โต๊ะ ม้า
นั่ง ก็ล้มมันลงบังกระสุน เราจะทนปล่อยให้พวกมันเลือกยิงเลือก
ฆ่าพวกเราอย่างไรได้ มีทางเดียวที่ปลอดภัยคือต้องเข้าไปหลบใน
ตัวตึก แต่ประตูหน้าต่างถูกล็อกไว้หมด จะต้องพังประตูจึงจะเข้าไป
ได้ มีแต่อาศัยการตัดสินใจที่เด็ดเดี่ยว รวดเร็วจับพลันเท่านั้น จึง

จะทำให้พวกเราถนอมกำลังชีวิตของนักศึกษาประชาชน ไว้ให้ได้มากที่สุด เพื่อนเราคนหนึ่งใช้กระเป๋าทูบกระจกแตก แล้วกระโดดเข้าไปในตู้ตึก จากนั้นเพื่อนเร่อีก 2 คน ก็กระโดดตามเข้าไป เธอ (คนตาย) ก็เป็นคนหนึ่งในจำนวนนั้น พวกเธอทั้งหมดช่วยกันถีบประตูจากในตู้ตึกให้พังล้มลงไปทางนอกตู้ตึก แต่ว่ามันชำรุดเกินไป เพราะต้องเอนตัวนอนลงแล้วเอาขาถีบเพื่อหลบให้พ้นวิถึกระสุน ต่อหน้าความเป็นความตายที่กำลังคุกคามนักศึกษาประชาชน ตลอดจนเพื่อน ๆ ข้างนอกตู้ตึก นักศึกษาประชาชนและเพื่อน ๆ จำเป็นต้องเข้าหลบในตู้ตึกโดยเร็วล้วนเป็นเรื่องรีบด่วนที่ต้องกระทำ จะรอช้าไม่ได้เลย ด้วยจิตใจที่รักประชาชนและเพื่อนอย่างสูง เพื่อพิทักษ์ปกป้องชีวิตอันมีค่าของประชาชนไว้ เธอจึงตัดสินใจเด็ดเดี่ยวลุกขึ้นมาใช้ไหล่กระแทกประตูไม่กี่ครั้ง ประตูก็เกือบจะพังอยู่แล้ว แต่แล้วขณะที่เธอกำลังโหมกำลังกระแทกให้มันพังให้จงได้นั้นเอง เธอจึงถูกยิงเข้าที่ช่องท้องล้มลงเธอส่งเสียงเบา ๆ ออกมาว่า “โอ๊ย ผมถูกยิงแล้ว” แล้วเธอก็แน่นิ่งไม่ส่งเสียงใด ๆ ออกมาอีกเลย..... เวลานั้นกระสุนระเบิดยังแหวกว่ายในอากาศอย่างถึยิบ พร้อมทั้งจะฆ่าคน ได้ทุกคนที่มาขวางทางมัน..... พยาบาลเอาผ้าคลุมร่างเธอเสียแล้ว พร้อมทั้งจกรายชื่อจากบัตรประจำตัวประชาชน..... หลายคนต้องหลั่งน้ำตาว่า “ให้อาลัยต่อการจากไปของเธออย่างสุดซึ้ง...”

หมายเหตุ เขาถูกกระสุนบริเวณต้นแขน บั้นเอว และแผ่นหลัง

กระสุนทะลุออกด้านหน้า เสียชีวิตขณะที่เป็นนักศึกษาเศรษฐศาสตร์ มธ. ปี 3 ศิริอายุเพียง 21 ปีเท่านั้น

คำอำลาอาลัยของอาจารย์

นึกไม่ถึงเลยว่า คนที่เรียบริ้วอ่อนนุ่มถ่อมตน ผักใฝ่อยู่กับ
การเล่าเรียนอย่างเธอจะต้องมารับกรรมเช่นนั้น เธอผู้ซึ่งไม่มีท่าที
ว่าจะเป็นผู้ที่ก้าวร้าวใครทั้งทางกาย วาจา ใจ เห็นกันอยู่หลัง ๆ มิ
ทันไรเขาก็หายหน้าค่าตาไป ไม่ได้กลับมาเสียแล้ว ขอเธอจงไปสู่
สุคติเถิด

ความตายของเธอทำให้ครูแน่ใจขึ้นไปอีกชั้นหนึ่งที่ว่า ใคร
ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่วนั้นจะเป็นจริงก็แต่เพียงบางส่วนเท่านั้น ถ้า
มองกันในระดับเอกัตตบุคคลแล้วเป็นจริงแน่ เหมือนที่พระท่าน
เทศน์ไว้ไม่มีผิด ว่าใครหว่านพืชชนิดใด ก็ย่อมได้ผลนั้นนั้น เรียก
ว่าเป็นจริงในระดับย่อย แต่ก็มีอยู่หลายอย่างที่เห็นว่าเป็นจริงใน
ส่วนย่อย แล้วหาได้เป็นจริงในส่วนรวมไม่ เรื่องของกรรมก็เช่น
เดียวกัน ราษฎรตาดำ ๆ ต้องได้รับผลแห่งกรรมที่สังคมโดยการผูก
ขาดทั้งหลายหีบย่นให้อยู่เสมอมิได้ขาด ทั้ง ๆ ที่ไม่ได้มีส่วนรู้เห็น
ด้วยเลย ก็เหมือนกับเธอนั่นเอง ที่ต้องพลัดพรากจากพ่อแม่ พี่น้อง
และเพื่อนฝูงไปอย่างไม่มีวันกลับมาอีก ก็เพราะคนกลุ่มหนึ่งหีบ
ย่นให้

ครูขอแสดงความเสียใจอย่างสุดซึ้งต่อการจากไปของเธอ บางครั้งครูดคิดไม่ได้ว่า ทำไมหนอคนดี ๆ อย่างเธอ จึงอายุสั้นเสียเหลือเกิน ส่วนคนเลว ๆ กลับลอยนวลอยู่ได้ พร้อมทั้งมีกินมีใช้อย่างสบาย อย่างมาพูดเลยถึงเรื่องกรรมเก่า คนเรานั่นอธิบายอะไรไม่ได้ ก็หันเข้าหากรรมเก่าบ้าง กรรมแต่ปางก่อนบ้าง แล้วก็นั่งอมมือ งอเท้า วางอุเบกขา ไม่ต้องคิดแก้ไขหรือทำอะไรกัน ยากจนอยู่ทุกวันนี้ก็ดีกว่าเป็นกรรมแต่ปางก่อน ทำมาไม่ดี แล้วก็ตั้งหน้าอวดอ้อมทำบุญหวังเกิดชาติหน้าจะได้ดีกับเขาบ้าง ก็ทำไมจะต้องคอยไปถึงชาติหน้าด้วย ทำไมไม่คิดกันว่าความยากจนที่เราได้รับอยู่ทุกวันนี้ อาจจะเป็นเพราะสังคมมันหีบยัดให้ เนื่องจากการรวมหัวกันของคนเพียงไม่กี่คน ชาติหน้ายังไม่ทราบเลยว่าจะเกิดเป็นอะไร ทำไมไม่คิดหาทางแก้ไขเอาเสียในชาตินี้ ครูจึงอดเสียใจไม่ได้ต่อการจากไปของเธอ ขอให้เธอจงไปสู่สุคติเถิด”

(ลงชื่อ) ประกอบ ทองมา

จากบันทึกนี้ เราก็พอจะทราบว่าผู้ที่ชุมนุมอยู่ข้างในธรรมศาสตร์ไม่ได้เตรียมอาวุธอะไรไว้เลย เพราะไม่ได้คิดจะใช้กำลังเข้าหาหั่นกัน และเป็นการชุมนุมตามสิทธิที่มีอยู่ในรัฐธรรมนูญเท่านั้น ถ้าเหตุการณ์ภายนอกไม่เข้าแทรกแซง ก็คงไม่ต้องฆ่าฟันกันให้เลือดนองแผ่นดิน จนต้องจารึกไว้ในประวัติศาสตร์ชาติไทยให้

เกิดความอับยศอดสูใจไปชั่วกาลปาวสาน จนกลายเป็นความร้าวฉานแตกแยกในสังคมไทยอย่างรุนแรง ท่ามกลางวิถีที่ไพเราะของบุคคลอีกกลุ่มหนึ่งที่ว่า “เราไม่มีเวลาทะเลาะกันอีกแล้ว” ประวัติศาสตร์ชาติไทยเคยบันทึกเอาไว้ว่า ในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย บรรดาชนชั้นผู้นำไทย ได้แก่งแย่งทะเลาะวิวาทกันจนสูญหายล้มตายไปด้วยกันทั้งสองฝ่าย คนเก่ง ๆ มีความสามารถย่อหรือลงไปเรื่อย ๆ ในที่สุดกรุงศรีอยุธยาก็ก็นคนดีไปจนได้

กรุงรัตนโกสินทร์ก็เช่นเดียวกัน ถ้ามีแต่ล้างผลาญกันเอง เพียงเพราะผลประโยชน์ของคนกลุ่มเดียว แล้วเที่ยวใส่ร้ายป้ายสีคนกลุ่มอื่นว่าไม่รักชาติแล้วละก็ บ้านปลายก็อาจจะประสบชะตากรรมเยี่ยงเดียวกับกรุงศรีอยุธยาเป็นแน่แท้ เราหันมาดูความเหี้ยมโหดของเจ้าหน้าที่ที่มาปฏิบัติการ กระทั่งแดง นวพล ลูกเสือชาวบ้านบางส่วนกระทำต่อผู้ชุมนุมอยู่ในธรรมศาสตร์ มีตั้งแต่ยิงกราด ถล่ม ชำ ทบตี แหวง ช่มชู้น เชือด กระที่บ เขี่ยรอด แหวนคอ และเผาทั้งเป็น รวมทั้งชุดและริบบิ้นที่ติดอยู่กับตัวของผู้ชุมนุมไปจนสิ้น เช่น สตางค์ สร้อยคอ พระเครื่อง แวนตา ปากกา นาฬิกา เสื้อผ้า จะเหลือแต่กางเกงติดตัวไปอยู่ที่คุมขังเท่านั้น ห้องหับต่าง ๆ ถูกรื้อค้นกระจุยกระจาย ทรัพย์สินที่พอจะหยิบฉวยเอาไปได้ก็หายเกลี้ยง ทรัพย์สินที่เป็นของทางราชการสูญหายไปกว่า 5 ล้านบาท ไม่นับทรัพย์สินส่วนบุคคล เช่น ของอาจารย์ ข้าราชการ แม้แต่ร้านสหกรณ์ก็ศึกษาที่พลอยสูญเสียสิ่งของและสินค้าในร้านไปกว่า 1 ล้าน 4 แสนบาท ต่อมาเมื่อผู้พบว่ามีสินค้านั้นมีการเร่

ขายอยู่บริเวณโรงพักบางแห่งด้วยซ้ำไป และยังมีทรัพย์สินของอมช.
และชุมชนต่าง ๆ ก็พลอยสูญหายไปอีกมาก

มีผู้ยืนยันว่าได้ยินนักเรียนพลตำรวจจากบางชน ที่ถูกส่งมา
ล้อมปราบคราวนี้ด้วยพูดว่าเขารู้สึก “มันส์เข้าไส้เลย” ที่ได้ยิงคน
อย่างมันมือ แต่อย่างไรก็ตาม ยังมีทหารและประชาชนที่ได้เผชิญ
เหตุการณ์ด้วยตนเองในวันนั้นถึงกับร้องไห้โฮ ด้วยนึกไม่ถึงว่าจะ
ได้เห็นภาพอันน่าอเนจอนาใจเกิดขึ้นประชิดรั้ววัดถึง 2 วัด คือ
วัดพระแก้วและวัดมหาธาตุ (ผู้เขียนได้อยู่ในเหตุการณ์วันนั้นด้วย)

กระบวนการปลุกคนให้ลุกขึ้นมาฆ่าฟันกัน เพียงเพื่อให้ตก
เป็นเหยื่อของคนบางกลุ่มนั้น ได้ดำเนินการอยู่หลายรูปแบบ ทั้ง
ในรูปปิดลับและเปิดเผย ผู้รักความเป็นธรรม ผู้เป็นที่รักและเป็น
ที่พึ่งของชาวบ้าน ตลอดจนผู้ปฏิบัติงานอาสาสมัครอยู่ตามท้องถิ่น
ต่าง ๆ ในชนบทบางจุด เช่นที่เชียงใหม่ อาสาสมัครที่ปฏิบัติงาน
สอนหนังสือในหมู่บ้าน ก็ถูกป่าด้วยระเบิดจนบ้านพักพังพินาศและ
ตนเองบาดเจ็บสาหัส แม้แต่หมอที่เป็นที่พึ่งของชาวบ้าน เช่น
หมอวิชัย โชควิวัฒน์ แห่งร้อยเอ็ด หมออภิเชษฐ นาคเลขา หรือ
ที่เรียกกันติดปากชาวบ้านว่า “หมอเมืองพร้าว” เชียงใหม่ ก็ถูก
กลุ่มอันธพาลทั้งในและนอกเครื่องแบบข่มเหงรังแก จนเกือบเอา
ชีวิตไม่รอด และถูกกลั่นแกล้งจากทางกระทรวงจนต้องลาออก

เป็นที่คาดกันว่า ถ้ารัฐมีนโยบายหันไปใช้อาวุธในการปก-
ครองบ้านเมือง ก็จะเริ่มเข้าสู่กลียุค ชีวิตและเลือดเนื้อของผู้คนอีก
มากมายจะต้องถูกเข่นฆ่าปราบปราม เพื่อสังเวกระบบการปกครอง

ที่ไม่ยอมเปลี่ยนแปลงปรับปรุงให้สอดคล้องกับวิวัฒนาการของโลก
นโยบายสันติประชาธรรมที่เราเคยใช้ได้ผล คือการเปลี่ยนแปลง
โดยสันติคงหมดยุคสมัยเสียแล้วกระมัง

ความจริงแล้ว ทางนักศึกษาก็มีความสนใจในปัญหาและ
ความเป็นอยู่ของประชาชนที่อยู่ในชนบทที่ทุรกันดาร แม้แต่ในพื้นที่
อันตรายนี่ทหารรับผิดชอบอยู่ หากฝ่ายปกครองหรือทหารมีความ
จริงใจกับนักศึกษา แทนการเป็นศัตรูกัน นักศึกษาก็จะช่วยได้มาก

บางครั้งก็ไปแบบเยี่ยมเยียนสอบถามสารทุกข์สุขดิบและช่วย
เหลือชาวบ้านตามโครงการ เช่น โครงการฝึกภาคสนามของนัก
ศึกษาแพทย์ มหาวิทยาลัยมหิดล แต่ก็ไม่วายถูกตามขัดขวางจาก
กลุ่มมือปืนรับจ้าง จนทำให้นักศึกษาแพทย์ถูกลอบยิงตายไปก็มี
อย่างที่เกิดขึ้นในท้องที่จังหวัดนครราชสีมาเมื่อหลายปีมาแล้ว ทั้ง ๆ
ที่ไปกันอย่างเป็นทางการ และมีอาจารย์ควบคุมไปด้วย จุดมุ่งหมายก็
เพื่อหาประสบการณ์ให้นักศึกษาแพทย์ ขณะเดียวกัน ก็ได้มีโอกาส
ตรวจรักษาโรคภัยไข้เจ็บให้แก่ชาวบ้านด้วย การขัดขวางเจตนาของ
นักศึกษาโดยวิธีการเช่นนี้ จะมีผลให้ช่องว่างระหว่างคนมีและคน
ยากไร้ถ่างออกไปอีกมาก ทั้ง ๆ ที่นักศึกษาเหล่านี้ก็ได้เล่าเรียนโดย
เงินภาษีอากรของราษฎรทั่วไปนั่นเอง แต่พอจะหันกลับมาใช้ความ
รู้ความสามารถให้เป็นประโยชน์แก่ราษฎรตั้งแต้อย่างเรียนอยู่ก็ไม่อาจ
กระทำได้ เพราะนโยบายของทางราชการเองไม่อำนวยให้ หมอดี ๆ
แม้แต่หมอในหนังสือนวนิยาย "เขาชื่อกานต์" ก็ยังไม่อาจรับใช้สัง-
คมได้อย่างตลอดรอดฝั่ง แสดงว่าสังคมไทยยังวิปริตอยู่มาก

จึงเป็นที่น่าเสียดายว่า ความรู้ความสามารถ ความคิดความ
อ่าน และเจตนาดีถึงขนาดอาสาเดินทางออกไปสู่หมู่บ้านต่างๆ ใน
แดนทรุกกันดารนั้น ไม่ใช่เรื่องที่เกิดขึ้นได้ง่ายๆ ทงๆที่ทางราชการ
ได้สร้างกระแสให้กับเยาวชนเกิดการรักชาติ รักประชาชน แต่ใน
ทางปฏิบัติแล้ว ก็ถูกหน่วยงานของทางราชการอีกนั่นแหละ แปร
เจตนาให้เกิดการขัดแย้งขึ้น โดยยกเอาเรื่องความมั่นคงของชาติมา
เป็นข้ออ้าง จนเยาวชนเกิดเอือมระอาและหมดศรัทธาในระบบ
ราชการ (ผู้เขียนเคยเดินทางไปร่วมค่ายอาสา ในต่างจังหวัด)

หลังจากเกิดกรณีนองเลือด 6 ตุลา 2519 เป็นต้นมา ชาว
คราวเกี่ยวกับนักศึกษาออกไปพัฒนาชนบทเงียบหายไป พลั้งเหล่านี
นหายไปในไหน พวกเขาเป็นห่วงชาติบ้านเมืองเช่นกัน เขาอาจจะ
แสวงหาและเลือกแนวทางกันเองก็ได้ ถ้ารัฐพยายามยึดเย็ดแนว
ทางที่พวกเขาไม่อาจจะยอมรับได้ สำหรับที่ธรรมชาติ พวกเขามี
มืบทเรียน มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน จึงเป็นการยากที่จะไปบังคับ
ให้พวกเขายอมรับและเชื่อฟังผู้บริหารอย่างส่งเดช ยิ่งบทเพลง
เก่า ๆ ที่มีเนื้อหาปลุกเร้าและเทิดทูนสัจธรรมเป็นมนต์ขลังฝัง
แน่นอยู่ในความทรงจำ จะเป็นนิมิตหมายและเครื่องบ่งชี้ทางเดิน
ของพวกเขาแน่นอนอยู่แล้ว ถ้าเราจะหาคำตอบแบบง่าย ๆ จากบท
เพลงที่สืบทอดมาของชาวธรรมศาสตร์ ก็วิเคราะห์จากเพลง
“มอญดูดาว” ซึ่งเคยเป็นเพลงประจำ มธก. มาก่อน โดยมีเนื้อว่า

“สำนักไหนหมายชูประเทศชาติ
ด้วยอำนาจปกครองให้ผ่องเฟื่อง เอย
เอ๋ย เราเป็นไทยเรารักไทยบูชาไทย
ไม่ยอมให้ใครผู้ใดมล้างเสรีไทย
สำนักนั้นธรรมศาสตร์และการเมือง
ก่อรุ่งเรืองสมบุรณเขตประเทศไทย เอย
เอ๋ย ธรรมศาสตร์ ธรรมศาสตร์การเมือง
ไทยจะเฟื่อง ไทยจะรุ่งเรือง ก็เพราะการเมืองดี
เหลือของเราคือธรรมประจำจิต
แดงของเราคือโลหิตอุทิศให้ เอย
เอ๋ย เหลืองกับแดง เหลืองกับแดง
ทุกทุกแห่งแต่ล้วนเหลืองกับแดง
ชื่อว่าธรรมแล้วเราเทิดให้สมไทย
ทุกๆไป งานหรือเล่นต้องเป็นธรรม เอย
เอ๋ย ใครรักชาติใครรักธรรมเหมือนกับเรา
จงมาเข้าและโปรดเอาใจช่วยเหลืองกับแดง

พิมพ์ที่ หจก. วิวัตรศิลป์การพิมพ์ 8 จุฬาซอย 5 กรุงเทพฯ โทร. 214-0227

“..... อีกข้อหนึ่ง ที่พวกเราชาวธรรมศาสตร์ ทั้งอาจารย์ และ
นักศึกษาเก่า-ใหม่ มีความภาคภูมิใจก็คือ ชาวธรรมศาสตร์ส่วน
ใหญ่เป็นผู้ที่มีความสามารถใช้ความคิดของตนเองได้โดยอิสระ
ไม่หลงเชื่อมงายในเรื่องต่าง ๆ โดยไม่ได้สอบสวนหลักฐานข้อ
เท็จจริงให้แจ้งชัด ไม่มีใครสามารถมาชักจูงได้โดยปราศจาก
เหตุผล และมีความคิดริเริ่มในการคิดและการเขียนทอสมควร
..... ยังจะต้องมีจุดหมายปลายทางอันสูงส่งที่จะศึกษา เพื่อ
บำเพ็ญประโยชน์ ให้แก่ ประชาชน และ สังคม โดย ส่วนรวม อีก
ด้วย ดังคำกล่าวของชาวธรรมศาสตร์ที่ว่า “ฉันรักธรรมศาสตร์
เพราะธรรมศาสตร์สอนให้ฉันรักประชาชน”....”

ป๋วย อึ๊งภากรณ์

20 พ.ค. 2519

ประวัติผู้แต่ง ขณะเป็นนักศึกษา ม.ธ.

1. ผู้แทนนักศึกษา
2. ประธานกลุ่มมออมทรัพย์และสงเคราะห์นักศึกษา
3. ประธานนักศึกษา
4. ประธานสถานนักศึกษา
5. ประธานกรรมการสหกรณ์นักศึกษา
6. กรรมการที่ปรึกษาฝ่ายการนักศึกษาของอธิการบดี